พัฒนาการของละครโทรทัศน์ไทย

ปริญญานิพนธ์

ของ

วิมลวรรณ์ บุญจันทร์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
พฤษภาคม 2549

พัฒนาการของละครโทรทัศน์ไทย

บทคัดย่อ

ของ

วิมลวรรณ์ บุญจันทร์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
พฤษภาคม 2549

วิมลวรรณ์ บุญจันทร์. (๒๕๔๙). *พัฒนาการของละครโทรทัศน์ไทย*. ปริญญานิพนธ์ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชมพูนุท นาคีรักษ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุวดี วงศ์สว่าง.

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงกำเนิดและพัฒนาการของละครโทรทัศน์ด้านองค์ประกอบและกรรมวิธีในการผลิตเพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงบทบาทและผลกระทบของละครโทรทัศน์ที่มีต่อสังคมไทย

จากการศึกษาพบว่าละครโทรทัศน์เป็นรายการที่ได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างสูง มีการพัฒนาด้านเทคนิคและการผลิตอย่างต่อเนื่อง ละครโทรทัศน์เป็นธุรกิจที่สามารถทำรายได้ให้กับผู้ประกอบการได้เป็นอย่างดีสามารถแตกแขนงเป็นธุรกิจอีกหลายประเภท อีกทั้งยังเป็นแหล่งสร้างอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากงานผลิตละครโทรทัศน์ต้องใช้บุคลากรในการทำงานด้วยกันหลายฝ่าย

ละครโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถสะท้อนภาพของสังคม ช่วยสร้างสำนึกและความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมได้เป็นอย่างดี แต่จากสภาพการแข่งขันของธุรกิจละครโทรทัศน์ทำให้สถานีโทรทัศน์และผู้ผลิตบางรายมุ่งแต่ธุรกิจ จึงละเลยและไม่รับผิดชอบต่อสังคม

ดังนั้นสถานีโทรทัศน์และผู้ผลิตควรพิจารณาจัดทำให้ละครโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีทั้งสาระและความบันเทิง เพื่อเป็นการช่วยเหลือสังคมอีกทางหนึ่ง

The Development of Thai Drama on Television

AN ABSTRACT

BY

WIMOLWAN BOONCHAN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Master of Arts degree in History

at Srinakharinwirot University

May 2006

Wimolwan Boochan. (2006). *The Development of Thai Drama on Television.* Master thesis,M.A.(History). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Adviser Committee : Asst.Prof.Chompunut Nakhirak, Asst.Prof.Yuwadee Wongsawang

Objective of this thesis is to study the origination and development of dramatics including production procedure and key important details for analysis on impact and the influence towards Thai social.

Upon the study, we found that drama is considered to be very popular as there are continuously developing on techniques and production procedure. So drama is realized to be a business that enables to generate revenue to the investors and also diversify into other kinds of business. Moreover, drama business could be counted as career builder since they need many resources to corporate with each other.

Drama is one of medium that is able to reflect our social in truth and become a key play to create people's responsibility. Currently, as a consequence of competitive in drama business, some TV channels and producers may concentrate much on profit and these cause the ignorance of social responsibility.

Therefore, each TV channels and producers should take both educational and entertaining into account simultaneously as they could be a good alternative to help our social.

พัฒนาการของละครโทรทัศน์ไทย

ปริญญานิพนธ์

ของ

วิมลวรรณ์ บุญจันทร์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์

พฤษภาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประกาศคุณนูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายท่าน ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ชมพูนุท นาคีรักษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุวดี วงศ์สว่าง ที่กรุณารับเป็นกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ พร้อมทั้งให้การอบรมสั่งสอน แนะนำด้านวิชาการให้ผู้เขียนมาโดยตลอด ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์เชาวลี จงประเสริฐ และผู้ช่วยศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ ที่เสียสละเวลามาเป็นกรรมการสอบและช่วยชี้แนะทำให้เนื้อหาของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณพี่หมู มิตรชัย เพื่อนรุ่นพี่ที่คอยช่วยเหลือบอกกล่าว ตักเตือนตลอดระยะเวลาในการศึกษา ขอบคุณกัลยา เนตรายน ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจมาตลอด

และสุดท้ายขอขอบพระคุณ คุณสุมาลี บุญจันทร์ แม่ผู้ให้กำเนิดและเป็นผู้จุดประกายด้านการศึกษา ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

สารบัญ

บทที่ หน้า

๑ บทนำ.... ..... ๑
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๔
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ๔
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า..... ๔
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ๔
นิยามศัพท์เฉพาะ..... ๕
วิธีการศึกษาค้นคว้า..... ๖
แหล่งศึกษาค้นคว้า ๖

๒ ภูมิหลังของกิจการโทรทัศน์ในประทเศไทย..... ๗
จุดเริ่มของกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทย..... ๘
บริบททางการเมือง..... ๘
บริบททางเศรษฐกิจ ๑๑
การกำเนิดโทรทัศน์ไทย..... ๑๓
การจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพ..... ๑๕
การก่อตั้งสถานีโทรทัศน์ไทย..... ๑๖
พัฒนาการของกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทย ๒๐
กิจการโทรทัศน์ของภาครัฐ..... ๒๐
การดำเนินกิจการโทรทัศน์ของเอกชน ๒๓
การจำแนกรายการโทรทัศน์ ๒๕
รายการข่าวและสารคดี ๒๕
รายการบันเทิง ๒๖

๓ กำเนิดและพัฒนาการของละครโทรทัศน์ในประเทศไทย ๒๘
ความเป็นมาขอละครโทรทัศน์ไทย..... ๓๐
การนำเสนอละครโทรทัศน์ไทย..... ๓๘

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
๓ (ต่อ)	ประเภทละครโทรทัศน์..	๓๘
	บทละครโทรทัศน์	๓๙
	การผลิตละครโทรทัศน์	๔๐
	ผู้ผลิตละครโทรทัศน์	๔๐
	ผู้อุปถัมภ์รายการ	๔๑
	สถานีโทรทัศน์	๔๔
	วิธีการดำเนินการผลิตละครโทรทัศน์	๔๕
	สถานีโทรทัศน์เป็นผู้ดำเนินการผลิต	๔๕
	ผู้ผลิตดำเนินงานร่วมกับสถานีโทรทัศน์หรือรับผลิตเอง	๔๕
	การเช่าเวลาจากสถานี	๔๖
	บุคลากรที่มีบทบาทในการผลิตละครโทรทัศน์	๔๖
	ผู้ประพันธ์และนักเขียนบทละคร	๔๖
	ผู้กำกับการแสดง	๔๗
	ผู้บอกบท	๔๗
	ผู้จัดการกองถ่ายหรือธุรกิจกองถ่าย	๔๘
	เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิค	๔๘
	ผู้จัดฉาก	๕๐
	ผู้ออกแบบเสื้อผ้า	๕๐
	ช่างแต่งหน้า,ทำผม	๕๑
	ขั้นตอนการผลิตละครโทรทัศน์	๕๑
	ขั้นวางแผน	๕๒
	ขั้นเตรียมการ	๕๖
	ขั้นถ่ายทำและตัดต่อ	๖๒
	ขั้นประเมินผลรายการ	๖๔
๔	บทบาทและความสำคัญของละครโทรทัศน์ไทย	๖๖
	บทบาทและความสำคัญทางด้านการเมืองของละครโทรทัศน์	๖๗
	การสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองกับละครโทรทัศน์	๖๗
	อิทธิพลแนวคิดทางการเมือง	๗๒
	บทบาททางด้านเศรษฐกิจของละครโทรทัศน์ไทย	๗๔

สารบัญ(ต่อ)

บทที่ หน้า

๔ (ต่อ) ละครโทรทัศน์กับการโฆษณา ๗๔

อาชีพที่เกี่ยวเนื่องกับละครโทรทัศน์ ๗๙

ธุรกิจที่ต่อเนื่องของละครโทรทัศน์ ๘๓

บทบาททางด้านสังคมของละครโทรทัศน์ ๘๖

การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและศาสนาของละครโทรทัศน์ ๘๗

ภาพสะท้อนสังคมจากละคร"น้ำเน่า" ๘๙

อิทธิพลของละครโทรทัศน์ที่มีต่อสังคม ๙๒

๕ บทสรุป ๙๔

บรรณานุกรม ๙๘

ประวัติย่อผู้วิจัย ๑๐๗

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

๑ ตารางสัดส่วนของการผลิตรายของสถานีโทรทัศน์แต่ละช่อง ๗๕
๒ ตารางอัตราค่าโฆษณาช่วง prime – time ของสถานีโทรทัศน์ต่างๆ ๗๖
๓ ตารางรายได้จากโฆษณาของสถานีโทรทัศน์..... ๗๗
๔ ตารางประเภทของสินค้าที่ใช้งบโฆษณาสูงสุดสิบอันดับ พ.ศ. ๒๕๓๙..... ๗๙

บทที่ ๑
บทนำ

โทรทัศน์ เป็นสื่อที่ผู้ชมสามารถรับชมรายการต่างๆได้ทุกสถานที่ โทรทัศน์จึงได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว และอาจกล่าวได้ว่าโทรทัศน์เป็นศูนย์รวมความบันเทิงภายในครอบครัวอีกด้วย การที่โทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่าย ภาครัฐจึงนำโทรทัศน์มาใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์พร้อมทั้งให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรของรัฐ ส่วนภาคธุรกิจก็ใช้ในการสร้างความนิยมในสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆ

โทรทัศน์เริ่มให้บริการในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.๒๔๙๘ เนื่องจากรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เล็งเห็นความสำคัญของโทรทัศน์ในฐานะเป็นสื่อกลางที่ดีในการเข้าถึงประชาชนทุกอาชีพ จึงสามารถใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาลและปลูกฝังแนวคิดอุดมการณ์การเมืองของรัฐบาล[๑] รัฐบาลคาดหมายว่าบริการโทรทัศน์จะสามารถทำประโยชน์ให้แก่ประเทศและประชาชนได้เป็นอย่างมาก[๒] ทั้งด้านสาระความรู้และความบันเทิง นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่แสดงว่าประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าทันอารยประเทศ รัฐบาลได้มอบหมายให้อธิบดีกรมโฆษณาการดำเนินการติดตั้งและจัดการส่งโทรทัศน์ขึ้นในประเทศไทย จึงได้มีการก่อตั้งบริษัทไทยโทรทัศน์ขึ้นซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม* นับเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้แพร่ภาพออกอากาศในระบบ ขาว-ดำ เป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๘ ต่อมาในสมัยจอมสฤษดิ์ ธนะรัชต์อนุญาตให้มีการก่อตั้งสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ ปัจจุบัน คือ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕

ภายหลังการแพร่ภาพโทรทัศน์พัฒนาจากระบบขาว-ดำเป็นระบบสี จึงมีการก่อตั้งสถานีโทรทัศน์สีแห่งแรกในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ คือสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ ดำเนินการโดยบริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ ส่วนบริษัทไทยโทรทัศน์อนุญาตให้บริษัทบางกอกเอนเตอร์เทนเมนต์ ดำเนินการในนามของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ ออกอากาศเป็นสถานีโทรทัศน์สีแห่งที่สอง ใน พ.ศ. ๒๕๑๓

---

[๑] สำนักหอจดหมายเหตุ. (๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๖ – ๑๒ ตุลาคม ๒๔๗๖). *สร. ๐๒๐๑.๑๘/๒, เรื่อง กรมโฆษณาการเสนอรายงานเหตุการณ์ และการปฏิบัติราชการต่าง ๆ*

[๒] สำนักหอจดหมายเหตุ. (๓๐ มกราคม ๒๔๘๑ – ๑๘ มิถุนายน ๒๔๙๗). *สร.๐๒๐๑.๙๓/๑๕, การสร้าง ติดตั้ง และสั่งซื้อเครื่องวิทยุกระจายเสียง*

* สถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ ตั้งอยู่บริเวณวังบางขุนพรหม เนื้อที่ประมาณ ๗ ไร่ ตัวอาคารใช้แบบแปลนสถานีโทรทัศน์ขนาดกลางของสหรัฐอเมริกา บุคคลทั่วไปเรียกว่า ช่อง ๔ บางขุนพรหม

นโยบายการนำเสนอรายการของสถานีโทรทัศน์ในระยะแรกดำเนินตามหลักการของรัฐบาล ดังกรณีของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม จะเสนอรายการสำคัญ ๓ ประเภท คือ ข่าวสาร ความรู้และความบันเทิง* แต่ในช่วง ๓ ปีแรกรายการโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมสูงสุด คือ ประเภทให้ความบันเทิง ซึ่งได้เวลาออกอากาศเกินกว่าร้อยละ ๕๐ ของเวลาทั้งหมด ส่วนรายการข่าวสารมีเนื้อที่เพียงร้อยละ ๑๐-๑๘ และรายการประเภทให้ความรู้ ที่ครอบคลุมทั้งการศึกษาและวัฒนธรรมมีประมาณ ร้อยละ ๒๐[๑]

รายการบันเทิงซึ่งเป็นที่ชื่นชอบจากประชาชนในอันดับต้นนับแต่แรกที่มีการนำมาออกอากาศคือละครโทรทัศน์ ทั้งนี้อาจเนื่องจากคนไทยนิยมดูละครแต่ไม่มีโอกาสได้ดูอีกหลังจากหมดยุคละครเวทีใน พ.ศ. ๒๔๙๖[๒] คงมีแต่ละครวิทยุ ดังนั้นเมื่อทางสถานีจัดให้ละครโทรทัศน์ได้แสดงออกอากาศโดยความสนับสนุนจากผู้จัดและผู้อุปถัมภ์รายการ ละครโทรทัศน์จึงได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างมาก ประกอบกับรัฐบาลในยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และยุคจอมพลถนอม กิตติขจร มีนโยบายค่อนข้างคุมเข้มสื่อและการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่จึงเน้นให้ความบันเทิงโดยเฉพาะการนำเสนอละคร ดังข้อมูลที่ปรากฏในช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๘ - พ.ศ. ๒๕๑๖ มีละครโทรทัศน์ออกอากาศ ๖,๑๔๔ ครั้ง เรื่องที่นำมาแสดงมีจำนวนถึง ๑,๑๕๑ เรื่อง[๓]

การที่ละครโทรทัศน์เป็นที่นิยมอย่างมาก จึงทำให้มีการจัดแสดงละครโทรทัศน์อย่างต่อเนื่องและมีพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ละครโทรทัศน์ในระยะแรกจะเป็นการนำเสนอประเภทละครรำ ละครร้อง ละครพันทาง ละครอิงประวัติศาสตร์ และละครชวนหัว การแสดงในยุคนี้จะเป็นการออกอากาศสดโดยใช้วิธีบอกบทนักแสดง ภายหลังจึงได้มีการพัฒนาให้นักแสดงท่องบทเอง ส่วนการผลิตได้เปลี่ยนจากการแสดงสดมาเป็นการบันทึกเทปโทรทัศน์และมีการถ่ายทำนอกสถานที่ ในปัจจุบันได้มีการใช้เทคนิคพิเศษช่วยเพิ่มความสมจริงในละครโทรทัศน์โดยเฉพาะด้านฉากของละครอิงประวัติศาสตร์

ละครโทรทัศน์แต่ละเรื่องจะได้รับความนิยมมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น **เนื้อหา**ส่วนใหญ่นำมาจากนวนิยายที่ได้รับความนิยมซึ่งผู้จัดจะเลือกผลิตตามความสามารถหรือความชำนาญของตน เช่น ละครชีวิต ละครจักรๆ วงศ์ๆ ปัจจุบันผู้จัดบาง

---

*สินิทร์ สิทธิรักษ์ สัมภาษณ์ จำนง รังสิกุล, ๑๓ มีนาคม ๒๕๓๐. เรื่องการควบคุมรายการ แม้มิได้มีกฎเกณฑ์ของรัฐบาลแจกแจงเป็นลายลักษณ์อักษรแต่ก็เป็นที่รู้กันโดยนัยว่า เจ้าของและผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์ตัวจริงคือ นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดนั่นเอง

[๑]สินิทร์ สิทธิรักษ์. (๒๕๓๕). *กำเนิดโทรทัศน์(๒๔๙๓-๒๕๐๐)*. หน้า ๑๐๓-๑๐๔.

[๒]เพาวิภา ภมรสถิตย์. (๒๕๒๘). *ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย*. หน้า ๒๐.

[๓]*แหล่งเดิม*. หน้า ๒๑.

รายใช้วิธีสร้างเนื้อเรื่องขึ้นมาเอง ละครโทรทัศน์เรื่องที่ได้รับความนิยมจะถูกนำกลับมาทำซ้ำอยู่เสมอขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและความเหมาะสม ส่วนการพิจารณาอนุมัติเนื้อหาละครแต่ละเรื่องของฝ่ายสถานีโทรทัศน์ขึ้นอยู่กับหลักการสำคัญคือ นโยบายของทางสถานีโทรทัศน์ หลักการตลาด สภาพการแข่งขันระหว่างสถานี และช่วงเวลาที่ต้องเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับยุคสมัย[๑]

องค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ **ดารานักแสดง**เพราะสามารถดึงดูดผู้ชมได้มากโดยเฉพาะพระเอก-นางเอก **บทโทรทัศน์** ก็เป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าการแสดง บทโทรทัศน์จะกำหนดมุมกล้องการจับภาพเพื่อให้เนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสมจริง กำหนดถึงลักษณะของฉาก เสื้อผ้าและการแต่งกายนักแสดง รวมไปถึงดนตรีประกอบและอารมณ์ในการแสดงภายใต้การควบคุมของ**ผู้กำกับการแสดง**

ละครโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่สังคมเช่น **ด้านการเมือง** รัฐบาลสามารถใช้โทรทัศน์เป็นสื่อเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจในนโยบายของรัฐ ได้มีการนำนโยบายชาตินิยม นโยบายต่อต้านการก่อการร้ายและยาเสพติดสอดแทรกอยู่ในละครโทรทัศน์ เช่น ละครที่นำเสนอในวันสำคัญ อาทิ วันกองทัพไทย วันปิยมหาราช สำหรับ**ด้านเศรษฐกิจ** ละครโทรทัศน์ถือเป็นธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับสังคมและประเทศชาติ[๒] เพราะเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับหลายอาชีพ เช่น เสื้อผ้า รถเช่า คนเขียนบท นักแสดง รวมทั้งการขายโฆษณาจากผู้อุปถัมภ์รายการ ทำให้เกิดการหมุนเวียนในระบบการเงินของประเทศนับเป็นธุรกิจสาขาหนึ่งที่มีความสำคัญมาก

อนึ่งละครโทรทัศน์ยังสามารถนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนปัญหา**สังคม**ออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน พยายามช่วยปลูกฝังจิตสำนึกให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น เรื่องขุนเดช ที่นำเสนอเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ เรื่องพุทธานุภาพและเปรตวัดสุทัศน์ (สอนให้คนกลัวต่อการทำบาปซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมกำลังขาดหาย) เรื่องน้ำพุ บอกถึงปัญหาที่สังคมกำลังได้รับ คือยาเสพติดและครอบครัวแตกแยก นอกจากนี้ละครโทรทัศน์บางเรื่องได้อนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม เช่น เรื่องฉุยฉายและโนราห์ ขณะเดียวกันความนิยมในละครโทรทัศน์ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านวิชาการ เช่น การเปิดโรงเรียนสอนการแสดงและเปิดหลักสูตรการผลิตละครโทรทัศน์ในสถานศึกษา

ละครโทรทัศน์ยังมีบทบาททางประวัติศาสตร์ในฐานะที่ช่วยเสริมสร้างภาพในอดีตโดยการสร้างจินตนาการจากข้อมูลต่างๆ ในรูปแบบของละครอิงประวัติศาสตร์หรือละครย้อนยุค เช่น สี่แผ่นดิน นิราศสองภพ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ทราบและตระหนักในความสำคัญของประเทศชาติและบรรพบุรุษของตน แต่เนื่องจากเป็นละครจึงมีการสอดแทรกความบันเทิงเข้าไปในเนื้อหา จนบางครั้งอาจสร้างความเข้าใจผิดให้กับผู้ชมได้โดยเฉพาะผู้ชมที่เป็นเยาวชน

---

[๑] วีระ สุภะ. (๒๕๓๗). *การศึกษากระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ไทย พ.ศ. ๒๕๓๖*. หน้า ๔๓.

[๒] เพาวิภา ภมรสถิตย์. (๒๕๒๘). *ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย*. หน้า ๑๗.

ขณะเดียวกันละครโทรทัศน์อาจก่อให้เกิดผลเสียได้ เช่น การนำเสนอภาพความฟุ้งเฟ้ออาจก่อให้เกิดลัทธิบริโภคนิยมสำหรับผู้ชม หรือเยาวชนอาจจะลอกเลียนแบบพฤติกรรมบางประการตามบทบาทของดารานักแสดงบางคน หรือมิฉะนั้นก็อาจมีความหวังอยากเข้าวงการบันเทิงด้วยเห็นว่ามีค่าตอบแทนสูง ทำให้กลายเป็นช่องทางหลอกลวงของมิจฉาชีพได้

ละครโทรทัศน์นับว่าเป็นสื่อที่สามารถบอกถึงการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยในสังคมทั้งด้านแนวคิด พฤติกรรม และค่านิยม มีผลเชื่อมโยงกับหลายองค์กรในสังคม ดังนั้นบทบาทความสำคัญของละครโทรทัศน์ไทย ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อวงการต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่มีความน่าสนใจควรค่าแก่การศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเขียนงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยและเอกสารวิชาการ วารสาร บทความและหนังสือของทางราชการในการศึกษาค้นคว้าเพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุดในการเขียนงานวิจัย ซึ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

เพาวิภา ภมรสถิตย์. (๒๕๒๘). *ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย.* ปริญญานิพนธ์ สม.ม. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาความสัมพันธ์ของละครโทรทัศน์กับสังคมไทยว่ามีบทบาทต่อกันอย่างไร โดยศึกษาในช่วงระหว่าง ๒๔๙๘–๒๕๑๖ ซึ่งเนื้อหาในเล่มได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของละครโทรทัศน์กับสังคมไทยในแต่ละยุครัฐบาลซึ่งในช่วงการศึกษาวิจัยมี ๓ รัฐบาล คือ รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ จอมพลถนอม กิตติขจร

สุรีย์ ทองสมาน. (๒๕๔๒). *การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทละครโทรทัศน์กับนวนิยาย.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม.(ไทยศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาของบทละครโทรทัศน์และเนื้อหาของนวนิยายในด้านของการนำเสนอ และวิเคราะห์การนำเสนอของบทละครโทรทัศน์และนวนิยาย

สินิทธ์ สิทธิรักษ์. (๒๕๓๕). *กำเนิดโทรทัศน์ไทย (๒๔๙๓–๒๕๐๐).* กรุงเทพฯ : ครีเอทีฟ พับลิชชิ่ง. หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือ หนึ่งในชุดประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโครงการ ๖๐ ปี ประชาธิปไตยไทย พ.ศ. ๒๕๓๕ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการปรากฏตัวของสถาบันโทรทัศน์ในสังคมไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของยุคสมัย และผลกระทบที่ติดตามมา อันเนื่องจากการพัฒนาของสถาบันดังกล่าวนี้ ในช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๕๐๐

วีระ สุภะ. (๒๕๓๗). *การศึกษากระบวนการผลิตละครชุดโทรทัศน์ไทย พ.ศ. ๒๕๓๖.* วิทยานิพนธ์ปริญญา น.ม.(วิชาการสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. งานวิจัยอธิบายถึงลักษณะการดำเนินงานและกระบวนการในการผลิตละครโทรทัศน์ของแต่ละบริษัทผู้ผลิตและสถานีโทรทัศน์

จุดมุ่งหมายของการวิจัยค้นคว้า

๑. เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการของละครโทรทัศน์ไทย
๒. เพื่อศึกษาที่มาในการผลิตและการนำเสนอละครโทรทัศน์
๓. เพื่อวิเคราะห์บทบาทความสำคัญของละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อสังคมไทย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

๑. ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและพัฒนาการของละครโทรทัศน์ไทย
๒. ทำให้ทราบถึงที่มาในการผลิตและการนำเสนอละครโทรทัศน์
๓. ทำให้สามารถวิเคราะห์บทบาทความสำคัญของละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อสังคมไทย

ขอบเขตของศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะเริ่มตั้งแต่ปีที่โทรทัศน์เริ่มออกอากาศเป็นครั้งแรกคือ พ.ศ.๒๔๙๘ ถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยจะเน้นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการละครโทรทัศน์ไทย โดยศึกษาเฉพาะสถานีโทรทัศน์ที่ทำละครอย่างต่อเนื่องซึ่งไม่นับรวมสถานีไอทีวีซึ่งเป็นสถานีข่าว และสถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๑ ที่เป็นโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ละครโทรทัศน์ คือ ละครที่ผลิตเพื่อออกอากาศทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ ประกอบด้วยเทคนิคการนำเสนอเฉพาะสำหรับการแสดงทางโทรทัศน์ ได้แก่ บทละครโทรทัศน์ ศิลปะการแสดง และเทคนิคในการผลิตรายการ

ผู้จัดละครโทรทัศน์ คือ ผู้ผลิตละครโทรทัศน์ โดยรับจ้างจากสถานีโทรทัศน์ซึ่งเป็นนายทุนในการออกเงิน หรือ หมายถึงผู้ที่เป็นนายทุนและเช่าเวลาจากสถานีโทรทัศน์จัดดำเนินการเองส่วนรายรับจะได้จากการหาโฆษณาเอง

วิธีการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าโดยใช้เอกสารชั้นต้น ที่เป็นข้อมูลของทางราชการ เอกสารจากผู้ผลิตละครโทรทัศน์โดยตรง และจากการสัมภาษณ์ผู้จัดละครผู้กำกับละครโทรทัศน์ ทีมงานละครโทรทัศน์ฝ่ายต่างๆ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้เอกสารชั้นรอง ได้แก่ หนังสือ บทความ งานวิจัย และวารสาร เป็นส่วนประกอบ ผู้เขียนได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางประวัติศาสตร์และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณาวิเคราะห์ เป็นสำคัญ

แหล่งการศึกษาค้นคว้า

๑. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
๒. หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓. สำนักหอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี
๔. สำนักหอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๕. สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๖. หอจดหมายเหตุ กรมประชาสัมพันธ์
๗. การสัมภาษณ์ผู้จัดละคร นักแสดง ผู้กำกับ และผู้บริหารของสถานีโทรทัศน์ฝ่ายผลิต ละครโทรทัศน์
๘. ฝ่ายประชาสัมพันธ์สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง ๓
๙. ฝ่ายข้อมูลสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕
๑๐. ศูนย์ข้อมูลสถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗
๑๑. ศูนย์ข้อมูลสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙
๑๒. สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

บทที่ ๒
ภูมิหลังของกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทย

หลังสงครามโลกครั้งที่๒ ยุติไม่นาน นักกิจการด้านสื่อสารมวลชนของประเทศไทย มีเพียงสองแขนงตามลักษณะชนิดและการถือครองกรรมสิทธิ์ ประเภทแรก คือ หนังสือพิมพ์รายวัน และรายสัปดาห์ ของเอกชนซึ่งดำเนินงานในรูปบริษัท จำกัด มีจำนวนประมาณ ๓๕ - ๔๐ ฉบับ[๑] อาทิ พิมพ์ไทย เกียรติศักดิ์ สยามนิกร สัจจา ศรีกรุง ฯลฯ อีกประเภทหนึ่ง คือ วิทยุกระจายเสียง ซึ่งรัฐบาลเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และดำเนินงานแต่เพียงผู้เดียวมีอยู่ ๕ สถานี คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยของกรมโฆษณาการ สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมไปรษณีย์โทรเลข (๑ปณ.) สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมการทหารสื่อสาร(๑จส.) สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมการรักษาดินแดนและสถานีวิทยุกระจายเสียงสัญญาณทหารเรือของกองทัพเรือ สถานีส่วนใหญ่ออกอากาศระหว่าง ๖.๐๐ - ๒๐.๐๐ น. ยกเว้นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ที่ออกอากาศเป็นประจำทุกวัน ทั้งภาคเช้า กลางวันและภาคค่ำ และสถานีวิทยุ ๑ ปณ.ที่ออกอากาศเพิ่มใน ภาคเช้าวันอาทิตย์[๒]ส่วนวิทยุกระจายเสียงของฝ่ายทหารออกอากาศวันละประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมง เช่น สถานีวิทยุ ๑จส. ออกอากาศระหว่างเวลา ๖.๐๐ - ๗.๐๐ น. และยังไม่มีรายการที่แน่นอน

โทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อรูปแบบใหม่เริ่มเข้ามาในประเทศไทยในช่วงพ.ศ. ๒๔๙๓ จากความคิดของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการนำประดิษฐกรรมใหม่และทันสมัยที่สุดในตอนนั้นเข้ามาติดตั้ง การเข้ามาของโทรทัศน์จึงเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นและอยู่ในความสนใจของทุกคน ดังนั้นการศึกษาถึงของการเกิดกิจการโทรทัศน์ไทยจึงน่าสนใจว่าเพราะเหตุใด จอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงมีความคิดในการนำโทรทัศน์เข้ามาในประเทศไทยหลังเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่๒ ยุติเพียง ๕ ปี

---

[๑] หอสมุดแห่งชาติ. (๒๕๑๕). *วารสารและหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๘–๒๕๑๔. กรุงเทพ : คุรุสภา.*

[๒] สำนักหอจดหมายเหตุ. (๓๐ พฤษภาคม ๒๕๒๒). *สร. ๐๒๐๑ ๙๓/๔๘ เรื่องการประสานงานหรือแบ่งปันเวลากระจายเสียงระหว่างสถานีส่งกระจายเสียงในประเทศไทย หรือกรรมการประสานงานเกี่ยวกับกระแสคลื่นวิทยุ*

๑. จุดเริ่มของกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทย

ความคิดเรื่องการนำโทรทัศน์เข้ามาในประเทศไทยมีมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๕ โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพ็ชรอัครโยธิน เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมในสมัยนั้น ทรงทราบว่าในต่างประเทศมีการส่งภาพที่เคลื่อนไหวได้ทางวิทยุเรียกว่า Television หรือวิทยุโทรทัศน์ จึงมีพระดำริจะติดต่อให้บริษัทที่ผลิตวิทยุโทรทัศน์เข้ามาตั้งทดลองในประเทศไทยเพื่อซื้อไว้ใช้ในราชการ แต่ยังไม่ทันดำเนินการก็เกิดการปฏิวัติการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๗๕ แนวคิดเรื่องการตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์จึงระงับไป[๑]จนมาถึงช่วงเวลาที่จอมพล ป.พิบูลสงครามขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ จึงได้มีการรื้อฟื้นความคิดเรื่องการก่อตั้งกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทยขึ้นอีกวาระหนึ่ง ทั้งนี้สามารถพิจารณาถึงบริบท ของการก่อตั้งกิจการโทรทัศน์ได้ดังนี้

๑.๑ บริบทการเมือง

สถานการณ์ทางการเมืองของไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๘ – ๒๔๙๑ มีความยุ่งเหยิงซับซ้อนมากที่สุดช่วงหนึ่งเพราะ มีการเปลี่ยนรัฐบาลถึง ๙ คณะ จุดเริ่มต้นของการผันผวนทางการเมืองในระยะนั้น คือ การรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ โดยคณะนายทหารกลุ่มหนึ่งนำโดย พล.ท.ผิน ชุณหวัณ ได้โค่นล้มรัฐบาลของ พล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ คณะรัฐประหารประสบความสำเร็จในการยึดอำนาจ แต่ก็ต้องเผชิญกับการก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจคืนจากผู้ต่อต้านกลุ่มต่าง ๆ อย่างไม่ขาดสาย ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคณะรัฐประหารต้องประสบความยากลำบากในการพยายามโน้มน้าวให้ประชาชนคล้อยตามความประสงค์ของตนที่จะสนับสนุน จอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้กลับเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่งข้อความการคัดค้านมีปรากฏในหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ อยู่เป็นจำนวนมากระหว่าง พ.ศ.๒๔๙๐-๒๔๙๒

อย่างไรก็ตาม คณะรัฐบาลชุดจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ขึ้นบริหารประเทศตั้งแต่วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๑ แม้ว่าจะครองอำนาจได้ยาวนานกว่ารัฐบาลที่ผ่านมาแต่ประสบกับการต่อต้านอย่างหนักและบ่อยครั้ง ในช่วง ๓ ปีแรกมีกบฏและความพยายามกบฏถึง ๗ ครั้ง อนึ่งการที่รัฐบาลเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ หันมาร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในยุทธศาสตร์สงครามเย็นเพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะการส่งทหารไปร่วมรบกับกองกำลังสหประชาชาติที่นำโดย สหรัฐอเมริกาในสงครามเกาหลี ทำให้หนังสือพิมพ์หลายฉบับคัดค้านและโจมตีนโยบายนี้อย่างรุนแรง

---

[๑] *ครบรอบ ๑๘ ปี อ.ส.ม.ท.* หน้า ๒๘.

นักหนังสือพิมพ์ในช่วงนั้น ได้ทำหน้าที่เหมือนนักการเมืองฝ่ายค้านอย่างมีประสิทธิภาพจึงสร้างความขัดแย่งและความไม่พอใจกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม ถึงกับออกมาตรการปราบปรามหนังสือพิมพ์ เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๒ ผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ว่า " หนังสือพิมพ์เสนอข่าวในลักษณะทำลายชาติ กล่าวถึงแต่ความเลวร้ายของการบริหารราชการของรัฐบาล รัฐบาลจึงจำเป็นต้องควบคุมปราบปรามเสียก่อนที่จะปล่อยให้เกิดการแตกร้าวกันทั่วประเทศ"[๑] ต่อจากนั้นวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒ อธิบดีกรมตำรวจให้สัมภาษณ์ว่า "ถ้ารัฐบาลประกาศภาวะฉุกเฉินก็จะเซนเซอร์หนังสือพิมพ์ทันที เพราะได้เตรียมกรรมการไว้พร้อมแล้ว"[๒]

มาตรการในการปราบปรามของรัฐบาลที่มีต่อหนังสือพิมพ์ คือการสั่งให้หนังสือพิมพ์ทุกฉบับต้องส่งข่าวให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนการตีพิมพ์หรือที่เรียกว่า เซนเซอร์ หนังสือพิมพ์ถูกรัฐบาลใช้มาตรการอันเข้มงวดและกดดันควบคุมมากขึ้นทุกที ในทางตรงกันข้ามวิทยุกระจายเสียงกลับได้รับการพัฒนา ให้ก้าวหน้าทันสมัยและสามารถใช้เครื่องมือทุกชิ้นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์เต็มที่

การที่ถูกหนังสือพิมพ์โจมตีอย่างหนักทำให้ ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงครามต้องออกมาตรการในการปราบปรามพร้อมกับเริ่มมองหาสื่อชนิดใหม่ที่มีความสามารถและมีประสิทธิภาพมากกว่าวิทยุกระจายเสียง และเข้าถึงประชาชนได้มากกว่าหนังสือพิมพ์[*] คือ วิทยุโทรภาพ หรือโทรทัศน์ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้แถลงต่อสาธารณชนในการประชุมต่างๆอยู่เสมอ ถึงประโยชน์ของการมีโทรทัศน์ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย ว่าจะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ทาง

---

[๑]สุวิมล รุ่งเจริญ. (๒๕๒๖). *บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๐ – ๒๕๐๑.* หน้า ๑๔๓.

[๒]*แหล่งเดิม*. หน้า ๑๔๔.

[*] นักหนังสือพิมพ์ที่แสดงบทบาทสำคัญในช่วงนั้น อาทิ กุหลาบ สายประดิษฐ์ , มาลัย ชูพินิจ , อุทธรณ์ พลกุล ,อิศรา อมันตกุล , เสนีย์ เสาวพงศ์ , ทนง ศรัทธาทิพย์ , อารีย์ ลีวีระ ฯลฯ ซึ่งเสนอผลงานผ่านพิมพ์ไทย สยามนิกร เดลิเมล์ เสียงไทย ปิยะมิตรรายสัปดาห์ ฯลฯ เป็นกลุ่มนักหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะรุ่นเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ (เป็นนักหนังสือพิมพ์ที่เริ่มทำงานหนังสือพิมพ์หรืองานเขียนอื่น ๆ มาแต่ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๐ เป็นต้นมา) เป็นบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ของทหารเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ (จึงได้เห็นกำเนิดของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเมืองไทย ความพยายามที่จะสถาปนาการปกครองแบบดังกล่าว ตลอดจนอุปสรรคที่มีการปกครองแบบนี้ที่ผ่านมาประมาณ ๒๐ ปี) และที่สำคัญก็คือนักหนังสือพิมพ์เหล่านี้มีความศรัทธา เชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ทั้งยังสนับสนุนและเผยแพร่แนวความคิดประชาธิปไตยอย่างเปิดเผยในผลงานของตนภาวะเติบโตมาพร้อมกับระบอบประชาธิปไตย ทำให้แนวคิดของการปกครองในระบอบนี้ไม่เพียงเป็น อุดมคติ ทางการเมืองของบุคคลเหล่านี้หากยังเป็น หลักการ ที่พวกเขาใช้ในการตรวจสอบการบริหารของรัฐบาลอีกด้วย

การศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข ประการสำคัญ คือ เพื่อเกียรติภูมิของชาติที่จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศแรกที่มีสถานีโทรทัศน์ในทวีปเอเชีย[๑]

การเคลื่อนไหวให้มีโทรทัศน์ในสังคมไทยนั้น มีมูลเหตุสำคัญในการก่อตั้งมาจากความสนใจและการสนับสนุนจากผู้นำรัฐบาล คือ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ขณะเดียวกันก็ยังมีคณะบุคคลที่ประกอบวิชาชีพในการแวดวงการสื่อสารมีความสนใจและการรับรู้เรื่องโทรทัศน์ได้เริ่มก่อตัวขึ้น พยายามเสนอแนะและผลักดันให้มีการก่อตั้งกิจการนี้ด้วยความคาดหวังที่จะเห็นความก้าวหน้ารุ่งเรืองทางเทคโนโลยีในสังคมของตนผู้ที่สนใจในเทคโนโลยีใหม่ๆ อนึ่งความเคลื่อนไหวของคณะบุคคลเหล่านี้ก็สอดคล้องและตอบสนองนโยบายของผู้นำประเทศด้วย กลุ่มบุคคลที่ให้ความสนใจส่วนใหญ่จึงเป็นข้าราชการ อาทิเช่น

สรรพสิริ วิริยศิริ หนึ่งในผู้บุกเบิกกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทย ได้รู้จักคำว่า “เทเลวิชั่น”ครั้งแรกในชีวิต ขณะที่รับราชการเป็นเจ้าหน้าที่ข่าวต่างประเทศ ในช่วงที่เกิดมหาสงครามในยุโรป ขณะนั้นกรมโฆษณาการได้ตั้งหน่วยงานพิเศษเฉพาะกิจรับฟังข่าวสารจากต่างประเทศเพื่อทำสำเนาโรเนียวส่งจอมพล ป.พิบูลสงครามนอกจากข่าวสงครามแล้วยังมีข่าวการประดิษฐ์คิดค้นและพัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสาร คือความสำเร็จในการทดลองถ่ายทอดโทรทัศน์ จากงานกล่าวสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีแฟรงกลินดี. รูสเวลท์ ในงานเปิดมหกรรมนิวยอร์ค เวิร์ลด์แฟร์ โดยสถานีทดลองของบริษัท NBC[๒] เดือนเมษายน ๒๔๘๒ ข่าวนี้เป็นการจุดความสนใจให้กับสรรพศิริในการแสวงหาความรู้ในศาสตร์แขนงนี้ทันที

ธนะ นาคพันธุ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งช่างวิทยุจัตวากองทะเบียนและช่างวิทยุ กรมโฆษณา ในพ.ศ. ๒๔๘๖ ได้ให้รายละเอียดว่าในแวดวงวิทยุทราบกันมาตั้งแต่ก่อนเกิดสงครามโลกแล้ว ว่ามีภาพที่เคลื่อนไหวอยู่ในตู้วิทยุและคิดว่าเป็นเรื่องที่แปลกเหลือเกิน จากนั้นเรื่องนี้ก็เงียบไปช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒

ข่าวเรื่องโทรทัศน์ยังได้มีการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์เช่นไทยใหม่ฉบับวันที่๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เรื่องการประดิษฐ์คิดค้นการส่งภาพโดยวิทยุ[๓]

หลังเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลงแล้ว ในพ.ศ. ๒๔๙๒ สรรพสิริ วิริยศิริ ได้เขียนหนังสือชื่อ“วิทยุโทรภาพ”แจกเป็นของชำร่วยในงานทอดกฐินของกรมโฆษณาการที่วัดบูรณศิริแสดงถึงความสนใจและความพยายามผลักดันให้เกิดโทรทัศน์ขึ้นในประเทศไทย หนังสือได้รับความสนใจในวงกว้างทั้งเริ่มมีการเคลื่อนไหวของผู้ใหญ่ในบ้านเมืองเกิดขึ้นเกี่ยวการนำโทรทัศน์เข้ามาในประเทศไทย

---

[๑] *ข่าวโฆษณาการ.* (๒๔๙๕,๑๕ มกราคม). หน้า ๕๙-๖๐.

[๒] *ครบรอบ ๑๘ ปี อ.ส.ม.ท.* หน้า ๒๙.

[๓] *ไทยใหม่.* ๔ (กุมภาพันธ์ ๒๔๘๔). หน้า ๓.

ความสนใจและความตื่นเต้นของคนในสังคมไทย เรื่องประดิษฐกรรมชิ้นใหม่นี้ถึงจะเป็นเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะบุคคล แต่ก็มีผลในการผลักดันให้ผู้นำประเทศเกิดความต้องการมีประดิษฐกรรมชิ้นใหม่นี้อยู่ในมือให้เร็วขึ้นจากเดิมที่มีความสนใจอยู่แล้ว จุดเริ่มต้นที่ จอมพล ป. พิบูลสงครามได้รับรู้เกี่ยวกับเรื่องโทรทัศน์นั้น อาจจะมาจากสำเนาโรเนียวของหน่วยรับฟังวิทยุกระจายเสียงจากต่างประเทศ กรมโฆษณาการ หรือจากรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในระยะนั้นแต่ความสนใจก็ต้องหยุดไปเพราะเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก่อน[๑]

๑.๒ บริบทด้านเศรษฐกิจ

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เห็นได้ชัดเจนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ คือ การก่อตัวของรูปแบบองค์กรทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า บรรษัทข้ามชาติ[*] (transnational corporation) พวกต่างชาติจึงพยายามผลักดันการขายเครื่องมือและอุปกรณ์ให้กับประเทศไทย

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างรัฐบาลไทยกับบริษัทด้านกิจการสื่อในประเทศตะวันตกก่อน พ.ศ. ๒๔๙๐ ดำเนินไปในรูปแบบการสั่งซื้อเครื่องรับ-ส่งอะไหล่อุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ ทั้งของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุสื่อสารผ่านบริษัทตัวแทนในประเทศไทยเป็นครั้งคราวไป นับแต่ พ.ศ.๒๔๙๐ เป็นต้นมา บริษัทเหล่านั้นได้พัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าไปสู่ขั้นตอนใหม่ ที่มีการเสนอขายระบบการกระจายเสียงทั้งระบบแบบครบวงจร ตลอดจนการขายบริการให้คำปรึกษา(Consultant Service) ดังจะเห็นได้จากข้อเสนอ (proposal) ของบริษัทต่างประเทศเหล่านั้นและเอกสารอื่นๆ ที่รวบรวมไว้โดยเลขาธิการคณะรัฐมนตรี[๒]

๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๐ บริษัท ทรานส์เอเชียติค แอร์ไลน์(สยาม) จำกัดเสนอขอจัดตั้งองค์การวิทยุกระจายเสียงพาณิชย์ใช้ชื่อว่า “Radio Siam” ด้วยเงินทุนสิบล้านบาท(หนึ่งล้านเหรียญ) โดยขอให้รัฐบาลไทยถือหุ้นในบริษัทอย่างน้อย ๒๖% ผู้ดำเนินการของบริษัทถือหุ้น ๓๕% ที่เหลือเปิดขายให้ประชาชน[๓]

๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ บริษัท มาโคนี จำกัด โดยนาย พี.เจ ดอนเบลลี ผู้จัดการฝ่ายขายได้พบกับเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายการช่างวิทยุของไทยทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนและให้

---

[๑] สินิทธ์ สิทธุรักษ์. *กำเนิดโทรทัศน์(๒๕๙๓-๒๕๐๐)*. หน้า ๑๗.

[*] บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. อธิบาย “บรรษัทข้ามชาติ” หมายถึง องค์กรของเอกชนที่ดำเนินธุรกิจในสองประเทศขึ้นไป ทั้งนี้ภายใต้การควบคุมขององค์กรแม่ที่ใช้ยุทธศาสตร์อันเดียวกันเป็นหลัก

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๑๘.

[๓] สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (๑๖ มิถุนายน ๒๔๙๐ – ๕ กรกฎาคม ๒๔๙๒). *(๒) สร.๐๒๐๑.๙๓/๓๙. โครงการองค์วิทยุกระจายเสียงพานิช (อัดสำเนา)*

บริษัท บอร์เนียว จำกัด เป็นตัวแทนเสนอต่อรัฐบาลไทยว่าเนื่องจากกิจการวิทยุของไทยยังล้าสมัยและสมควรปรับปรุงให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้นรัฐบาลไทยควรได้รับเอาวิธีการให้คำปรึกษาและคำแนะนำในเรื่องกิจการวิทยุของบริษัทมาโคนีมาใช้โดยด่วน[๑]

๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ บรรษัทวิทยุกระจายเสียงแห่งสหรัฐอเมริกา (RCA Radio Coporation of Amarican) เสนอขายเครื่องรับส่งและอุปกรณ์การวิทยุสื่อสารสำหรับทหารและวิทยุกระจายเสียง[๒]

นอกจากบริษัทเหล่านี้แล้วยังมีบริษัทตัวแทนและเอกชนรายอื่น ๆ ที่พยายามพบปะเป็นการส่วนตัวกับข้าราชการผู้ใหญ่ระดับต่างๆแม้กระทั่งนายกรัฐมนตรี เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในรูปของการบริจาคเพื่อผูกน้ำใจ เช่น บริษัท Rak – Derrick and Davis ตัวแทนของ อาร์.ซี.เอ ได้มอบเครื่องรับวิทยุพร้อมด้วยอุปกรณ์ต่างๆ รวม ๑๒ หีบ แก่นายกรัฐมนตรีเพื่อไปใช้ประโยชน์ตามแต่เห็นสมควร[๓]นับเป็นการแสวงหาหนทางเพื่อการเสนอขายระบบการกระจายเสียง(วิทยุ)แก่รัฐบาลไทย

ดังนั้นเมื่อ เทคโนโลยีโทรทัศน์เข้ามาในประเทศไทย บริษัทเหล่านี้จึงพยายามจูงใจโน้มน้าวการขายให้กับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หรือบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล ด้วยวิธีที่เคยประสบผลสำเร็จในการขายอุปกรณ์วิทยุกระจายเสียงและวิทยุสื่อสารมาแล้ว โดยเฉพาะ อาร์.ซี.เอ(RCA) ผู้นำด้านเทคโนโลยีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งสหรัฐอเมริกา ได้ก่อตั้งแผนกกิจการระหว่างประเทศตั้งแต่พ.ศ.๒๔๘๘ เพื่อควบคุมดูแลการขายในต่างประเทศและกิจกรรมอื่นๆ ของบริษัทและสาขาย่อยนอกสหรัฐอเมริกา บริษัทได้ให้ข้อมูลข่าวสารแก่เจ้าหน้าที่ไทยในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นระยะ ผ่านตัวแทนในประเทศไทยคือบริษัทบาโรบราวน์ จำกัด ดังจะเห็นได้จากการที่บริษัทได้แนบสมุดภาพ วิทยุโทรภาพเคลื่อนที่บนรถยนต์ของบริษัท อาร์.ซี.เอ มาพร้อมกับ “โครงการจัดตั้งวิทยุโทรภาพ”ของกรมโฆษณาการ เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีเห็นชอบทันทีและสั่งการให้คณะรัฐมนตรีรับหลักการโครงการต่อไปคณะรัฐมนตรีได้ลงมติในการประชุมวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๔๙๓ ให้คณะกรรมการพิจารณางบประมาณประจำปีพ.ศ.๒๔๙๔จัด

---

[๑]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (๑ พฤษภาคม ๒๔๙๑ – ๘ พฤษภาคม ๒๕๐๑). *(๒) สร. ๐๒๐๑.๙๓/๔๐. บริษัทต่างประเทศให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับหารวิทยุ. (อัดสำเนา).*

[๒]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (๓๑ สิงหาคม ๒๔๙๑ – ๑๘ มกราคม ๒๔๙๒). *(๒) สร.๐๒๐๑.๙๓/๔๔. ชาวต่างประเทศบอกขายเครื่องรับวิทยุ. (อัดสำเนา).*

[๓]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (๑๓ สิงหาคม – ๒๖ ตุลาคม ๒๔๙๑). *(๒) สร. ๐๒๐๑.๙๓/ ๔๓. บริษัทต่างประเทศให้เครื่องรับส่งวิทยุ. (อัดสำเนา)*

สรรงบประมาณเพื่อการนี้[๑] และหลังจากนั้นอีก ๔ วันนายกรัฐมนตรียังเขียนจดหมายด้วยลายมือมาเร่งรัดให้อธิบดีกรมโฆษณาการพิจารณาจัดหาและจัดการส่ง โทรทัศน์ ขึ้นอย่างเร่งด่วน[๒]

ข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่ามีการแข่งขันกันอย่างสูงในการขายอุปกรณ์โทรทัศน์ให้แก่ประเทศไทย จนนำไปสู่เหตุผลของการคอรัปชั่นในวงราชการซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์จากบริษัทดังกล่าวได้

การตั้งบริษัทไทยโทรทัศน์ เพื่อดูแลบริหารกิจการด้านโทรทัศน์ของประเทศ เป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อการบริหารรายได้ เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรง มิใช่เป็นการจัดการบริหารในระยะยาว

๒. การกำเนิดโทรทัศน์ในประเทศไทย

ความคิดเรื่องการนำโทรทัศน์เข้ามาในประเทศไทยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับการคัดค้านและวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากทั้งจากสภาผู้แทนราษฎรและจากหนังสือพิมพ์ เพราะเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณมาก เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ตกอยู่ในภาวะฝืดเคือง ประกอบกับในขณะนั้นภาคอีสานเกิดภาวะแห้งแล้งขาดแคลนน้ำ รัฐบาลยังมีความจำเป็นต้องใช้เงินอีกมาก จึงสมควรใช้จ่ายในเรื่องอื่นที่มีความสำคัญมากกว่า เช่น ปรับปรุงระบบไฟฟ้าและชลประทาน สร้างโรงเรียนให้เด็ก ส่งเสริมอาชีพ ขยายการคมนาคมและการสื่อสารโดยเฉพาะกิจการวิทยุกระจายเสียงของประเทศ[๓]

---

[๑]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (๒๑สิงหาคม – ๘พฤศจิกายน ๒๔๙๓). (๒)สร.๐๒๐๑.๙๓/๕๓. *โครงการจัดการวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา)*

[๒]กรมประชาสัมพันธ์. ๕๐ ปี กรมประชาสัมพันธ์. หน้า ๑๒๐.

[๓]สยามนิกร. (๒๔๙๗,๒๐ กรกฎาคม). หน้า ๑ และ ๗.

นอกจากนี้ยังเห็นว่าเป็นการไม่สมควรที่จะนำเงินที่ได้จากภาษีอากรของราษฎรมาดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อคนกลุ่มน้อยเท่านั้น เพราะเครื่องรับโทรทัศน์มีราคาแพงประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถซื้อได้ เท่ากับเป็นการลงทุนที่สูญเปล่าโดยไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร*

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงเปลี่ยนแผนการจากเดิมที่รัฐบาลจะดำเนินการเอง เป็นการจัดตั้งบริษัท จำกัด เพื่อหารายได้เลี้ยงตัวเอง

การก่อตั้งกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ในขั้นแรกนายกรัฐมนตรีและอธิบดีกรมโฆษณาการได้ริเริ่มโครงการนำร่องทดลองแพร่ภาพด้วยเครื่องส่งวิทยุโทรภาพเคลื่อนที่ใน พ.ศ. ๒๔๙๓ และส่งเจ้าหน้าที่กรมโฆษณาการจำนวน ๗ คนไปดูงานระยะสั้นและระยะยาวในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ระหว่างพ.ศ.๒๔๙๓–๒๔๙๕[๑] การแพร่ภาพครั้งแรกมีขึ้นที่ทำเนียบรัฐบาลในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๙๕ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดของจอมพล ป.พิบูลสงคราม โดยใช้อุปกรณ์ของบริษัทพาย ผลิตในประเทศอังกฤษ ที่บริษัทวิเชียรวิทยุเป็นผู้นำมาเสนอในการทดลองแพร่ภาพ[๒]

---

* ช.ศ. แห่งหนังสือพิมพ์เกียรติศักดิ์ ได้สรุปประเด็นเกี่ยวกับกระแสการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องวิทยุโทรภาพไว้ ดังนี้ คือ

๑. เขาว่าคนจะได้รับความบันเทิงก็เพียงคนในกรุงเทพฯ เพราะรัศมีที่จะได้ไม่กี่กิโลเมตร แม้คนในกรุงเทพ ฯที่จะได้รับความบันเทิงก็มีแต่พวกมีเงินกลุ่มหนึ่งเท่านั้นซึ่งไม่เกิน ๕๐๐ คน คนไทยส่วนมากไม่ได้ประโยชน์แม้แต่ในด้านความหรรษาด้วยเลย ดังนั้นปรับปรุงเครื่องส่งวิทยุให้ดีกว่านี้จะได้ประโยชน์มากกว่า

๒. ค่าเครื่องส่ง ๑๔ ล้านบาท และค่าสถานที่อีก ๑๐ ล้าน รวมเป็น ๒๔ ล้าน ถ้างดไม่สร้างวิทยุโทรภาพคนที่ขาดความบันเทิงคือ พวก ๕๐๐ คน ถ้าเอาเงินมาสร้างโรงเรียนและม้านั่งให้แก่เด็กตามโรงเรียนประชาบาลก็จะได้ประโยชน์แก่การศึกษาของชาติเป็นอันมาก

๓. หรือหากว่าจะเอามาสร้างบ้านให้คนไร้ที่อยู่อาศัยต้องเที่ยวซุกหัวนอนเบียดเสียดเยียดยัดกับผู้อื่นก็จะได้รับประโยชน์ช่วยให้สุขภาพอนามัยของคนดีขึ้นไม่น้อย

๔. การส่งวิทยุโทรภาพจะต้องอาศัยไฟฟ้าแรงสูง เมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะต้องดับหรือหรี่ไฟฟ้าลงไปอีก ทำให้ประชาชนและนักเรียนต้องหรี่ไฟเวลาอ่านหนังสือ

๕. ภาคอีสานแห้งแล้งหาน้ำกินไม่ได้รัฐบาลตั้งงบประมาณช่วยเหลือทำบ่อขังน้ำปีหนึ่งๆ ไม่ถึง ๕ ล้านบาททั้งๆ ที่มีราษฎรอยู่กว่า ๑๐ ล้านคน แต่จะนำเงิน ๑๔ ล้าน มาสร้างเครื่องวิทยุโทรภาพให้คน ๕๐๐ คนดูให้คิดว่าควรทำเรื่องใหนก่อน

[๑] สำนักหอจดหมายเหตุ. สร. ๐๒๐๑.๒๕/๑๖. *เรื่อง ส่งข้าราชการไปศึกษาและดูการโฆษณาการต่างประเทศแผนกกรมโฆษณาการ.* (อัดสำเนา)

[๒] สยามนิกร. (๒๔๙๕,๑๙ เมษายน). หน้า ๑.

๒.๑ การจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพเพื่อกระจายภาพแก่ประชาชน มีหน้าที่จัดหาเครื่องส่งวิทยุโทรภาพเครื่อง รับวิทยุโทรภาพสำหรับประชาชนเป็นตัวอย่าง จนสามารถทำการส่งวิทยุโทรภาพและรับวิทยุโทรภาพในราชอาณาจักรเท่าที่จะทำได้ ต่อมาคณะกรรมการชุดนี้ได้จัดการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องวิทยุโทรภาพซึ่งเป็นผู้มีคุณวุฒิในกิจการที่ทำอยู่ทั้งด้านโทรเลข โทรศัพท์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุสื่อสาร หรือโทรคมนาคม แต่ปรากฏว่าคณะอนุกรรมการทั้ง ๙ ท่านไม่มีใครรู้ถึงรายละเอียดเรื่องสเปคของ โทรทัศน์ ดังนั้นหลักเกณฑ์รายละเอียดเพื่อเรียกประกวดราคาจึงต้องใช้วิธีให้พ่อค้ายื่นข้อเสนอ(proposol)ของแต่ละบริษัทมา ส่วนหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นแนวทางพอสังเขปคือ เครื่องส่งแต่ละชนิดต้องระบุอัตราสิ้นเปลืองของกระแสไฟฟ้าในการเดินเครื่องแต่ละเครื่องและต้องนำเครื่องมาให้เห็นจริงเพื่อเทียบเคียงกับบริษัทอื่น[๑] คณะอนุกรรมการได้กำหนดเปิดซองประมูลวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๔๙๕ มีผู้ยื่นซองประกวดราคาในการจัดซื้อ ๙ บริษัท คือ

๑. บริษัทวิเชียรวิทยุเป็นผู้แทนบริษัทพาย
๒. บริษัท ดี.คูเปอร์ ยอนสตันเป็นผู้แทนบริษัท อี.เอม.ไอ.
๓. บริษัทสรรพสินค้าเป็นผู้แทนบริษัทดูมองต์
๔. บริษัทกมลสุโกศลเป็นผู้แทนบริษัท ยี.อี.
๕. อ.จ.ส.เป็นผู้แทนบริษัท อาร์.ไอ.
๖. บริษัทยิบอินซอยเป็นผู้แทนบริษัท มาร์โคนี
๗. บริษัทหลุยส์ ลีโอโนเวนส์ เป็นผู้แทนบริษัทไอ.เอส.อี.
๘. บริษัทบีกริมแอนด์โกเป็นผู้แทนบริษัท ซีเมนส์ แอนส์ ฮัสน์เก
๙. บริษัทบาโรเบราน์ (1948)เป็นผู้แทนบริษัท อาร์.ซี.เอ

คณะกรรมการได้เลือกบริษัทอาร์.ซี.เอ. ด้วยเหตุผลบนหลักการที่ว่าเป็นข้อเสนอที่มีราคาถูกและบริษัทอาร์.ซี.เอ.เป็นบริษัทที่มีชื่อเสียง[๒]มากกว่าคุณภาพสินค้าและคุณสมบัติทางเทคนิค ทำให้ไม่มีการพิจารณาถึงเรื่องเส้น(line) และข้อบังคับของ สหภาพโทรคมนาคม

---

[๑] หนังสือที่ ๒/๒๔๙๕ ลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ จา*กคณะอนุกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องรับวิทยุโทรภาพถึงประธานกรรมการอำนวยการจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพ* (อัดสำเนา)

[๒] หนังสือที่ จ. ๔๘๒/๒๔๙๖ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๖ จากประธานอนุกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องส่งวิทยุโทรภาพถุงประธานกรรมการอำนวยการจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพ (อัดสำเนา)

ระบบเครื่องส่งวิทยุโทรทัศน์ของบริษัท อาร์.ซี.เอ. เป็นระบบ ๕๒๕ เส้น ขาว-ดำ ที่เรียกว่า NTSC(Nation Television Standard Committee) ใช้ไฟฟ้ากระแสสลับความถี่ ๖๐ เฮิรตซ์ หรือ ๖๐ ฟิลด์ ส่งภาพ๓๐ กรอบภาพ หรือ ๓๐ ภาพ / วินาที พัฒนาขึ้นเพื่อใช้กับระบบไฟฟ้าในสหรัฐอเมริกา ซึ่งแตกต่างจากระบบไฟฟ้ากระแสความถี่ ๕๐ เฮิรตซ์ ที่ใช้อยู่ในประเทศไทย สำหรับประเทศที่ใช้กระแสไฟความถี่ ๕๐ เฮิรตซ์เช่นไทย ในทางวิชาการมีระบบส่งวิทยุโทรทัศน์อีกระบบหนึ่งคือ ระบบ ๖๒๕ ความถี่ ๕๐ เฮิรตซ์ หรือ ๕๐ ฟิลด์ ส่งภาพ ๒๕ กรอบภาพ หรือ ๒๕ ภาพ / วินาที สหภาพโทรคมนาคมสากลกำหนดให้ใช้คลื่นความถี่วิทยุในช่วง ๖๖-๗๒ เมกกะเฮริตซ์สำหรับการส่งวิทยุและโทรทัศน์ในเขต ๒ (ทวีปอเมริกาเหนือและใต้) ส่วนประเทศไทยอยู่ในเขต ๓ (ทวีปเอเชีย) ความถี่ในช่วงดังกล่าวตามข้อบังคับของสหภาพโทรคมนาคมสากล ให้ใช้กับกิจการวิทยุประจำไม่สามารถใช้กับการส่งโทรทัศน์ในระบบการส่งโทรทัศน์ในประเทศไทย จึงเป็นการละเมิดข้อบังคับของสหภาพโทรคมนาคมสากล[๑] ดังนั้นอุปกรณ์ที่ประเทศไทยซื้อมาจากบริษัท อาร์.ซี.เอ จึงไม่เหมาะกับประเทศไทยทำให้เกิดปัญหาในด้านระบบการส่งสัญญาณ จนต้องมีการปรับปรุงระบบเครื่องส่งสัญญาณในระยะต่อมา

การรับเทคโนโลยีใหม่อย่างโทรทัศน์เข้ามาในประเทศไทยในช่วงแรกมีปัญหาเรื่องการขาดความรู้และความเข้าใจอย่างแท้จริงในตัวเทคโนโลยีก่อให้เกิดปัญหาต้นทุนสูงและการขาดประสิทธิภาพในการส่งสัญญาณจนภายหลังต้องมีการเปลี่ยนอุปกรณ์ชุดใหม่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการส่งสัญญาณและรับสัญญาณ อย่างไรก็ดีแม้จะเกิดปัญหาในด้านเทคโนโลยีขึ้นแต่รัฐบาลในยุคนั้นก็พยายามผลักดันจนสามารถนำเทคโนโลยีใหม่อย่างโทรทัศน์เข้ามาในประเทศไทยจนสำเร็จและสามารถก่อตั้งบริษัทเพื่อมาบริหารกิจการด้านโทรทัศน์โดยตรง

๒.๒ การก่อตั้งสถานีโทรทัศน์

การก่อตั้งบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด เป็นการดำเนินการเพื่อสนองดำริของนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่เห็นสมควรให้จัดตั้งบริษัทจำกัดโดยมีรัฐบาลถือหุ้นมีขั้นตอนในการก่อตั้งดังนี้

เมื่อคณะรัฐมนตรีทราบเรื่องการประกวดราคาเครื่องส่งวิทยุโทรภาพจากคณะกรรมการจัดหาเครื่องโทรภาพที่เสนอมาแล้ว จึงเร่งรัดให้รีบดำเนินการจัดตั้งบริษัทวิทยุกระจายเสียงและโทรภาพที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติไปแล้ว และให้ผู้แทนรัฐบาลคือผู้แทนกองทัพบก ผู้แทนกองทัพเรือ ผู้แทนกองทัพอากาศ ผู้แทนกรมไปรษณีย์โทรเลข ผู้แทนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[๑] *อนุสรณ์ครบรอบ ๕๐ ปีของการแต่งงานเสงี่ยมวัฒนา เผ่าทองศุข.* (๒๕๒๖). หน้า ๕๕-๕๖.

ร่วมในบริษัทที่จะตั้งด้วย โดยเป็นผู้เริ่มก่อการและเป็นกรรมการในโอกาสต่อไปร่วมทั้งให้มอบกิจการที่กำลังดำเนินการอยู่ให้แก่บริษัทที่จะตั้งขึ้นนี้พิจารณาจัดหาซื้อเครื่องต่อ[๑]

เมื่อมีการเร่งรัดมา พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ในฐานะประธานกรรมการจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพจึงสนองด้วยความรวดเร็ว โดยตั้งชื่อบริษัทว่า บริษัทไทยโทรทัศน์ จดทะเบียนวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งไว้

๑. เพื่อทำการส่งและโฆษณาด้วยวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง

๒. เพื่อรับทำการบริการโฆษณาข่าวสารการค้าทั้งปวงตลอดจนการบันเทิง

๓. เพื่อสั่งสินค้าต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายและส่งสินค้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศ

๔. เป็นตัวแทน ตัวแทนต่างและนายหน้าในกิจการทั่วไป

๕. ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อก่อสร้างอาคารใช้เป็นสำนักงานที่พักอาศัยของพนักงานและคนงานของบริษัท

การก่อตั้งบริษัทได้กำหนดจำนวนทุนไว้เป็นจำนวนเงิน ๒๐,๐๐๐,๐๐๐บาท (ยี่สิบล้านบาท)โดยให้กรมประชาสัมพันธ์ถือหุ้นในนามของรัฐบาลถือหุ้นเป็นจำนวน ๑๕ ล้านบาท โรงงานยาสูบถือหุ้น ๒ ล้านบาท โรงงานน้ำตาลไทยถือ ๑ ล้านบาท และบริษัทกับเอกชนถือหุ้น ๒ ล้านบาท[๒]แต่ยังไม่มีการชำระเงินค่าหุ้น ดังนั้นหน่วยงานเหล่านี้จึงส่งตัวแทนมาเป็นคณะกรรมการในการจัดหาวิทยุโทรภาพ ๕ ท่านซึ่งล้วนเป็นข้าราชการประจำ ข้าราชการการเมืองและตัวแทนรัฐวิสาหกิจ[*]

บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ยังไม่มีเงินงบประมาณของตนเองจึงจำเป็นต้องมีการระดมเงินเพื่อจัดซื้อเครื่องจากบริษัทอาร์.ซี.เอ. รัฐบาลได้จัดสรรงบบางส่วนให้แต่ยังไม่เพียงพอโดยการเสนอให้อีก ๕ หน่วยงาน คือ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศและกรมตำรวจเข้าหุ้นด้วยแห่งละ ๑ ล้านบาท นำเงินทุนมารวมกับโรงงานยาสูบ ๒ ล้าน โรงงานน้ำตาลไทย ๑ ล้าน โรงงานสุรา ๑ ล้าน ที่เหลืออีก ๑๑ ล้านกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ถือหุ้น

---

[๑] หนังสือด่วนที่ จ.๑๑๗๗/๒๔๙๕ ลงวันที่ ๕ กันยายน ๒๔๙๕ *จากเลขานุการคณะรัฐมนตรีถึงประธานกรรมการจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพ* (อัดสำเนา)

[๒] หนังสือที่ ๑๓๗๙๑/๒๔๙๕ ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๔๙๕ จากเลขาธิการคณะรัฐมนตรีถึง อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ (อัดสำเนา).

[*] คณะผู้ก่อตั้งบริษัทไทยโทรทัศน์ คือ ๑. พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ๒. พันเอกหลวงสารานุประพันธ์(นวล ปาจิณพยัคฆ์) ๓. พันเอกเล็ก สงวนชาติศรไกร ๔. พลตรีหม่อมหลวงขาบ กุญชร ๕. พลตรีมุนี มหาสันทนะ ๖. นายเลื่อน พงษ์โสภณ ๗. นายประสงค์ หงสนันทน์ ได้ขอจดทะเบียนตั้งบริษัทกับกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ในฐานะเอกชน

รัฐสภาได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๔๙๘ สามวาระรวดเพื่อให้ส่วนราชการต่าง ๆ และนิติบุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเป็นหน่วยงานที่มีสิทธิดำเนินกิจการด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ มาตรา ๔ (๔) ในพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๔๙๘ หมายถึง ๑. กระทรวงศึกษาธิการ ๒. สำนักงานเลขาธิการสำนักรับมนตรี ๓. กรมตำรวจ ๔. สำนักราชวัง ๕. บริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด[๑] ทำให้บริษัทไทยโทรทัศน์เป็นนิติบุคคลแห่งแรกและแห่งเดียวของรัฐที่สามารถดำเนินงานทั้งด้านวิทยุและวิทยุโทรทัศน์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยเป็นหน่วยงานที่ผลิตรายการ และผูกขาดการจำหน่ายเครื่องรับการเก็บภาษีเครื่องรับด้วย

วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๖ คณะรัฐมนตรีลงมติให้ซื้อเครื่องส่งวิทยุโทรภาพขนาด ๑๐ กิโลวัตต์ จากบริษัท อาร์.ซี.เอ ในราคา ๕๐๑,๒๗๐.๘๕ เหรียญ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๖ รัฐบาลไทยได้ลงนามสั่งซื้อเครื่องจากบริษัท อาร์.ซี.เอ.ที่กรุงนิวยอร์ค ประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงข้อเสนอที่ให้ส่งเจ้าหน้าที่ไปฝึกงานที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทอาร์.ซี.เอ. ด้วย เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ ประเทศไทยได้ส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายช่างและฝ่ายรายการของบริษัทไทยโทรทัศน์ซึ่งเป็นข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์จำนวน ๖ คน[*] เดินทางไปฝึกงานและดูงานตามหลักสูตรของ อาร์.ซี.เอ.และเอ็น.บี.ซี.เป็นระยะเวลา ๖ เดือน

การก่อสร้างสถานีโทรทัศน์ที่ออกแบบตามแผนผังที่ส่งมาจากบริษัท อาร์.ซี.เอ. ได้อาศัยพื้นที่ส่วนหนึ่งของธนาคารแห่งประเทศไทย วังบางขุนพรหม ปลูกสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูง ๒ชั้น มีเนื้อที่ ๒,๐๔๘ ตารางเมตร ประกอบด้วยห้องสำหรับการแสดงหรือห้องส่ง (Studio) ๒ ห้อง ห้องซ้อมการแสดง ห้องแต่งตัว ห้องแต่งผม ห้องพัสดุ ห้องเครื่องทำความเย็น (ซึ่งได้ติดตั้งเครื่องปรับอากาศขนาดใหญ่ที่สุดในกรุงเทพฯ ขณะนั้น) ห้องกำเนิดไฟฟ้า ห้องอาหารและเครื่องดื่ม ห้องทำงานและฝ่ายธุรการ ห้องเครื่องส่งสำหรับการบังคับการออกอากาศ

---

[๑] ร.ต.ท. เสถียร วิชัยลักษณ์ และ พ.ต.อ. สืบวงศ์ วิชัยลักษณ์. (๒๕๒๐). *พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์พ.ศ. ๒๔๙๘.* หน้า ๓.

[*] ข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์ที่ไปฝึกงานและดูงานมีทั้งหมด ๖ คน คือ

๑.นายจำนง รังสิกุล ฝึกงานในฐานะ Programme Director และโฆษณาแจ้งความ

๒.นายอัมพร พจนพิสุทธิ์ ฝึกงานในฐานะ Technical Director

๓.นายธำรง วรสูตร ฝึกงานทาง Control Camera Unit และ Microwave

๔.นายธนะ นาคพันธ์ ฝึกงาน Receiver Servicing

๕.นายฟู ชมชื่น ฝึกงานทาง Trnsmitter

๖.นายสมชาย มาลาเจริญ ฝึกงานทาง Camera Control Unit และ Camera

(Control Room) ห้องฉาย ห้องเก็บฟิล์ม ห้องจัดแสง ห้องมืด สำหรับล้างภาพนิ่งและภาพยนตร์ ห้องผู้ประกาศข่าวและห้องดูการแสดง ซึ่งจุผู้ชมได้ ๑๒๐ คน โดยห้องส่งแต่ละห้องประกอบด้วยกล้อง ๓ กล้อง สำหรับจับภาพบนเวทีส่งเข้าเครื่องส่งเพื่อแพร่ภาพออกอากาศสู่เครื่องรับผ่านเสาอากาศ สูง ๓๒๕ ฟิต (๙๐เมตร) นอกจากนี้แล้วยังมีรถถ่ายทอดนอกสถานีอีก ๑ คัน พร้อมกล้องและอุปกรณ์ผลิตรายการสำหรับการถ่ายทอดสด[๑]

สำหรับค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารสถานที่เป็นเงินประมาณ ๒๒ ล้านบาทเศษ[*]

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๘ สถานีโทรทัศน์แห่งแรกในประเทศไทยเริ่มต้นแพร่ภาพออกอากาศในนามของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์ของบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด โดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีได้ทำพิธีเปิดป้ายเพื่อมอบเป็นของขวัญให้ประชาชนในวันชาติ[**]

สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ มีรัศมีการแพร่ภาพราว ๒๐ กิโลเมตร ในระยะแรกครอบคลุมและกรุงเทพ ๑๒ จังหวัดในภาคกลาง ในปีถัดมาขยายออกไปอีกทางตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันออกครอบคลุมได้ประมาณ ๑๐% ของพื้นที่ทั่วประเทศ การแพร่ภาพเน้นผู้รับส่วนใหญ่ที่อยู่ในเขตตัวเมือง เนื่องจากผู้ให้โฆษณาแก่สถานีโทรทัศน์ไม่ค่อยสนใจกลุ่มคนดูนอกเมืองที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ซื้อของตน จำนวนเครื่องรับในปีแรกมี ๑,๐๐๐ เครื่อง ในปีต่อมาประมาณการว่ามีราว ๒,๐๐๐ เครื่อง (จำนวนประชากรราว ๒๒.๘ ล้านคน) ราคาเครื่องรับเฉลี่ยเครื่องละ ๘,๐๐๐ บาท

---

[๑] ยุทธ โรจนวิชัย. (๒๔๙๘). *เรื่องของวิทยุโทรทัศน์ในเมืองไทย.* สยามนิกร. หน้า ๕.

[*] ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารสถานที่สถานีโทรทัศน์รวม ๒๒ ล้านบาทเศษ มีดังนี้

๑. เครื่องส่งสัณญาณภาพโทรทัศน์ ขนาด ๑๐ กิโลวัตต์	๘,๐๒๐,๓๓๖	บาท
๒. เครื่องแปลงไฟจาก ๕๐ เฮิตซ์ เป็น ๖๐เฮิตซ์ (โดยประมาณ)	๒,๐๐๐,๐๐๐	บาท
๓. ค่าก่อสร้างอาคารสถานี (ตึกใหญ่)	๖,๙๐๐,๐๐๐	บาท
๔. ค่าก่อสร้างอาคารสถานี (ตึกเล็ก)	๒,๙๘๒,๑๕๐	บาท
๕. เครื่องปรับอากาศ	๒,๐๓๕,๐๐๐	บาท
๖. เสาอากาศ	๙๐,๐๐๐	บาท
รวม	๒๒,๐๒๗,๔๘๖	บาท

[**] สินิทธ์ สิทธิรักษ์ ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ถึงของขวัญที่จอมพล ป. พิบูลสงครามได้มอบให้ประชาชนในงานฉลองวัน ชาติในแต่ละปีจะเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเกือบทั้งสิ้น อาทิ

๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๔ เปิดสถานีวิทยุกระจายเสียง ๑๐ กิโลวัตต์

๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๖ เปิดสถานีวิทยุกระจายเสียง ๕๐ กิโลวัตต์

๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๗ ทดลองจัดรายการแพร่ภาพออกอากาศทางโทรทัศน์โดยใช้ห้องส่งของสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท.และติดตั้งเครื่องรับให้ประชาชนตามจุดต่าง ๆ

๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๘ เปิดสถานีวิทยุโทรทัศน์ ไทยทีวี ช่อง ๔

สูงกว่ารายได้ของชาวนาทั้งปี และสูงกว่าระดับเงินเดือนของข้าราชการและลูกจ้างเอกชนที่มีรายได้ระหว่าง ๘๐-๓๐๐ บาท/เดือน นับว่าเป็นเทคโนโลยีที่มีราคาสูงมากในสมัยนั้น[๑]

๓. พัฒนาการของกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทย

สถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยแบ่งการดำเนินงานกิจการออกเป็น ๒ ภาค คือ ภาครัฐและภาคเอกชน โดยภาครัฐมี ๓ สถานี คือ ช่อง ๔ บางขุนพรหมซึ่งในปัจจุบันคือ ช่อง ๙ อ.ส.ม.ท. สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๗ ขาว-ดำ ปัจจุบันคือ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ และสถานีโทรทัศน์ของรัฐสถานีสุดท้ายคือ สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ ในส่วนของภาคเอกชน ในช่วง พ.ศ.๒๕๑๐ มี ๒ สถานี ได้แก่ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ แต่ถึง พ.ศ. ๒๕๓๘ มีเพิ่มอีก ๑ แห่งคือ สถานีโทรทัศน์ไอทีวี

การศึกษาในบทนี้เป็นการศึกษาด้านภูมิหลังของกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๘ - ๒๕๔๙ ซึ่งสถานีโทรทัศน์ที่นำเสนอในบทนี้ล้วนเป็นสถานีโทรทัศน์ที่ผลิตละครโทรทัศน์ที่มีบทบาทและการแข่งขันมากในปัจจุบัน

๓.๑ กิจการโทรทัศน์ของภาครัฐ

สถานีโทรทัศน์ของภาครัฐแห่งแรกในประเทศไทย คือ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม เกิดจากดำริของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม แพร่ภาพครั้งแรกวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๘ หลังจากนั้น พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้กำเนิดสถานีโทรทัศน์แห่งที่สอง คือ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๗ (ปัจจุบัน คือ สถานีโทรทัศน์สีช่อง๕) เกิดขึ้นจากดำริของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพื่อให้เป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อการทหาร ทั้งสองสถานีใช้ระบบ ๕๒๕ เส้น หรือ ระบบขาว – ดำ

ต่อมาได้มีการพัฒนาระบบการออกอากาศจากระบบขาว – ดำ ๕๒๕ เส้น เป็นระบบสี ๖๒๕ เส้น จึงได้เกิดสถานีโทรทัศน์สีของภาครัฐ คือ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ ในวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ภายใต้การจัดการขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.)[๒]

ก. สถานีโทรทัศน์ไทยทีวี ช่อง ๔ บางขุนพรหม

การก่อตั้งบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ในช่วงแรกนั้น สถานที่ทำงาน บุคลากรและองค์กรของบริษัทที่จะต้องดำเนินกิจการด้านอื่นยังไม่เป็นรูปเป็นร่างชัดเจนแน่นอน โดยดำเนินงานผ่านแผนกวิทยุโทรภาพ ของกรมประชาสัมพันธ์ซึ่งก่อตั้งใน พ.ศ. ๒๔๙๖ ควบคู่กับโครงการก่อ

---

[๑] สินิทธ์ สิทธิรักษ์. (๒๕๓๕). *กำเนิดโทรทัศน์ (๒๔๙๓-๒๕๐๐).* หน้า ๑๓๒-๑๓๔.

[๒] หนังสือครบรอบ ๒๐ ปีอ.ส.ม.ท. (๒๕๔๐). *อ.ส.ม.ท.ลำดับเหตุการณ์สำคัญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน.* หน้า ๑๒๗.

ตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงของบริษัทซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของสถานีวิทยุท.ท.ท.เพื่อเป็นสถานที่ฝึกงาน เตรียมคน เตรียมงานให้กับสถานีโทรทัศน์ที่กำลังจะเกิดขึ้น

จากการให้สัมภาษณ์ของจำนง รังสิกุล บริษัทไทยโทรทัศน์เป็นบริษัทที่ดำเนินงานในรูปของเอกชนแต่ในทางปฏิบัติแล้ว บริษัทไทยโทรทัศน์อยู่ภายใต้การสั่งการของรัฐบาล[๑] ในระยะแรก กรมประชาสัมพันธ์ มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการด้านไฟฟ้าอย่างวิทยุกระจายเสียงมาก่อน เป็นผู้รับผิดชอบการจัดการองค์กรและสรรหาทรัพยากรบุคคล แต่เนื่องจากกิจการโทรทัศน์เป็นเรื่องใหม่คนไทยยังไม่มีความรู้และประสบการณ์มากพอ การดำเนินงานจึงต้องเริ่มจากการเตรียมบุคลากร โดยส่งข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์จำนวน ๖ คนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายช่างและฝ่ายรายการของบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด เดินทางไปฝึกงานและดูงานตามหลักสูตรของอาร์.ซี.เอ.และเอ็น.บี.ซี. เป็นระยะเวลา ๖ เดือน การเริ่มต้นแพร่ภาพออกอากาศของทางสถานีโทรทัศน์ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ตรงกับวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๘ ปรัชญาในการทำรายการโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวี ช่อง ๔ บางขุนพรหม ซึ่งนายจำนง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการและบันเทิง ได้อธิบายว่า หลักการที่บริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ยึดถือถือมี ๓ ประการ คือ การให้ข่าวสาร ให้ความรู้และให้ความบันเทิง

สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นองค์กรที่มีลักษณะค่อนข้างปิด ไม่เปิดกว้างสำหรับคนภายนอกหรือศิลปินทั่วไป สถานีสร้างบุคลากรในการแสดงขึ้นมาเอง โดยคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทหรือข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์ที่มีบุคลิกลักษณะเหมาะสมในหน้าที่การแสดงและส่งเสริมสนับสนุนให้มีความชำนาญเฉพาะอย่าง[๑]

การฝึกบุคลากรเองทำให้บริษัทไทยโทรทัศน์ไม่ประสบปัญหาเรื่องการขาดแคลนบุคลากรมากนักในเรื่องการควบคุมรายการจะปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

ข.สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก

สถานีโทรทัศน์แห่งที่สอง คือ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๗ ออกอากาศในระบบ ขาว-ดำ สถานีโทรทัศน์แห่งนี้ เกิดจากดำริของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก ในการที่จะก่อตั้งกิจการวิทยุโทรทัศน์ของกองทัพบก เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาทางทหาร รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการศึกษา บริการความรู้และความบันเทิงให้แก่ทหารและประชาชนและเพื่อเป็นสื่อ สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกิจการทหารของชาติกับประชาชน[๒]

การดำเนินงานตามคำสั่ง ทบ.(เฉพาะ) ที่ ๑๐๗ ลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้มีการ แต่งตั้งกรรมการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์ของกองทัพบก โดยมี พล.อ.ไสว ไสว

---

[๑] บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด. *ไทยโทรทัศน์ในรอบ ๑๑ ปี.* (ไม่ระบุเลขหน้า).

[๑] ชอุ่ม ปัญจพรรค์. ไทยโทรทัศน์ในรอบ ๑๑ ปี. *ละคร ท.ท.ท. และไทยทีวี.* หน้า ๘๗.

[๒] หนังสือครบรอบ ๔๕ปี สถานีวิทยุกองทัพบกช่อง ๕. (๒๕๔๖). *ประวัติสถานี.* หน้า ๔๘.

แสนยากร ประธานกรรมการ พ.อ.การุณ เก่งระดมยิง เป็นเลขานุการ มีหน้าที่วางโครงการจัดตั้งวิทยุโทรทัศน์ของกองทัพบก กับวางแผนอำนวยการ และควบคุมการดำเนินงานทั้งปวง เกี่ยวกับกิจการทางวิทยุโทรทัศน์และมีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการขึ้นปฏิบัติงาน จัดหาอุปกรณ์การส่งวิทยุโทรทัศน์ โดยใช้งบประมาณในการดำเนินการเป็น ๑๐,๑๐๑.๒๑๒ บาท[๑]

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๑ โดยออกอากาศจากอาคารสวนอัมพร ด้วยระบบ F.C.C.(Federal Communication Committee) สัญญาณ ๕๒๕ เส้น ขาว-ดำ ในช่อง ๗ มีชื่อสากลว่า HSATV ภายหลังเมื่อมีการเปลี่ยนระบบสัญญาณการออกอากาศสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกจึงเปลี่ยนสัญญาณจาก ๕๒๕ เส้น ระบบขาว-ดำ เป็น สัญญาณ ๖๒๖ เส้นระบบสี ออกอากาศในช่อง ๕ และมีชื่อเรียกจนถึงปัจจุบันว่า สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ [๒]

การบริหารงานสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกประกอบด้วย ผู้อำนวยการซึ่งแต่งตั้งจากบุคคลที่มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถเป็นผู้บริหาร ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการบริหารวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ซึ่งมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นประธาน และมีหน้าที่กำหนดนโยบายและบริหารงานสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกให้สอดคล้องกับนโยบายและความมุ่งหมายของกองทัพบกและรัฐบาล

ค. สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ อ.ส.ม.ท.

บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด บริหารไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหมมาได้ ๒๒ ปี ระยะแรกที่ยังไม่มีการแข่งขันกับสถานีโทรทัศน์แห่งอื่น ผู้บริหารสามารถสร้างผลงานและผลกำไรได้ดี แต่ในยุคต่อมาต้องประสบภาวะขาดทุนเรื่อยมา รัฐบาลชุด นายธานินทร์ กรัยวิเชียร จึงมีมติให้ยุบกิจการ เมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐ และโอนงานโทรทัศน์จากไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหมมาขึ้นกับองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) ซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ เพื่อดำเนินการด้านสื่อสารมวลชนของรัฐบาลให้มีความคล่องตัวมีประสิทธิภาพ ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นที่น่าเชื่อถือแก่สาธารณชน อ.ส.ม.ท. รับงานของบริษัทไทยโทรทัศน์มาดำเนินการต่อในนาม ไทยทีวีสีช่อง ๙ อ.ส.ม.ท. จนถึงปัจจุบัน[๓]

การออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ นั้นได้ออกอากาศในระบบสี เครื่องส่ง ๖๒๕ เส้นในระยะแรกได้ออกอากาศพร้อมกับไทยทีวีช่อง ๔ ซึ่งเป็นระบบขาว – ดำ ใช้เครื่อง

---

[๑]*แหล่งเดิม*. หน้า ๔๗.

[๒]สินิทธ์ สิทธิรักษ์. (๒๕๓๘). หนังสือครบรอบ ๑๘ ปีอ.ส.ม.ท ใน *๔๐ปีโทรทัศน์ไทย : การแข่งขันของวิสัยทัศน์*. หน้า ๓๑.

[๓]*หนังสือครบรอบ ๑๘ ปีอ.ส.ม.ท.* (๒๕๓๘). กำเนิดโทรทัศน์ไทย การเดินทางของวิสัยทัศน์. หน้า ๓๒.

ส่ง ๕๒๕ เส้น เพื่อให้ผู้ที่มีเครื่องรับอยู่แล้วสามารถใช้ได้ต่อไปใช้เวลาออกอากาศร่วมกันเป็นเวลา ๓ ปีจนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๒๓ จึงได้ส่งสัญญาณเป็นระบบ ๖๒๕ เส้น ออกอากาศเป็นระบบสีทางสถานีโทรทัศน์สีช่อง ๙ อ.ส.ม.ท. เพียงช่องเดียว โทรทัศน์ระบบขาว – ดำ จึงหมดไปจากประเทศไทยในปีนั้นเอง[๑]

๓.๒ การดำเนินงานกิจการโทรทัศน์ของเอกชน

การดำเนินกิจการโทรทัศน์ของเอกชนในประเทศไทยเป็นการทำสัญญาเช่าสถานีโทรทัศน์ต่อจากภาครัฐ เริ่มใน พ.ศ. ๒๕๑๐ คณะกรรมการควบคุมวิทยุโทรทัศน์ของกองทัพบกได้อนุมัติโครงการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์สีแห่งแรกในประเทศไทยและเป็นสถานีโทรทัศน์สีแห่งแรกในเอเชีย ซึ่งดำเนินการโดย บริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ จำกัด หรือสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗

หลังจากเกิดช่อง ๗ สีได้ไม่นาน บริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ได้ให้เอกชน คือ บริษัท บางกอกเอนเตอร์เทนเมนต์ จำกัด ทำการแพร่ภาพออกอากาศในนามสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ โดยให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นการทดลองก่อนที่ไทยทีวีจะตัดสินใจเปลี่ยนแปลงระบบโทรทัศน์สีในภายหลัง ได้มีการลงนามในสัญญาระหว่างบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด กับ บริษัทบางกอกเอนเตอร์เทนเมนต์ จำกัด โดยมีข้อกำหนดที่จะให้ประโยชน์ตอบแทนแก่รัฐและบริษัทไทยโทรทัศน์ และในการดำเนินการนั้นให้อยู่ในความควบคุมของกรมประชาสัมพันธ์และบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ด้วย สัญญานี้มีอายุ ๑๐ ปี(ต่อมาได้มีการต่อสัญญาอีก ๑๐ ปี)[๒]

ก.สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง๗ (Bangkok Broadcasting & Television Co.,Ltd.)

สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๗ ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๑๐ มีสถานภาพเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใช้ชื่อว่า บริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ จำกัด มี นางเรวดี เทียนประภาส ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการเป็นคนแรก แพร่ภาพด้วยระบบ CCIR ด้วยสัญญาณ ๖๒๕ เส้น ระบบสี PAL การแพร่ภาพครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๐ คือ ทดลองถ่ายทอดรายการสดในรายการประกวดนางสาวไทยจากเวทีบริเวณงานวชิราวุธานุสรณ์[๓]

---

[๑] เกริกเกียรติ พันธ์พิพัฒน์, ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๒๖). *โทรทัศน์ไทย: จากบางขุนพรหมถึงระบบดาวเทียม*. หน้า ๑๔๒.

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๑๔๓.

[๓] ฝ่ายข้อมูลสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗. *เอกสารเผยแพร่ของทางสถานี*. (ไม่ระบุเลขหน้า).

ในการดำเนินงานระยะแรกปฏิบัติงานอยู่ที่สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก สนามเป้า (สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕) ในปัจจุบัน อุปกรณ์ต่าง ๆ ติดตั้งบนรถเมล์จำนวน ๓ คัน และฝ่ายอื่นๆ ปฏิบัติงานที่ชั้น ๒ และชั้น ๓ ของอาคารนครหลวงไทยสี่แยกเจริญผลการปฏิบัติงานในระยะต้นๆ ไม่ค่อยสะดวก จนกระทั่งเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ สถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ ได้สร้างเป็นอาคารถาวรในพื้นที่ ๑๒ ไร่หลังตลาดหมอชิตสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ เป็นสถานีโทรทัศน์ของทางราชการที่มีเอกชนเข้ามาดำเนินกิจการ การทำงานของสถานีจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการโทรทัศน์กองทัพบก การบริหารงานและการจัดการองค์กรเป็นไปในรูปของบริษัททั่วไป

พ.ศ. ๒๕๒๑ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ ใช้ช่องสัญญาณดาวเทียมปาลาปาของประเทศอินโดนีเซียถ่ายทอดสัญญาณให้ประชาชนถือว่าเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งแรกในประเทศไทยที่ใช้การถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียม ดังนั้นบริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ จำกัด จึงตัดสินใจทำ “โครงการขยายสัญญาณโทรทัศน์จากส่วนกลางไปสู่ชนบท”[๓]

วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๒๒ สถานีถ่ายทอดโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมแห่งแรกของเมืองไทยที่จังหวัดเชียงใหม่ก็เริ่มออกอากาศ และสถานีแห่งที่สองตามโครงการก็เปิดทำการที่จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๓ จนมาถึงปัจจุบัน(๒๕๔๘) สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง ๗ มีรัศมีการส่งสัญญาณโทรทัศน์ครอบคลุมพื้นที่ได้มากที่สุด ๓๗ สถานี ซึ่งสามารถเข้าถึงพื้นที่ทั่วภูมิภาคในประเทศไทย

ข. สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ (THAI T.V. COLOR CHANNEL 3)

บริษัท บางกอก เอนเตอร์เทนเมนต์ จำกัด ผู้ดำเนินกิจการสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ อ.ส.ม.ท. ได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัทจำกัด เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๐ และได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ขอร่วมทุนจัดตั้งสถานีโทรทัศน์สีกับบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด เหตุผลที่ต้องขอเข้าร่วมทุนก็เนื่องจากพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๔๙๘ มาตรา ๕ บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินบริการส่งวิทยุกระจายเสียงหรือบริการส่งวิทยุโทรทัศน์เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต” สำหรับ บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ได้รับอนุญาตให้ทำการส่งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ตามกฎกระทรวง พ.ศ. ๒๔๙๘ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนั้น บริษัท บางกอกเอนเตอร์เทนเมนตร์ จำกัด จึงได้ขอเข้าร่วมทุนโดยอาศัยสิทธิ์ตามกฎหมายที่บริษัทไทยโทรทัศน์จำกัดมีอยู่[๑]

---

[๓] *แหล่งเดิม*. หน้า ๔.

[๑] ครบรอบ ๓๑ ปีไทยทีวีสีช่อง ๓. (๒๕๔๓). *สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ กับ ๓๑ ปีแห่งความเป็นหนึ่ง*. หน้า ๑๖ – ๑๘.

บริษัท บางกอกเอนเตอร์เทนเมนต์ จำกัด และบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ได้ลงนามในสัญญาร่วมดำเนินกิจการส่งโทรทัศน์ ในนามสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๑๑ สถานีได้เริ่มทดลองออกอากาศในวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๑๓ เต็มระบบ ๕๐ กิโลวัตต์ด้วยเครื่องส่งขนานเป็นครั้งแรกระหว่างเวลา ๑๙.๐๐ - ๒๐.๐๐ น. ด้วยรายการภาพยนตร์

วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๓ ได้เริ่มทดลองออกอากาศโดยเปิดสถานีตั้งแต่เวลา ๙.๓๐ น.และปิดสถานีเมื่อเวลา ๒๔.๐๐ น. และได้เริ่มแพร่ภาพออกอากาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๑๓ เวลา ๑๐.๐๐ น.ตามเวลาฤกษ์

วิสัยทัศน์ขององค์กร ซึ่งทางสถานีได้กำหนดวิสัยทัศน์ คือ “มุ่งสู่ความเป็นหนึ่งในวงการโทรทัศน์ไทย” คือความเป็นหนึ่งในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการนำเสนอข่าวสาร ความบันเทิง สารประโยชน์

๔. การจำแนกรายการโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องต่างมีการกำหนดรูปแบบและเนื้อของรายการโทรทัศน์ในการนำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของทางสถานี รายการโทรทัศน์มีการจำแนกดังต่อไปนี้

๔.๑. รายการข่าวและสารคดี หรือ รายการจากข่าวและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น (news and reality programme) ได้แก่

- รายการข่าวและการวิเคราะห์ข่าว(new and current affairs)
- รายการสารคดี (feature and documentary)
- รายการการศึกษา (education)
- รายการสนทนา (talk)
- รายการบรรยายนอกสถานที่ในการถ่ายทอดสดต่าง (commentar on publicevents)

ในช่วงสองทศวรรษแรกของโทรทัศน์ รายการข่าวเป็นการรายงานข่าวทางราชการเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่เป็นที่นิยมของผู้ชมเมื่อเปรียบเทียบกับรายการบันเทิงต่างๆ นอกจากนี้การควบคุมและการแทรกแซงของรัฐบาลได้สร้างความวิตกในฝ่ายข่าว ทำให้นักข่าวโทรทัศน์และกองบรรณาธิการไม่มีอิสระในการทำงาน ไม่กล้ารายงานความจริงหรือสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ๆส่งผลให้รายการข่าวมีการเปลี่ยนแปลงช้ากว่ารายการประเภทอื่นๆ

การควบคุมการเสนอข่าวทางโทรทัศน์ไม่ว่าจะด้วยโครงสร้างการเป็นเจ้าของสื่อของรัฐหรือการแทรกแซงและตรวจเซนเซอร์เนื้อหาทำให้รายการข่าวโทรทัศน์ล้าหลังกว่าสื่อหนังสือพิมพ์มาก ในขณะที่เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๖ เปิดให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ยังอยู่ในระบอบอำนาจนิยมอุปถัมภ์ และในเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๙ สื่อวิทยุ

และโทรทัศน์แสดงบทบาทอนุรักษ์นิยมบิดเบือนข่าวสาร สื่อโทรทัศน์ในเวลาอีกหนึ่งทศวรรษกว่าจะมาถึงจุดหักเหสู่การเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอข่าว เมื่อช่อง ๙ ปรับปรุงรายการข่าวภาคค่ำในพ.ศ.๒๕๒๙ และได้รับความนิยมจากประชาชน สถานช่องอื่นๆ จึงค่อยปรับเปลี่ยนตามในระยะต่อมา

การเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดเกิดขึ้นหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อประชาชนเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสื่อวิทยุและโทรทัศน์ รัฐบาลได้อนุมัติโครงการให้เปิดสถานีโทรทัศน์ช่องใหม่ในระบอบยูเอชเอฟ กำหนดให้เป็นสถานีข่าวสาร สถานีโทรทัศน์ไอทีวีเปิดดำเนินการในพ.ศ.๒๕๓๙ เสนอรายการข่าวสาร ๗๐% และบันเทิง ๓๐% นอกจากนี้รัฐสภาได้ยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปฉบับที่ ๑๕ และ ๑๗ ในพ.ศ.๒๕๓๖ ทำให้การแสดงความคิดเห็นของสื่อโทรทัศน์เปิดกว้างขึ้น

ในช่วงพ.ศ.๒๕๓๙ – ๒๕๔๐ รายการข่าวและรายการสนทนาการเมืองและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ มีรายการวิเคราะห์และสารคดีข่าว ซึ่งไม่เคยมีมาก่อน มีนักหนังสือพิมพ์มาทำงานในสื่อโทรทัศน์ และเครือเนชั่นมัลติมีเดียเข้ามาผลิตรายข่าวทางสถานีไอทีวี ช่อง ๑๑ และช่อง ๙ มีการจัดผังรายการข่าวโดยให้ความสำคัญกับการเสนอข่าวตลอดทั้งวันในช่วงเช้า กลางวัน เย็น และช่วงกลางคืน พร้อมทั้งยังมีข่าวต้นชั่วโมง รายการสนทนาที่ได้รับความนิยม อาทิ รายการมองต่างมุม(ช่อง๑๑) เนชั่นนิวทอล์ก(ช่อง ๓) กรองสถานการณ์(ช่อง๑๑) ตามดูผู้แทน(ช่อง๑๑) ขอคิดด้วยคน(ช่อง๙) เหตุบ้านการเมือง(ช่อง ๓) ย้อนรอย(ไอทีวี) ถอดรหัส(ไอทีวี) ไอทีวีทอล์ค(ไอทีวี) เป็นต้น

ในพ.ศ.๒๕๔๓ บริษัทชินคอร์ปเปอร์เรชั่น เข้าถือหุ้นในสถานีไอทีวี และปลดพนักงานฝ่ายข่าวและฝ่ายอื่นๆ เป็นจำนวน ๒๓ คน ในพ.ศ.๒๕๔๔ ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นการแทรกแซงของอิทธิพลการเมืองและธุรกิจเพื่อปรับทิศทางของสถานีข่าวแห่งนี้[๑]

๔.๒ รายการบันเทิง(entertainment programs**)** ได้แก่

- รายการละครโทรทัศน์ (television drama of soap opera)
- รายการตลก (situation comedy)
- รายการภาพยนตร์ (movies)
- รายการการ์ตูน (cartoon)
- รายการเกมและแข่งขันตอบปัญหา(game and quiz show)
- รายการปกิณกะบันเทิง (light entertainment)
- รายการดนตรีและเพลง (music)

---

[๑] อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (๒๕๔๗). โทรทัศน์ ใน *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น*. หน้า ๔๖๐.

- รายการกีฬา (sport)

รายการโทรทัศน์จำนวนมากที่มาจากรายการประเภทบันเทิง ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ผลิตขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ผลิตรายการประเภทบันเทิงให้สถานีโทรทัศน์ ในการแพร่ภาพออกอากาศ

สื่อบันเทิงมีการผลิตละครโทรทัศน์ เพลงและดนตรีเป็นหลัก และมีการเกม แข่งขันตอบปัญหา ปกิณกะบันเทิงต่างๆรายการที่ได้รับความนิยมและสามารถทำรายได้ให้กับสถานีได้ คือ รายการละครโทรทัศน์ ทั้งนี้ดูได้จากการออกอากาศของละครโทรทัศน์

การจำแนกช่วงเวลาที่ออกอากาศในแต่ละวันของรายการละครโทรทัศน์ โดยแบ่งช่วงเวลาออกเป็นส่วนๆ ส่วนละ ๑-๓ชั่วโมง[๑] เช่น

- ช่วงเช้ามืด เวลา ๐๔.๐๐ น. – ๐๖.๐๐ น.
- ช่วงเช้า เวลา ๐๖.๐๐ น. – ๐๘.๐๐ น.
- ช่วงสาย เวลา ๐๘.๐๐ น. – ๑๐.๐๐ น.
- ช่วงก่อนเที่ยง เวลา ๑๐.๐๐ น. – ๑๒.๐๐ น.
- ช่วงเที่ยง เวลา ๑๒.๐๐ น. – ๑๓.๐๐ น.
- ช่วงบ่าย เวลา ๑๓.๐๐ น. – ๑๕.๐๐ น.
- ช่วงบ่าย – เย็น ๑๕.๐๐ น. – ๑๘.๐๐ น.
- ช่วงเย็น เวลา ๑๘.๐๐ น. – ๑๙.๐๐ น.
- ช่วงไพรม์ไทม์ ๑๙.๐๐ น.- ๒๒.๐๐ น.
- ช่วงดึก เวลา ๒๒.๐๐ น. – ๒๔.๐๐ น.
- ช่วงหลังเที่ยงคืน เวลา ๒๔.๐๐ – ๐๒.๐๐ น.
- ช่วงหลังตีสองถึงเช้ามืด เวลา ๐๒.๐๐ น. – ๐๔.๐๐ น.

รายการโทรทัศน์มีมากมายหลายประเภทแต่ที่ได้รับความนิยมมาตลอดนับตั้งแต่มีการผลิตขึ้นในประเทศไทย คือ รายการละครโทรทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของรายการภาคบันเทิง ละครโทรทัศน์เป็นรายการที่นำรายได้หลักมาสู่สถานีโทรทัศน์ ดังนั้นเมื่อได้รัยความนิยมจากผู้ชมจำนวนมาก จึงมีการเพิ่มเวลาในการออกอากาศเพิ่มจากเดิมความยาวตอนละ ๖๐ นาที เพิ่มเป็น ๗๕ นาที ๙๐ นาที และ ๑๐๕ นาทีในปัจจุบัน การเพิ่มเวลาดังกล่าวบอกถึงความนิยมในรายการละครโทรทัศน์

---

[๑] อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (๒๕๔๗). โทรทัศน์ ใน *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น*. หน้า ๔๔๔.

บทที่ ๓
พัฒนาการของละครโทรทัศน์ไทย

การแสดงที่เป็นความบันเทิงแบบดั้งเดิมของไทยประเภทหนึ่ง คือ ละครรำ และโขน ซึ่งจัดเป็นมหรสพของหลวงซึ่งจะจัดแสดงเฉพาะในงานพระราชพิธีสำคัญๆ ละครรำและโขนเป็นการแสดงที่มีตัวแสดงที่ร่ายรำและเจรจาไปตามบท มีเนื้อหาที่สนุกสนานและเป็นคติสอนใจ

การแสดงดังกล่าวมีหลักฐานมาตั้งแต่สมัยอยุธยาบันทึกของลาลู แบร์ ราชทูตฝรั่งเศสที่เข้ามาเจริญพระราชไมตรี ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้กล่าวถึงละครผู้ชาย ซึ่งอาจเป็นละครนอก หรือละครชาตรี ส่วนละครผู้หญิงหรือละครในซึ่งแสดงได้เฉพาะในวังหลวงพบหลักฐานว่ามี ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ละครรำเจริญรุ่งเรืองมากในรัชสมัยพระบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โขนละครได้รับความนิยมแพร่หลายอย่างมาก

รัชสมัยต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงโปรดการละคร ละครในของหลวงซบเซา แต่ผู้มีบรรดาศักดิ์ก็ยังคงหัดละครตามแบบของหลวงโดยใช้ผู้ชายแสดงสืบต่อกันมา ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯให้มีละครผู้หญิงของหลวงขึ้นใหม่ และมีพระบรมราชานุญาตให้นำบทละครในและมีละครผู้หญิงเล่นนอกวังได้ การแสดงละครผู้หญิงจึงมีเล่นทั่วเมืองแต่นั้นมา ละครจึงเป็นการแสดงที่เป็นที่นิยมเคยชินสำหรับคนไทยมาโดยตลอด

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไทยมีการติดต่อกับชาวยุโรป คนไทยรับศิลปวัฒนธรรมตะวันตกมาประยุกต์ใช้หลายประการ ทางด้านการละครเกิดมีละครแบบใหม่ ที่ผสมผสานรูปแบบของละครไทยกับละครตะวันตกเข้าด้วยกัน และได้รับความนิยมจากคนไทยในสมัยนั้น[๑]ได้แก่ ละครพันทาง ละครดึกดำบรรพ์ และละครร้อง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การละครของไทยยิ่งเฟื่องฟูมากยิ่งขึ้นเพราะทรงโปรดการละคร เกิดมีละครพูด โดยยึดแบบของตะวันตกเป็นหลัก[๒]ลักษณะของละคร แบ่งการแสดงเป็นองก์ต่างๆ ใช้ภาษาธรรมดา มีการเปลี่ยนฉากประกอบ และเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวตามท้องเรื่อง เน้นบทบาทของการแสดง ซึ่งได้รับอิทธิพลมากจากตะวันตกอีกเช่นกัน ลักษณะดังกล่าวถือเป็นต้นแบบของละครไทยในปัจจุบัน

หลังจากรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นยุคของละครเวทีซึ่งมีทั้งละครร้องและละครพูด ละครเวทีเจริญรุ่งเรืองและได้รับความนิยมอย่างมากนอกจากละครเวที

---

[๑] ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. (๒๕๒๒). *นาฏศิลป์และดนตรีไทยในชีวิตไทย*. รายงานสัมนานาฏศิลป์และดนตรีไทย. หน้า๕.

[๒] กาญจนาคพันธ์. (๒๕๑๘). *ยุคเพลงหนังและละครในอดีต*. หน้า ๓๘-๔๖.

แล้วมหรสพอีกประเภทที่เป็นความบันเทิงของราษฎร คือ ลิเกเป็นการแสดงที่ดัดแปลงมาจากบทสวดแขก มีการเล่าเรื่อง และร่ายรำแบบละครมาประยุกต์เข้าด้วยกัน เป็นการแสดงที่ขบขันและเล่นเร็วทันใจกว่าละคร เป็นที่นิยมจากในหมู่ราษฎรอย่างมาก[๑] อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าลิเกจะพัฒนารูปแบบให้คล้ายกับละครแต่ก็ถูกตำหนิจากชนชั้นเจ้าว่าเป็นการแสดงที่ทำลายศิลปการละคร ดังมีความในบทดอกสร้อยพระนิพนธ์ของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ว่า

บทเอ๋ยบทดอกสร้อย ใช้แต่งให้เด็กน้อยเจ้าสรวลเส
จงร้องเล่นเป็นเวลาผ่อนฮาเฮ แทนลำนำยี่เกที่จำมา
อัน ยี่เกลามกตลกเล่น รำเต้นสิ้นอายขายหน้า
ไม่ควรจดจำเป็นตำรา มันจะพาเสียคนป่นปี้เอยฯ[๒]

พ.ศ.๒๔๙๕เกิดมีละครวิทยุขึ้นลักษณะของละครวิทยุเป็นการแสดงเรื่องราวโดยออกอากาศแต่เสียงเท่านั้น คนฟังฟังเรื่องราวจากเสียงของตัวละครที่ออกมาจากวิทยุไม่เห็นภาพประกอบ ต้องใช้จินตนาการจากน้ำเสียงของคนแสดง เสียงเพลงและจังหวะดนตรีที่ใช้ในการประกอบการแสดง ละครวิทยุได้รับความนิยมจากคนส่วนใหญ่ เพราะวิทยุเป็นความบันเทิงที่หาได้ในราคาไม่แพง ในขณะที่ละครวิทยุได้รับความนิยมแต่ละครเวทีกลับได้รับความนิยมน้อยลงและเลิกราไปในพ.ศ.๒๔๙๖ เนื่องจากประชาชนหันไปให้ความนิยมกับภาพยนตร์ มากขึ้น[๓]จนทำให้กิจการละครและลิเกที่เคยเฟื่องฟูต้องซบเซาบางคณะต้องเลิกราไป[๔]เนื่องจากภาพยนตร์มีการแสดงรวดเร็วและดูสมจริงกว่า บันทึกของขุนวิจิตรมาตรา เกี่ยวกับความนิยมในภาพยนตร์ของคนไทยมีหลักฐาน ดังนี้

> ว่ากันว่าถึงการมหรสพ ตั้งแต่มีหนังเรื่องยาวฉายติดต่อกันเริ่มสมัยช่วงเข้าวัยรุ่นแล้ว คนก็นิยมดูหนังมากขึ้นทุกที ชั้นแรกๆ เป็นพวกผู้ชายดูเป็นส่วนมาก เพราะเป็นเรื่องต่อยตีกันโลดโผน แต่ไม่ช้าหญิงสาวรุ่นใหม่ก็เริ่มดูหนังกันมากขึ้นทำให้ละครปรีดาลัย ๓ คณะของเสด็จในกรมพระนราฯ กับละครปราโมทัยของนายเล็ก(พระโสภณอักษรกิจ)เซาไป มีพักให้ละครฝรั่งมาเช่าโรงเล่น...ในระยะต่อมาไม่ช้านี้เอง ยี่เกหม่อมสุภาพกับยี่เกพระยาเพ็ชร ซึ่งรุ่งโรจน์ที่สุดเลิกไป เข้าว่าพ่อเวกสองห่อกับพ่อสังวาลย์คงมีอายุมากแล้ว หนังเรื่องยาวนั้นมีเห็นจะกว่า ๑๐ เรื่อง เรื่องหนึ่งๆ ฉายหลายเดือนกว่าจะจบ[๕]

---

[๑] พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ. (๒๕๓๙). *ลิเก*. หน้า ๓๖.

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๑๑.

[๓] มาลินี ดิลกวนิช. (๒๕๔๓). *ระบำและละครในเอเชีย*. หน้า ๒๗๘.

[๔] จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. (๒๕๔๔). *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนสิ้นสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒*. หน้า ๒๓.

[๕] ขุนวิจิตรมาตรา(สง่า การญจนาคพันธ์). (๒๕๒๓). *๘๐ปีในชีวิตข้าพเจ้า*. หน้า ๒๔๐.

ภาพยนตร์จึงเป็นมหรสพในชีวิตของคนไทยอีกชนิดหนึ่งที่เข้ามาแทนที่การแสดงพื้นบ้านในเวลาอันรวดเร็ว แม้ว่าละครรำ ละครร้อง และละครพูดของไทยเสื่อมความนิยมลง แต่ในยุคที่โทรทัศน์แพร่ขยายเข้ามาในประเทศไทย ละครรำและละครพูดแบบเก่าได้รับปรับให้เป็นละครแนวจักรๆวงศ์ๆ คือ ใช้แนวเรื่องจากละครนอก ละครใน และโขน แต่แต่งกายเป็นชุดสมัยใหม่ และใช้เทคนิค แสง สี เสียงแบบสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นแนวละครประเภทใด ส่วนหนึ่งยังคงยึดหลักการวางตัวละครแบบละครรำ กล่าวคือ ต้องมีพระเอกหน้าตาดี นางเอกสวย มีผู้ร้าย นางรอง ผู้ช่วยพระเอก แสดงให้เห็นถึงความชื่นชอบในละครที่ยังมีอยู่ของคนไทย

โทรทัศน์กำเนิดขึ้นครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๙๘ หลังจากเจ้าหน้าที่ของสถานีโทรทัศน์มีความชำนาญในการผลิตรายการต่างๆ มากขึ้น สถานีจึงได้จัดแสดงละครซึ่งเป็นความบันเทิงอย่างหนึ่งทางโทรทัศน์ ในวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ.๒๕๙๘ ละครเรื่องแรกที่แสดงออกอากาศเป็นละครเสภาตลกเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน เข้าห้องนางแก้วกิริยา มีละครพูดเรื่องแรก คือ โพงพาง ซึ่งเป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนละครที่แต่งขึ้นเพื่อแสดงทางโทรทัศน์โดยเฉพาะเป็นเรื่องแรก คือ สุริยาไม่ยอมแต่งงาน[๑]ทีมงานสมัยแรกๆของละครโทรทัศน์ มาจากคณะละครเวที[๒]ละครโทรทัศน์ได้พัฒนาขึ้นมาโดยตลอด ตามเทคโนโลยีและยุคสมัย มีคณะผู้จัดทำละครมากขึ้น มีละครโทรทัศน์ออกอากาศบ่อยขึ้น

๑. ความเป็นมาของละครโทรทัศน์ไทย

ละครโทรทัศน์ของไทยเริ่มต้นจากสถานีโทรทัศน์ช่อง๔บางขุนพรหม ที่เป็นสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของประเทศ ละครโทรทัศน์เกิดจากความคิดของนายจำนง รังสิกุล ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายรายการโทรทัศน์ และเป็นรองผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ ในระยะแรกรายการละครที่แสดงทางโทรทัศน์จะเป็นละครไทยประเภทละครรำ ซึ่งไม่ใช่ละครที่ผลิตมาเพื่อโทรทัศน์โดยเฉพาะ[๓]แต่ด้วยความชอบและต้องการอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปของชาติของนายจำนง รังสิกุล[๔]จึงได้นำการแสดงเหล่านี้มาออกอากาศทางโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นละครสั้นความยาว ๓๐ – ๔๐ นาทีเช่น ละครเสภาตลกสั้นครึ่งชั่วโมง ตอน “ขุนแผนเข้าห้องนางแก้วกิริยา”, การแสดงโขน ตอน “เข้าถ้ำนางวารินทร์”, การแสดงโขนล้อ ตอน “ถวายลิง”

การถ่ายทอดละครเวทีนอกห้องส่งเป็นครั้งแรก มีขึ้นในวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๙๘ คือ ละครเรื่อง อานุภาพแห่งความเสียสละ ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ แสดงที่หอประชุม

---

[๑] สมพร มันตะสูตร. (๒๕๒๕). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. หน้า ๑๔๙.

[๒] เพาวิภา ภมรสถิตย์. (๒๕๒๘). *ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย*. หน้า ๑๔.

[๓] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). *ละครโทรทัศน์*. หน้า ๓.

[๔] อารีย์ นักดนตรี. (ม.ป.ป.) *ตำนานโทรทัศน์ไทย กับ จำนง รังสิกุล*. หน้า ๑๖๗.

กระทรวงวัฒนธรรมเดิม สนามเสือป่า นอกจากนี้ยังมีละครพูดซึ่งเป็นละครพูดบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แสดงโดยอดีตข้าราชบริพาร และเจ้าหน้าที่ของทางสถานี คือ เรื่อง โพงพาง แก้แค้น ไม่โกรธ ล่ามดี งดการสมรส หมอจำเป็น เห็นแก่ลูก

สำหรับละครโทรทัศน์ที่เกิดขึ้นในระยะแรกของช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นละครสำหรับแสดงทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ (Modern Drama) มี ๖ เรื่อง เป็นละครโทรทัศน์ที่แต่งบทละครขึ้นใหม่ เป็นการแสดงสด ความยาวประมาณ ๓๐ – ๖๐ นาที คือ เรื่อง “สุริยาไม่ยอมแต่งงาน” ของนายรำคาญ นำแสดงโดย นวลละออ ทองเนื้อดี สุดา จัตุรัส ร้อยตรีโชติ สโมสร และหม่อมราชวงศ์ถนัดศรี สวัสดิวัฒน์ จัดโดย พจนีย์ โปร่งมณี ออกอากาศวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๙ นับเป็นละครโทรทัศน์เรื่องแรกของไทย นอกจากนี้มี เรื่อง กระสุนอาฆาต ดึกเสียแล้ว น้ำสาบานศัตรูลับของไสลยา ง่ายนิดเดียว การผลิตละครโทรทัศน์ในยุคแรกๆ เป็นการแสดงสด นักแสดงส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ เอง ได้แก่ นักแสดงหญิง นวลละออ ทองเนื้อดี เย็นจิตต์ สัมมาพันธ์ ดาเรศ ศาตะจันทร์ ดวงดาว อาษากิจ อารีย์ นักดนตรี สินีนาฏ โพธิเวส ฯลฯ นักแสดงชาย สะอาดเปี่ยมพงษ์สานต์ อดิศักดิ์ เศวตนันท์ นินารถ ชำชองยุทธ ชูชีพ ชำชองยุทธ ฯลฯ

ในปีแรกของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ ละครโทรทัศน์ที่เขียนขึ้นมาใหม่จะเรียกกันในสถานีว่า “ละครเล็ก”[๑] คือ ละครที่มีตัวแสดงน้อยใช้ฉากไม่เกิน ๓ หรือ ๔ ฉากเพราะพื้นที่อีกด้านหนึ่งของห้องส่งต้องใช้ในการโฆษณาสินค้าที่ออกอากาศสดด้วยเช่นกัน การที่ห้องส่งมีเพียงห้องเดียวและต้องใช้พื้นที่ร่วมกันทำให้การเขียนบทละครโทรทัศน์ ต้องคำนึงถึงการประหยัดฉากเป็นสำคัญ ใน ๑ เรื่องจะกำหนดฉากใหญ่เพียง ๑ ฉาก ที่จะดึงเหตุการณ์ต่างๆ มารวมกันอยู่ในฉากนี้ให้มากที่สุด และเป็นการประหยัดพื้นที่ในการเก็บฉากและมีฉากย่อยอีก ๒ หรือ ๓ ฉากเท่านั้น

การเขียนบทละครโทรทัศน์ นอกจากต้องคำนึงถึงเรื่องฉากแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ผู้ทำบทละครโทรทัศน์ต้องคำนึงในการแสดงเพราะเป็นการแสดงสด คือ เหตุการณ์สำคัญในเนื้อเรื่อง ผู้เขียนบทจำเป็นต้องเขียนให้ได้จังหวะในการตัดเข้าโฆษณา เพื่อเป็นการถ่วงเวลาให้นักแสดงเปลี่ยนเสื้อผ้าและทรงผมโดยใช้เวลา ๕-๖ นาที ให้ทันเวลาในการเข้าฉากละคร การจัดเตรียมเสื้อผ้าจึงต้องพร้อมและไม่สับสน แต่ถ้าไม่มีการตัดเข้าโฆษณาเพื่อถ่วงเวลาก็จะต้องทำบทละครโทรทัศน์โดยการปล่อยคิวตัวเอกออกมาจากฉาก และใช้วิธีถ่วงเวลาด้วยบทเจรจา นักแสดงต้องคาดคะเนเวลาในการเจรจาเพื่อให้พระเอก หรือนางเอกเปลี่ยนเครื่องแต่งกายให้เรียบร้อย

พ.ศ. ๒๔๙๙ – ๒๕๐๐ เริ่มมีละครเพิ่มมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นละครที่สร้างเรื่องขึ้นมาใหม่ไม่ได้นำมาจากหนังสือหรือนวนิยาย นักเขียนของช่อง ๔ บางขุนพรหมที่เป็นผู้พล็อต (plot) เรื่องขึ้นเอง ได้แก่ สุข หฤทัย อาจินต์ ปัจพรรค์ อุษณา เพลิงธรรม อังกูร บุรานนท์ ถาวร

---

[๑] อารีย์ นักดนตรี. (ม.ป.ป.). *ตำนานโทรทัศน์ กับ จำนง รังสิกุล*. หน้า ๑๗๐.

สุวรรณและวิม อิทธิพล เป็นต้น สถานีโทรทัศน์จะเป็นผู้ผลิตละครเอง ซึ่งก็ได้รับความนิยมจากคนดูละครมากขึ้นเป็นลำดับ

พ.ศ. ๒๕๐๑ วงการละครโทรทัศน์เริ่มมีผู้สนใจเข้ามาดำเนินการมากขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มนักแสดงจากละครโดยจากการชักชวนจากผู้จัดและผู้กำกับยุคใหม่ คือ อดิศักดิ์ เศวตนันท์ และสวลี ผกาพันธ์ เช่น ส.อาสนจินดา, สุพรรณ บูรณะพิมพ์, ฉลอง สิมะเสถียร, กัณฑรีย์ นาคประภา,สมจิตร ทรัพย์สำรวย, ชูศรี มีสมมนต์ ฯลฯ

ขณะที่ละครโทรทัศน์ของช่อง ๔ บางขุนพรหม กำลังได้รับความนิยมจากคนดูมากขึ้นเป็นลำดับ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ (ขาว-ดำ) เริ่มเปิดทำการในพ.ศ. ๒๕๐๑ และบุกเบิกละครโทรทัศน์ใน พ.ศ. ๒๕๐๒ มีพันเอกถาวร ช่วยประสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายรายการ เปิดโอกาสให้ผู้จัดภายนอกที่ไม่ใช้เจ้าหน้าของสถานีช่อง๔ บางขุนพรหม ผู้จัดส่วนใหญ่มาจากนักแสดงละครเวทีที่ ย้ายมาจัดละครให้กับช่อง ๗ (ขาว-ดำ) เช่น สุพรรณ บูรณพิมพ์ เนื่องจากขณะนั้นสถานีช่อง ๗ (ขาว-ดำ) ไม่มีเจ้าหน้าที่ของทางสถานีที่จะนำมาแสดงละครได้ จึงต้องชักนำนักแสดงอาชีพมาแสดง เนื้อเรื่องที่นำมาจัดทำละครโทรทัศน์จะนำมาจากเรื่องที่เคยเขียนเป็นละครเวทีมาก่อน กำหนดทำการแสดงอาทิตย์ละ ๕ หยุดเฉพาะวันอังคารและวันพฤหัสบดี ออกอากาศตั้งแต่เวลา ๒๑.๓๐- ๒๓.๓๐ น. คณะหนึ่งมีสิทธิ์เล่นได้เดือนละครั้ง[๑]

เมื่อละครโทรทัศน์ไทยประสบความสำเร็จด้วยดี จำนง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการช่อง ๔ บางขุนพรหมได้วางทิศทางทางการตลาดของละครโทรทัศน์เสียใหม่ในพ.ศ.๒๕๐๓ มุ่งกลุ่มคนดูและผู้อุปถัมภ์รายการที่เป็นคนจีน โดยการจัดแสดงงิ้วไทยโรงใหญ่ทางโทรทัศน์เดือนละ ๑ ครั้งเรื่อง ฮวนลิฮวย กับ ซิติงซัน [๒]

พ.ศ. ๒๕๐๔ ไทยทีวีสีช่อง ๔ บางขุนพรหม เริ่มใช้เทปโทรทัศน์ (video tape) ในการอัดรายการ เป็นเทปแบบยู เบติก (U-BATIC)[๓] ขนาดของเทปและเครื่องเล่นที่ใหญ่รวมทั้งมีราคาแพง ทำให้ไม่สะดวกในการนำออกนอกสถานที่ ละครโทรทัศน์เรื่องแรกที่ได้อัดเทปไว้ล่วงหน้าไม่ได้แสดงสด คือเรื่อง สามดาบซามูไร ของวิม อิทธิกุล ส่วนทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ (ขาว-ดำ) ในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๔ – ๒๕๑๔ มีละครร้องหญิงแบบดั้งเดิม คือคณะเกียรติแก้ว โดยศรีนวล แก้วบัวสาย และมนัส บุญยเกียรติ ซึ่งเป็นคณะละครร้องเพียงคณะเดียวที่จัดแสดงทางโทรทัศน์[๔] ต่อมาบริษัท โซนี่ ได้ผลิตเทปที่มีขนาดเล็กลงและใช้สำหรับบันทึกเทปโทรทัศน์ คือ เทปเบต้า

---

[๑] พินิจ หุตะจินดา. (๒๕๔๕). *ภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ*. หน้า ๖๖.

[๒] อารีย์ นักดนตรี. (๒๕๓๘). *ตำนานโทรทัศน์ไทย กับ จำนง รังสิกุล*. หน้า ๑๙๗.

[๓] มีศักดิ์ นาครัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อาคารบริษัท ไทยทีวี จำกัด. (๒๓ สิงหาคม ๒๕๔๘).

[๔] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). *ละครโทรทัศน์ไทย*. หน้า ๖.

(BATA) ด้วยขนาดเทปที่เล็กและมีการผลิตเครื่องมือการถ่ายทำมารองรับทำให้ได้รับความนิยม แต่ราคาเทปแพงทำให้มีการพัฒนาระบบจนเกิดระบบดิจิตอล วีดีโอ (Digital VDO) ทำให้การใช้เทปเบต้าลดน้อยลง แต่ก็ยังมีอยู่เนื่องจากอุปกรณ์การถ่ายทำและอุปกรณ์ระบบตัดต่อละครโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ยังเป็นระบบสำหรับเทปเบต้าอยู่

พ.ศ. ๒๕๐๕ –๒๕๑๐ ละครโทรทัศน์ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง มีคณะละครเพิ่มขึ้นหลายสิบคณะ สถานีช่อง ๔ บางขุนพรหม โดยจำนง รังสิกุล ต้องการสร้างความสำเร็จให้กับละครโทรทัศน์ทุกประเภท จึงได้หันมาฟื้นฟูการแสดงละครเวทีในยุคละครร้องที่มีค่าควรแก่การอนุรักษ์ โดยเฉพาะบทละคร ของกรมพระนราธิปพงษ์ประพันธ์ และหลวงวิจิตรวาทการ คณะนาฏศิลป์สัมพันธ์ ของสัมพันธ์ พันธ์มณี มักใช้บทประพันธ์ของ หลวงวิจิตรวาทการเป็นประจำ เพราะผู้จัดเป็นลูกศิษย์ของหลวงวิจิตรวาทการมาก่อน ในปีนี้มีสถานีโทรทัศน์เกิดขึ้นใหม่ ๒ สถานี คือ สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ และสถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓

พ.ศ.๒๕๑๑ นายจำนง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหมได้รับคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง เป็นผลให้เจ้าหน้าที่หลายคนในสถานีหมดกำลังใจในการทำงานจึงลาออก เช่น อาจินต์ ปัญจพรรค์ สักกะ จารุจินดา[๑] เป็นต้น ละครของช่อง ๔ บางขุนพรหมนับแต่ จำนง รังสิกุล ออก จะนำนวนิยายขายดีในขณะนั้น ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด[๒]คือประเภทเมียน้อย-เมียหลวง มาผลิตเป็นละครโทรทัศน์

พ.ศ.๒๕๑๑ – ๒๕๑๘ เป็นช่วงระยะเวลาที่ละครโทรทัศน์เสื่อมความนิยมไปช่วงหนึ่ง จากอาจเป็นเพราะการผลิตและการแสดงไม่พิถีพิถัน เช่น คนแสดงละครต้องมีการบอกบท ทำให้ผู้ชมรำคาญเสียงคนบอกบท[๓] เป็นต้น ขณะที่สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ และสถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓ เป็นช่วงเพิ่งเปิดสถานีจึงไม่ค่อยมีรายการละครโทรทัศน์มากนัก แต่จะเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์[๔] และภาพยนตร์เรื่องยาวทั้งของไทยและต่างประเทศส่วนใหญ่

---

[๑] อารีย์ นักดนตรี. (๒๕๓๘). ตำนานโทรทัศน์ กับ จำนง รังสิกุล. หน้า ๒๒๕.

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๒๒๖.

[๓] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). ละครโทรทัศน์. หน้า ๖.

[๔]ภาพยนตร์โทรทัศน์ หมายถึง ภาพยนตร์ที่ผลิตขึ้นเพื่อออกอากาศทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ ซึ่งแบ่งเป็นประเภทย่อยๆ ได้อีก ๒ ประเภท คือ ภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์ และภาพยนตร์เรื่องยาวทางโทรทัศน์ ลักษณะของภาพยนตร์จะเป็นภาพยนตร์สารคดี ภาพยนตร์เพลง ภาพยนตร์การ์ตูน ภาพยนตร์เรื่องก็ได้ ส่วนภาพยนตร์ที่มิใช่ภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ หมายถึง ภาพยนตร์ใดๆ ก็ตามที่มิได้ผลิตขึ้นเพื่อฉายทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่องยาวที่ฉายตามโรงภาพยนตร์ ภาพยนตร์สารคดีที่มิได้ผลิตเพื่อฉายทางโทรทัศน์ เป็นต้น

พ.ศ.๒๕๑๙ ละครโทรทัศน์กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมีการใช้ระบบบันทึกเทปโทรทัศน์ ซึ่งบันทึกได้ดีขึ้น ในเวลานั้นสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหมได้เปลี่ยนเป็นสถานีโทรทัศน์สีช่อง ๙ มีการจัดละครมากกว่าสถานีโทรทัศน์อีก ๓ ช่อง คือมีการจัดละครเรื่องยาวแสดงติดต่อกันวันละครึ่งชั่วโมง ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์แบบ soap operas* ของโทรทัศน์อเมริกาเริ่มด้วยเรื่อง พล นิกร กิมหงวน ของ ป.อินทรปาลิต แต่เรื่องที่ได้รับความนิยมมากได้แก่ ทัดดาวบุษยา รักประกาศิต และสกาวเดือน ละครเหล่านี้นำเสนอตอนค่ำเป็นประจำ แต่วิธีการอัดเทปละครในช่วงนี้ยังเป็นการอัดเทปเหมือนละครสดอยู่ ยังไม่ใช้เทคนิคของเทปมากนัก ในขณะที่สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓ ไม่ประสบความสำเร็จในด้านละครโทรทัศน์ในช่วงแรกเท่าที่ควร ได้มอบหมายให้ ภัทราวดี มีชูธน (ศรีไตรรัตน์) เข้ามารับผิดชอบในการผลิตละครพร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงระบบการแสดงแบบเก่า ที่มีคนบอกบท เป็นการให้นักแสดงท่องบทเองพร้อมทั้งเปลี่ยนรูปแบบละครให้สมัยใหม่มากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องฉากและการกำกับการแสดง ซึ่งทำให้ละครได้รับความนิยมไม่น้อยไปกว่าช่อง ๙ ด้วยความพิถีพิถันและรู้จักใช้เทคนิคในการบันทึกเทปโทรทัศน์ได้ดีกว่าทำให้ละครของช่อง ๓ ได้รับความนิยมจากคนดูเป็นอย่างมาก ส่วนทางช่อง ๕ เสนอรายการละครจบในตอนซึ่งเป็นรายการสุดท้าย

พ.ศ.๒๕๒๐ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ ได้เปลี่ยนเป็นองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย และในพ.ศ. ๒๕๒๒ ละครโทรทัศน์ประเภทละครสั้นจบในตอนและละครเรื่องยาวหลายตอนจบ มีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะทางช่อง ๓ และช่อง ๕ ส่วนช่อง ๙ จากที่เคยเป็นผู้นำด้านละครโทรทัศน์กลับถดถอยลงนับแต่เปลี่ยนแปลงสถานีเป็น อ.ส.ม.ท. คณะผู้จัดละครที่มีมาตั้งแต่ยุคแรกต้องยุบคณะลง ละครกลายเป็นทรัพย์สินของสถานีโทรทัศน์ที่ผลิตละครเพียงฝ่ายเดียว รวมทั้งรายได้ที่ผู้จัดเคยมีจากการวิ่งหาโฆษณาเข้ารายการละครของตนเอง ก็จะต้องตกเป็นของสถานีโทรทัศน์ด้วยเช่นกัน ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ต่างๆมุ่งแข่งขันกัน แต่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง๙ได้เปิดรับผู้จัดภายนอกมาเช่าเวลากับทางสถานี แต่ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจทำให้สถานีโทรทัศน์ต้องยุติการให้เช่าเวลาในการผลิตละครโทรทัศน์ลง และเป็นการปิดฉากละครโทรทัศน์ที่สถานีผลิตเองในพ.ศ. ๒๕๒๙ บริษัทสุดท้ายที่เข้ามาเช่าเวลาในการผลิตละครโทรทัศน์[๑] คือ บริษัทไนท์สปอต โดยมี ภัทราวดี (ศรีไตรรัตน์) มีชูธน เป็นผู้ผลิต

ส่วนสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง๗ ที่ในช่วงแรกไม่ค่อยเสนอรายการประเภทละครโทรทัศน์เท่าใดนัก แต่พอมาถึงยุคการบริหารงานของ สุรางค์ เปรมปรีดิ์ ได้มีการปรับปรุงทิศทาง

---

* soap operas เป็นคำเรียกที่ล้อเลียนละครที่สร้างมาเพื่อการพาณิชย์ หรือละครชาวบ้าน เพราะละครประเภทนี้จะมีสบู่เป็นผู้อุปถัมภ์รายการ

[๑] อารีย์ นักดนตรี. (๒๕๓๘). ตำนานโทรทัศน์ กับจำนงค์ รังสิกุล. *รากฐานการผลิตและการฟื้นฟูละครของจำนง รังสิกุล*. หน้า ๒๓๐.

การตลาดของละครโทรทัศน์ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๑ – ๒๕๒๒ โดยการลดรายการภาพยนตร์โทรทัศน์ให้น้อยลงจนในที่สุดก็ได้หมดไป เหลือแต่ละครโทรทัศน์ที่เป็นระบบการบันทึกเทปจากภายในสตูดิโอ และถ่ายทำนอกสถานที่ พร้อมทั้งนำผลงานของนักประพันธ์ชื่อเสียง และมีเนื้อหาสะท้อนสังคมมานำเสนอ เช่น จดหมายจากเมืองไทย ข้าวนอกนา ฯลฯ ส่วนคณะละครที่เคยมีอยู่ในช่วงแรกต่างก็เลิกผลิตไป เหลือเพียงบริษัทดาราฟิล์ม ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น บริษัทดาราวีดีโอโปรดักชั่น[๑]

พ.ศ.๒๕๒๒ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ เปิดโรงเรียนสอนการแสดงครั้งแรกโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและไม่มีสัญญาผูกพันใดๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างนักแสดงและบุคลากรให้วงการละครโทรทัศน์ โดยมีอาจารย์ผู้สอนซึ่งเป็นผู้มีคุณวุฒิ เช่น อาจารย์สดใส พันธุมโกมล อาจารย์บรูค แกลสตัน อาจารย์อมรศรี เย็นสำราญ มีหลักสูตรการเรียนเรื่อง การแสดง เขียนบท และกำกับการแสดง รวมระยะเวลาการเรียนทั้งหมด ๒ ปี โรงเรียนสอนการแสดงของช่อง ๓ จึงเป็นแหล่งผลิตบุคลากรคุณภาพให้กับวงการโทรทัศน์อย่างมากมาย เช่น ปวัณรัตน์ นาคสุริยะ ธงชัย ประสงค์สันติ กษมา นิสสัยพันธ์ รัญญา ศิยานนท์ เป็นต้น[๒]

วิกฤตการณ์น้ำมันแพงทั่วโลกจากสภาพการณ์สงครามอ่าวเปอร์เซียในพ.ศ.๒๕๒๓ ส่งผลให้รัฐบาลไทยมีนโยบายรณรงค์เรื่องการประหยัดพลังงาน กบว.ได้มีคำสั่งงดการออกอากาศของโทรทัศน์ ในช่วงเวลาระหว่าง ๑๘.๓๐ – ๒๐.๐๐ น. ซึ่งเป็นเวลาในการออกอากาศของละครโทรทัศน์ในแต่ละสถานี ทำให้กิจการละครโทรทัศน์ชะงักไปชั่วระยะหนึ่ง ประกอบกับเป็นช่วงเวลาที่ภาพยนตร์และละครจีนเข้ามามีอิทธิพลมากในเมืองไทย จนกระทั่งปลาย พ.ศ.๒๕๒๔ กบว. ได้ขอความร่วมมือจากสถานีโทรทัศน์ทุกสถานีให้บรรจุรายการที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยแทนรายการจากต่างประเทศซึ่งหมายถึงละครจีนที่กำลังเป็นที่นิยมและนำเสนอ ในช่วงเวลา ๒๐.๔๕ – ๒๑.๑๕ น.โดยให้เสนอรายการที่ผลิตในประเทศไทยเป็นเวลาติดต่อกันอย่างน้อยครึ่งชั่วโมง ทั้งนี้จะเป็นละครประเภทใดก็ได้ สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องจึงมุ่งผลิตรายการละครโทรทัศน์หลังข่าว ๒๐.๐๐ น.[๓] กันทุกช่องโดยเฉพาะช่อง ๗ และช่อง ๓

การดำเนินการแข่งขันของรายการละครโทรทัศน์ใช้ช่วงเวลาละครหลังข่าวดำเนินไปจนถึง พ.ศ. ๒๕๓๐ จึงมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการแข่งขันในช่วงละครหลังข่าว คือ การขยายเวลาออกอากาศจากเดิม ๑ ชั่วโมง เป็น ๑ ชั่วโมงครึ่ง ตั้งแต่เวลา ๒๐.๓๐ – ๒๒.๐๐ น. และเพิ่มเวลา

---

[๑] พินิจ หุตะจินดา. (๒๕๔๕). *ภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ. ละครโทรทัศน์.* หน้า ๗๕.

[๒] อมรศรี เย็นสำราญ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (๒๕๔๙,๗ พฤษภาคม) ที่บ้านเลขที่ ๗๑ ซอยไทยานนท์๗ สนามบินน้ำ นนทบุรี.

[๓] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). ละครโทรทัศน์. หน้า ๗.

ในการออกอากาศรายการละครโทรทัศน์โดยจัดเป็นช่วงเรื่องสั้นวันจันทร์ ในช่วงเวลา ๒๒.๐๐ น. – ๒๓.๐๐ น.และช่วงปากกาทอง ออกอากาศวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๔.๐๐ น.[๑]

เมื่อสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ ขยายเวลาออกอากาศละครหลังข่าว สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓ จึงได้ปรับและขยายเวลาการออกอากาศเช่นเดียวกับช่อง ๗ และใน พ.ศ. ๒๕๓๕ ช่อง ๓ ได้เพิ่มเวลาออกอากาศละครโทรทัศน์ในช่วงกลางวัน คือ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๔.๐๐ น. แต่สุดท้ายก็ต้องปิดตัวลงด้วยเหตุผลทางธุรกิจ ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ และช่อง ๓ กำลังปรับกลยุทธ์ในการแข่งขันด้านละครโทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕ ซึ่งในมีทิศทางที่ไม่ต่างจากช่อง ๙ แต่ยังมีผู้จัดเช่าเวลาจากทางสถานีอยู่ เพราะค่าเช่าของทางสถานีไม่แพงมากนัก

พ.ศ.๒๕๓๙ - ๒๕๔๘ สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ ดำเนินยุทธวิธีในการแข่งขันเพื่อการชิงเรตติ้งจากผู้ชม โดยการเพิ่มเวลาออกอากาศละครโทรทัศน์หลังข่าวเป็น ๒ ชั่วโมง คือ ตั้งแต่ ๒๐.๓๐ – ๒๒.๓๐ น.ของทุกวัน และได้เปิดโอกาสให้ผู้จัดรายอื่นเข้ามาเสริมทีมผู้จัด ซึ่งแต่เดิมช่อง ๗ มีผู้จัดอยู่ ๒ บริษัท คือ บริษัท ดาราวีดีโอ โปรดักชั่น และบริษัท กันตนาวีดีโอ โปรดักชั่น การเพิ่มผู้จัดเข้ามาเพื่อการหมุนเวียนในการผลิตละครหลังข่าวภาคค่ำทุกวันโดยไม่มีการกำหนดวันออกอากาศตายตัวเหมือนเดิม เช่น จันทร์ – อังคาร เป็น บริษัท ดาราวีดีโอ โปรดักชั่น วันอังคาร – พุธ บริษัทกันตนา โปรดักชั่น และศุกร์ – เสาร์ – อาทิตย์ เป็นบริษัทดาราวีดีโอ โปรดักชั่น ผู้จัดรายใหม่ของช่อง ๗ ได้แก่ บริษัทอัครเศรณี โปรดักชั่น ต่อมา พ.ศ.๒๕๔๕ ได้หยุดผลิตละครโทรทัศน์[๒] , บริษัท ดีด้า วีดีโอโปรดักชั่น จำกัด , บริษัทบางกอกออดิโอเอ็นเตอร์เทนเมนต์ , บริษัทเจเอสแอล จำกัด, บริษัทคลิกเทเลวิชั่น จำกัด, บริษัทเป่าจินจง จำกัด, บริษัทเลนินตัส จำกัด, บริษัทเอ๊กแซ็กส์ จำกัด, บริษัท ๕๕๙ ออนแอร์ จำกัด, บริษัทโพลีพลัส จำกัด ฯลฯ

ส่วนทางด้านช่อง ๓ ในยุคของ ประชา มาลีนนท์ เป็นผู้บริหารก็มิใช่ว่าจะมีคณะละครน้อยไปกว่าช่อง ๗ ผู้จัดบางรายได้แตกสาขาให้ผู้ช่วยมาตั้งคณะละครของตนแต่คณะละครก็ไม่มากเท่ากับ ยุคการบริหารของประวิทย์ มาลีนนท์ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ ถึงแม้ว่าผู้จัดรายเก่าจะเลิกผลิตไปบ้างแล้ว

---

[๑] พินิจ หุตะจินดา. (๒๕๔๕). ภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ. ละครโทรทัศน์. หน้า ๗๕.

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๗๕.

แต่ก็มีคณะละครเกิดใหม่ขึ้นมาจนสถานีโทรทัศน์แทบจะหาเวลาลงละครให้แต่ละคณะไม่เพียงพอ*ช่อง๓ จึงเพิ่มเวลาออกอากาศละครโทรทัศน์ช่วงเย็น เวลา ๑๗.๔๐ –๑๘.๔๐ น. ทำให้การแข่งขันของละครโทรทัศน์ระหว่างช่อง ๗ และช่อง ๓ เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เพราะนอกจากละครหลังข่าวแล้ว ทั้งสองช่องยังแข่งขันกันเพื่อแย่งเรตติ้งในช่วงเวลาเย็นด้วย[๑]

เมื่อละครโทรทัศน์ได้รับความนิยมจากผู้ชมและมีเรตติ้งที่ดีทำให้มีผู้อุปถัมภ์รายการมาซื้อเวลาในช่วงละครโทรทัศน์มาก เป็นปัจจัยให้ช่อง ๗ และช่อง ๓ ต่างใช้กลยุทธ์เพิ่มเวลาออกอากาศละครโทรทัศน์มากขึ้น นอกจากนี้ช่อง ๗ ยังนำละครโทรทัศน์ที่เคยออกอากาศแล้วและได้รับความนิยมมาออกอากาศซ้ำในช่วงบ่ายของวันจันทร์ – วันศุกร์ ทางช่อง ๓ ก็มีละครออกอากาศในช่วงเวลาดังกล่าวเช่นกันแต่เป็นละครที่ค้างสต๊อกหรือละครดอง สาเหตุจากการที่ช่อง ๓ นำละครซีรีส์ที่ได้รับความนิยมของต่างประเทศมาออกอากาศเพื่อเรียกเรตติ้ง ทำให้ละครโทรทัศน์ที่ทางสถานีจ้างผลิตแล้วรอออกอากาศจำนวนมาก จึงต้องนำมาออกอากาศในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อเป็นการระบายละครออก เพราะละครเหล่านี้ไม่สามารถออกช่วงละครหลังข่าวได้เพราะผลิตไว้นานทำให้ไม่ทันสมัย นอกจากนี้ในวันเสาร์-อาทิตย์จะมีละครโทรทัศน์ออกอากาศตลอดทั้งวัน ตั้งแต่เช้า ช่วงสาย ช่วงเที่ยง ช่วงบ่าย ช่วงเย็นและช่วงหลังข่าว ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาจะมีการนำเสนอละครที่มีเนื้อหาแตกต่างกันไป แต่ละครที่ได้รับความนิยมจากผู้ชม คือ ละครตลาดหรือที่เรียกว่า ละครน้ำเน่า ละครประเภทนี้จะได้รับการตอบรับจากผู้ชมที่เป็นชาวบ้านอย่างมาก ทำให้ทั้งสองสถานีต่างเร่งผลิตละครประเภทนี้ออกมากเพื่อสนองความต้องการของประชาชนและผู้อุปถัมภ์รายการ

เพื่อการเป็นผู้นำแห่งละครโทรทัศน์ ทำให้สถานีช่อง ๓ และช่อง๗ ต่างแข่งขันผลิตละครโทรทัศน์เพื่อเรียกความนิยมหรือเรตติ้ง และสนองความต้องการของผู้อุปถัมภ์รายการเป็นสำคัญทำให้ละครโทรทัศน์กลายเป็นธุรกิจ มากกว่า ศิลปะ สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ เป็นสถานีที่สามารถเรียกเรตติ้ง จากผู้ชมได้เป็นจำนวนมากเพราะเนื้อหาละครที่เป็นแนวตลาด และการส่งสัญญาณภาพโทรทัศน์ที่ครอบคลุมทั่วประเทศ มีการสร้างนักแสดงรุ่นใหม่มาตลอด เหล่านี้มีส่วนให้เรตติ้งของทางสถานีอยู่เหนือคู่แข่งขันอย่างช่อง ๓ มาได้ จนเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๗ ช่อง ๓ ได้

---

* บริษัทผลิตละครของทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ อาทิ บริษัทเมคเกอร์กรุ๊ป จำกัด, บริษัทฮูแอนด์ฮู จำกัด,บริษัททีวีซีน จำกัด, บริษัทบรอดคราซท์ ไทยเทเลวิชั่น จำกัด, บริษัทยูม่า ๙๙ จำกัด, บริษัทบางกอกการละคอน จำกัด, บริษัทเอ๊กซ์แซ็กท์ จำกัด, บริษัทละครไท จำกัด, บริษัทบ้านละคร จำกัด, บริษัทเรดดราม่า จำกัด, บริษัทมหากาพย์ จำกัด, บริษัทสเตปออนเวอร์ค จำกัด, บริษัททีวีสแควร์ จำกัด, บริษัทเมืองละคร จำกัด, บริษัทอาลาดิน จำกัด, บริษัทชลล้มพี จำกัด, บริษัทโพลีพลัส จำกัด, บริษัทหนุกหนาน จำกัด ฯลฯ โดยบริษัทเหล่านี้ต่างรับจ้างผลิตให้กับสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ และมีการหมุนเวียนการออกอากาศในวันและเวลาตามที่ทางสถานีโทรทัศน์เป็นผู้กำหนดเหมือนสถานีโทรทัศฯสีกองทัพบกช่อง ๗

[๑] *แหล่งเดิม*. หน้า ๗๖.

ประกาศสร้างนักแสดงกลุ่มใหม่ที่เรียกว่า“เลือดใหม่”ของทางสถานี และใน พ.ศ.๒๕๔๘ ทางสถานีได้เปลี่ยนสัญญาณการออกอากาศเป็นระบบUHF แทนแบบเดิมที่เป็น VHFทำให้มีภาพที่คมชัด และสามารถครอบคลุมได้ทั่วประเทศ ทั้งยังปรับแนวละครให้ถูกใจตลาดมากขึ้น พร้อมกับมีการประชาสัมพันธ์ละครโทรทัศน์ที่น่าสนใจโดยการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับละคร เช่น การจัดประกวด black and beauty จากเรื่องสะใภ้กาฝาก , การประกวดหมอลำ จากเรื่องราชินีหมอลำ ฯลฯ และการนำละครซีรีส์ต่างประเทศมาออกอากาศในวันเสาร์-อาทิตย์ ช่วงเย็น ทำให้สามารถดึงเรตติ้งที่เคยเป็นของคู่แข่งอย่างช่อง ๗ มาได้ ทำให้ช่อง ๗ ถูกมองว่าเป็นช่วงขาลง[๑] และในขณะที่ช่อง ๓ กำลังอยู่ในช่วงขาขึ้น จึงย้ำความเป็นผู้นำของละครโทรทัศน์ในช่วงปลายปี โดยการเพิ่มช่วงเวลาออกอากาศละครโทรทัศน์ในภาคดึกเวลา ๒๒.๐๐ – ๒๓.๐๐ น.ต่อจากละครหลังข่าวทุกวันศุกร์ – เสาร์ – อาทิตย์ เรียกช่วงเวลานี้ว่า ละครดีสี่ทุ่ม ช่อง ๗ สีจึงต้องหาวิธีการในการเรียกเรตติ้งของละครโทรทัศน์คืนมาโดยการจัดงานส่งท้ายปลายปี คือ งานรวมละครเจ็ดสี เพื่อสร้างความไว้วางใจกับผู้อุปถัมภ์รายการ การแข่งขันด้านละครโทรทัศน์ของทั้งสองสถานีจึงดำเนินต่อไปเพื่อเรตติ้งและความเป็นจ้าวแห่งละครโทรทัศน์

๒. การนำเสนอละครโทรทัศน์ไทย

รายการละครโทรทัศน์เป็นหนึ่งในรายการประเภทบันเทิงซึ่งถึงแม้ว่าจะมิใช่รายการหลักของสถานีโทรทัศน์แต่เป็นรายการที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมมาก การนำเสนอละครโทรทัศน์ไทยจึงมีการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อยุคสมัย และความสมจริงที่ปรากฏสู่สายตาประชาชน

๒.๑ ประเภทละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์แบ่งออกได้เป็น ๒ แบบคือละครสั้น และละครยาว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นแบบย่อยได้อีก[๒] คือ

๒.๑.๑. เป็นละครสั้นที่สรุปเรื่องราวจบภายในตอนเดียว ใช้เวลาในการแสดงประมาณ ๖๐ – ๑๒๐ นาที และมักแสดงออกออกอากาศเป็นรายการสุดท้าย เทียบได้กับ Dramatic Specials[*] ของอเมริกา

---

[๑] ช่อง ๓ อัดมาร์เกตติ้งขยายฐานแชงโค้งงละครช่อง ๗. (๒๕๔๘,๒๑-๒๗พฤศจิกายน). ผู้จัดการรายสัปดาห์. หน้า B4.

[๒] เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ และปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๒๗). *โทรทัศน์ไทย-จากบางขุนพรหมถึงระบบดาวเทียม*. หน้า (ม.ป.ป).

๒.๑.๒. เป็นละครสั้นที่สรุปเรื่องราวจบภายใน ๓๐ หรือ ๖๐ นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ เนื้อหาหลักของละครจะเป็นแนวเดียวกันตลอด อาจใช้ผู้แสดงชุดเดียวกันหรือเปลี่ยนชุดก็ได้ เทียบได้กับ T.V Series*

๒.๑.๓. เป็นละครเรื่องยาวหลายตอนจบ มีเรื่องราวดำเนินติดต่อกันไปโดยผู้แสดงชุดเดียวกันตลอด อาจใช้เวลาแสดงตอนละ ๓๐ หรือ ๖๐ นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์, ๒-๓ วันต่อสัปดาห์ หรือ ๕ วันต่อสัปดาห์ หรือเป็นประจำทุกวันในเวลาเดียวกัน เทียบได้กับ T.V Serial* หรือ Soap Opera

๒.๒ บทละครโทรทัศน์

บทละครโทรทัศน์ถือเป็นหัวใจสำคัญในการผลิตละครโทรทัศน์เพราะบทละครโทรทัศน์เป็นสิ่งที่ผู้จัด ผู้กำกับ นักแสดงและทีมงานมองไปในทิศทางเดียวกัน บทละครโทรทัศน์สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท[๑] คือ

๒.๒.๑ บทละครโทรทัศน์ที่แปลงจากบทประพันธ์เดิม (นวนิยายหรือเรื่องแปล) การที่นำบทประพันธ์เดิมซึ่งมีอยู่แล้ว มาดัดแปลงเป็นบทละครโทรทัศน์ เพราะต้องการให้ผู้ชมทางบ้านมีความเข้าใจในเนื้อเรื่องได้ง่าย ไม่ต้องใช้จินตนาการประกอบมาก อีกทั้งบทละครโทรทัศน์มีการกำหนดมุมกล้อง กำหนดฉาก การแต่งกายของนักแสดง เวลาและสถานที่ ทำให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น

๒.๒.๒ บทละครโทรทัศน์ที่สร้างพล็อตเรื่องมาใหม่ ส่วนมากจะเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้น ณ เวลานั้นและกำลังเป็นที่สนใจของประชาชน หรือเป็นเรื่องที่เกิดจากความชอบส่วนตัวของผู้จัดเสนอเอง

---

* Dramatic Special ละครที่จัดขึ้นเฉพาะเป็นพิเศษเดือนละ ๑ ครั้ง หรือจัดให้มีโดยผู้อุปถัมภ์รายการพิเศษ เป็นละครยาว หรือดนตรียาว ๙๐ นาที หรือ ๒ ชั่วโมง

* T.V Series ละครที่เขียนขึ้นเป็นตอนๆ มีการนำมาเสนอทุกอาทิตย์

* T.V Serial ละครประเภทนี้สืบเนื่องมากจากละครวิทยุ และเพื่อเหตุผลทางเศรษฐกิจ ละครเหล่านี้จะบันทึกเทปไว้แล้วจึงนำเสนอ ละครประเภทนี้จะเป็นเรื่องราวต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับลักษณะของตัวละครเอก ๒ หรือ ๓ คน กับตัวละครรองๆ ลงไปอีกบ้างผสมผสานกับเรื่องใหม่ๆ ซึ่งทำให้ละครเดินต่อไป

[๑] ศิรินทิพย์ พิมเสน. (๒๕๔๕). *ปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่มีผลกระทบต่อการเขียนบทละครโทรทัศน์ไทย*. หน้า ๒๘.

๓ การผลิตละครโทรทัศน์ไทย

การผลิตละครโทรทัศน์เป็นงานสร้างสรรค์ที่ต้องมีผู้สร้างผลงาน และผู้บริโภค การผลิตละครโทรทัศน์ประกอบด้วย บุคคล ๓ ฝ่าย คือ ผู้ผลิต ผู้อุปถัมภ์รายการ และสถานีโทรทัศน์

๓.๑ ผู้ผลิตละครโทรทัศน์

ผู้ผลิตมีหน้าที่ในการจัดการด้านต่างๆ ในกระบวนการผลิตรายการละครโทรทัศน์ จะเป็นผู้ที่กำหนดทีมงานที่สำคัญๆ เช่น ผู้กำกับการแสดง ผู้เขียนบท ผู้ผลิตจะบริหารงานต่างๆ เพื่อให้การผลิตละครโทรทัศน์นั้นได้ผลงานที่ดี มีคุณภาพและได้รับผลกำไรมากที่สุด ส่วนมากแล้ว ผู้ผลิตรายการละครจะเป็นผู้ที่ติดต่อกับทางสถานีและรับเอานโยบายของสถานีโทรทัศน์มาผลิตรายการให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ทางสถานีกำหนดไว้ อาจเรียกได้ว่า เป็นผู้รับเหมาหรือผู้รับจ้าง ผลิตรายการละครโทรทัศน์ให้กับทางสถานีโทรทัศน์นั้นเอง[๑]

คุณสมบัติของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ มีดังต่อไปนี้[๒]

๑. มีใจรักในการทำงานและพยายามทำให้ผลงานออกมาดีที่สุด

๒. มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับการผลิตละครโทรทัศน์ เพื่อเข้าใจถึงศาสตร์การผลิตละครโทรทัศน์แต่อย่างไรก็ดีสิ่งที่สำคัญที่สุดในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าสำหรับผู้ผลิตที่ประสบความสำเร็จก็คือ ประสบการณ์ในการทำงานจริง

๓. มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ สอดแทรก ข้อคิด คติเตือนใจต่าง ๆ แฝงในเนื้อหาของละครโทรทัศน์ นอกจากนี้ พิจารณาการนำเสนอภาพต่างๆ อย่างรอบคอบ และมีวิจารณญาณ

๔. มีความรู้ทางด้านการผลิตรายการเป็นพื้นฐาน คือ อย่างน้อยต้องรู้ทฤษฎีการผลิต, ต้องรู้จักตำแหน่ง หน้าที่ และลักษณะงานในฝ่ายต่างๆ ส่วนในเรื่องของเทคนิคเฉพาะด้านอย่างเรื่องมุมกล้อง, การจัดไฟหรือแสงรวมถึงด้านเสียงนั้น ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องสันทัดแต่สามารถบอกสิ่งที่ตนต้องการให้กับฝ่ายเทคนิคที่รับผิดชอบด้านนั้นๆได้

๕. มีกลุ่มผู้สนับสนุนที่ดี เช่น ครู เพื่อน หรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพด้านนี้ และหากมี ครอบครัวที่ดำเนินงานในด้านนี้มาก่อนยิ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดการถ่ายทอดทางอาชีพการผลิตละครโทรทัศน์ได้เช่นกัน

๖. ให้ความสำคัญกับคุณภาพและมาตรฐานของงาน องค์ประกอบของการผลิตทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแสง,สี, เสียง ความสมบทบาทของนักแสดง, ความสมจริงของสถานที่

---

[๑] สุคันธนาฏ มุสิกะนุเคราะห์. (๒๕๔๕). *ความเป็นนักวิชาชีพด้านการผลิตรายการละครโทรทัศน์ในทัศนะของผู้ผลิตรายการและนักวิจารณ์.* หน้า ๔

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๑๙๔ – ๑๙๗.

และความเหมาะสมของเสื้อผ้า ฯลฯ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้ผลิตจะต้องให้ความสำคัญทั้งหมดอย่างเท่าเทียมกัน

๗. มีความรู้เรื่อง งบประมาณและการจัดสรรงบประมาณ เพราะงบประมาณถือเป็นตัวจักรสำคัญที่จะช่วยให้การผลิตดำเนินไปอย่างไม่ติดขัดหากผู้ผลิตมีการจัดสรรงบประมาณที่ดี การผลิตก็จะประสบความสำเร็จและนำกำไรมาสู่บริษัทผู้ผลิตได้ นอกจากนี้ผู้ผลิตยังต้องที่จัดสรรเวลาเป็น มีความรู้เรื่องจิตวิทยา และควรมีความรู้ด้านการบริหาร การจัดการและด้านการตลาดอีกด้วย

คำว่า "ระบบเส้นสาย" (Connection) ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการเป็นผู้ผลิตละครโทรทัศน์ เนื่องจากการซื้อบทประพันธ์ หรือการติดต่อนักแสดงให้มาแสดงในละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งๆ ผู้ผลิตจำเป็นจะต้องอาศัยการรู้จักและชอบพอกันเป็นส่วนตัวจึงจะช่วยให้การทำงานต่างๆ ราบรื่นดำเนินไปได้ด้วยดี

๓.๒ ผู้อุปถัมภ์รายการ

ผู้อุปถัมภ์รายการเข้ามามีบทบาทหรือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตรายการในลักษณะของธุรกิจ (Economic Exhange) เพราะผู้ชมเป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวกับการโฆษณาสินค้าของผู้อุปถัมภ์รายการ ดังนั้นละครโทรทัศน์จึงเป็นวิถีทางที่จะนำผู้ชมมาสู่สินค้าของเขาได้ ข้อพิจารณาหลักของผู้อุปถัมภ์รายการก็คือ ขนาดและสัดส่วนผสมที่รายการจะดึงดูดมาให้มากที่สุด โทรทัศน์โดยเฉพาะรายการละครโทรทัศน์[๑]จึงเป็นสื่อที่ดีในการโฆษณาประเภทสินค้าที่มวลชนบริโภค (Consumer Products)

วิธีการโฆษณาสินค้าในรายการโทรทัศน์มีหลายลักษณะตามช่วงเวลาดังนี้

๓.๒.๑ การโฆษณาในยุคแรกจะใช้ช่วงเวลาระหว่างหยุดพักการแสดงการโฆษณาแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ

ก. ใช้คนพูดโฆษณาสินค้า ผู้อุปถัมภ์รายการจะนำสินค้ามาไว้ในห้องส่ง และกำหนดให้คนของสถานีเป็นผู้พูด หรืออาจจะเป็นคนของบริษัทผู้หาสปอนเซอร์ก็ได้ โดยคณะละครต้องเสียเงินให้คนพูดโฆษณา ๑๐๐ – ๑๕๐บาทต่อ ๓ ครั้ง[๒] หรือบางกรณีผู้อุปถัมภ์รายการเป็นคนจ่ายเองแล้วแต่ข้อตกลง

---

[๑] วีระ สุภะ. (๒๕๓๗). *การศึกษากระบวนการในการผลิตละครชุดโทรทัศน์ไทย พ.ศ. ๒๕๓๖*. หน้า ๑๑๑.

[๒] เทิ่ง สติเฟื่อง. (๒๕๔๐). ครบรอบ ๔๐ ปีสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕. *ทีวีมือตีต*. หน้า ๖๒ – ๖๓.

ข. เป็นสไลด์หรือภาพยนตร์โฆษณา สไลด์โฆษณาสินค้าต่างๆ ส่วนใหญ่จะเก็บไว้ที่สถานี คณะละครต้องตกลงกับฝ่ายเทคนิคว่าละครเรื่องนี้ใครเป็นผู้อุปถัมภ์รายการบ้างเพื่อจะขึ้นสไลด์ถูก สไลด์โฆษณานี้เจ้าหน้าที่จะเป็นคนอ่าน ได้ค่าอ่านล่วงเวลาจากสสถานีคืนละ ๕๐ บาท สไลด์บางอย่างผู้อุปถัมภ์รายการจัดทำมาเอง แต่ส่วนใหญ่จะจ้างเจ้าหน้าที่ของสถานีทำ[๑]

สถานีโทรทัศน์ช่อง๔และสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ กำหนดเวลาในการโฆษณาเป็น ๑๐% ของเวลาการแสดงละครแต่ละเรื่อง และให้ผู้อุปถัมภ์รายการได้ ๓ ครั้ง คือ ต้น กลาง ท้ายของเรื่อง[๒]

ในระยะแรกผู้ผลิตบางคณะจะหาสปอนเซอร์เอง ถ้าละครดีมีคนนิยมดูมากสปอนเซอร์จะตกลงและมาติดต่อกับคณะละครเองส่วนคณะใดทำละครไม่ดีคนไม่นิยมดูก็จะหาผู้อุปถัมภ์รายการยาก ในการหาสปอนเซอร์จะมีตัวกลางทำหน้าที่หาสปอนเซอร์ให้กับคณะละครต่างๆ ทั้ง ๒ สถานีโดยคิดค่าหา๑๐% ของจำนวนเงินที่หาได้ หรือ ๑๐%ของราคาที่ตกลงกัน ตัวกลางหาสปอนเซอร์นี้มีความสำคัญต่อคณะละครมาก หัวหน้าคณะจะขาดทุนหรือได้กำไรมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถและความซื่อตรงของตัวกลางด้วยส่วนหนึ่ง ผู้ที่ทำหน้าที่หาสปอนเซอร์ที่มีชื่อเสียงที่สุด คือ เทิ่ง สติเฟื่อง(บรรยง เสนาลักษณ์) เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีช่อง ๔

ผู้อุปถัมภ์รายการในยุคแรก อาทิ เบียร์ไทยตราสิงห์, บริษัทลีเวอร์บราเธอร์, โรงงานยาสูบ,บริษัทวิทยาคม, ปลุกเสกโอสถ, 7up, บริษัทโอสถสภา, บริษัทไทยยานยนต์, เทวกรรมโอสถ,mobil Oil,นมตราหมี, บริษัทออสติน, เซพวิ่ง บอร์ด, ธนาคารออมสิน, บริษัทวอเตอร์เบอรี่คอมเปานด์, เสื้อยืดตราลูกไก่, เสื้อยืดตราห่านคู่, น้ำมันเชลล์, สีตราทหาร ฯลฯ

๓.๒.๒ ต่อมาการโฆษณามีการพัฒนาเป็นรูปแบบสปอตโฆษณา(Loose Spot) การโฆษณาในแต่ละครั้งกำหนดให้ ๓๐ – ๖๐ วินาทีอาจจะโฆษณามากกว่า ๑ ครั้งใน ๑ ชั่วโมงก็ได้[๓] สำหรับรายการละครโทรทัศน์ช่วงหลังข่าวทาง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ จะมีบริษัทตัวแทนโฆษณา หรือเอเจนซี่(Agency) จะเป็นตัวแทนบริษัทสินค้าและบริการในการซื้อเวลา เนื่องจากทั้ง ๒ สถานีขายเวลาทั้งปีในลักษณะให้โควต้าแก่ เอเจนซี่ ซึ่งลักษณะการซื้อเวลาเช่นนี้ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ เป็นผู้ริเริ่มประมาณ

---

[๑] อารีย์ นักดนตรี. (ม.ป.ป.). ตำนานโทรทัศน์ กับจำนง รังสิกุล. *ละครโทรทัศน์*. หน้า ๑๗๒.

[๒] อาจินต์ ปัญจพรรค์. (ม.ป.ป.). ตำนานโทรทัศน์กับ จำนง รังสิกุล. *ยักษ์ปากเหลี่ยม*. หน้า ๙๓.

[๓] อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (๒๕๔๒). *ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทยโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ*. หน้า ๓๔๖.

พ.ศ.๒๕๒๙[๑]หลักเกณฑ์ที่บริษัทโฆษณาใช้ในการซื้อเวลา คือ จำนวนของผู้ชมในช่วงเวลาเวลาไพร์มไทม์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ถือว่าดีที่สุด เพราะเป็นช่วงที่คนจะเปิดโทรทัศน์มาก เอเจนซี่จึงยอมซื้อเวลาตลอดทั้งปีทำให้ผู้ผลิตละครของสถานีโทรทัศน์ต้องรักษาเรตติ้งละครของตนให้สูงอยู่ตลอดเวลา หากละครเรื่องใดเรตติ้งไม่ดี ก็ต้องหาเรื่องใหม่มานำเสนอต่อไป คือ ทำให้ละครเรื่องนั้นจบกระชับขึ้น ส่วนละครโทรทัศน์ทางช่อง ๕ และช่อง ๙ สถานีโทรทัศน์จะขายเวลาให้ผู้ผลิตละคร ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องหาผู้อุปถัมภ์รายการเอง ผู้อุปถัมภ์รายการจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงกับผู้ผลิต ซึ่งจะส่งผลตั้งแต่แรกเริ่มกระบวนการผลิตเพราะผู้ผลิตมักจะนำแนวเรื่อง และผู้แสดงนำ เสนอให้เอเจนซี่ต่างๆ พิจารณาเพื่อการซื้อเวลาและเพื่อการดำเนินงานอย่างราบรื่น

๓.๒.๓ การโฆษณาสินค้าในระยะต่อมาอยู่ในรูปแบบการนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์ โดยที่การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้ผลิตมากและสามารถแบ่งได้ ๒ รูปแบบ [๒]คือ

๑. รูปแบบภาพอย่างเดียว(Visual Only) เป็นการแสดงสินค้า โลโก้ ป้ายโฆษณาหรือภาพอย่างอื่นที่บ่งบอกถึงความเป็นตราสินค้า ซึ่งจะมุ่งเน้นความสนใจไปที่ภาพสินค้าโดยปราศจากการบ่งบอกเนื้อหาข้อมูลรายละเอียดในรูปแบบของเสียง มีการปรากฏทั้งในระดับที่มีความเด่นชัดโดยพิจารณาจากขนาดภาพที่ใช้ ความถี่ และระยะที่ปรากฏทั้งนี้ผู้ผลิตแต่ละเรื่องจะมีวิธีการสื่อสารด้วยภาพแตกต่างกันไปหลายลักษณะ ดังนี้

ก. การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์โดยตัวละครเป็นผู้หยิบ ถือ หรือใช้สินค้าอยู่ในฉากใดฉากหนึ่งลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้สินต้านั้นเป็นจุดสนใจมากขึ้น เพราะสินค้าได้ถูกเน้นย้ำโดยตัวละคร

ข. การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์โดยให้สินค้าเป็นอุปกรณ์ประกอบฉากโดยการจัดวางสินค้าอยู่ในรูปของฉากหลัง(Background)หรือฉากหน้า (Foreground)

ค. การนำสินค้าให้ปรากฏโดยแสดงภาพสาธิตการใช้งาน (Demonstration) เป็นการสื่อคุณสมบัติจุดขายของสินค้าผ่านการแสดงของตัวละคร การวางสินค้าลักษณะนี้ถ้าสินค้ามีจุดเด่นในการใช้งานและสอดคล้องกับแนวเนื้อหาของละครแล้ว จะทำให้เกิดความกลมกลืนในการนำเสนอได้

---

[๑] วีระ สุภะ. (๒๕๓๗). *การศึกษากระบวนการในการผลิตละครชุดโทรทัศน์ไทย พ.ศ.๒๕๓๖.* หน้า ๑๑๑-๑๑๓.

[๒]เสริมยศ ธรรมรักษ์. (๒๕๔๒). *กระบวนการและประสิทธิผลของการวางสินค้าในละครโทรทัศน์.* หน้า ๑๒๕-๑๔๗.

ง. การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์โดยนำเสนอภาพสินค้า(Pack Shot) หรือป้ายโลโก้ตราสินค้าในละครเป็นการนำเสนอภาพสินค้าโดดๆ อย่างเด่นชัดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก่อนที่จะนำเสนอเหตุการณ์อื่นๆ ในลำดับต่อไป

๒. การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์โดยประกอบด้วยภาพและเสียง(Audio and Visual) เป็นการแสดงภาพที่มีสินค้าปรากฏอยู่ควบคู่ไปกับการเอ่ยอ้างชื่อสินค้าหรือข้อความใดๆ ที่สื่อหรือเชื่อมโยงถึงสินค้าด้วยเสียงพูดของตัวละคร การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์รูปแบบนี้มีอยู่ในสัดส่วนที่ไม่มากเมื่อเทียบกับรูปแบบการวางสินค้าโดยใช้ภาพอย่างเดียว

การที่ผู้ผลิตนำสินค้ามาปรากฏในละครโทรทัศน์ เนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ เพราะผู้ผลิตบางรายสามารถเรียกค่าใช้จ่ายในการนำสินค้ามาปรากฏได้ ผู้ผลิตละครมีความจำเป็นที่ต้องใช้สินค้าประกอบในฉากละครตามที่บทละครโทรทัศน์ได้กำหนดไว้ เป็นการอนุเคราะห์โดยการนำสินค้ามากปรากฏให้กับเจ้าของสินค้าที่อุปถัมภ์ละคร และเพื่อการพัฒนาการขายโฆษณา ผู้ผลิตต้องใช้วิจารณญาณในการนำสินค้ามาปรากฏในละครโทรทัศน์ เพราะอาจเป็นการยัดเยียดให้กับผู้ชมมากเกินไปจนขาดความเหมาะสมได้

๓.๓ สถานี

นโยบายของสถานีโทรทัศน์จะเป็นปัจจัยเงื่อนไขในที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ เช่น สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓ และช่อง ๗ มีนโยบายหลัก คือ การทำให้ธุรกิจบันเทิงของสถานีบรรลุผลกำไรที่สูง ดังนั้น การเลือกเรื่องหรือนักแสดงจะต้องมีผลทางการตลาดเป็นตัวตัดสินใจ หรือเป็นแนวนโยบายที่กำหนดไว้ สำหรับช่อง ๕ และ ช่อง ๙ เป็นการให้บริษัทผู้ผลิตเช่าเวลาไปบริหารเอง ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดจากสถานี คือ เรื่องการปรับผังของทางสถานี ที่อยู่ในขั้นออกอากาศ

ฉะนั้นความแตกต่างของบริษัทผู้ผลิตที่จะดำเนินงานในเรื่องการผลิตนั้นก็ขึ้นอยู่กับนโยบายของสถานีโทรทัศน์แต่ละสถานีเป็นปัจจัยสำคัญเพราะถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิต การกำหนดนโยบายของทางสถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะเน้นเรื่อง การตลาดเป็นส่วนใหญ่ คือ คำนึงถึงผลประโยชน์ด้านธุรกิจ[๑]ทำให้การผลิตละครโทรทัศน์ ข้อคำนึงของผู้ผลิตไม่ได้ขึ้นกับความสามารถและความถนัดในงานอย่างเดียวแต่จะต้องสามารถปรับกลยุทธ์ไปในทิศทางที่ตลาดต้องการด้วย เช่น ผู้ผลิตถนัดและมีความสามารถในละครชีวิต ละครสะท้อนสังคม แต่ตามสภาพของการตลาดในขณะนั้นละครที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ เป็นละครรักสามเส้า หรือละครตลก

---

[๑] พิศาล พัฒนพีระเดช. (๒๕๔๔). *นโยบายการผลิตละครโทรทัศน์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓.* หน้า ๓๖ – ๓๗.

ก็ต้องพยายามทำละครสนองความต้องการทั้งสถานีและตลาดผู้ชมด้วย มีผลให้ความหลากหลายและคุณภาพของละครดี ๆ ต้องลดลงไปด้วย

๔. วิธีการดำเนินการ ผลิตละครโทรทัศน์

การผลิตละครโทรทัศน์มีวิธีการอยู่ ๒ ลักษณะ คือ สถานีจ้างบริษัทผู้ผลิตผลิตงานออกอากาศ กับสถานีขายเวลาให้บริษัทผู้ผลิตจัดการเอง ลักษณะการจ้างบริษัทผู้ผลิตนั้นก็จะตกลงกันว่าสถานีให้ค่าผลิตสำหรับละครเรื่องหนึ่งเท่าไหร่ ยกตัวอย่าง ถ้าตกลงไว้ ๑ แสนบาท ผู้ผลิตก็ต้องบริหารงบประมาณให้อยู่ใน๑แสนบาทรวมกำไรที่บริษัทผู้ผลิตจะได้ด้วย โดยทางสถานีจะจัดการขายเวลาโฆษณาให้กับผู้อุปถัมภ์รายการเอง แต่ถ้าสถานีขายเวลาให้บริษัทผู้ผลิต บริษัทต้องตัดสินใจเรื่องงบประมาณการผลิตตลอดจนขายเวลาเองทั้งหมด นอกจากลักษณะการดำเนินงานทั้ง ๒ รูปแบบนี้ ทางช่อง ๓ ยังมีการผลิตอีกลักษณะ คือการจ้างผู้ผลิตเฉพาะบุคคลตามหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ผู้จัด ผู้กำกับ ผู้เขียนบท หรือธุรกิจกองถ่ายเพื่อดำเนินการโดยได้รับค่าจ้างตามตกลงของแต่ละบุคคลต่างกับการจ้างในรูปบริษัทคือค่าตอบแทนจะไม่เพิ่มและลดลงแล้วไม่ว่าอัตราค่าผลิตมากหรือน้อยกว่า ๑ แสนบาท แต่ถ้าในรูปแบบบริษัทถ้าบริหารงานดี ๆ ผู้จัดอาจได้ค่าตอบแทนมากกว่าลักษณะนี้ หรือบางทีก็ขาดทุนซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นละครแนวประวัติศาสตร์หรือละครที่ลงทุนสูง การผลิตละครโทรทัศน์ไทยเพื่อออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ สามารถแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ

๔.๑ สถานีโทรทัศน์เป็นผู้ดำเนินการผลิต

สถานีโทรทัศน์เป็นผู้ดำเนินการผลิตเองโดยจ้างบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตละคร ได้แก่ ผู้กำกับการแสดง ผู้เขียนบท ธุรกิจกองถ่าย ฯลฯ ลักษณะการดำเนินงานประเภทนี้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าตอบแทนนักแสดง ค่าประกอบฉาก ค่าเช่าสถานที่ ฯลฯ สถานีจะเป็นผู้ออกให้ทั้งหมดเมื่อผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการของทางสถานี และจะจ่ายให้ตามหลักฐานทางการเงิน รายได้ของผู้ผลิตตามหน้าที่ต่างๆ ก็จะรับสุทธิเฉพาะค่าจ้างที่ตกลงกันเท่านั้น จึงแตกต่างจากลักษณะการดำเนินงานในรูปของบริษัทที่ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นการประมาณการ ซึ่งผู้จัดสามารถบริหารให้มีกำไรเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากค่าตอบแทนที่พึงจะได้อีกด้วย

๔.๒ ผู้ผลิตดำเนินงานร่วมกับสถานีโทรทัศน์หรือรับผลิตเอง

บริษัทผู้ผลิตหรือผู้จัดละครดำเนินงานร่วมกับฝ่ายผลิตรายการของสถานีหรือดำเนินการเองทั้งหมด โดยได้รับค่าจ้างผลิตละครไปบริหารเองเป็นตอนๆหลังจากผ่านขั้นตอนการเสนองบประมาณต่อสถานีแล้ว ผู้จัดจึงต้องรับผิดชอบทั้งหมด ดังนั้นรายได้ของทีมผู้จัดนั้นจะเกิดผลกำไรในการบริหารของผู้จัดเอง เช่น ผู้จัดละครบริษัทหนึ่งเสนองบประมาณในการผลิต ๑ เรื่อง

ค่าใช้จ่ายในส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ค่าเช่าสถานที่ถ่ายทำ ค่าตัวนักแสดง ค่าของประกอบฉาก ฯลฯ รวมแล้วประมาณ ๑ แสนบาท เมื่อสถานีโทรทัศน์พิจารณาแล้วอนุมัติให้ดำเนินการได้นั้น ผู้จัดละครต้องนำเงินมาบริหารโดยให้มีกำไร และค่าตอบแทนสำหรับทีมผู้จัดด้วย

แม้ว่าการดำเนินงานลักษณะนี้มีอัตราเสี่ยงในระดับหนึ่งคือ ถ้าบริหารเงินและบริหารงานไม่ดีงบประมาณอาจจะไม่ลงตัวตามเสนอมีผลทำให้กำไรน้อย หรือไม่ได้เลยไปจนถึงขาดทุน ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับลักษณะแรกแล้ว ลักษณะแรกได้ค่าตอบแทนแน่นอนกว่า อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ผลิตรับผลิตเองก็เป็นลักษณะการดำเนินงานที่ได้รับความนิยมจากบริษัทผู้ผลิตจำนวนมาก โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ และทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗

๔.๓. การเช่าเวลาจากทางสถานี

บริษัทผู้ผลิตเช่าเวลาจากสถานีโทรทัศน์แล้วมาดำเนินการผลิตละครโทรทัศน์เพื่อออกอากาศซึ่งต้องทำหน้าที่หาโฆษณา หรือผู้สนับสนุนเอง รายได้ของผู้ผลิตจึงเกิดจากการขายเวลาในการโฆษณาด้วย ลักษณะการดำเนินงานลักษณะนี้ผู้ผลิตจึงมีอำนาจในการตัดสินใจค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นแนวเรื่อง เรื่อง ผู้แสดง ผู้กำกับ เพราะการขาดทุนหรือกำไรนั้นขึ้นอยู่กับตัวผู้ผลิตเอง แม้ว่าจะขายเวลาได้ไม่ครบก็ต้องจ่ายค่าเวลา ตามอัตราที่สถานีกำหนดไว้ สำหรับสถานีที่มีการดำเนินงานลักษณะนี้ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม สถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ ในปัจจุบัน ได้แก่ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕ และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ อ.ส.ม.ท. เป็นต้น

๕. บุคลากรที่มีบทบาทในการผลิตละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์หนึ่งเรื่องต้องอาศัยบุคลากรหลายฝ่าย เพราะผู้จัดละครเพียงคนเดียวไม่สามารถทำงานทุกอย่างในเวลาเดียวกันได้ จึงจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายมาช่วยดูแล บุคคลเหล่านี้จะถูกคัดเลือกโดยผู้จัดหรือหัวหน้าคณะละคร ได้แก่ ผู้ประพันธ์ และผู้เขียนบทละคร นักแสดง ผู้กำกับการแสดง ผู้บอกบท เจ้าหน้าฝ่ายเทคนิค ซึ่งหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ มีดังนี้

๕.๑ ผู้ประพันธ์และนักเขียนบทละคร

งานที่ผู้จัดนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้พร้อมที่จะแสดงในรูปของบทละครโทรทัศน์โดยผู้เขียนบทละคร หรือบางกรณีนักเขียนบทละครก็คิดเรื่องขึ้นเอง และเขียนออกมาเป็นบทละครโทรทัศน์ ถ้าเป็นเรื่องที่เป็นนวนิยายหรือเรื่องสั้นก่อนที่จะนำมาทำเป็นบทละครก็ต้องเสียค่าเรื่องให้แก่นักประพันธ์

เรื่องที่นำมาทำเป็นบทโทรทัศน์ในยุคช่อง ๔ บางขุนพรหมจะเป็นเรื่องที่เคยแสดงละครเวทีมาแล้ว นักเขียนบทละครส่วนใหญ่มาจากนักเขียนบทละครเวทีและนักแสดงละครเวทีเช่น

เดียวกับผู้จัดทำ เช่น สุวัฒน์ วรดิลก อิงอร ส. อาสนจินดา นักเขียนบทละครไม่ได้ผูกขาดว่าต้องเขียนบทละครให้กับคณะไหน แต่ส่วนใหญ่คณะไหนให้ใครเขียนก็จะจ้างแต่คนนั้น ในปัจจุบันก็เช่นเดียวกันที่ผู้เขียนบทมักจะเขียนให้กับบริษัทที่ตนเขียนให้อยู่ประจำ

การเขียนบทละคร จะเขียนตามนโยบายและลักษณะการดำเนินงานของแต่ละสถานี เช่น ช่อง ๓ เป็นลักษณะที่ผู้จัดมอบหมายให้ผู้เขียนบทไปทำงานมา การทำงานค่อนข้างจะขั้นตอนน้อยไม่ต้องผ่านใคร สำหรับนโยบายการออกอากาศไป ถ่ายทำไป ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การเขียนบทนั้นแตกต่างกัน เช่น ช่อง ๓ เป็นการผลิตละครไว้รอออกอากาศ แต่ถ้าเป็นช่อง ๕ และช่อง ๗ จะเป็นลักษณะถ่ายทำไปออกอากาศไป จึงเป็นโอกาสที่ผู้เขียนจะปรับปรุงบทให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่ายได้ เพราะจะมีผลสะท้อนกลับมาอยู่เสมอ[๑]

๕.๒ ผู้กำกับการแสดง

ในการผลิตละครโทรทัศน์นั้น ผู้กำกับการแสดงถือเป็นบุคคลที่สำคัญ เป็นผู้สร้างฝันร่วมกับผู้เขียนบทและถ่ายทอดออกมาให้สมจริง ผู้กำกับมีหน้าที่สำคัญในการผลิตละครโทรทัศน์ เพราะนักแสดงจะแสดงได้สมบทบาทของตัวละครในเรื่องหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนตัวและการกำกับการแสดง ผู้กำกับจึงมีหน้าที่สำคัญในการกำกับให้นักแสดงทุกคนแสดงได้ตามบทของตัวละคร ละครโทรทัศน์ในยุคแรกเป็นการแสดงสด ผู้กำกับต้องคุมการซ้อมก่อนการแสดงจริง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่บอกทิศทางของการเคลื่อนไหวของนักแสดงด้วย ผู้กำกับมาจากการคัดเลือกจากผู้ผลิต ละครโทรทัศน์บางเรื่องผู้ผลิตก็เป็นผู้กำกับเอง

เมื่อเริ่มแรกของการเกิดละครโทรทัศน์สถานีโทรทัศน์ช่อง๔ ไม่มีผู้กำกับการแสดง อาศัยความร่วมมือของนักแสดง ผู้กำกับรายการและผู้กำกับเวทีเริ่มมีพร้อมช่อง๕ในพ.ศ. ๒๕๐๑ ทางช่อง ๕ ผู้กำกับส่วนใหญ่มาจากคนในวงการละครเวที ได้แก่ ทัต เอกทัต, สาหัส บุญหลง ส. อาสนจินดา สุพรรณ บูรณพิมพ์ และแก้วฟ้า(แก้ว อัจฉริยะกุล) ผู้กำกับการแสดงที่ไม่ได้มาจากละครเวที ได้แก่ สักกะ จารุจินดา เนรมิต กลัสนิมิตร จรี อมาตยกุล และถาวร สุวรรณ

๕.๓ ผู้บอกบท

ละครโทรทัศน์ในช่วงแรก ผู้บอกบทถือว่าเป็นคนสำคัญคนหนึ่ง เริ่มต้นเมื่อนักแสดงได้บทจะต้องอ่านและทำความเข้าใจกับบท เพื่อจะได้รู้ว่าตนเองจะต้องแสดงท่าทางอย่างไร จะต้องพูดอะไรบ้างและเพื่อที่จะได้ซินกับคำพูดที่จะต้องใช้โต้ตอบกัน แต่เนื่องจากนักแสดงละครมีจำนวนน้อย ละครโทรทัศน์ออกอากาศจำนวนมาก และนักแสดงยังต้องเอาเวลาไปแสดงภาพยนตร์ด้วยทำให้จำบทที่จะต้องพูดไม่ได้จึงจำเป็นต้องอาศัยคนบอกบท แต่ถึงแม้ว่านักแสดงท่อง

---

[๑] ศิรินทร์ทิพย์ พิมพเสน. (๒๕๔๕). *ปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่มีผลกระทบต่อการเขียนบทละครโทรทัศน์.* หน้า ๙๒.

บทมาอย่างดีก็จำเป็นต้องมีคนบอกเพื่อป้องกันความผิดพลาด เนื่องจากหากแสดงผิดพลาดแล้วไม่สามารถจะแก้ไขได้เพราะเป็นการแสดงสดไม่ได้อัดเทปไว้ ฉะนั้นหน้าที่หลักของผู้บอกบก คือ ควบคุมบทบาทการพูดของผู้แสดงให้เป็นไปตามบทละคร การบอกบทบางตอนมีการใช้ท่าทางประกอบด้วยเพื่อป้องกันความผิดพลาดของผู้แสดง และต้องระมัดระวังไม่ให้เสียงของตนดังลอดเข้าไมโครโฟนของผู้แสดงจนผู้ชมทางบ้านได้ยิน[๑] ละครเรื่องหนึ่งใช้ผู้บอกบท ๑ หรือ ๒ คน ถ้าตัวละครหลายคนก็ต้องใช้ ๒ คน คอยบอกคนละข้าง ถ้าตัวแสดงน้อยใช้ผู้บอกบทเพียงคนเดียวก็พอ หรือใช้ ๒ คนก็ได้เพื่อป้องกันการไม่ได้ยินในกรณีที่นักแสดงต้องเดินไปอีกฟากหนึ่ง

ผู้บอกบทในสมัยนั้น ได้แก่ บุญส่ง ดวงดารา, อำนวย ศิริจันทร์, และฉลวย ศรีรัตนา โดยได้รับค่าตอบแทนครั้งละ ๑๕๐ บาท ในปัจจุบันไม่ได้ใช้คนบอกบทเพราะนักแสดงท่องจำบทเองและใช้การบันทึกเทปโทรทัศน์แทนการแสดงสดตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๙[๒] เป็นต้นมา

๕.๔ ผู้จัดการกองหรือธุรกิจกองถ่าย

บุคลากรฝ่ายนี้จะมีประจำทุกกองถ่าย ปฏิบัติหน้าที่สำคัญที่ผู้จัดละครผู้กำหนดไว้ คือ คอยดูแลประสานงานทุกอย่างในกองถ่าย ให้แต่ละแผนกสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งมีหน้าในการดูแลความเรียบร้อยต่างๆ ในขณะถ่ายทำ ทั้งในเรื่องความประพฤติของทีมงานและนักแสดง ความสะอาดเรียบร้อยของสถานที่ถ่ายทำ อำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ร่วมงาน ดูแลเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม และที่สำคัญเป็นผู้ออกคิวถ่ายในแต่ละครั้งโดยเป็นผู้ควบคุมดูแลในเรื่องค่าใช้จ่ายในการถ่ายทำให้เป็นไปตามงบประมาณที่วางไว้

๕.๕ เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิค

ในยุคแรกเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคทางสถานีเป็นผู้จัดหาแต่ในปัจจุบันผู้จัดเป็นผู้จัดหาทีมงานฝ่ายเทคนิคเอง ซึ่งหน้าที่ต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

๕.๕.๑ ผู้กำกับรายการ หรือ ผู้กำกับภาพ จะเป็นคนที่ดูมุมกล้อง แสง และสี ในยุคแรกผู้กำกับรายการทำงานในห้องควบคุม (Control Room) ระหว่างการแสดงผู้กำกับรายการจะติดต่อและสั่งงานกับผู้กำกับเวทีและช่างกล้องโดยใช้ไมโครโฟนและหูฟัง[๓] ผู้กำกับรายการมีหน้าที่ดูแลการซ้อม ก่อนการแสดงจริงเพื่อรู้คิว(Cue)[๔] ของตัวละคร มุมกล้องและทิศทางการเข้า

---

[๑] อนุวัตร สุวรรณสาโรช. (๒๕๐๒). *บทความนิตยสารไทยโทรทัศน์.* หน้า ๓๔, ๖๖-๖๗.

[๒] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๐). *ละครโทรทัศน์.* หน้า ๖.

[๓] นวรัตน์ โขมพัสตร์. (๒๕๒๓). *การผลิตรายการโทรทัศน์.* หน้า ๓๘.

[๔] ธาตรี. (๒๕๒๐). นินารถผู้ช่ำชองยุทธวิธีการกำกับเวทีทางโทรทัศน์. *นิตยสารไทยโทรทัศน์.* หน้า ๗.

ออกของตัวละคร โดยจะทำความเข้าใจกับผู้กำกับเวที ช่างกล้อง นักแสดง และผู้กำกับการแสดง เมื่อถึงเวลาแสดงจริง ภาพจากช่างกล้องจะปรากฏบนจอภาพในห้องควบคุมซึ่งผู้กำกับรายการประจำอยู่ถึง๓ ภาพ ผู้กำกับรายการก็จะทำหน้าที่คัดเลือก ๑ ใน ๓ ภาพนั้นส่งจอใหญ่และจอใหญ่จะมีผู้กำกับภาพช่วยแต่งเติมความคมชัดและส่งออกอากาศ ผู้กำกับรายการละครในยุคแรกของช่อง ๔ ได้แก่ พิชัย วาศนาส่ง และ สมชาย มาลาเจริญ ยุคต่อมาคือ มีศักดิ์ นาครัตน์ และในปัจจุบัน ผู้กำกับภาพส่วนใหญ่จะอยู่กับบริษัทกล้อง ถ้าใช้กล้องของบริษัทไหนก็จะผู้กำกับภาพที่นั้น บริษัทกล้อง ได้แก่ บริษัทDBS, บริษัทSiam ฯลฯ

ในปัจจุบัน(พ.ศ.๒๕๔๘) หน้าที่ของผู้กำกับรายการยังไม่เปลี่ยนแปลงจากในอดีต นอกจากเพิ่มความทันสมัยของเทคโนโลยีมากกว่า เพราะเป็นการถ่ายทำนอกสถานที่และเป็นการบันทึกเทปซึ่งต่างจากยุคแรก ผู้กำกับรายการจึงต้องเปลี่ยนสถานที่จากห้องควบคุมเป็นรถควบคุมหรือที่เรียกกันว่ารถOB(OutdoorBroadcasting)ลักษณะเป็นรถตู้ภายในประกอบด้วยอุปกรณ์ทางเทคนิคในการควบคุมการถ่ายภาผู้กำกับรายการ และคัดเลือกภาพที่ได้ส่งไปยังจอภาพหน้าผู้กำกับการแสดง[๑]

๕.๕.๓ ผู้กำกับเวที เป็นผู้ผิดชอบการแสดงในห้องส่งและทำงานประสานกันระหว่างผู้ร่วมงานในห้องส่งกับห้องควบคุม ทำหน้าที่ฟังคำสั่งจากผู้กำกับรายการและสั่งตัวละครและเจ้าหน้าที่ในห้องส่งอีกที่หนึ่ง คอยให้สัญญาณตัวละครในระหว่างการแสดงใช้ทางเข้า-ออกให้ตัวละครเพื่อป้องกันการติดหน้ากล้อง ให้คำแนะนำแก่ผู้กำกับรายในเรื่องทิศทางกล้องซึ่งบางครั้งผู้กำกับรายการมองไม่เห็นเพราะไม่ได้อยู่ห้องส่ง คอยควบคุมความพร้อมของผู้แสดงตลอดจนฝ่ายฉาก กล้องและผู้ร่วมงานทุกคนในห้องส่ง ให้พร้อมก่อนการแสดงละคร ผู้กำกับเวทีคนสำคัญของช่อง ๔ คือ นินารถ ชำชองยุทธ ส่วนช่อง ๕ คือ สุทัศน์ วัฒนศรศักดิ์[๒]

ผู้กำกับเวทีในปัจจุบัน คือ ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงมีหน้าที่ฟังคำสั่งจากผู้กำกับดูแลภาพรวมในแต่ละฉากรวมถึงความพร้อมของนักแสดงให้ได้ตามบทและตามความต้องการของผู้กำกับ

๕.๕.๓ ช่างกล้อง ตามปกติการจัดฉากละครในแต่ละฉากจะใช้กล้องไม่น้อยกว่า ๒ กล้อง ช่างกล้องจะประสานกับผู้กำกับรายการโดยทางไมโครโฟนแบบมีหูฟัง ช่างกล้องจะทำหน้าที่จับภาพตามมุมที่ผู้กำกับรายการสั่ง โดยใช้ความรวดเร็วที่จะจับภาพด้วยการเลือกใช้เลนส์(Lens) และ โฟกัส (Focus) ตามตำแหน่งของขนาดการจับภาพ แต่หลักการสำคัญองช่างกล้อง คือการจับภาพให้คมชัดที่สุด

---

[๑] ปัญญา ชุ่มฤทธิ์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์,ที่บริษัท ไทย ฟิล์ม บิซ โปรดักชั่น จำกัด. (๒๕๔๘, ๒๘ ตุลาคม).

[๒] มาเวอริค. (๒๕๐๗). *นิตยสารแฟนสัมพันธ์.* หน้า ๓๑.

๕.๕.๔ ผู้ควบคุมเสียง จะรับผิดชอบในเรื่องของการรับเสียงของไมโครโฟน และอุปกรณ์บันทึกเสียงทั้งหมด ตามธรรมชาติของสื่อโทรทัศน์เป็นการเสนอด้วยภาพและเสียง ตัวภาพที่ถ่ายมาดี แสดงดี แต่ถ้าเสียงออกมามีปัญหาก็ถือได้ว่า การผลิตละครโทรทัศน์เรื่องนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

๕.๕.๕ ผู้ควบคุมแสง มีหน้าที่จัดแสงในแต่ละฉากแต่ละตอนให้เข้ากับบรรยากาศของเรื่อง เช่น จัดแสงให้เป็นกลางวัน หรือกลางคืน จัดแสงให้มีความลึกไม่แบนทำให้ภาพออกมาสวยงามตามความหมายของเรื่อง นอกจากนี้การจัดแสงในการถ่ายทำละครโทรทัศน์ยังมีความสำคัญอย่างหนึ่งในหลายๆ อย่างเพราะ กล้องโทรทัศน์จะไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธาภาพ หากไม่มีปริมาณแสงที่เพียงพอโดยเฉพาะแสงที่ตกลงมายังวัตถุที่ต้องการมอง หรือสร้างอารมณ์ให้กับภาพ เช่น การให้แสงในระดับสายตาของผู้แสดงก็สามารถสร้างอารมณ์น่ากลัวตื่นเต้นให้ผู้ชมได้ การให้แสงมืด ๆ ทึม ๆ มีเงาทำให้เกิดความรู้สึกลึกลับ ซึ่งจะพบในละครประเภทลึกลับ หรือละครผี แต่ถ้ามีแสงสว่างก็จะบ่งบอกถึงอารมณ์ที่มีความสุข รื่นเริง เพื่อสร้างบรรยากาศ และอารมณ์ นับว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากและละเอียดอ่อนมากในการผลิตละครโทรทัศน์

๕.๖ ผู้จัดฉาก อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายศิลปกรรม มีหน้าที่

๑. จัดฉากให้เหมาะสมกับเรื่อง
๒. ออกแบบตามความต้องการของผู้จัด
๓. สร้างฉากตามแบบที่ออกมา
๔. เก็บรักษาอุปกรณ์ทำฉากและประกอบฉากทั้งหมด
๕. จดจำและสร้างฉากให้เหมือนเดิมเมื่อมีการแสดงฉากเดิมในครั้งต่อไป

ผู้จัดฉากที่มีชื่อเสียงของช่อง ๔ คือ สักกะ (ชาติ) จารุจินดา ในยุคหลังการใช้ฉากละครมีน้อยส่วนใหญ่จะถ่ายจากสถานที่จริง ฝ่ายศิลปกรรมจะจัดเพียงอุปกรณ์ประกอบ เพื่อให้สถานที่นั้นดูสมจริงมากขึ้น ฉากที่จัดจะเน้นความสมจริง หรือ สร้างฉากตามที่บทละครกำหนดมา ละครโทรทัศน์ในยุคหลังที่ใช้ฉาก คือ ละครประเภทซิทคอม ฉากสามารถเก็บแล้วนำมาประกอบใช้ใหม่เมื่อต้องการ

ส่วนละครประวัติศาสตร์ ต้องสร้างฉากขึ้นเพื่อให้เหมือนหรือคล้ายกับสถานที่ในเรื่องมากที่สุดส่วนใหญ่เป็นการสร้างฉากนอกสถานที่ไม่ใช่ในสตูดิโอเหมือนในยุคแรก

๕.๗ ผู้ออกแบบเสื้อผ้า ในยุคแรกนักแสดงต้องเตรียมเสื้อผ้ามาเอง ยกเว้นละครที่ต้องใช้เสื้อผ้ารูปแบบเฉพาะผู้จัดจะจัดเตรียมให้หรือบางทีก็ยืมจากทางสถานเช่น ละครอิงประวัติศาสตร์ ละครพันทาง ฯลฯ แต่ในปัจจุบันทางผู้จัดจะจ้างคนออกแบบเสื้อผ้าเพื่อให้นักแสดงมี

บุคลิก เป็นไปตามบท นักแสดงไม่ต้องเตรียมเสื้อผ้ามาหรือถ้าทางนักแสดงมีเสื้อผ้าซึ่งตรงกับบทประพันธ์อยู่แล้วก็จะบอกกับคนออกแบบเพื่อนำเสื้อผ้าของตนมาเข้าฉาก จะได้ไม่ต้องตัดเย็บหรือซื้อเสื้อผ้าใหม่ หรือมิฉะนั้นก็จะยืมเสื้อผ้าจากห้องเสื้อมาให้นักแสดงใส่ บางครั้งห้องเสื้อจะเสนอเสื้อผ้ามาเป็นสปอนเซอร์ในละครโทรทัศน์ โดยมีการแลกเปลี่ยนด้วยขึ้นชื่อห้องเสื้อหรือยี่ห้อเสื้อผ้าให้ในตอนจบของละครโทรทัศน์[๑]

๕.๘ ช่างแต่งหน้า , ทำผม (ในยุคของช่อง ๔ บางขุนพรหม) นักแสดงส่วนใหญ่จะแต่งหน้ากันเองโดยทางสถานีมีห้องแต่งตัวและมีเครื่องสำอางไว้ให้ แต่ในปัจจุบันช่างแต่งหน้าทำผม จะเป็นผู้เปลี่ยนแปลงหน้าตาของนักแสดงให้มีลักษณะหน้าตาสอดคล้องกับบทละครที่เขียนไว้ สามารถทำให้นักแสดงดูหนุ่มสาว ดูมีอายุมากขึ้น และสามารถเปลี่ยนโฉมของตัวนักแสดงโดยไม่เหลือเค้าเดิมเลยก็มี ถ้าบทกำหนดไว้ ช่างแต่หน้าทำผมจะรับจ้างแต่งให้ละครโทรทัศน์ได้หลายเรื่องแล้วแต่วันว่างของตน หรือถ้ามีฝีมือและถูกใจผู้จัดก็จะจ้างกันตลอดทุกเรื่อง

สำหรับละครโทรทัศน์ที่เป็นเรื่องราวในอดีตที่เรียกว่า “พีเรียด” (Period drama) หรือละครที่ตัวแสดงมีลักษณะผิดไปจากธรรมชาติ ช่างแต่งหน้าจะมีงานมากขึ้น เช่น อาจจะต้องทำรอยเหี่ยวบนใบหน้าหรือฟันจะยื่นออกมาซึ่งผิดไปจากธรรมชาติ ซึ่งนอกจากอารมณ์ต่างๆ ที่แสดงทางสีหน้าจะดูสมจริงขึ้นถ้าได้การแต่งหน้าช่วยเสริมเข้าไปจะทำให้ละครดูสมจริงและน่าดูมากขึ้น

การผลิตละครโทรทัศน์เป็นงานศิลปะแขนงหนึ่ง ซึ่งต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ประยุกต์เข้าด้วยกันถึงแม้ว่าบริษัทของแต่ละสถานีนั้นจะมีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันแต่ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการผลิตก็มักจะยึดหลักเกณฑ์ของขั้นตอนตามความเห็นของผู้ผลิต

๖. ขั้นตอนการผลิตละครโทรทัศน์

ขั้นตอนการผลิตละครโทรทัศน์ของแต่ละบริษัทผู้ผลิตแต่ละสถานีมี ๔ ขั้นตอน ตามลำดับ ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีความสำคัญทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันตามลักษณะการดำเนินงานของสถานี ซึ่งยึดหลักเกณฑ์ ๔ ประการ[๒] ดังนี้

๑. ขั้นวางแผน
๒. ขั้นเตรียมการ
๓. ขั้นถ่ายทำ

---

[๑] กฤตาภรณ์ ไม้งาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, (๒๕๔๘,๕ ตุลาคม) ที่อาคารมาลีนนท์

[๒] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). *ละครโทรทัศน์*. หน้า ๑๘.

๔. ขั้นประเมินผล

๖.๑ ขั้นวางแผน

ก่อนที่จะผลิตรายการผู้ผลิตจำเป็นอย่างยิ่งที่จะคิดวางโครงการผลิตรายการละคร เพื่อเสนอต่อสถานีโทรทัศน์และผู้อุปถัมภ์รายการ หรือนายทุนอื่นๆ การคิดโครงการผลิตรายการละครนี้ ได้แก่ แนวเรื่อง ความยาวต่อตอน ความยาวของเรื่องทั้งหมดจบในกี่ตอน ประเภทของละคร ระยะเวลาในการผลิต กลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ต้องส่งเรื่องย่อเพื่อให้คณะกรรมการบริหารงานวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์(กบว.) พิจารณาแล้วส่งผลการพิจารณากลับมายังสถานีเพื่อดำเนินงานขั้นต่อไป แม้ว่าปัจจุบัน กบว.จะยกเลิกไปแล้วก็จะมีกรรมการของทางสถานีคอยตรวจซึ่งส่วนใหญ่ก็จะติงมาตามหลักเกณฑ์เดิม ๆ ของกบว. ที่เคยปฏิบัติมา

ขั้นตอนการวางแผนของทีมงานผู้ผลิต แต่ละสถานีมักจะมีลักษณะขั้นตอนที่คล้ายกัน คือ การคิดแนวเรื่อง หรือเลือกเรื่อง กำหนดตัวผู้ร่วมงานและงบประมาณต่างๆเพื่อผลิตเป็นละครโทรทัศน์ ส่วนความแตกต่างเป็นเรื่องของวิธีการซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่มาเป็นตัวกำหนดให้มาเป็นไปตามลักษณะการดำเนินงานของแต่ละทีมผู้ผลิต

๖.๑.๑ การเลือกเรื่อง

ทีมผู้ผลิตแต่ละทีมจะเลือกเรื่องที่จะสร้างตามความสามารถหรือความชำนาญของผู้ผลิตหรือเป็นเรื่องที่ผู้ผลิตชื่นชอบก่อน ถึงแม้ว่าอำนาจในการตัดสินใจในการเลือกจะขึ้นอยู่กับบทบาทหรือลักษณะการดำเนินงานของสถานี โดยปกติหลักในการพิจารณานั้นขึ้นอยู่กับ ๑. นโยบายของสถานี ๒. การตลาด ๓. สภาพการแข่งขัน ๔. ช่วงเวลาการออกอากาศ[๑] ทีมงานผู้ผลิตของสถานีโทรทัศน์แต่ละแห่งได้กล่าวถึงขั้นตอนการเลือกเรื่องไว้คือ

ทีมงานผู้ผลิตของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๓ กล่าวถึง การวางแผนในการผลิตละครโทรทัศน์ว่าคือการเลือกเรื่องเสนอต่อผู้บริหารของสถานีเพื่อขออนุมัติการดำเนินขั้นต่อไป ส่วนใหญ่มักจะเลือกจากเรื่องที่ประสบความสำเร็จมาจากสื่ออื่น ๆ เช่น หนังสือ ละครวิทยุและภาพยนตร์ หรืออาจจะเลือกจากเรื่องที่เคยผลิตประสบความสำเร็จมาแล้วในอดีต ทั้งนี้จะต้องตรงต่อความต้องการของทุกฝ่าย คือ ทีมผู้จัด สถานี และผู้ชมด้วย[๒]

ทีมงานผู้ผลิตละครโทรทัศน์ของสถานีกองทัพบกช่อง๕ กล่าวถึงการวางแผนในการเลือกเรื่องที่จะมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์นั้นมักจะเน้นด้านการตลากมากกว่า เนื่องจากลักษณะการดำเนินงานของผู้ผลิตของช่องนี้เป็นการเช่าเวลาเพื่อผลิตละครไปออกอากาศ โดยไม่ต้องผ่านการตัดสินใจจากสถานีในเรื่องของการกำหนดแนว และประเภทของเรื่อง ดังนั้นทีมผู้ผลิตจะ

---

[๑] วีระ สุภะ. (๒๕๓๖). *การศึกษากระบวนการในการผลิตละครชุดโทรทัศน์ไทย พ.ศ. ๒๕๓๖.* หน้า ๔๒-๔๓.

[๒] *แหล่งเดิม.* หน้า ๔๐.

ต้องรับผิดชอบทั้งกระบวนการผลิต ไม่ใช่เพียงขั้นตอนการผลิต (Production) เท่านั้น แต่รวมต้องวางแผนการตลาดตลอดจนประเมินผลรายการเองทั้งหมด [๑]

ส่วนทีมผู้ผลิตของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๗ จะนำเอาเรื่องและนโยบายของทางสถานีไปเป็นข้อกำหนดในการดำเนินงาน ทั้งนี้ทางผู้บริหารของสถานีจะเลือกเรื่องแล้วมอบหมายให้บริษัทผู้ผลิตไปทำตามแต่ความถนัด บริษัทผู้ผลิตจะทำหน้าที่เพียงด้านโปรดักชั่น แต่อย่างเดียว ในขั้นการเลือกเรื่องของสถานีจะมีทีมอ่านแล้วจึงไปซื้อบทประพันธ์มาไว้ก่อนส่งให้บริษัทผู้ผลิต ภายหลังช่อง ๗ เริ่มมีผู้จัดเพิ่มขึ้น การเลือกเรื่องจึงมาจากผู้จัดและนำเสนอต่อสถานีเพื่อรอการอนุมัติของทางสถานีโทรทัศน์

สำหรับทีมงานผู้ผลิตของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ อสมท. จะมีลักษณะการดำเนินงานเหมือนกับช่อง ๕ คือ การเช่าเวลามาผลิตละครโทรทัศน์ออกอากาศจึงมีอิสระในการเลือกค่อนข้างมาก ลักษณะการเลือกก็ต้องดูความนิยมของผู้ชมเป้าหมายของผู้อุปถัมภ์รายการ

๖.๑.๒ การกำหนดผู้ร่วมงาน

การวางตัวผู้ร่วมงานให้เหมาะสมกับละครที่จะผลิตเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เขียนบท ผู้กำกับการแสดง และผู้กำกับรายการ เนื่องจากในทางปฏิบัตินั้น แต่ละคนมีความรู้ความสามารถและความถนัดในเรื่องที่จะผลิตแตกต่างกัน เช่นการเขียนบท หรือผู้กำกับบางคนถนัดเรื่องชีวิต ละครอิงประวัติศาสตร์ ละครวัยรุ่น ฯลฯ ดังนั้นการเลือกผู้ร่วมงานจึงมีหลักเกณฑ์คือต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถและชำนาญการ ความถนัดและแง่มุมในการผลิตจะทำให้ผลงานนั้นจะแตกต่างกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ก็คือบุคลากรที่จะรองรับงานด้านนี้มีค่อนข้างน้อยประกอบกับปัจจัยด้านต่างๆ เช่น นโยบาย เงินทุน เวลา การแข่งขันทางการตลาดนั้นก็เป็นจุดทำให้กระบวนการในการผลิตละครในขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้ด้วยเหมือนกัน

๖.๑.๓ กำหนดงบประมาณค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตละครโทรทัศน์ โดยมากผู้ผลิตละครคิดเฉลี่ยต่อความยาวละคร ๑ ตอนที่ออกอากาศ ซึ่งละครแต่ละเรื่องแต่ละสถานีนั้น ก็กำหนดความยาวแตกต่างกันไป คือ ๓๐ นาที ๖๐ นาที และ ๙๐ นาที สำหรับปัจจุบันผู้บริหารรายการแต่ละสถานีจะเน้นบทบาทความสำคัญของละครโทรทัศน์โดยการเพิ่มละครหลังข่าวจากเดิมละคร ๑ เรื่องจะเสนอ ๖๐ นาที เพิ่มเป็น ๙๐ นาที ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๓๖ มีเพียงสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ ที่กำหนดค่าใช้จ่ายที่คิดเป็นตอนจากบทโดยมีการทำบทละครโทรทัศน์ ๖๐ นาที ในขณะที่สถานีอื่นๆ ทำบทละครโทรทัศน์เวลา ๙๐ นาที ดังนั้น จำนวนบทละครโทรทัศน์ของช่อง ๓ จึงมีจำนวนมากกว่าช่องอื่นๆ เช่น ละครหลังข่าวช่อง ๗ มีทั้งหมด ๑๒ – ๑๔ ตอน แต่ละครช่อง ๓ มีทั้งหมด

---

[๑] *แหล่งเดิม*. หน้า ๔๑.

๒๔ – ๓๖ ตอน ทั้งนี้มาจากจำนวนเวลาที่ทางสถานีกำหนด สำหรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ นั้น คิดเฉลี่ยจากจำนวนตอนที่นำออกอากาศ ซึ่งต้องอยู่ในอัตราที่พอเหมาะกับกำไรที่จะเกิดขึ้น และความต้องการของผู้สนับสนุนทางการเงินด้วย งบประมาณของผู้ผลิต ประกอบด้วย

ค่าบทประพันธ์ ราคาค่าลิขสิทธิ์บทประพันธ์นี้ จะขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของนักประพันธ์แต่ละท่าน และบางครั้งจะขึ้นอยู่กับความยาวของเรื่องนั้นและความยาวของจำนวนตอนของละคร คือ ถ้ามีจำนวนมากตอนราคาก็แพงขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันจะอยู่ในอัตราประมาณเรื่องละ ๖๐,๐๐๐. – ๑๕๐,๐๐๐.- บาท

ค่าบทโทรทัศน์ ราคาค่าบทโทรทัศน์จะคิดต่อ๑ตอนกำหนดไว้ มีความต่างกันตามความยาวของละครเช่น ๓๐ นาที ๒,๕๐๐ บาท , ๖๐ นาที ๕,๐๐๐ บาท , ๙๐ นาที ๗,๕๐๐ บาท ราคาบทโทรทัศน์ในปัจจุบัน ๙๐ นาทีอยู่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท ขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของคนเขียนบทและความสามารถราคาอาจลดหรือเพิ่มแล้วแต่ตกลงกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้เขียนบท[๑]

ค่าตัวนักแสดง งบค่าตัวนักแสดงจะขึ้นอยู่กับจำนวนของตัวละคร และขึ้นอยู่กับว่าเลือกผู้แสดงที่มีค่าตัวสูงเพียงใดปัจจุบันสภาพการแข่งขันค่อนข้างสูงประกอบกับระบบนักแสดงในสังกัดนั้นไม่ค่อยเข้มงวด จึงทำให้นักแสดงบางคนมีค่าตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขั้นตอนนี้จึงควบคุมค่อนข้างลำบากนอกจากจะมีข้อเสนอพิเศษที่ตกลงกันระหว่างผู้ผลิตและนักแสดงเป็นรายๆ ไป

ค่าผู้ร่วมงานอื่น ๆ เช่น ผู้กำกับการแสดง ผู้กำกับรายการ ผู้ช่วยผู้กำกับ ผู้ประสานงาน ธุรกิจกองถ่าย ผู้จัดเครื่องแต่งกาย ฯลฯ สำหรับลักษณะการดำเนินงานแบบร่วมกับสถานีนั้น ค่าใช้จ่ายสำหรับค่าผู้กำกับรายการ ผู้ช่วย และเจ้าหน้าที่เทคนิคต่าง ๆ ในการผลิตนั้น คืออาจไม่ต้องนำมาคิดรวมกันจะคิดแต่เฉพาะผู้ร่วมงานที่ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีเท่านั้น

ค่าเช่าอุปกรณ์การถ่ายทำ คือชุดถ่ายทำทั้งหมด ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะรวมถึงเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ด้วย ซึ่งมักจะคิดเป็นราคาเหมาต่อตอน (กรณีที่ผู้ผลิตไม่มีอุปกรณ์การถ่ายทำ หรือไม่ได้ร่วมกับสถานี เช่น เช่าไฟ , เสียง เป็นต้น) สำหรับการดำเนินงานแบบร่วมกับสถานีก็จะได้รับการงดเว้นค่าค่าใช้จ่ายตรงนี้ไปด้วยเช่นกัน ส่วนค่าตัดต่อลงเสียงทำเทคนิคพิเศษนั้น บางครั้งผู้ผลิตจะตกลงกับผู้ให้เช่าอุปกรณ์การถ่ายทำว่าจะคิดรวม หรือคิดแยกจากอุปกรณ์การถ่ายทำ ซึ่งจะคิดเป็นราย ๆ ไปตามความยากง่ายของงานแต่ละชิ้น แต่ส่วนใหญ่ก็จะคิดเหมารวมกับค่าเช่าอุปกรณ์การถ่ายทำ

---

[๑] สรรพชัย เกิดอุทัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่บ้านเลขที่ ๑๑๐/๓๐ ลาดพร้าว ๑๘. (๒๕๔๘,๒๘ ตุลาคม).

ค่าฉาก อุปกรณ์ประกอบฉากและอุปกรณ์การแสดง ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะคิดงบประมาณค่อนข้างยาก และเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างแพงมาก โดยเฉพาะละครอิงประวัติศาสตร์หรืออิงชีวประวัติ แต่ถ้าเป็นละครสมัยปัจจุบันค่าฉากจะลดน้อยลงบ้าง คืออาจจะใช้การยืมสถานที่ หรือเช่าสถานที่ถ่ายทำไม่ต้องสร้างเองวัสดุ ส่วนอุปกรณ์ประกอบฉาก เช่น ชุดเฟอร์นิเจอร์ ผ้าม่าน ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ดอกไม้ประดับฉาก ของกินของใช้ในฉากต่างๆ ก็จะใช้วิธียืมหรือเช่าในราคาที่ไม่แพง บางครั้งอาจมีข้อตกลงในการนำมาโฆษณาให้ในช่วงไตเติ้ลท้ายละคร ก็จะทำให้ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ลดลงไป สำหรับบางสถานีที่มีฝ่ายศิลปกรรมอยู่แล้วนั้น ผู้ผลิตต้องตกลงกับทางสถานีในเรื่องค่าสร้างฉาก ซึ่งอาจจะรวมหรือแยกกันคิดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ แล้วแต่ความเหมาะสมที่ตกลงกัน ส่วนใหญ่จะเป็นการถ่ายทำในห้องส่งแต่ถ้ามีการถ่ายทำนอกสถานที่ นอกจากจะเช่าในอัตราที่ตกลงกัน หรือให้ยืมถ่ายโดยไม่คิดมูลค่าและมีเงื่อนไขแล้ว บางแห่งอาจจะคิดค่าใช้จ่ายทั้งค่าเช่า ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าเสียหายต่างๆตามความจำเป็น

ค่าเครื่องแต่งกาย การแต่งกายของตัวละครนั้น สำหรับละครโทรทัศน์ไทย ผู้ผลิตจะไม่ค่อยเสียค่าใช้จ่ายส่วนนี้มากนัก โดยเฉพาะถ้าเป็นเรื่องยุคสมัยปัจจุบัน ไม่ใช่ละครย้อนยุคในอดีตหรือเรื่องที่ต้องแต่งกายพิเศษ นักแสดงจะเป็นผู้เตรียมมาเองเพื่อตัดปัญหาเรื่องขนาดและความพอใจ แต่อย่างไรก็ดีต้องเป็นเสื้อผ้าที่มีรูปแบบที่เข้ากับบทบาทที่แสดงด้วย ซึ่งทางผู้ผลิตจะเป็นผู้กำหนดให้หากจำเป็นต้องหาเพิ่ม เช่น ชุดแต่งงาน ชุดเครื่องแบบต่าง ๆ ผู้ผลิตจะต้องจัดเตรียมให้ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เพิ่ม หรือจะใช้วิธีที่บริษัทผลิตเสื้อผ้าเป็นผู้สนับสนุนก็ได้ตามแต่จะตกลงกันซึ่งมีทั้งให้ยืมใส่ชั่วคราวและต้องส่งคืน หรือมอบให้นักแสดงไปเลยก็มีแล้วแต่กรณี[๑]

ค่าเพลงประกอบเรื่อง ในยุคแรกผู้จัดจะหาดนตรีประกอบมาให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายเสียงเปิดหรือบางครั้งเลือกจากแผ่นเสียงของทางสถานีแต่ถ้าต้องแต่งเพลงประกอบเรื่องใหม่หรือเป็นละครเพลงก็ต้องว่าจ้างนักแต่งเพลง ในอดีตส่วนใหญ่จะเป็นผลงานของ สง่า อารัมภีร์ แต่ในปัจจุบันจะมีการแต่งเพลงนำของละครขึ้นใหม่สำหรับละครเรื่องนั้นๆโดยเฉพาะ ค่าใช้จ่ายส่วนนี้แล้วแต่ผู้ผลิตกับสถานีว่าจะคิดรวมไปในตอนด้วยหรือไม่ หากคิดรวมค่าใช้จ่ายจะมากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของผู้ประพันธ์เพลง นักร้อง วงดนตรี และห้องบันทึกเสียง ปัจจุบันบริษัททำเพลงมีบทบาทอย่างมากในเรื่องของเพลงละครเหมือนกันอาจเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างบริษัททำเพลงกับสถานีหรือบริษัทผู้ผลิต ซึ่งอาจจะลดค่าใช้จ่ายในขั้นตอนนี้ไปอีกด้วย

ค่าเช่าเวลาออกอากาศ สำหรับค่าเช่าเวลาออกอากาศนี้ อาจจะไม่อยู่ในส่วนของค่าผลิตรายการ กรณีที่ผู้ผลิตละครที่สถานีผลิตเองหรือผู้ผลิตร่วมกับสถานี เช่น ช่อง ๓ และช่อง ๗

---

[๑] กฤตาภรณ์ ไม้งาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อาคารมาลีนนท์. (๒๕๔๘ , ๕ ตุลาคม). สัมภาษณ์โดย ที่อาคารมาลีนนท์

แต่สำหรับลักษณะที่ต้องเช่าเวลาของสถานีนั้น ก็เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของสถานีกำหนดไว้

ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าพาหนะ ค่าน้ำมันรถ ค่าอาหาร ในวันเตรียมงาน วันถ่ายทำ และหลังการถ่ายทำก็ต้องนำมาคิดรวมเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตละครด้วย ค่าใช้จ่ายในส่วนต่างๆ ที่กล่าวมานั้น ผู้ผลิตละคร จะต้องคำนวณเป็นงบประมาณในการผลิตเพื่อเสนอต่อสถานีในกรณีที่ดำเนินงานให้กับสถานี หรือร่วมกับสถานี ซึ่งถ้าจะคิดงบประมาณเฉพาะค่าใช้จ่ายในการผลิตละครโทรทัศน์ต่อ ๑ ตอน (ความยาว ๖๐ – ๙๐ นาที) โดยไม่รวมค่าเช่าสถานี งบประมาณที่ทางสถานีจ่ายให้กับบริษัทผู้ผลิตแต่ละบริษัทไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับการตกลงกันระหว่างสถานีกับบริษัทผู้ผลิต

๖.๒ ขั้นเตรียมการ

หลังจากได้ “ เรื่อง ” ของละครที่ผลิตเรียบร้อยแล้วผู้ผลิตจะมอบหมายให้ผู้เขียนบทโทรทัศน์ นำไปทำบทโทรทัศน์

๖.๒.๑ การสร้างบทละครโทรทัศน์ ในแต่ละสถานีลักษณะการเขียนที่ไม่แตกต่างกันนักคงเป็นวิธีการที่ผู้เขียนแต่ละคนจะมีแง่มุมหรือการสร้างฝันไปคนละอย่างคนละแบบกัน แต่มีปัจจัยที่ทำให้ลักษณะการเขียนแตกต่างกันคือ นโยบาย ยุคสมัย นักแสดง สถานที่ เทคโนโลยี ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยกำหนดให้ลักษณะการเขียนบทต่างกันแม้จะเป็นละครโทรทัศน์ที่มาจากบทประพันธ์เดียวกันก็ตามและด้วยข้อจำกัดของปัจจัยดังกล่าวโดยเฉพาะนโยบาย ยุคสมัยและนักแสดงนั้นทำให้ขั้นตอนการเตรียมงานบางขั้นตอนอาจมีการสับเปลี่ยนกล่าวคือ กระบวนการถ่ายทำ ควรเริ่มจากการมีบทโทรทัศน์ที่สมบูรณ์ก่อน แล้วค่อยนำบทโทรทัศน์นั้นไปคัดเลือกนักแสดงที่ตรงบทบาทที่ผู้เขียนบทวางไว้ แต่การผลิตละครในปัจจุบันนั้นต้องแข่งขันเพื่อที่จะได้ดึงดูดผู้ชมจำนวนมากจึงนิยมใช้วิธีถ่ายทำไปออกอากาศไป ผู้ผลิตต้องตรวจสอบความต้องการของผู้ชมแล้วนำไปแก้ไขปรับเปลี่ยน การเขียนบทจึงมักจะลงมือเขียนเมื่อได้ตัวผู้แสดงหลักแล้ว แต่อย่างไรก็ตามบางส่วนมีการดัดแปลงบทละครเพื่อให้ผู้ชมรับนักแสดงได้มากขึ้น

การเขียนบทที่สามารถทำให้ผู้ชมที่ไม่เคยอ่านบทประพันธ์เดิมมาก่อนคล้อยตามเนื้อหานั้นวิธีหนึ่งที่นิยมใช้กันมากคือ เมื่อทราบว่านักแสดงคนไหนจะมารับบทบาทของตัวละครบางตัวก็ต้องปรับเปลี่ยนบทละครไปตามความสามารถและความเด่นของนักแสดงด้วย นอกจากนี้การนำเอาบทประพันธ์เก่าๆมาเขียน บางครั้งผู้ผลิตก็ต้องปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นยุคสมัย ความสามารถของนักแสดงหรือนโยบายเพื่อสนองความต้องการของผู้ชม

การเขียนบทโทรทัศน์เป็นขั้นตอนที่สำคัญการทำงานของทีมงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ผู้กำกับ นักแสดง ธุรกิจกองถ่าย หรือทีมงานหาสถานที่หรือของประกอบฉาก ดังนั้นการทำงาน

จึงต้องเขียนบทให้สมบูรณ์และมีความกระชับมากที่สุด โดยทั่วไปผู้เขียนบทมักคำนึงถึงข้อจำกัดต่างๆ คือ

๑. ละครที่ผลิตสามารถสนองอารมณ์ผู้ชมได้ เช่น อารมณ์รัก โกรธ กลัว

๒. ต้องแฝงแนวคิดบางอย่าง

๓. ภาษาที่ใช้ต้องสื่อความหมาย สวยงาม กระชับ เมื่อถ่ายทอดออกมาทางภาพ(การแสดง) และเสียงแล้ว สามารถเห็นภาพพจน์ไม่เพ้อเจ้อมาก แสดงออก

๔. บทละครนั้นควรจะให้ผู้ทำงานสะดวกขึ้น คือ สามารถสั่งกล้อง แสง เสียงได้

การเตรียมงานล่วงหน้าก่อนถ่ายทำ เมื่อผู้ผลิตได้บทโทรทัศน์แล้วผู้ผลิตและทีมงานมักจะร่วมกันเลือกตัวผู้แสดง อำนาจการตัดสินใจนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของการดำเนินงาน ลักษณะที่มีอิสระในการคัดเลือกมากที่สุด คือ การเช่าเวลาสถานี ส่วนการผลิตร่วมกับสถานีหรือรับผลิตให้สถานีนั้น อำนาจการตัดสินใจจึงต้องขึ้นอยู่กับสถานีด้วยตามความเหมาะสม ตามหลักการแล้วผู้ผลิต จะคำนึงถึงความเหมาะสมของลักษณะตัวละครในเรื่องก่อน แต่ในทางปฏิบัตินั้นบางครั้งก็มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ตัวแสดงบางตัวไม่เหมาะสมกับบุคลิกตัวละครในเรื่อง ซึ่งก็คงปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ

๖.๒.๒ การคัดเลือกนักแสดง ผู้จัดละคร ผู้กำกับ ผู้เขียนบทและทีมงานสำคัญๆ จะประชุมคัดเลือกนักแสดงผู้ที่เหมาะสมที่สุด หรือถ้าเป็นละครที่นำมาจากบทประพันธ์บางครั้งอาจจะต้องปรึกษากับทางเจ้าของบทประพันธ์ด้วย เช่น การคัดเลือก โกโบริ ในเรื่อง คู่กรรม ก็อาจจะถามความเห็นของทมยันตี ซึ่งเป็นเจ้าของบทประพันธ์ด้วย

ก.เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวละครของผู้ผลิตส่วนใหญ่แล้ว พิจารณาลักษณะดังนี้ คือ

๑. ความเหมาะสมกับบทบาท หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภายนอก ตามความต้องการของบทละครได้แก่ เพศ ส่วนสูง หน้าตา ซึ่งอาจจะเป็นบุคลิก หรือลักษณะเฉพาะตัวของนักแสดงคนนั้นอยู่แล้ว หรือนักแสดงผู้นั้นมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนตัวเองให้เหมาะสมกับบทบาทนั้นๆ

๒. คิวหรือเวลาที่ใช้สำหรับการถ่ายทำ เนื่องจากสภาพการแข่งขันกันสูงในระบบธุรกิจการผลิตละคร ประกอบกับบุคลากรที่เป็นนักแสดงที่มีความสามารถนั้นมีค่อนข้างน้อยจึงทำให้คิวจองนักแสดงกลายเป็นเกณฑ์ข้อหนึ่งในการที่ผู้ผลิตจะนำมาตัดสินใจในการคัดเลือกตัวละครมาร่วมงานในกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์

๓. ความเหมาะสมด้านการตลาด เมื่อการแข่งด้านการผลิตละครแต่ละสถานีมีมากขึ้นการที่จะคัดเลือกให้นักแสดงคนใดมารับบทบาทนอกจากความเหมาะสมด้านบทบาทและคิวที่นักแสดงมอบให้แล้ว นักแสดงผู้นั้นก็จะต้องเป็นผู้ที่ตลาดหรือผู้ที่ประชาชนกำลังให้ความสนใจมากด้วย โดยเฉพาะบริษัทที่ต้องผลิตงานแล้วเสนอให้บริษัทที่จะซื้อเวลาสำหรับลงโฆษณาในรายการชมก่อน จะนำเอานักแสดงผู้นี้เล่นได้สมบทบาทเพียงอย่างเดียวแล้วไม่เป็นที่รู้จัก การขายเวลา

โฆษณา จะไม่ค่อยคล่องตัวนัก จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การผลิตละครบางเรื่องจะมีนักแสดงซ้ำกัน บางครั้งออกอากาศพร้อมกันหลายช่อง เช่น ดาราที่ได้รับความนิยมออกอากาศช่อง ๗ ในเวลาเดียวกันก็ออกอากาศทางช่อง ๓ ชนกันด้วยเพราะเหตุผลทางการตลาด

ข.ปัจจัยในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ไทย มีดังนี้ คือ[๑]

๑. กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ ได้แก่ ผู้จัดและบุคคลในระดับบริหารของบริษัท ผู้กำกับและผู้ช่วยผู้กำกับ นอกจากนี้ยังมี ผู้มีบริหารของสถานีโทรทัศน์ ในส่วนของผู้จัดที่มีอิสระในการคัดเลือกนักแสดงนั้นจะเป็นในรูปแบบเช่าเวลาผลิตกับสถานีโทรทัศน์ แต่ในทางกลับกัน ผู้บริหารของสถานี จะมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกนักแสดงในกรณีที่ผู้จัดเป็นผู้รับจ้างผลิตให้กับทางสถานีโทรทัศน์

๒. ตัวแทนบริษัทโฆษณา เป็นปัจจัยทางการตลาด ที่มีส่วนสำคัญในการพิจารณาและกำหนดแนวทางการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ ทั้งนี้ดูได้จากการซื้อเวลาโฆษณาช่วงละครโทรทัศน์ของบริษัทโฆษณา ซึ่งจะพิจารณาจากดารา นักแสดงที่เหมาะสมทางการตลาด หรือจากการประชาสัมพันธ์ของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ในขณะนั้น รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนบริษัทโฆษณากับสถานีโทรทัศน์ และผู้จัดรายย่อยที่มีผลต่อการคัดเลือกนักแสดง

๓. ผู้ชม ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด ที่มีผลต่อการคัดเลือกนักแสดง แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ชื่นชมนักแสดงจากบทบาทที่ได้รับโดยมิได้ชื่นชมส่วนตัว แต่อีกลักษณะ เป็นพวกที่ชื่นชมดาราเป็นการส่วนตัวไม่สนใจบทบาทการแสดงหรือความเหมาะสมของตัวละคร แต่ติดตามผลงานเพราะชื่นชอบรูปร่างหน้าตาและภาพลักษณ์ของความเป็นดารา ซึ่งการรับชมละครโทรทัศน์มีผลสะท้อนต่อการวางตัวนักแสดงที่เน้นความเหมาะสมทางการตลาดและความเหมาะสมกับบทบาทและความสามารถของนักแสดง

๔. ปัญหาและเงื่อนไขที่เกิดจากนักแสดง สาเหตุสำคัญ คือ คิวการแสดง ทีมงานผู้ผลิตและสถานีโทรทัศน์ไม่สามารถคัดเลือกนักแสดงที่ตนต้องการได้เพราะคิวการแสดงหรือเวลาในการทำงานของนักแสดงกับการผลิตไม่ตรงกัน อาจรวมถึงการรับงานมากจนทำให้ไม่มีเวลาในการถ่ายทำ ถึงแม้ว่าจะมีความเหมาะสมทางการตลาดหรือเหมาะสมทางบทบาทก็ตาม

ค่ายสังกัดของนักแสดง[๒]ก็เป็นปัญหาสำคัญเช่นกัน นักแสดงติดสัญญาไม่สามารถรับงานเองได้ การรับงานต้องปรึกษาผู้ใหญ่ในบริษัทในการรับและดูแลคิวในการทำงาน จึงไม่สามารถร่วมงานกับทีมงานอื่นๆได้ ปัญหานี้จะอยู่กับบริษัทและสถานีโทรทัศน์ที่มีการเซ็นสัญญา

---

[๑] ปาริฉัตร เศวตเศรณี. (๒๕๔๑). *กระบวนการและปัจจัยในการคัดเลือกนักแสดงในละครโทรทัศน์ไทย*. หน้า ๑๔๑-๑๔๕.

[๒] มนัสนันส์ พันเลิศวงศ์สกุล. (๒๕๔๘,๕ ตุลาคม). สัมภาษณ์โดย วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ ที่เซ็นทรัลลาดพร้าว.

นักแสดงเพื่อไว้ใช้เฉพาะงานของตน เช่น บริษัท อาร์ เอส โปรโมชั่น บริษัทจี เอ็ม เอ็ม แกรมมี่ สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ และช่อง ๓ เป็นต้น

แต่ในบางกรณีการพิจารณารับหรือปฏิเสธงานของนักแสดงอาจมาจากการไม่ชอบในบทบาทที่ได้รับหรือเห็นว่าไม่เหมาะสมกับตน รวมทั้งการไม่มั่นใจในทีมงานผลิตกลัวผลงานออกมาไม่ดี[๑] นอกจากนี้อัตราค่าแสดง เป็นส่วนหนึ่งในการรับพิจารณางานของนักแสดง เนื่องจากงบประมาณที่จำกัดของทีมงานผลิตทำให้ต้องตัดงบประมาณส่วนนักแสดงบ้าง ทำให้ไม่ได้คนที่ตามที่ต้องการ

๕. ความชำนาญและความสามารถของนักแสดง นักแสดงที่มีความชำนาญจะช่วยลดข้อจำกัดในเรื่องความไม่เหมาะสมกับบทบาทของนักแสดงได้เนื่องจากสามารถในการปรับเปลี่ยนลักษณะของตนให้เข้ากับบทบาทลักษณะของตัวละครได้อย่างกลมกลืน นักแสดงประเภทนี้จึงเป็นที่ต้องการของทีมงานผู้ผลิตละครโทรทัศน์

๖. ระบบอุปถัมภ์กับการคัดเลือกนักแสด**ง** แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ระบบค่ายหรือสังกัด และระบบอุปถัมภ์ส่วนตัว

ลักษณะที่หนึ่ง คือ ระบบค่ายหรือสังกัด นักแสดงเซ็นสัญญากับบริษัทผู้จัดละครโทรทัศน์หรือสถานีโทรทัศน์ ผู้อุปถัมภ์มีหน้าที่ในการสรรหาบทบาทที่เหมาะสมให้แก่นักแสดงของตน ในขณะที่นักแสดงก็หวังว่าจะมีผลงานแสดงและได้รับการอุปถัมภ์อย่างต่อเนื่องความสัมพันธ์จึงเป็นไปในลักษณะตอบแทนกัน และนำมาสู่สัญญาใจที่มีต่อกัน

ลักษณะที่สอง คือ ระบบอุปถัมภ์ส่วนตัว มาจากความพึงพอใจส่วนตัวของบุคคลที่มีอำนาจในการวางตัวนักแสดงกับนักแสดง จนเป็นนักแสดงประจำที่เห็นหน้ากันบ่อยครั้ง และเป็นที่ทราบกันว่าเมื่อเห็นนักแสดงคนนี้ในละครเรื่องใด จะสามารถคาดเดาได้ทันทีว่าเป็นละครของบริษัทผู้ผลิตใด โดยระบบอุปถัมภ์นี้มีอิทธิพลมากในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ไทย

๗. เวลาออกอากาศ การผลิตละครให้กับสถานีโทรทัศน์ในช่วงเวลาออกอากาศที่ต่างกัน มีผลต่อลักษณะการดำเนินงานและความพิถีพิถันในการคัดเลือกนักแสดงของทีมงานผลิต เนื่องจากช่วงเวลาออกอากาศมีผลทางการตลาดต่ออัตราการแข่งขันและอัตราค่าโฆษณาที่แตกต่างกัน โดยเวลาออกอากาศของละครช่วง primetime โดยเฉพาะช่วงละครหลังข่าวภาคค่ำจะมีอัตราการแข่งขันและค่าโฆษณาที่สูงกว่าเวลาออกอากาศของละครในช่วงอื่น ทีมงานผู้ผลิตและสถานีโทรทัศน์จึงให้ความสำคัญและความพิถีพิถันในการคัดเลือกนักแสดงที่มีชื่อเสียงและมีความเหมาะสมทางการตลาดสูงให้กับละครโทรทัศฯช่วงหลังข่าว

---

[๑] กัลยา เนตรายน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เลควิวคอนโด เมืองทองธานี. (๒๗ กันยายน ๒๕๔๘).

๘. เวลาการทำงาน เนื่องจากเวลาในการทำงานของทีมงานผลิตที่จำกัดทำให้ไม่สามารถคัดเลือกนักแสดงที่ต้องการได้ จึงจำเป็นต้องเลือกนักแสดงที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดในช่วงระยะเวลานั้น

๙. สภาพการแข่งขัน ปริมาณผู้ผลิตที่เพิ่มมากขึ้น และการแข่งขันทางการตลาดของทีมงานบริษัทและสถานีโทรทัศน์มีผลต่อการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์การคัดเลือกนักแสดงในลักษณะเช่นนี้จึงออกมาในลักษณะของคือ การแย่งดารานักแสดง การกำหนดค่ายสังกัด การกีดกันดารานักแสดงรวมถึงการประชันดาราชั้นนำสภาพการแข่งขันก่อให้เกิดการปรับกลยุทธ์ในการคัดเลือกนักแสดง เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับละครโทรทัศน์

ค. กระบวนการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ไทยสามารถแบ่งได้ ๔ ขั้นตอน[๑] คือ

๑. การวางแผนกำหนดบทบาทนักแสดง ได้แบ่งออกเป็น ๒ แนวทางคือ การวางแผนทำการคัดเลือกนักแสดงตามความเหมาะสมในบทประพันธ์ ดึงลักษณะของตัวละครออกมา และทำการคัดเลือกนักแสดงให้เหมาะสมกับบทบาท ส่วนแนวทางที่สอง คือ การวางแผนทำการคัดเลือกนักแสดงตามความเหมาะสมโดยใช้นักแสดงเป็นหลัก และหาเรื่องหรือลักษณะของตัวละครที่เหมาะสมให้แก่นักแสดงที่กำหนดไว้แล้ว ซึ่งการกำหนดนักแสดงในลักษณะนี้จะกำหนดจากนักแสดงที่เหมาะสมทางการตลาด หรือนักแสดงที่เป็นที่นิยมซึ่งผู้คัดเลือกมั่นใจว่าขายได้และผู้ชมสนใจ อีกทางหนึ่ง คือการกำหนดจากนักแสดงในสังกัดบริษัทหรือสถานีโทรทัศน์ที่มีการเซ็นสัญญา โดยผู้คัดเลือกมีหน้าที่ในการสรรหางานแสดงให้กับนักแสดง ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นงานแสดงของบริษัทหรือสถานีโทรทัศน์

๒. การพิจารณาสรรหานักแสดง คือ สรรหาบุคคลตามความเหมาะสมกับบทบาทที่วางไว้ มี ๓ แนวทาง คือ การพิจารณาจากนักแสดงอาชีพที่มีประสบการณ์ โดยพิจารณาจากนักแสดงอิสระและนักแสดงในสังกัด แนวทางที่ ๒ คือ พิจารณานักแสดงใหม่ ในกรณีที่ผู้ทำการคัดเลือกต้องการส่งเสริมและสนับสนุนนักแสดงหน้าใหม่ เพื่อการผลิตบุคลากรใหม่ไว้ใช้งานหรือเป็นนักแสดงในสังกัด จะทำการพิจารณาบุคคลจาก โมเดลลิ่ง(Modeling) และวงการบันเทิงอื่นๆ หรือจากความคุ้นเคย จากงานประกวดต่าง ๆ และการสมัครของบุคคลด้วยตนเอง แนวทางสุดท้าย คือ การพิจารณาจากนักแสดงสมัครเล่น ที่มิได้มีความประสงค์จะเป็นนักแสดงอาชีพ แต่ทำการแสดงเป็นครั้งคราว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักแสดงที่บทบาทไม่สำคัญมากนัก เช่น นักแสดงรับเชิญหรือนักแสดงประกอบ บุคคลที่อยู่ในแวดวงการบันเทิง โดยมีการรู้จักชักชวนกันมา หรือทีมงานถ่ายทำที่มีความสามารถในการแสดง

๓. การคัดเลือกนักแสดง เกณฑ์การคัดเลือกนักแสดงมี ๒ ประการ ประการแรก คือ รูปร่างหน้าตาเหมาะสมและความสำคัญกับบทบาทที่ได้รับ การคัดเลือกนักแสดงหลักต้องมีความ

---

[๑] ปาริฉัตร เศวตเศรนี. ๒๕๔๑. *กระบวนการและปัจจัยในการคัดเลือกนักแสดงในละครโทรทัศน์ไทย*. หน้า ๑๓๘-๑๔๑.

เหมาะสมด้านการตลาด คือ รูปร่างหน้าตาดี[๑] เพราะจะเป็นจุดขายให้ผู้ชมสนใจ แต่ถ้าเป็นนักแสดงประกอบจะเลือกรูปร่างหน้าตาให้เหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับ เนื่องจากเป็นผู้ชมไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก คุณสมบัติประการที่สองคือเสียง เนื่องจากเสียงพูดจะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของอารมณ์ไปยังผู้ชมได้ดี นักแสดงจึงต้องมีคุณภาพเสียงและการออกเสียงต้องชัดเจน

๔. การฝึกฝนพัฒนานักแสดง เป็นขั้นตอนสุดท้าย มี ๒ ลักษณะ คือ การฝึกฝนพัฒนาจากการเรียนการแสดงตามสถาบันการศึกษาและโรงเรียนการแสดงสำหรับนักแสดงหน้าใหม่ และจากประสบการณ์ของนักแสดงอาชีพ

การเรียนการแสดงของนักแสดงหน้าใหม่ในระยะหลังได้รับความนิยมมาก ครูผู้ฝึกสอนการแสดงมาจากนักแสดงอาชีพที่มีความสามารถหรืออาจารย์ผู้สอนการแสดงของมหาวิทยาลัย บางครั้งเป็นทีมงานผู้กำกับและผู้ช่วย นักแสดงหน้าใหม่ที่คิดจะยึดการแสดงเป็นอาชีพจำเป็นต้องมีการฝึกฝนเป็นประจำและบ่อยครั้งเพื่อให้เป็นนักแสดงที่มีฝีมือ เพราะถ้าขาดการฝึกฝนแล้วการแสดงไม่พัฒนาอนาคตการแสดงอาจจะสั้นลงได้ เนื่องจากนักแสดงหน้าใหม่มีโอกาสเกิดในวงการละครโทรทัศน์อย่างรวดเร็ว

๖.๒.๓ การเตรียมสถานที่ถ่ายทำ ปัจจัยสำคัญในกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ที่ผู้ผลิตจะต้องคำนึงคือ การเตรียมในเรื่องสถานที่การถ่ายทำ และอุปกรณ์ในการผลิตให้พร้อม เพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้การผลิตละครโทรทัศน์บรรลุถึงเป้าหมายเร็วขึ้น ขณะเดียวกันก็อาจเกิดอุปสรรคต่อกระบวนการผลิตถึงยกเลิกการถ่ายทำก็มีบ่อยครั้ง ถึงแม้ว่าละครโทรทัศน์แต่ละสถานีจะนิยมถ่ายทำนอกสถานที่กันมากก็มีทั้ง แต่สถานที่ที่ต้องเตรียมการในขั้นตอนในห้องส่งและนอกสถานที่ตามความเหมาะสมและความสะดวกต่อการถ่ายทำ

ก. ในห้องส่ง(studio) ในกรณีที่จำเป็นต้องถ่ายทำในห้องส่งนั้นมักเกิดจากสาเหตุที่สถานที่นั้นเป็นสถานที่หลักของเรื่องซึ่งจะต้องใช้ตลอดการถ่ายทำ หรือไม่สามารถหาสถานที่จากที่อื่นมาใช้ถ่ายทำได้หรืออาจเป็นเพราะจะต้องใช้ในฉากที่ต้องมีเทคนิคพิเศษ เช่น ระเบิด หรือการใช้โครม่าคีย์ (Chroma Key) ซึ่งต้องใช้พื้นที่ของฉากด้านหลังเป็น สีฟ้า สีน้ำเงิน เป็นต้น

ข. นอกสถานที่ (Out door) ในกรณีที่เนื้อเรื่องกำหนดสถานที่ในฉากต่าง ๆ ชัดเจน เช่น ฉากโรงพยาบาล ฉากสนามบิน ชายทะเล ตลอดจนฉากสถานที่ต่าง ๆ ในต่างประเทศ เพื่อความสมจริงตามบทประพันธ์และสร้างอารมณ์ที่ต่อเนื่องให้ผู้ชมคล้อยตามการหาสถานที่จริงก็จำเป็นอย่างยิ่งอีกทั้งปัจจุบันนิยมใช้กันมาก เพราะไม่ต้องเสียบุคคลากรและวัสดุในการสร้างฉากให้สมจริงตามบทประพันธ์หากต้องการถ่ายบ้านที่บ่งบอกฐานะของตัวละครว่ารวยจน หรือสถานที่อื่น ๆ ก็สามารถติดต่อ ขอยืม ขอเช่า อย่างมีเงื่อนไขกับเจ้าของสถานที่ได้ เช่น ขึ้น

---

[๑] กัลยา เนตรายน. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เลควิว คอนโด เมืองทองธานี. (๒๕๔๘ , ๒๗ กันยายน).

ขอบคุณในไตเติ้ลเริ่มละครและท้ายละคร ซึ่งถือว่าเป็นการพึ่งพากันในการทำธุรกิจ หรืออาจจะเสียค่าเช่าและอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นการประหยัดทั้งกำลังคน เงินทุนและยังเป็นการลดขั้นตอนในการใช้เวลาสำหรับการสร้างฉากอีกด้วย[๑]

กระบวนการในการเตรียมการให้ประสบความสำเร็จหรือปฏิบัติงานได้ราบรื่นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะบุคลากร งบประมาณ การตลาด เวลา ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการในการผลิตละครในขณะเดียวกัน ก็ก่อให้เกิดอุปสรรคเช่นกัน

๖.๓ ขั้นถ่ายทำและตัดต่อ

การออกอากาศละครโทรทัศน์สู่สายตาประชาชนนั้น ขั้นตอนที่นับว่าสำคัญที่สุดเป็นการประมวลผลการวางแผนการดำนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด ก็คือ การถ่ายทำ ในระยะแรกเริ่มมีเพียงขั้นตอนนี่เท่านั้น เพราะเป็นการออกอากาศสด แต่ในระยะต่อมาเมื่อมีระบบการบันทึกเทปการถ่ายทำละครจึงมีความสะดวกมากขึ้น

๖.๓.๑ การถ่ายทำละครโทรทัศน์ มีพัฒนาการตามช่วงเวลา และเทคโนโลยี ดังนี้ การถ่ายทำละครโทรทัศน์ในยุคแรก พ.ศ. ๒๔๙๘- ๒๕๑๐ การถ่ายทำจะเป็นวันออกอากาศ เพราะสมัยก่อนยังไม่มีระบบบันทึกเทปจึงต้องออกอากาศกันสดๆ ดังนั้นก่อนจะถึงขั้นออกอากาศก็จะต้องผ่านการซ้อมแห้ง และซ้อมกล้องมาก่อน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จำเป็นมากของผู้ร่วมงานทุก ๆ ฝ่าย ทั้งทีมงานผู้ผลิต ได้แก่ ผู้กำกับ ช่างกล้อง แสง เสียง ฯลฯ และกับผู้แสดงเอง ถ้าเกิดความผิดพลาดหมายถึงความล้มเหลวของการผลิตละครโทรทัศน์ทันที แต่ปัจจุบันการผลิตละครโทรทัศน์นั้นลักษณะการบันทึกเทปโทรทัศน์ ผู้ผลิตจึงดำเนินการถ่ายทำตามคิวหรือตามตารางเวลาที่กำหนดไว้ การซ้อมคิวและการซักซ้อมกล้องจึงทำพร้อมกันไปหรือต่อไปเลย เมื่อซ้อมเสร็จก็ถ่ายทำได้เลย ส่วนใหญ่แล้วผู้แสดงจะต้องทำความเข้าใจและท่องบทมาเป็นอย่างดีแล้ว สำหรับผู้กำกับการแสดงและผู้กำกับรายการ จะต้องทำงานร่วมกันจนกว่าการถ่ายทำที่กำหนดไว้ในแต่ละวันจะยุติ ซึ่งบางทีในทีมผู้ผลิตนั้น ผู้กำกับการแสดงและผู้กำกับรายการอาจเป็นคนเดียวกันก็ได้

การถ่ายทำละครโทรทัศน์ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๑-๒๕๔๕ กระบวนการทำงานในขั้นการถ่ายทำของสถานีโทรทัศน์ต่างๆนั้นจะไม่แตกต่างกันนักการซ้อมคิวหรือซ้อมตำแหน่งเคลื่อนไหวกับกล้องแล้วก็บันทึกจริงจะแตกต่างกันก็ตรงการจัดการ เช่น สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ นั้น การผลิตละครจะมีส่วนผลิตรายการ มีทีมงานผู้กำกับรายการ ผู้ช่วยผู้กำกันรายการ ผู้กำกับเวที และเจ้าหน้าที่เทคนิคต่างๆได้แก่ ช่างกล้อง แสง เสียงพร้อมซึ่งเป็นทีมงานของทางสถานี บุคลากรเหล่านี้จะปฏิบัติงานร่วมกับทีมงานผู้จัด ซึ่งจะมีผู้กำกับการแสดงจะทำหน้าที่แนะนำและ

---

[๑] วีระ สุภะ. (๒๕๓๗). การศึกษากระบวนการในการผลิตละครโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๓๖. หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

ควบคุมด้านการแสดงอย่างเดียว ในเรื่องภาพที่เกิดขึ้นจะเป็นการตัดสินใจของผู้กำกับรายการของสถานี

สำหรับการทำงานของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕ และช่อง ๙ นั้นมีการจัดการที่แตกต่างจากสถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ คือ เป็นการขายเวลา การทำงานในขั้นการผลิต หรือขั้นถ่ายทำก็จะมีทีมงานของบริษัทที่เข้ามาผลิตงานให้ บริษัทจะมีทีมงานผลิตคล้ายกัน โดยอาจจะจ้างบริษัทไฟ มาจัดการเรื่องไฟบ้าง ทำเองบ้าง ในส่วนของผู้กำกับนั้นส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนเดียวกัน นอกจากบางครั้งอาจจะมีผู้ช่วยทำหน้าที่กำกับรายการให้

ส่วนการทำงานของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง๗ ขั้นตอนการถ่ายทำหรือโปรดักชั่น (Production) นั้นก็จะขึ้นอยู่ในลักษณะการทำงานของบริษัทผู้ผลิตอย่างเดียวไม่มีเจ้าหน้าที่ของทางสถานีมาร่วมงานด้วย การทำงานของผู้กำกับก็จะไม่แบ่งกันเหมือนช่อง๓

ถ้าพิจารณาถึงการทำงานขั้นตอนนี้ของแต่ละสถานีจะพบว่า ผู้กำกับการแสดงของช่อง ๓ จะเป็นผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะการกำกับการแสดง ซึ่งอาจพัฒนามาจากนักแสดงที่แสดงมาหลายปีหรือผู้ที่มีชื่อเสียงจากการกำกับจริงๆแต่ถ้าลักษณะการทำงานของบริษัทผลิตละครที่ผลิตให้ ช่อง ๕ ช่อง ๗ และช่อง ๙ นั้น ผู้ที่มีความชำนาญในการเลือกภาพก็ต้องมีความชำนาญในเรื่องการแสดงด้วย คือจะต้องสามารถกำกับทั้งภาพและการแสดงด้วย ซึ่งจะเป็นผลดีในแง่ของการทำงานให้ตรงตามความต้องการได้ จะไม่เกิดปัญหาระหว่างผู้กำกับการแสดงและผู้กำกับภาพ หากเป็นคนเดียวกันและรู้ธรรมชาติของการทำงานทั้งสองอย่างก็จะสามารถนำมาประสานกันอย่างกลมกลืนได้ทำให้งานหลากหลายและสมบูรณ์มากขึ้นในอีกระดับหนึ่ง

๖.๓.๒ การตัดต่อและลงเสียง กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์จะขาดขั้นตอนการตัดต่อและลงเสียงไม่ได้เลย เมื่อการถ่ายทำสำเร็จแล้วผู้กำกับรายการจะรวบรวมเทปการถ่ายทำทั้งหมดมาตัดต่อ เรียงลำดับเหตุการณ์ตามบทละครโทรทัศน์ที่วางไว้ ซึ่งในขั้นการตัดต่อจะเป็นการเพิ่มเทคนิคพิเศษต่างๆ เพื่อให้ดูละครสมจริง สมเหตุสมผลมากขึ้นซึ่งก็แล้วแต่ผู้กำกับการแสดงจะตัดสินใจอย่างไร เช่น เรื่องเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ หรือฉากที่ต้องแสดงให้เห็นถึงภาพจินตนาการซึ่งต้องอาศัยเทคนิคต่างๆ ทางโทรทัศน์เข้ามาช่วย ซึ่งมีมากในปัจจุบันและสามารถเลือกใช้ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นภาพซ้อน ภาพหลายมิติ หรือภาพที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของระยะเวลาในแต่ละฉาก เป็นต้น ในขณะเดียวกันการตัดต่อยังช่วยให้สามารถคัดเลือกฉากที่ไม่ดีทิ้งไปหรือสามารถใช้เทคนิคปรับให้ละครดีขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่เวลาในการถ่ายทำมีจำกัดและคิวนักแสดงก็ไม่ได้มีมากนัก จนต้องมีการถ่ายเจาะเฉพาะนักแสดงเป็นคนๆ และต้องเลือกถ่ายฉากที่ใช้สถานที่เดียวกันตัวละครอื่นๆ เหมือนกันเพื่อประหยัดเวลา ขั้นตอนตัดต่อจึงมีความสำคัญขั้นตอนหนึ่งที่จะนำเหตุการณ์ต่างๆ มาผูกให้เป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์

อย่างไรก็ตามการผลิตละครโทรทัศน์จะมีความสมบูรณ์มากขึ้นหรือประสบปัญหาและอุปสรรค ทำให้ละครเรื่องนั้นขาดอรรถรสไปมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐ คือ เมื่อ

ตัดต่อลงเสียงเรียบร้อยแล้ว จะต้องนำเทปละครที่สมบูรณ์ส่งให้คณะกรรมการบริหารวิทยุและโทรทัศน์หรือกบว.(ยกเลิกไปแล้วในปลาย พ.ศ. ๒๕๓๖)ปัจจุบันเปลี่ยนให้สถานีตั้งคณะกรรมการพิจารณาขึ้นเอง ตามนโยบายของคณะกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุแห่งชาติ (กกช.) เพื่อพิจารณาเนื้อหาและความเรียบร้อยต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการคุ้มครองผู้บริโภค เพราะสื่อโทรทัศน์นั้นอิทธิพลต่อผู้ชมค่อนข้างมากโดยเฉพาะต่อเยาวชนซึ่งมีทั้งข้อดีข้อเสีย การพิจารณาโดยมากจะยึดหลักเกณฑ์เดิมๆ ของกบว.อยู่

๖.๔ ขั้นประเมินผลรายการ

ขณะที่ละครกำลังออกอากาศอยู่นั้น ผู้ผลิตสมควรที่จะคอยตรวจดูรายการของตนในขณะออกอากาศด้วย เพราะมีบ่อยครั้งที่เกิดข้อผิดพลาดในขณะออกอากาศ หากพบปัญหาจะได้แจ้งทางสถานี หรือถ้าพบสิ่งใดที่เป็นสาเหตุให้กรรมการตัดออกนั้น ผู้ผลิตจะได้นำมาเป็นข้อคำนึงสำหรับการปรับปรุงการผลิตครั้งต่อไปให้สมบูรณ์มากขึ้น โดยทั่วไป การติดตามผลงานของผู้ผลิตโดยทั่วไปมักจะดูจาก เรตติ้ง (Rating) คือ จำนวนเปอร์เซ็นต์ของบุคคลหรือครัวเรือนที่กำลังชมรายการเดียวกันอยู่หรืออันดับความนิยมรายการ ซึ่งเป็นผลการสำรวจการรับชมรายการว่ามีจำนวนผู้ชมมากน้อยเพียงไร[๑]ซึ่งจะมีบริษัทที่ทำการวิจัยด้านนี้อยู่แล้ว ผลการวิจัยจะออกมาทุกเดือนโดยบริษัทโฆษณาจะนำผลวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจว่า จะให้โฆษณารายการใดบ้าง ซึ่งก็รวมทั้งรายการละครโทรทัศน์ด้วยนั่นหมายความถึงว่าละครที่มีเรตติ้งสูง คือมีผู้ชมมากก็ใช่ว่าจะเป็นละครคุณภาพดีที่สุดเสมอไป เพราะอาจเป็นละครที่สร้างเพื่อความต้องการของผู้ชมเพียงด้านเดียว ลักษณะของภาพ หรือการถ่ายทำที่ประณีตมีคุณภาพหรือเนื้อหาที่ดีสร้างสรรค์สังคมนั้นหลาย ๆ เรื่องก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร คือ เรตติ้ง ไม่สูงนั่นเอง

ขั้นตอนการประเมินผลรายการนั้น นิยมทำกันในหลายลักษณะ เช่น อาศัยบริษัทที่วิจัยรายการโดยเฉพาะอย่างบริษัทดีมาร์ ที่สร้างความนิยมของผู้ชมรายการออกมาเป็นเดือนๆ หรืออาจจะสอบถามโดยตรงและฟังจากเสียงของผู้ชม บางครั้งอาจจะสำรวจจากสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีอยู่จำนวนมา ขั้นตอนการประเมินผลนั้นจะเสริมให้กระบวนการผลิตละครแก้ไขข้อบกพร่องในสิ่งที่ได้เคยทำมาได้ค่อนข้างมาก นั่นหมายถึงว่าการผลิตครั้งตอไปจะประสบความสำเร็จในการผลิตมากขึ้น เพราะเสียงสะท้อนเหล่านั้นคือผู้ที่กำหนดให้ละครที่ออกอากาศสู่สายตาเขาได้อย่างตรงใจหรือตรงความต้องการมากที่สุด ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการผลิตนั้น ปัจจัยหลักก็คือผู้ชมและผู้อุปถัมภ์รายการ และปัจจัยประกอบอื่นๆ สำหรับผู้ชมและผู้อุปถัมภ์รายการนั้นเป็นปัจจัยสำคัญก็เพราะจะมีส่วนทำให้ผลทางธุรกิจดีขึ้น หรือลดลงได้นั่นหมายถึงการลงทุนครั้งต่อไป และผลกำไรที่จะรับเป็นเครดิตให้กับผลงานที่ทำ ข้อสำคัญคือ จะ

---

[๑] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). *ละครโทรทัศน์*. หน้า๖๕.

เป็นผลต่อการว่าจ้างและสร้างความพึงพอใจไว้วางใจ ทั้งของสถานี ผู้สนับสนุนรายการตลอดจนผู้ชมได้เป็นอย่างดีนั่นเอง

บทที่ ๓
พัฒนาการของละครโทรทัศน์ไทย

การแสดงที่เป็นความบันเทิงแบบดั้งเดิมของไทยประเภทหนึ่ง คือ ละครรำ และโขน ซึ่งจัดเป็นมหรสพของหลวงซึ่งจะจัดแสดงเฉพาะในงานพระราชพิธีสำคัญๆ ละครรำและโขนเป็นการแสดงที่มีตัวแสดงที่ร่ายรำและเจรจาไปตามบท มีเนื้อหาที่สนุกสนานและเป็นคติสอนใจ

การแสดงดังกล่าวมีหลักฐานมาตั้งแต่สมัยอยุธยาบันทึกของลาลู แบร์ ราชทูตฝรั่งเศสที่เข้ามาเจริญพระราชไมตรี ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้กล่าวถึงละครผู้ชาย ซึ่งอาจเป็นละครนอก หรือละครชาตรี ส่วนละครผู้หญิงหรือละครในซึ่งแสดงได้เฉพาะในวังหลวงพบหลักฐานว่ามี ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ละครรำเจริญรุ่งเรืองมากในรัชสมัยพระบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โขนละครได้รับความนิยมแพร่หลายอย่างมาก

รัชสมัยต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงโปรดการละคร ละครในของหลวงซบเซา แต่ผู้มีบรรดาศักดิ์ก็ยังคงหัดละครตามแบบของหลวงโดยใช้ผู้ชายแสดงสืบต่อกันมา ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯให้มีละครผู้หญิงของหลวงขึ้นใหม่ และมีพระบรมราชานุญาตให้นำบทละครในและมีละครผู้หญิงเล่นนอกวังได้ การแสดงละครผู้หญิงจึงมีเล่นทั่วเมืองแต่นั้นมา ละครจึงเป็นการแสดงที่เป็นที่นิยมเคยชินสำหรับคนไทยมาโดยตลอด

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไทยมีการติดต่อกับชาวยุโรป คนไทยรับศิลปวัฒนธรรมตะวันตกมาประยุกต์ใช้หลายประการ ทางด้านการละครเกิดมีละครแบบใหม่ ที่ผสมผสานรูปแบบของละครไทยกับละครตะวันตกเข้าด้วยกัน และได้รับความนิยมจากคนไทยในสมัยนั้น[๑]ได้แก่ ละครพันทาง ละครดึกดำบรรพ์ และละครร้อง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การละครของไทยยิ่งเฟื่องฟูมากยิ่งขึ้นเพราะทรงโปรดการละคร เกิดมีละครพูด โดยยึดแบบของตะวันตกเป็นหลัก[๒]ลักษณะของละคร แบ่งการแสดงเป็นองก์ต่างๆ ใช้ภาษาธรรมดา มีการเปลี่ยนฉากประกอบ และเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวตามท้องเรื่อง เน้นบทบาทของการแสดง ซึ่งได้รับอิทธิพลมากจากตะวันตกอีกเช่นกัน ลักษณะดังกล่าวถือเป็นต้นแบบของละครไทยในปัจจุบัน

หลังจากรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นยุคของละครเวทีซึ่งมีทั้งละครร้องและละครพูด ละครเวทีเจริญรุ่งเรืองและได้รับความนิยมอย่างมากนอกจากละครเวที

---

[๑] ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. (๒๕๒๒). *นาฏศิลป์และดนตรีไทยในชีวิตไทย*. รายงานสัมนานาฏศิลป์และดนตรีไทย. หน้า๕.

[๒] กาญจนาคพันธ์. (๒๕๑๘). *ยุคเพลงหนังและละครในอดีต*. หน้า ๓๘-๔๖.

แล้วมหรสพอีกประเภทที่เป็นความบันเทิงของราษฎร คือ ลิเกเป็นการแสดงที่ดัดแปลงมาจากบทสวดแขก มีการเล่าเรื่อง และร่ายรำแบบละครมาประยุกต์เข้าด้วยกัน เป็นการแสดงที่ขบขันและเล่นเร็วทันใจกว่าละคร เป็นที่นิยมจากในหมู่ราษฎรอย่างมาก[๑] อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าลิเกจะพัฒนารูปแบบให้คล้ายกับละครแต่ก็ถูกตำหนิจากชนชั้นเจ้าว่าเป็นการแสดงที่ทำลายศิลปการละคร ดังมีความในบทดอกสร้อยพระนิพนธ์ของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ว่า

บทเอ๋ยบทดอกสร้อย ใช้แต่งให้เด็กน้อยเจ้าสรวลเส
จงร้องเล่นเป็นเวลาผ่อนฮาเฮ แทนลำนำยี่เกที่จำมา
อัน ยี่เกลามกตลกเล่น รำเต้นสิ้นอายขายหน้า
ไม่ควรจดจำเป็นตำรา มันจะพาเสียคนป่นปี้เอยฯ[๒]

พ.ศ.๒๔๙๕เกิดมีละครวิทยุขึ้นลักษณะของละครวิทยุเป็นการแสดงเรื่องราวโดยออกอากาศแต่เสียงเท่านั้น คนฟังฟังเรื่องราวจากเสียงของตัวละครที่ออกมาจากวิทยุไม่เห็นภาพประกอบ ต้องใช้จินตนาการจากน้ำเสียงของคนแสดง เสียงเพลงและจังหวะดนตรีที่ใช้ในการประกอบการแสดง ละครวิทยุได้รับความนิยมจากคนส่วนใหญ่ เพราะวิทยุเป็นความบันเทิงที่หาได้ในราคาไม่แพง ในขณะที่ละครวิทยุได้รับความนิยมแต่ละครเวทีกลับได้รับความนิยมน้อยลงและเลิกราไปในพ.ศ.๒๔๙๖ เนื่องจากประชาชนหันไปให้ความนิยมกับภาพยนตร์ มากขึ้น[๓]จนทำให้กิจการละครและลิเกที่เคยเฟื่องฟูต้องซบเซาบางคณะต้องเลิกราไป[๔]เนื่องจากภาพยนตร์มีการแสดงรวดเร็วและดูสมจริงกว่า บันทึกของขุนวิจิตรมาตรา เกี่ยวกับความนิยมในภาพยนตร์ของคนไทยมีหลักฐาน ดังนี้

> ว่ากันว่าถึงการมหรสพ ตั้งแต่มีหนังเรื่องยาวฉายติดต่อกันเริ่มสมัยช่วงเข้าวัยรุ่นแล้ว คนก็นิยมดูหนังมากขึ้นทุกที ชั้นแรกๆ เป็นพวกผู้ชายดูเป็นส่วนมาก เพราะเป็นเรื่องต่อยตีกันโลดโผน แต่ไม่ช้าหญิงสาวรุ่นใหม่ก็เริ่มดูหนังกันมากขึ้นทำให้ละครปรีดาลัย ๓ คณะของเสด็จในกรมพระนราฯ กับละครปราโมทัยของนายเล็ก(พระโสภณอักษรกิจ)เซาไป มีพักให้ละครฝรั่งมาเช่าโรงเล่น...ในระยะต่อมาไม่ช้านี้เอง ยี่เกหม่อมสุภาพกับยี่เกพระยาเพ็ชร ซึ่งรุ่งโรจน์ที่สุดเลิกไป เข้าว่าพ่อเวกสองห่อกับพ่อสังวาลย์คงมีอายุมากแล้ว หนังเรื่องยาวนั้นมีเห็นจะกว่า ๑๐ เรื่อง เรื่องหนึ่งๆ ฉายหลายเดือนกว่าจะจบ[๕]

---

[๑] พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ. (๒๕๓๙). *ลิเก*. หน้า ๓๖.

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๑๑.

[๓] มาลินี ดิลกวนิช. (๒๕๔๓). *ระบำและละครในเอเชีย*. หน้า ๒๗๘.

[๔] จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. (๒๕๔๔). *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนสิ้นสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒*. หน้า ๒๓.

[๕] ขุนวิจิตรมาตรา(สง่า การญจนาคพันธ์). (๒๕๒๓). *๘๐ปีในชีวิตข้าพเจ้า*. หน้า ๒๔๐.

ภาพยนตร์จึงเป็นมหรสพในชีวิตของคนไทยอีกชนิดหนึ่งที่เข้ามาแทนที่การแสดงพื้นบ้านในเวลาอันรวดเร็ว แม้ว่าละครรำ ละครร้อง และละครพูดของไทยเสื่อมความนิยมลง แต่ในยุคที่โทรทัศน์แพร่ขยายเข้ามาในประเทศไทย ละครรำและละครพูดแบบเก่าได้รับปรับให้เป็นละครแนวจักรๆวงศ์ๆ คือ ใช้แนวเรื่องจากละครนอก ละครใน และโขน แต่แต่งกายเป็นชุดสมัยใหม่ และใช้เทคนิค แสง สี เสียงแบบสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นแนวละครประเภทใด ส่วนหนึ่งยังคงยึดหลักการวางตัวละครแบบละครรำ กล่าวคือ ต้องมีพระเอกหน้าตาดี นางเอกสวย มีผู้ร้าย นางรอง ผู้ช่วยพระเอก แสดงให้เห็นถึงความชื่นชอบในละครที่ยังมีอยู่ของคนไทย

โทรทัศน์กำเนิดขึ้นครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๙๘ หลังจากเจ้าหน้าที่ของสถานีโทรทัศน์มีความชำนาญในการผลิตรายการต่างๆ มากขึ้น สถานีจึงได้จัดแสดงละครซึ่งเป็นความบันเทิงอย่างหนึ่งทางโทรทัศน์ ในวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ.๒๕๙๘ ละครเรื่องแรกที่แสดงออกอากาศเป็นละครเสภาตลกเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน เข้าห้องนางแก้วกิริยา มีละครพูดเรื่องแรก คือ โพงพาง ซึ่งเป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนละครที่แต่งขึ้นเพื่อแสดงทางโทรทัศน์โดยเฉพาะเป็นเรื่องแรก คือ สุริยาไม่ยอมแต่งงาน[๑]ทีมงานสมัยแรกๆของละครโทรทัศน์ มาจากคณะละครเวที[๒]ละครโทรทัศน์ได้พัฒนาขึ้นมาโดยตลอด ตามเทคโนโลยีและยุคสมัย มีคณะผู้จัดทำละครมากขึ้น มีละครโทรทัศน์ออกอากาศบ่อยขึ้น

๑. ความเป็นมาของละครโทรทัศน์ไทย

ละครโทรทัศน์ของไทยเริ่มต้นจากสถานีโทรทัศน์ช่อง๔บางขุนพรหม ที่เป็นสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของประเทศ ละครโทรทัศน์เกิดจากความคิดของนายจำนง รังสิกุล ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายรายการโทรทัศน์ และเป็นรองผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ ในระยะแรกรายการละครที่แสดงทางโทรทัศน์จะเป็นละครไทยประเภทละครรำ ซึ่งไม่ใช่ละครที่ผลิตมาเพื่อโทรทัศน์โดยเฉพาะ[๓]แต่ด้วยความชอบและต้องการอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปของชาติของนายจำนง รังสิกุล[๔]จึงได้นำการแสดงเหล่านี้มาออกอากาศทางโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นละครสั้นความยาว ๓๐ – ๔๐ นาทีเช่น ละครเสภาตลกสั้นครึ่งชั่วโมง ตอน “ขุนแผนเข้าห้องนางแก้วกิริยา”, การแสดงโขน ตอน “เข้าถ้ำนางวารินทร์”, การแสดงโขนล้อ ตอน “ถวายลิง”

การถ่ายทอดละครเวทีนอกห้องส่งเป็นครั้งแรก มีขึ้นในวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๙๘ คือ ละครเรื่อง อานุภาพแห่งความเสียสละ ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ แสดงที่หอประชุม

---

[๑] สมพร มันตะสูตร. (๒๕๒๕). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. หน้า ๑๔๙.

[๒] เพาวิภา ภมรสถิตย์. (๒๕๒๘). *ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย*. หน้า ๑๔.

[๓] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). *ละครโทรทัศน์*. หน้า ๓.

[๔] อารีย์ นักดนตรี. (ม.ป.ป.) *ตำนานโทรทัศน์ไทย กับ จำนง รังสิกุล*. หน้า ๑๖๗.

กระทรวงวัฒนธรรมเดิม สนามเสือป่า นอกจากนี้ยังมีละครพูดซึ่งเป็นละครพูดบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แสดงโดยอดีตข้าราชบริพาร และเจ้าหน้าที่ของทางสถานี คือ เรื่อง โพงพาง แก้แค้น ไม่โกรธ ล่ามดี งดการสมรส หมอจำเป็น เห็นแก่ลูก

สำหรับละครโทรทัศน์ที่เกิดขึ้นในระยะแรกของช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นละครสำหรับแสดงทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ (Modern Drama) มี ๖ เรื่อง เป็นละครโทรทัศน์ที่แต่งบทละครขึ้นใหม่ เป็นการแสดงสด ความยาวประมาณ ๓๐ – ๖๐ นาที คือ เรื่อง “สุริยาไม่ยอมแต่งงาน” ของนายรำคาญ นำแสดงโดย นวลละออ ทองเนื้อดี สุดา จัตุรัส ร้อยตรีโชติ สโมสร และหม่อมราชวงศ์ถนัดศรี สวัสดิวัฒน์ จัดโดย พจนีย์ โปร่งมณี ออกอากาศวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๙ นับเป็นละครโทรทัศน์เรื่องแรกของไทย นอกจากนี้มี เรื่อง กระสุนอาฆาต ดึกเสียแล้ว น้ำสาบานศัตรูลับของไสลยา ง่ายนิดเดียว การผลิตละครโทรทัศน์ในยุคแรกๆ เป็นการแสดงสด นักแสดงส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ เอง ได้แก่ นักแสดงหญิง นวลละออ ทองเนื้อดี เย็นจิตต์ สัมมาพันธ์ ดาเรศ ศาตะจันทร์ ดวงดาว อาษากิจ อารีย์ นักดนตรี สินีนาฏ โพธิเวส ฯลฯ นักแสดงชาย สะอาดเปี่ยมพงษ์สานต์ อดิศักดิ์ เศวตนันท์ นินารถ ชำชองยุทธ ชูชีพ ชำชองยุทธ ฯลฯ

ในปีแรกของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ ละครโทรทัศน์ที่เขียนขึ้นมาใหม่จะเรียกกันในสถานีว่า “ละครเล็ก”[๑] คือ ละครที่มีตัวแสดงน้อยใช้ฉากไม่เกิน ๓ หรือ ๔ ฉากเพราะพื้นที่อีกด้านหนึ่งของห้องส่งต้องใช้ในการโฆษณาสินค้าที่ออกอากาศสดด้วยเช่นกัน การที่ห้องส่งมีเพียงห้องเดียวและต้องใช้พื้นที่ร่วมกันทำให้การเขียนบทละครโทรทัศน์ ต้องคำนึงถึงการประหยัดฉากเป็นสำคัญ ใน ๑ เรื่องจะกำหนดฉากใหญ่เพียง ๑ ฉาก ที่จะดึงเหตุการณ์ต่างๆ มารวมกันอยู่ในฉากนี้ให้มากที่สุด และเป็นการประหยัดพื้นที่ในการเก็บฉากและมีฉากย่อยอีก ๒ หรือ ๓ ฉากเท่านั้น

การเขียนบทละครโทรทัศน์ นอกจากต้องคำนึงถึงเรื่องฉากแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ผู้ทำบทละครโทรทัศน์ต้องคำนึงในการแสดงเพราะเป็นการแสดงสด คือ เหตุการณ์สำคัญในเนื้อเรื่อง ผู้เขียนบทจำเป็นต้องเขียนให้ได้จังหวะในการตัดเข้าโฆษณา เพื่อเป็นการถ่วงเวลาให้นักแสดงเปลี่ยนเสื้อผ้าและทรงผมโดยใช้เวลา ๕-๖ นาที ให้ทันเวลาในการเข้าฉากละคร การจัดเตรียมเสื้อผ้าจึงต้องพร้อมและไม่สับสน แต่ถ้าไม่มีการตัดเข้าโฆษณาเพื่อถ่วงเวลาก็จะต้องทำบทละครโทรทัศน์โดยการปล่อยคิวตัวเอกออกมาจากฉาก และใช้วิธีถ่วงเวลาด้วยบทเจรจา นักแสดงต้องคาดคะเนเวลาในการเจรจาเพื่อให้พระเอก หรือนางเอกเปลี่ยนเครื่องแต่งกายให้เรียบร้อย

พ.ศ. ๒๔๙๙ – ๒๕๐๐ เริ่มมีละครเพิ่มมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นละครที่สร้างเรื่องขึ้นมาใหม่ไม่ได้นำมาจากหนังสือหรือนวนิยาย นักเขียนของช่อง ๔ บางขุนพรหมที่เป็นผู้พล็อต (plot) เรื่องขึ้นเอง ได้แก่ สุข หฤทัย อาจินต์ ปัจพรรค์ อุษณา เพลิงธรรม อังกูร บุรานนท์ ถาวร

---

[๑] อารีย์ นักดนตรี. (ม.ป.ป.). *ตำนานโทรทัศน์ กับ จำนง รังสิกุล*. หน้า ๑๗๐.

สุวรรณและวิม อิทธิพล เป็นต้น สถานีโทรทัศน์จะเป็นผู้ผลิตละครเอง ซึ่งก็ได้รับความนิยมจากคนดูละครมากขึ้นเป็นลำดับ

พ.ศ. ๒๕๐๑ วงการละครโทรทัศน์เริ่มมีผู้สนใจเข้ามาดำเนินการมากขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มนักแสดงจากละครโดยจากการชักชวนจากผู้จัดและผู้กำกับยุคใหม่ คือ อดิศักดิ์ เศวตนันท์ และสวลี ผกาพันธ์ เช่น ส.อาสนจินดา, สุพรรณ บูรณะพิมพ์, ฉลอง สิมะเสถียร, กัณฑรีย์ นาคประภา,สมจิตร ทรัพย์สำรวย, ชูศรี มีสมมนต์ ฯลฯ

ขณะที่ละครโทรทัศน์ของช่อง ๔ บางขุนพรหม กำลังได้รับความนิยมจากคนดูมากขึ้นเป็นลำดับ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ (ขาว-ดำ) เริ่มเปิดทำการในพ.ศ. ๒๕๐๑ และบุกเบิกละครโทรทัศน์ใน พ.ศ. ๒๕๐๒ มีพันเอกถาวร ช่วยประสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายรายการ เปิดโอกาสให้ผู้จัดภายนอกที่ไม่ใช้เจ้าหน้าของสถานีช่อง๔ บางขุนพรหม ผู้จัดส่วนใหญ่มาจากนักแสดงละครเวทีที่ ย้ายมาจัดละครให้กับช่อง ๗ (ขาว-ดำ) เช่น สุพรรณ บูรณพิมพ์ เนื่องจากขณะนั้นสถานีช่อง ๗ (ขาว-ดำ) ไม่มีเจ้าหน้าที่ของทางสถานีที่จะนำมาแสดงละครได้ จึงต้องชักนำนักแสดงอาชีพมาแสดง เนื้อเรื่องที่นำมาจัดทำละครโทรทัศน์จะนำมาจากเรื่องที่เคยเขียนเป็นละครเวทีมาก่อน กำหนดทำการแสดงอาทิตย์ละ ๕ หยุดเฉพาะวันอังคารและวันพฤหัสบดี ออกอากาศตั้งแต่เวลา ๒๑.๓๐- ๒๓.๓๐ น. คณะหนึ่งมีสิทธิ์เล่นได้เดือนละครั้ง[๑]

เมื่อละครโทรทัศน์ไทยประสบความสำเร็จด้วยดี จำนง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการช่อง ๔ บางขุนพรหมได้วางทิศทางทางการตลาดของละครโทรทัศน์เสียใหม่ในพ.ศ.๒๕๐๓ มุ่งกลุ่มคนดูและผู้อุปถัมภ์รายการที่เป็นคนจีน โดยการจัดแสดงงิ้วไทยโรงใหญ่ทางโทรทัศน์เดือนละ ๑ ครั้งเรื่อง ฮวนลิฮวย กับ ซิติงซัน [๒]

พ.ศ. ๒๕๐๔ ไทยทีวีสีช่อง ๔ บางขุนพรหม เริ่มใช้เทปโทรทัศน์ (video tape) ในการอัดรายการ เป็นเทปแบบยู เบติก (U-BATIC)[๓] ขนาดของเทปและเครื่องเล่นที่ใหญ่รวมทั้งมีราคาแพง ทำให้ไม่สะดวกในการนำออกนอกสถานที่ ละครโทรทัศน์เรื่องแรกที่ได้อัดเทปไว้ล่วงหน้าไม่ได้แสดงสด คือเรื่อง สามดาบซามูไร ของวิม อิทธิกุล ส่วนทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ (ขาว-ดำ) ในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๔ – ๒๕๑๔ มีละครร้องหญิงแบบดั้งเดิม คือคณะเกียรติแก้ว โดยศรีนวล แก้วบัวสาย และมนัส บุญยเกียรติ ซึ่งเป็นคณะละครร้องเพียงคณะเดียวที่จัดแสดงทางโทรทัศน์[๔] ต่อมาบริษัท โซนี่ ได้ผลิตเทปที่มีขนาดเล็กลงและใช้สำหรับบันทึกเทปโทรทัศน์ คือ เทปเบต้า

---

[๑] พินิจ หุตะจินดา. (๒๕๔๕). *ภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ*. หน้า ๖๖.

[๒] อารีย์ นักดนตรี. (๒๕๓๘). *ตำนานโทรทัศน์ไทย กับ จำนง รังสิกุล*. หน้า ๑๙๗.

[๓] มีศักดิ์ นาครัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อาคารบริษัท ไทยทีวี จำกัด. (๒๓ สิงหาคม ๒๕๔๘).

[๔] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). *ละครโทรทัศน์ไทย*. หน้า ๖.

(BATA) ด้วยขนาดเทปที่เล็กและมีการผลิตเครื่องมือการถ่ายทำมารองรับทำให้ได้รับความนิยม แต่ราคาเทปแพงทำให้มีการพัฒนาระบบจนเกิดระบบดิจิตอล วีดีโอ (Digital VDO) ทำให้การใช้เทปเบต้าลดน้อยลง แต่ก็ยังมีอยู่เนื่องจากอุปกรณ์การถ่ายทำและอุปกรณ์ระบบตัดต่อละครโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ยังเป็นระบบสำหรับเทปเบต้าอยู่

พ.ศ. ๒๕๐๕ –๒๕๑๐ ละครโทรทัศน์ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง มีคณะละครเพิ่มขึ้นหลายสิบคณะ สถานีช่อง ๔ บางขุนพรหม โดยจำนง รังสิกุล ต้องการสร้างความสำเร็จให้กับละครโทรทัศน์ทุกประเภท จึงได้หันมาฟื้นฟูการแสดงละครเวทีในยุคละครร้องที่มีค่าควรแก่การอนุรักษ์ โดยเฉพาะบทละคร ของกรมพระนราธิปพงษ์ประพันธ์ และหลวงวิจิตรวาทการ คณะนาฏศิลป์สัมพันธ์ ของสัมพันธ์ พันธ์มณี มักใช้บทประพันธ์ของ หลวงวิจิตรวาทการเป็นประจำ เพราะผู้จัดเป็นลูกศิษย์ของหลวงวิจิตรวาทการมาก่อน ในปีนี้มีสถานีโทรทัศน์เกิดขึ้นใหม่ ๒ สถานี คือ สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ และสถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓

พ.ศ.๒๕๑๑ นายจำนง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหมได้รับคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง เป็นผลให้เจ้าหน้าที่หลายคนในสถานีหมดกำลังใจในการทำงานจึงลาออก เช่น อาจินต์ ปัญจพรรค์ สักกะ จารุจินดา[๑] เป็นต้น ละครของช่อง ๔ บางขุนพรหมนับแต่ จำนง รังสิกุล ออก จะนำนวนิยายขายดีในขณะนั้น ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด[๒]คือประเภทเมียน้อย-เมียหลวง มาผลิตเป็นละครโทรทัศน์

พ.ศ.๒๕๑๑ – ๒๕๑๘ เป็นช่วงระยะเวลาที่ละครโทรทัศน์เสื่อมความนิยมไปช่วงหนึ่ง จากอาจเป็นเพราะการผลิตและการแสดงไม่พิถีพิถัน เช่น คนแสดงละครต้องมีการบอกบท ทำให้ผู้ชมรำคาญเสียงคนบอกบท[๓] เป็นต้น ขณะที่สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ และสถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓ เป็นช่วงเพิ่งเปิดสถานีจึงไม่ค่อยมีรายการละครโทรทัศน์มากนัก แต่จะเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์[๔] และภาพยนตร์เรื่องยาวทั้งของไทยและต่างประเทศส่วนใหญ่

---

[๑] อารีย์ นักดนตรี. (๒๕๓๘). ตำนานโทรทัศน์ กับ จำนง รังสิกุล. หน้า ๒๒๕.

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๒๒๖.

[๓] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). ละครโทรทัศน์. หน้า ๖.

[๔]ภาพยนตร์โทรทัศน์ หมายถึง ภาพยนตร์ที่ผลิตขึ้นเพื่อออกอากาศทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ ซึ่งแบ่งเป็นประเภทย่อยๆ ได้อีก ๒ ประเภท คือ ภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์ และภาพยนตร์เรื่องยาวทางโทรทัศน์ ลักษณะของภาพยนตร์จะเป็นภาพยนตร์สารคดี ภาพยนตร์เพลง ภาพยนตร์การ์ตูน ภาพยนตร์เรื่องก็ได้ ส่วนภาพยนตร์ที่มิใช่ภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ หมายถึง ภาพยนตร์ใดๆ ก็ตามที่มิได้ผลิตขึ้นเพื่อฉายทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่องยาวที่ฉายตามโรงภาพยนตร์ ภาพยนตร์สารคดีที่มิได้ผลิตเพื่อฉายทางโทรทัศน์ เป็นต้น

พ.ศ.๒๕๑๙ ละครโทรทัศน์กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมีการใช้ระบบบันทึกเทปโทรทัศน์ ซึ่งบันทึกได้ดีขึ้น ในเวลานั้นสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหมได้เปลี่ยนเป็นสถานีโทรทัศน์สีช่อง ๙ มีการจัดละครมากกว่าสถานีโทรทัศน์อีก ๓ ช่อง คือมีการจัดละครเรื่องยาวแสดงติดต่อกันวันละครึ่งชั่วโมง ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์แบบ soap operas* ของโทรทัศน์อเมริกาเริ่มด้วยเรื่อง พล นิกร กิมหงวน ของ ป.อินทรปาลิต แต่เรื่องที่ได้รับความนิยมมากได้แก่ ทัดดาวบุษยา รักประกาศิต และสกาวเดือน ละครเหล่านี้นำเสนอตอนค่ำเป็นประจำ แต่วิธีการอัดเทปละครในช่วงนี้ยังเป็นการอัดเทปเหมือนละครสดอยู่ ยังไม่ใช้เทคนิคของเทปมากนัก ในขณะที่สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓ ไม่ประสบความสำเร็จในด้านละครโทรทัศน์ในช่วงแรกเท่าที่ควร ได้มอบหมายให้ ภัทราวดี มีชูธน (ศรีไตรรัตน์) เข้ามารับผิดชอบในการผลิตละครพร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงระบบการแสดงแบบเก่า ที่มีคนบอกบท เป็นการให้นักแสดงท่องบทเองพร้อมทั้งเปลี่ยนรูปแบบละครให้สมัยใหม่มากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องฉากและการกำกับการแสดง ซึ่งทำให้ละครได้รับความนิยมไม่น้อยไปกว่าช่อง ๙ ด้วยความพิถีพิถันและรู้จักใช้เทคนิคในการบันทึกเทปโทรทัศน์ได้ดีกว่าทำให้ละครของช่อง ๓ ได้รับความนิยมจากคนดูเป็นอย่างมาก ส่วนทางช่อง ๕ เสนอรายการละครจบในตอนซึ่งเป็นรายการสุดท้าย

พ.ศ.๒๕๒๐ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ ได้เปลี่ยนเป็นองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย และในพ.ศ. ๒๕๒๒ ละครโทรทัศน์ประเภทละครสั้นจบในตอนและละครเรื่องยาวหลายตอนจบ มีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะทางช่อง ๓ และช่อง ๕ ส่วนช่อง ๙ จากที่เคยเป็นผู้นำด้านละครโทรทัศน์กลับถดถอยลงนับแต่เปลี่ยนแปลงสถานีเป็น อ.ส.ม.ท. คณะผู้จัดละครที่มีมาตั้งแต่ยุคแรกต้องยุบคณะลง ละครกลายเป็นทรัพย์สินของสถานีโทรทัศน์ที่ผลิตละครเพียงฝ่ายเดียว รวมทั้งรายได้ที่ผู้จัดเคยมีจากการวิ่งหาโฆษณาเข้ารายการละครของตนเอง ก็จะต้องตกเป็นของสถานีโทรทัศน์ด้วยเช่นกัน ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ต่างๆมุ่งแข่งขันกัน แต่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง๙ได้เปิดรับผู้จัดภายนอกมาเช่าเวลากับทางสถานี แต่ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจทำให้สถานีโทรทัศน์ต้องยุติการให้เช่าเวลาในการผลิตละครโทรทัศน์ลง และเป็นการปิดฉากละครโทรทัศน์ที่สถานีผลิตเองในพ.ศ. ๒๕๒๙ บริษัทสุดท้ายที่เข้ามาเช่าเวลาในการผลิตละครโทรทัศน์[๑] คือ บริษัทไนท์สปอต โดยมี ภัทราวดี (ศรีไตรรัตน์) มีชูธน เป็นผู้ผลิต

ส่วนสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง๗ ที่ในช่วงแรกไม่ค่อยเสนอรายการประเภทละครโทรทัศน์เท่าใดนัก แต่พอมาถึงยุคการบริหารงานของ สุรางค์ เปรมปรีดิ์ ได้มีการปรับปรุงทิศทาง

---

* soap operas เป็นคำเรียกที่ล้อเลียนละครที่สร้างมาเพื่อการพาณิชย์ หรือละครชาวบ้าน เพราะละครประเภทนี้จะมีสบู่เป็นผู้อุปถัมภ์รายการ

[๑] อารีย์ นักดนตรี. (๒๕๓๘). ตำนานโทรทัศน์ กับจำนงค์ รังสิกุล. *รากฐานการผลิตและการฟื้นฟูละครของจำนง รังสิกุล*. หน้า ๒๓๐.

การตลาดของละครโทรทัศน์ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๑ – ๒๕๒๒ โดยการลดรายการภาพยนตร์โทรทัศน์ให้น้อยลงจนในที่สุดก็ได้หมดไป เหลือแต่ละครโทรทัศน์ที่เป็นระบบการบันทึกเทปจากภายในสตูดิโอ และถ่ายทำนอกสถานที่ พร้อมทั้งนำผลงานของนักประพันธ์ชื่อเสียง และมีเนื้อหาสะท้อนสังคมมานำเสนอ เช่น จดหมายจากเมืองไทย ข้าวนอกนา ฯลฯ ส่วนคณะละครที่เคยมีอยู่ในช่วงแรกต่างก็เลิกผลิตไป เหลือเพียงบริษัทดาราฟิล์ม ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น บริษัทดาราวีดีโอโปรดักชั่น[๑]

พ.ศ.๒๕๒๒ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ เปิดโรงเรียนสอนการแสดงครั้งแรกโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและไม่มีสัญญาผูกพันใดๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างนักแสดงและบุคลากรให้วงการละครโทรทัศน์ โดยมีอาจารย์ผู้สอนซึ่งเป็นผู้มีคุณวุฒิ เช่น อาจารย์สดใส พันธุมโกมล อาจารย์บรูค แกลสตัน อาจารย์อมรศรี เย็นสำราญ มีหลักสูตรการเรียนเรื่อง การแสดง เขียนบท และกำกับการแสดง รวมระยะเวลาการเรียนทั้งหมด ๒ ปี โรงเรียนสอนการแสดงของช่อง ๓ จึงเป็นแหล่งผลิตบุคลากรคุณภาพให้กับวงการโทรทัศน์อย่างมากมาย เช่น ปวัณรัตน์ นาคสุริยะ ธงชัย ประสงค์สันติ กษมา นิสสัยพันธ์ รัญญา ศิยานนท์ เป็นต้น[๒]

วิกฤตการณ์น้ำมันแพงทั่วโลกจากสภาพการณ์สงครามอ่าวเปอร์เซียในพ.ศ.๒๕๒๓ ส่งผลให้รัฐบาลไทยมีนโยบายรณรงค์เรื่องการประหยัดพลังงาน กบว.ได้มีคำสั่งงดการออกอากาศของโทรทัศน์ ในช่วงเวลาระหว่าง ๑๘.๓๐ – ๒๐.๐๐ น. ซึ่งเป็นเวลาในการออกอากาศของละครโทรทัศน์ในแต่ละสถานี ทำให้กิจการละครโทรทัศน์ชะงักไปชั่วระยะหนึ่ง ประกอบกับเป็นช่วงเวลาที่ภาพยนตร์และละครจีนเข้ามามีอิทธิพลมากในเมืองไทย จนกระทั่งปลาย พ.ศ.๒๕๒๔ กบว. ได้ขอความร่วมมือจากสถานีโทรทัศน์ทุกสถานีให้บรรจุรายการที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยแทนรายการจากต่างประเทศซึ่งหมายถึงละครจีนที่กำลังเป็นที่นิยมและนำเสนอ ในช่วงเวลา ๒๐.๔๕ – ๒๑.๑๕ น.โดยให้เสนอรายการที่ผลิตในประเทศไทยเป็นเวลาติดต่อกันอย่างน้อยครึ่งชั่วโมง ทั้งนี้จะเป็นละครประเภทใดก็ได้ สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องจึงมุ่งผลิตรายการละครโทรทัศน์หลังข่าว ๒๐.๐๐ น.[๓] กันทุกช่องโดยเฉพาะช่อง ๗ และช่อง ๓

การดำเนินการแข่งขันของรายการละครโทรทัศน์ใช้ช่วงเวลาละครหลังข่าวดำเนินไปจนถึง พ.ศ. ๒๕๓๐ จึงมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการแข่งขันในช่วงละครหลังข่าว คือ การขยายเวลาออกอากาศจากเดิม ๑ ชั่วโมง เป็น ๑ ชั่วโมงครึ่ง ตั้งแต่เวลา ๒๐.๓๐ – ๒๒.๐๐ น. และเพิ่มเวลา

---

[๑] พินิจ หุตะจินดา. (๒๕๔๕). *ภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ. ละครโทรทัศน์.* หน้า ๗๕.

[๒] อมรศรี เย็นสำราญ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (๒๕๔๙,๗ พฤษภาคม) ที่บ้านเลขที่ ๗๑ ซอยไทยานนท์๗ สนามบินน้ำ นนทบุรี.

[๓] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). ละครโทรทัศน์. หน้า ๗.

ในการออกอากาศรายการละครโทรทัศน์โดยจัดเป็นช่วงเรื่องสั้นวันจันทร์ ในช่วงเวลา ๒๒.๐๐ น. – ๒๓.๐๐ น.และช่วงปากกาทอง ออกอากาศวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๔.๐๐ น.[๑]

เมื่อสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ ขยายเวลาออกอากาศละครหลังข่าว สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓ จึงได้ปรับและขยายเวลาการออกอากาศเช่นเดียวกับช่อง ๗ และใน พ.ศ. ๒๕๓๕ ช่อง ๓ ได้เพิ่มเวลาออกอากาศละครโทรทัศน์ในช่วงกลางวัน คือ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๔.๐๐ น. แต่สุดท้ายก็ต้องปิดตัวลงด้วยเหตุผลทางธุรกิจ ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ และช่อง ๓ กำลังปรับกลยุทธ์ในการแข่งขันด้านละครโทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕ ซึ่งในมีทิศทางที่ไม่ต่างจากช่อง ๙ แต่ยังมีผู้จัดเช่าเวลาจากทางสถานีอยู่ เพราะค่าเช่าของทางสถานีไม่แพงมากนัก

พ.ศ.๒๕๓๙ - ๒๕๔๘ สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ ดำเนินยุทธวิธีในการแข่งขันเพื่อการชิงเรตติ้งจากผู้ชม โดยการเพิ่มเวลาออกอากาศละครโทรทัศน์หลังข่าวเป็น ๒ ชั่วโมง คือ ตั้งแต่ ๒๐.๓๐ – ๒๒.๓๐ น.ของทุกวัน และได้เปิดโอกาสให้ผู้จัดรายอื่นเข้ามาเสริมทีมผู้จัด ซึ่งแต่เดิมช่อง ๗ มีผู้จัดอยู่ ๒ บริษัท คือ บริษัท ดาราวีดีโอ โปรดักชั่น และบริษัท กันตนาวีดีโอ โปรดักชั่น การเพิ่มผู้จัดเข้ามาเพื่อการหมุนเวียนในการผลิตละครหลังข่าวภาคค่ำทุกวันโดยไม่มีการกำหนดวันออกอากาศตายตัวเหมือนเดิม เช่น จันทร์ – อังคาร เป็น บริษัท ดาราวีดีโอ โปรดักชั่น วันอังคาร – พุธ บริษัทกันตนา โปรดักชั่น และศุกร์ – เสาร์ – อาทิตย์ เป็นบริษัทดาราวีดีโอ โปรดักชั่น ผู้จัดรายใหม่ของช่อง ๗ ได้แก่ บริษัทอัครเศรณี โปรดักชั่น ต่อมา พ.ศ.๒๕๔๕ ได้หยุดผลิตละครโทรทัศน์[๒] , บริษัท ดีด้า วีดีโอโปรดักชั่น จำกัด , บริษัทบางกอกออดิโอเอ็นเตอร์เทนเมนต์ , บริษัทเจเอสแอล จำกัด, บริษัทคลิกเทเลวิชั่น จำกัด, บริษัทเป่าจินจง จำกัด, บริษัทเลนินตัส จำกัด, บริษัทเอ๊กแซ็กส์ จำกัด, บริษัท ๕๕๙ ออนแอร์ จำกัด, บริษัทโพลีพลัส จำกัด ฯลฯ

ส่วนทางด้านช่อง ๓ ในยุคของ ประชา มาลีนนท์ เป็นผู้บริหารก็มิใช่ว่าจะมีคณะละครน้อยไปกว่าช่อง ๗ ผู้จัดบางรายได้แตกสาขาให้ผู้ช่วยมาตั้งคณะละครของตนแต่คณะละครก็ไม่มากเท่ากับ ยุคการบริหารของประวิทย์ มาลีนนท์ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ ถึงแม้ว่าผู้จัดรายเก่าจะเลิกผลิตไปบ้างแล้ว

---

[๑] พินิจ หุตะจินดา. (๒๕๔๕). ภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ. ละครโทรทัศน์. หน้า ๗๕.

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๗๕.

แต่ก็มีคณะละครเกิดใหม่ขึ้นมาจนสถานีโทรทัศน์แทบจะหาเวลาลงละครให้แต่ละคณะไม่เพียงพอ*ช่อง๓ จึงเพิ่มเวลาออกอากาศละครโทรทัศน์ช่วงเย็น เวลา ๑๗.๔๐ –๑๘.๔๐ น. ทำให้การแข่งขันของละครโทรทัศน์ระหว่างช่อง ๗ และช่อง ๓ เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เพราะนอกจากละครหลังข่าวแล้ว ทั้งสองช่องยังแข่งขันกันเพื่อแย่งเรตติ้งในช่วงเวลาเย็นด้วย[๑]

เมื่อละครโทรทัศน์ได้รับความนิยมจากผู้ชมและมีเรตติ้งที่ดีทำให้มีผู้อุปถัมภ์รายการมาซื้อเวลาในช่วงละครโทรทัศน์มาก เป็นปัจจัยให้ช่อง ๗ และช่อง ๓ ต่างใช้กลยุทธ์เพิ่มเวลาออกอากาศละครโทรทัศน์มากขึ้น นอกจากนี้ช่อง ๗ ยังนำละครโทรทัศน์ที่เคยออกอากาศแล้วและได้รับความนิยมมาออกอากาศซ้ำในช่วงบ่ายของวันจันทร์ – วันศุกร์ ทางช่อง ๓ ก็มีละครออกอากาศในช่วงเวลาดังกล่าวเช่นกันแต่เป็นละครที่ค้างสต๊อกหรือละครดอง สาเหตุจากการที่ช่อง ๓ นำละครซีรีส์ที่ได้รับความนิยมของต่างประเทศมาออกอากาศเพื่อเรียกเรตติ้ง ทำให้ละครโทรทัศน์ที่ทางสถานีจ้างผลิตแล้วรอออกอากาศจำนวนมาก จึงต้องนำมาออกอากาศในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อเป็นการระบายละครออก เพราะละครเหล่านี้ไม่สามารถออกช่วงละครหลังข่าวได้เพราะผลิตไว้นานทำให้ไม่ทันสมัย นอกจากนี้ในวันเสาร์-อาทิตย์จะมีละครโทรทัศน์ออกอากาศตลอดทั้งวัน ตั้งแต่เช้า ช่วงสาย ช่วงเที่ยง ช่วงบ่าย ช่วงเย็นและช่วงหลังข่าว ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาจะมีการนำเสนอละครที่มีเนื้อหาแตกต่างกันไป แต่ละครที่ได้รับความนิยมจากผู้ชม คือ ละครตลาดหรือที่เรียกว่า ละครน้ำเน่า ละครประเภทนี้จะได้รับการตอบรับจากผู้ชมที่เป็นชาวบ้านอย่างมาก ทำให้ทั้งสองสถานีต่างเร่งผลิตละครประเภทนี้ออกมากเพื่อสนองความต้องการของประชาชนและผู้อุปถัมภ์รายการ

เพื่อการเป็นผู้นำแห่งละครโทรทัศน์ ทำให้สถานีช่อง ๓ และช่อง๗ ต่างแข่งขันผลิตละครโทรทัศน์เพื่อเรียกความนิยมหรือเรตติ้ง และสนองความต้องการของผู้อุปถัมภ์รายการเป็นสำคัญทำให้ละครโทรทัศน์กลายเป็นธุรกิจ มากกว่า ศิลปะ สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ เป็นสถานีที่สามารถเรียกเรตติ้ง จากผู้ชมได้เป็นจำนวนมากเพราะเนื้อหาละครที่เป็นแนวตลาด และการส่งสัญญาณภาพโทรทัศน์ที่ครอบคลุมทั่วประเทศ มีการสร้างนักแสดงรุ่นใหม่มาตลอด เหล่านี้มีส่วนให้เรตติ้งของทางสถานีอยู่เหนือคู่แข่งขันอย่างช่อง ๓ มาได้ จนเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๗ ช่อง ๓ ได้

---

* บริษัทผลิตละครของทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ อาทิ บริษัทเมคเกอร์กรุ๊ป จำกัด, บริษัทฮูแอนด์ฮู จำกัด,บริษัททีวีซีน จำกัด, บริษัทบรอดคราซท์ ไทยเทเลวิชั่น จำกัด, บริษัทยูม่า ๙๙ จำกัด, บริษัทบางกอกการละคอน จำกัด, บริษัทเอ๊กซ์แซ็กท์ จำกัด, บริษัทละครไท จำกัด, บริษัทบ้านละคร จำกัด, บริษัทเรดดราม่า จำกัด, บริษัทมหากาพย์ จำกัด, บริษัทสเตปออนเวอร์ค จำกัด, บริษัททีวีสแควร์ จำกัด, บริษัทเมืองละคร จำกัด, บริษัทอาลาดิน จำกัด, บริษัทชลล้มพี จำกัด, บริษัทโพลีพลัส จำกัด, บริษัทหนุกหนาน จำกัด ฯลฯ โดยบริษัทเหล่านี้ต่างรับจ้างผลิตให้กับสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ และมีการหมุนเวียนการออกอากาศในวันและเวลาตามที่ทางสถานีโทรทัศน์เป็นผู้กำหนดเหมือนสถานีโทรทัศฯสีกองทัพบกช่อง ๗

[๑] *แหล่งเดิม*. หน้า ๗๖.

ประกาศสร้างนักแสดงกลุ่มใหม่ที่เรียกว่า“เลือดใหม่”ของทางสถานี และใน พ.ศ.๒๕๔๘ ทางสถานีได้เปลี่ยนสัญญาณการออกอากาศเป็นระบบUHF แทนแบบเดิมที่เป็น VHFทำให้มีภาพที่คมชัด และสามารถครอบคลุมได้ทั่วประเทศ ทั้งยังปรับแนวละครให้ถูกใจตลาดมากขึ้น พร้อมกับมีการประชาสัมพันธ์ละครโทรทัศน์ที่น่าสนใจโดยการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับละคร เช่น การจัดประกวด black and beauty จากเรื่องสะใภ้กาฝาก , การประกวดหมอลำ จากเรื่องราชินีหมอลำ ฯลฯ และการนำละครซีรีส์ต่างประเทศมาออกอากาศในวันเสาร์-อาทิตย์ ช่วงเย็น ทำให้สามารถดึงเรตติ้งที่เคยเป็นของคู่แข่งอย่างช่อง ๗ มาได้ ทำให้ช่อง ๗ ถูกมองว่าเป็นช่วงขาลง[๑] และในขณะที่ช่อง ๓ กำลังอยู่ในช่วงขาขึ้น จึงย้ำความเป็นผู้นำของละครโทรทัศน์ในช่วงปลายปี โดยการเพิ่มช่วงเวลาออกอากาศละครโทรทัศน์ในภาคดึกเวลา ๒๒.๐๐ – ๒๓.๐๐ น.ต่อจากละครหลังข่าวทุกวันศุกร์ – เสาร์ – อาทิตย์ เรียกช่วงเวลานี้ว่า ละครดีสี่ทุ่ม ช่อง ๗ สีจึงต้องหาวิธีการในการเรียกเรตติ้งของละครโทรทัศน์คืนมาโดยการจัดงานส่งท้ายปลายปี คือ งานรวมละครเจ็ดสี เพื่อสร้างความไว้วางใจกับผู้อุปถัมภ์รายการ การแข่งขันด้านละครโทรทัศน์ของทั้งสองสถานีจึงดำเนินต่อไปเพื่อเรตติ้งและความเป็นจ้าวแห่งละครโทรทัศน์

๒. การนำเสนอละครโทรทัศน์ไทย

รายการละครโทรทัศน์เป็นหนึ่งในรายการประเภทบันเทิงซึ่งถึงแม้ว่าจะมิใช่รายการหลักของสถานีโทรทัศน์แต่เป็นรายการที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมมาก การนำเสนอละครโทรทัศน์ไทยจึงมีการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อยุคสมัย และความสมจริงที่ปรากฏสู่สายตาประชาชน

๒.๑ ประเภทละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์แบ่งออกได้เป็น ๒ แบบคือละครสั้น และละครยาว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นแบบย่อยได้อีก[๒] คือ

๒.๑.๑. เป็นละครสั้นที่สรุปเรื่องราวจบภายในตอนเดียว ใช้เวลาในการแสดงประมาณ ๖๐ – ๑๒๐ นาที และมักแสดงออกออกอากาศเป็นรายการสุดท้าย เทียบได้กับ Dramatic Specials[*] ของอเมริกา

---

[๑] ช่อง ๓ อัดมาร์เกตติ้งขยายฐานแชงโค้งงละครช่อง ๗. (๒๕๔๘,๒๑-๒๗พฤศจิกายน). ผู้จัดการรายสัปดาห์. หน้า B4.

[๒] เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ และปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๒๗). *โทรทัศน์ไทย-จากบางขุนพรหมถึงระบบดาวเทียม*. หน้า (ม.ป.ป).

๒.๑.๒. เป็นละครสั้นที่สรุปเรื่องราวจบภายใน ๓๐ หรือ ๖๐ นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ เนื้อหาหลักของละครจะเป็นแนวเดียวกันตลอด อาจใช้ผู้แสดงชุดเดียวกันหรือเปลี่ยนชุดก็ได้ เทียบได้กับ T.V Series*

๒.๑.๓. เป็นละครเรื่องยาวหลายตอนจบ มีเรื่องราวดำเนินติดต่อกันไปโดยผู้แสดงชุดเดียวกันตลอด อาจใช้เวลาแสดงตอนละ ๓๐ หรือ ๖๐ นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์, ๒-๓ วันต่อสัปดาห์ หรือ ๕ วันต่อสัปดาห์ หรือเป็นประจำทุกวันในเวลาเดียวกัน เทียบได้กับ T.V Serial* หรือ Soap Opera

๒.๒ บทละครโทรทัศน์

บทละครโทรทัศน์ถือเป็นหัวใจสำคัญในการผลิตละครโทรทัศน์เพราะบทละครโทรทัศน์เป็นสิ่งที่ผู้จัด ผู้กำกับ นักแสดงและทีมงานมองไปในทิศทางเดียวกัน บทละครโทรทัศน์สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท[๑] คือ

๒.๒.๑ บทละครโทรทัศน์ที่แปลงจากบทประพันธ์เดิม (นวนิยายหรือเรื่องแปล) การที่นำบทประพันธ์เดิมซึ่งมีอยู่แล้ว มาดัดแปลงเป็นบทละครโทรทัศน์ เพราะต้องการให้ผู้ชมทางบ้านมีความเข้าใจในเนื้อเรื่องได้ง่าย ไม่ต้องใช้จินตนาการประกอบมาก อีกทั้งบทละครโทรทัศน์มีการกำหนดมุมกล้อง กำหนดฉาก การแต่งกายของนักแสดง เวลาและสถานที่ ทำให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น

๒.๒.๒ บทละครโทรทัศน์ที่สร้างพล็อตเรื่องมาใหม่ ส่วนมากจะเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้น ณ เวลานั้นและกำลังเป็นที่สนใจของประชาชน หรือเป็นเรื่องที่เกิดจากความชอบส่วนตัวของผู้จัดเสนอเอง

---

* Dramatic Special ละครที่จัดขึ้นเฉพาะเป็นพิเศษเดือนละ ๑ ครั้ง หรือจัดให้มีโดยผู้อุปถัมภ์รายการพิเศษ เป็นละครยาว หรือดนตรียาว ๙๐ นาที หรือ ๒ ชั่วโมง

* T.V Series ละครที่เขียนขึ้นเป็นตอนๆ มีการนำมาเสนอทุกอาทิตย์

* T.V Serial ละครประเภทนี้สืบเนื่องมากจากละครวิทยุ และเพื่อเหตุผลทางเศรษฐกิจ ละครเหล่านี้จะบันทึกเทปไว้แล้วจึงนำเสนอ ละครประเภทนี้จะเป็นเรื่องราวต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับลักษณะของตัวละครเอก ๒ หรือ ๓ คน กับตัวละครรองๆ ลงไปอีกบ้างผสมผสานกับเรื่องใหม่ๆ ซึ่งทำให้ละครเดินต่อไป

[๑] ศิรินทิพย์ พิมเสน. (๒๕๔๕). *ปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่มีผลกระทบต่อการเขียนบทละครโทรทัศน์ไทย*. หน้า ๒๘.

๓ การผลิตละครโทรทัศน์ไทย

การผลิตละครโทรทัศน์เป็นงานสร้างสรรค์ที่ต้องมีผู้สร้างผลงาน และผู้บริโภค การผลิตละครโทรทัศน์ประกอบด้วย บุคคล ๓ ฝ่าย คือ ผู้ผลิต ผู้อุปถัมภ์รายการ และสถานีโทรทัศน์

๓.๑ ผู้ผลิตละครโทรทัศน์

ผู้ผลิตมีหน้าที่ในการจัดการด้านต่างๆ ในกระบวนการผลิตรายการละครโทรทัศน์ จะเป็นผู้ที่กำหนดทีมงานที่สำคัญๆ เช่น ผู้กำกับการแสดง ผู้เขียนบท ผู้ผลิตจะบริหารงานต่างๆ เพื่อให้การผลิตละครโทรทัศน์นั้นได้ผลงานที่ดี มีคุณภาพและได้รับผลกำไรมากที่สุด ส่วนมากแล้ว ผู้ผลิตรายการละครจะเป็นผู้ที่ติดต่อกับทางสถานีและรับเอานโยบายของสถานีโทรทัศน์มาผลิตรายการให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ทางสถานีกำหนดไว้ อาจเรียกได้ว่า เป็นผู้รับเหมาหรือผู้รับจ้าง ผลิตรายการละครโทรทัศน์ให้กับทางสถานีโทรทัศน์นั้นเอง[๑]

คุณสมบัติของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ มีดังต่อไปนี้[๒]

๑. มีใจรักในการทำงานและพยายามทำให้ผลงานออกมาดีที่สุด

๒. มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับการผลิตละครโทรทัศน์ เพื่อเข้าใจถึงศาสตร์การผลิตละครโทรทัศน์แต่อย่างไรก็ดีสิ่งที่สำคัญที่สุดในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าสำหรับผู้ผลิตที่ประสบความสำเร็จก็คือ ประสบการณ์ในการทำงานจริง

๓. มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ สอดแทรก ข้อคิด คติเตือนใจต่าง ๆ แฝงในเนื้อหาของละครโทรทัศน์ นอกจากนี้ พิจารณาการนำเสนอภาพต่างๆ อย่างรอบคอบ และมีวิจารณญาณ

๔. มีความรู้ทางด้านการผลิตรายการเป็นพื้นฐาน คือ อย่างน้อยต้องรู้ทฤษฎีการผลิต, ต้องรู้จักตำแหน่ง หน้าที่ และลักษณะงานในฝ่ายต่างๆ ส่วนในเรื่องของเทคนิคเฉพาะด้านอย่างเรื่องมุมกล้อง, การจัดไฟหรือแสงรวมถึงด้านเสียงนั้น ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องสันทัดแต่สามารถบอกสิ่งที่ตนต้องการให้กับฝ่ายเทคนิคที่รับผิดชอบด้านนั้นๆได้

๕. มีกลุ่มผู้สนับสนุนที่ดี เช่น ครู เพื่อน หรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพด้านนี้ และหากมี ครอบครัวที่ดำเนินงานในด้านนี้มาก่อนยิ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดการถ่ายทอดทางอาชีพการผลิตละครโทรทัศน์ได้เช่นกัน

๖. ให้ความสำคัญกับคุณภาพและมาตรฐานของงาน องค์ประกอบของการผลิตทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแสง,สี, เสียง ความสมบทบาทของนักแสดง, ความสมจริงของสถานที่

---

[๑] สุคันธนาฏ มุสิกะนุเคราะห์. (๒๕๔๕). *ความเป็นนักวิชาชีพด้านการผลิตรายการละครโทรทัศน์ในทัศนะของผู้ผลิตรายการและนักวิจารณ์.* หน้า ๔

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๑๙๔ – ๑๙๗.

และความเหมาะสมของเสื้อผ้า ฯลฯ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้ผลิตจะต้องให้ความสำคัญทั้งหมดอย่างเท่าเทียมกัน

๗. มีความรู้เรื่อง งบประมาณและการจัดสรรงบประมาณ เพราะงบประมาณถือเป็นตัวจักรสำคัญที่จะช่วยให้การผลิตดำเนินไปอย่างไม่ติดขัดหากผู้ผลิตมีการจัดสรรงบประมาณที่ดี การผลิตก็จะประสบความสำเร็จและนำกำไรมาสู่บริษัทผู้ผลิตได้ นอกจากนี้ผู้ผลิตยังต้องที่จัดสรรเวลาเป็น มีความรู้เรื่องจิตวิทยา และควรมีความรู้ด้านการบริหาร การจัดการและด้านการตลาดอีกด้วย

คำว่า "ระบบเส้นสาย" (Connection) ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการเป็นผู้ผลิตละครโทรทัศน์ เนื่องจากการซื้อบทประพันธ์ หรือการติดต่อนักแสดงให้มาแสดงในละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งๆ ผู้ผลิตจำเป็นจะต้องอาศัยการรู้จักและชอบพอกันเป็นส่วนตัวจึงจะช่วยให้การทำงานต่างๆ ราบรื่นดำเนินไปได้ด้วยดี

๓.๒ ผู้อุปถัมภ์รายการ

ผู้อุปถัมภ์รายการเข้ามามีบทบาทหรือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตรายการในลักษณะของธุรกิจ (Economic Exhange) เพราะผู้ชมเป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวกับการโฆษณาสินค้าของผู้อุปถัมภ์รายการ ดังนั้นละครโทรทัศน์จึงเป็นวิถีทางที่จะนำผู้ชมมาสู่สินค้าของเขาได้ ข้อพิจารณาหลักของผู้อุปถัมภ์รายการก็คือ ขนาดและสัดส่วนผสมที่รายการจะดึงดูดมาให้มากที่สุด โทรทัศน์โดยเฉพาะรายการละครโทรทัศน์[๑]จึงเป็นสื่อที่ดีในการโฆษณาประเภทสินค้าที่มวลชนบริโภค (Consumer Products)

วิธีการโฆษณาสินค้าในรายการโทรทัศน์มีหลายลักษณะตามช่วงเวลาดังนี้

๓.๒.๑ การโฆษณาในยุคแรกจะใช้ช่วงเวลาระหว่างหยุดพักการแสดงการโฆษณาแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ

ก. ใช้คนพูดโฆษณาสินค้า ผู้อุปถัมภ์รายการจะนำสินค้ามาไว้ในห้องส่ง และกำหนดให้คนของสถานีเป็นผู้พูด หรืออาจจะเป็นคนของบริษัทผู้หาสปอนเซอร์ก็ได้ โดยคณะละครต้องเสียเงินให้คนพูดโฆษณา ๑๐๐ – ๑๕๐บาทต่อ ๓ ครั้ง[๒] หรือบางกรณีผู้อุปถัมภ์รายการเป็นคนจ่ายเองแล้วแต่ข้อตกลง

---

[๑] วีระ สุภะ. (๒๕๓๗). *การศึกษากระบวนการในการผลิตละครชุดโทรทัศน์ไทย พ.ศ. ๒๕๓๖*. หน้า ๑๑๑.

[๒] เทิ่ง สติเฟื่อง. (๒๕๔๐). ครบรอบ ๔๐ ปีสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕. *ทีวีมือตีต*. หน้า ๖๒ – ๖๓.

ข. เป็นสไลด์หรือภาพยนตร์โฆษณา สไลด์โฆษณาสินค้าต่างๆ ส่วนใหญ่จะเก็บไว้ที่สถานี คณะละครต้องตกลงกับฝ่ายเทคนิคว่าละครเรื่องนี้ใครเป็นผู้อุปถัมภ์รายการบ้างเพื่อจะขึ้นสไลด์ถูก สไลด์โฆษณานี้เจ้าหน้าที่จะเป็นคนอ่าน ได้ค่าอ่านล่วงเวลาจากสสถานีคืนละ ๕๐ บาท สไลด์บางอย่างผู้อุปถัมภ์รายการจัดทำมาเอง แต่ส่วนใหญ่จะจ้างเจ้าหน้าที่ของสถานีทำ[๑]

สถานีโทรทัศน์ช่อง๔และสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ กำหนดเวลาในการโฆษณาเป็น ๑๐% ของเวลาการแสดงละครแต่ละเรื่อง และให้ผู้อุปถัมภ์รายการได้ ๓ ครั้ง คือ ต้น กลาง ท้ายของเรื่อง[๒]

ในระยะแรกผู้ผลิตบางคณะจะหาสปอนเซอร์เอง ถ้าละครดีมีคนนิยมดูมากสปอนเซอร์จะตกลงและมาติดต่อกับคณะละครเองส่วนคณะใดทำละครไม่ดีคนไม่นิยมดูก็จะหาผู้อุปถัมภ์รายการยาก ในการหาสปอนเซอร์จะมีตัวกลางทำหน้าที่หาสปอนเซอร์ให้กับคณะละครต่างๆ ทั้ง ๒ สถานีโดยคิดค่าหา๑๐% ของจำนวนเงินที่หาได้ หรือ ๑๐%ของราคาที่ตกลงกัน ตัวกลางหาสปอนเซอร์นี้มีความสำคัญต่อคณะละครมาก หัวหน้าคณะจะขาดทุนหรือได้กำไรมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถและความซื่อตรงของตัวกลางด้วยส่วนหนึ่ง ผู้ที่ทำหน้าที่หาสปอนเซอร์ที่มีชื่อเสียงที่สุด คือ เทิ่ง สติเฟื่อง(บรรยง เสนาลักษณ์) เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีช่อง ๔

ผู้อุปถัมภ์รายการในยุคแรก อาทิ เบียร์ไทยตราสิงห์, บริษัทลีเวอร์บราเธอร์, โรงงานยาสูบ,บริษัทวิทยาคม, ปลุกเสกโอสถ, 7up, บริษัทโอสถสภา, บริษัทไทยยานยนต์, เทวกรรมโอสถ,mobil Oil,นมตราหมี, บริษัทออสติน, เซพวิ่ง บอร์ด, ธนาคารออมสิน, บริษัทวอเตอร์เบอรี่คอมเปานด์, เสื้อยืดตราลูกไก่, เสื้อยืดตราห่านคู่, น้ำมันเชลล์, สีตราทหาร ฯลฯ

๓.๒.๒ ต่อมาการโฆษณามีการพัฒนาเป็นรูปแบบสปอตโฆษณา(Loose Spot) การโฆษณาในแต่ละครั้งกำหนดให้ ๓๐ – ๖๐ วินาทีอาจจะโฆษณามากกว่า ๑ ครั้งใน ๑ ชั่วโมงก็ได้[๓] สำหรับรายการละครโทรทัศน์ช่วงหลังข่าวทาง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ จะมีบริษัทตัวแทนโฆษณา หรือเอเจนซี่(Agency) จะเป็นตัวแทนบริษัทสินค้าและบริการในการซื้อเวลา เนื่องจากทั้ง ๒ สถานีขายเวลาทั้งปีในลักษณะให้โควต้าแก่ เอเจนซี่ ซึ่งลักษณะการซื้อเวลาเช่นนี้ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ เป็นผู้ริเริ่มประมาณ

---

[๑] อารีย์ นักดนตรี. (ม.ป.ป.). ตำนานโทรทัศน์ กับจำนง รังสิกุล. *ละครโทรทัศน์*. หน้า ๑๗๒.

[๒] อาจินต์ ปัญจพรรค์. (ม.ป.ป.). ตำนานโทรทัศน์กับ จำนง รังสิกุล. *ยักษ์ปากเหลี่ยม*. หน้า ๙๓.

[๓] อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (๒๕๔๒). *ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทยโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ*. หน้า ๓๔๖.

พ.ศ.๒๕๒๙[๑]หลักเกณฑ์ที่บริษัทโฆษณาใช้ในการซื้อเวลา คือ จำนวนของผู้ชมในช่วงเวลาเวลาไพร์มไทม์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ถือว่าดีที่สุด เพราะเป็นช่วงที่คนจะเปิดโทรทัศน์มาก เอเจนซี่จึงยอมซื้อเวลาตลอดทั้งปีทำให้ผู้ผลิตละครของสถานีโทรทัศน์ต้องรักษาเรตติ้งละครของตนให้สูงอยู่ตลอดเวลา หากละครเรื่องใดเรตติ้งไม่ดี ก็ต้องหาเรื่องใหม่มานำเสนอต่อไป คือ ทำให้ละครเรื่องนั้นจบกระชับขึ้น ส่วนละครโทรทัศน์ทางช่อง ๕ และช่อง ๙ สถานีโทรทัศน์จะขายเวลาให้ผู้ผลิตละคร ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องหาผู้อุปถัมภ์รายการเอง ผู้อุปถัมภ์รายการจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงกับผู้ผลิต ซึ่งจะส่งผลตั้งแต่แรกเริ่มกระบวนการผลิตเพราะผู้ผลิตมักจะนำแนวเรื่อง และผู้แสดงนำ เสนอให้เอเจนซี่ต่างๆ พิจารณาเพื่อการซื้อเวลาและเพื่อการดำเนินงานอย่างราบรื่น

๓.๒.๓ การโฆษณาสินค้าในระยะต่อมาอยู่ในรูปแบบการนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์ โดยที่การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้ผลิตมากและสามารถแบ่งได้ ๒ รูปแบบ [๒]คือ

๑. รูปแบบภาพอย่างเดียว(Visual Only) เป็นการแสดงสินค้า โลโก้ ป้ายโฆษณาหรือภาพอย่างอื่นที่บ่งบอกถึงความเป็นตราสินค้า ซึ่งจะมุ่งเน้นความสนใจไปที่ภาพสินค้าโดยปราศจากการบ่งบอกเนื้อหาข้อมูลรายละเอียดในรูปแบบของเสียง มีการปรากฏทั้งในระดับที่มีความเด่นชัดโดยพิจารณาจากขนาดภาพที่ใช้ ความถี่ และระยะที่ปรากฏทั้งนี้ผู้ผลิตแต่ละเรื่องจะมีวิธีการสื่อสารด้วยภาพแตกต่างกันไปหลายลักษณะ ดังนี้

ก. การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์โดยตัวละครเป็นผู้หยิบ ถือ หรือใช้สินค้าอยู่ในฉากใดฉากหนึ่งลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้สินต้านั้นเป็นจุดสนใจมากขึ้น เพราะสินค้าได้ถูกเน้นย้ำโดยตัวละคร

ข. การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์โดยให้สินค้าเป็นอุปกรณ์ประกอบฉากโดยการจัดวางสินค้าอยู่ในรูปของฉากหลัง(Background)หรือฉากหน้า (Foreground)

ค. การนำสินค้าให้ปรากฏโดยแสดงภาพสาธิตการใช้งาน (Demonstration) เป็นการสื่อคุณสมบัติจุดขายของสินค้าผ่านการแสดงของตัวละคร การวางสินค้าลักษณะนี้ถ้าสินค้ามีจุดเด่นในการใช้งานและสอดคล้องกับแนวเนื้อหาของละครแล้ว จะทำให้เกิดความกลมกลืนในการนำเสนอได้

---

[๑] วีระ สุภะ. (๒๕๓๗). *การศึกษากระบวนการในการผลิตละครชุดโทรทัศน์ไทย พ.ศ.๒๕๓๖.* หน้า ๑๑๑-๑๑๓.

[๒]เสริมยศ ธรรมรักษ์. (๒๕๔๒). *กระบวนการและประสิทธิผลของการวางสินค้าในละครโทรทัศน์.* หน้า ๑๒๕-๑๔๗.

ง. การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์โดยนำเสนอภาพสินค้า(Pack Shot) หรือป้ายโลโก้ตราสินค้าในละครเป็นการนำเสนอภาพสินค้าโดดๆ อย่างเด่นชัดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก่อนที่จะนำเสนอเหตุการณ์อื่นๆ ในลำดับต่อไป

๒. การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์โดยประกอบด้วยภาพและเสียง(Audio and Visual) เป็นการแสดงภาพที่มีสินค้าปรากฏอยู่ควบคู่ไปกับการเอ่ยอ้างชื่อสินค้าหรือข้อความใดๆ ที่สื่อหรือเชื่อมโยงถึงสินค้าด้วยเสียงพูดของตัวละคร การนำสินค้าให้ปรากฏในละครโทรทัศน์รูปแบบนี้มีอยู่ในสัดส่วนที่ไม่มากเมื่อเทียบกับรูปแบบการวางสินค้าโดยใช้ภาพอย่างเดียว

การที่ผู้ผลิตนำสินค้ามาปรากฏในละครโทรทัศน์ เนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ เพราะผู้ผลิตบางรายสามารถเรียกค่าใช้จ่ายในการนำสินค้ามาปรากฏได้ ผู้ผลิตละครมีความจำเป็นที่ต้องใช้สินค้าประกอบในฉากละครตามที่บทละครโทรทัศน์ได้กำหนดไว้ เป็นการอนุเคราะห์โดยการนำสินค้ามากปรากฏให้กับเจ้าของสินค้าที่อุปถัมภ์ละคร และเพื่อการพัฒนาการขายโฆษณา ผู้ผลิตต้องใช้วิจารณญาณในการนำสินค้ามาปรากฏในละครโทรทัศน์ เพราะอาจเป็นการยัดเยียดให้กับผู้ชมมากเกินไปจนขาดความเหมาะสมได้

๓.๓ สถานี

นโยบายของสถานีโทรทัศน์จะเป็นปัจจัยเงื่อนไขในที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ เช่น สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓ และช่อง ๗ มีนโยบายหลัก คือ การทำให้ธุรกิจบันเทิงของสถานีบรรลุผลกำไรที่สูง ดังนั้น การเลือกเรื่องหรือนักแสดงจะต้องมีผลทางการตลาดเป็นตัวตัดสินใจ หรือเป็นแนวนโยบายที่กำหนดไว้ สำหรับช่อง ๕ และ ช่อง ๙ เป็นการให้บริษัทผู้ผลิตเช่าเวลาไปบริหารเอง ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดจากสถานี คือ เรื่องการปรับผังของทางสถานี ที่อยู่ในขั้นออกอากาศ

ฉะนั้นความแตกต่างของบริษัทผู้ผลิตที่จะดำเนินงานในเรื่องการผลิตนั้นก็ขึ้นอยู่กับนโยบายของสถานีโทรทัศน์แต่ละสถานีเป็นปัจจัยสำคัญเพราะถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิต การกำหนดนโยบายของทางสถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะเน้นเรื่อง การตลาดเป็นส่วนใหญ่ คือ คำนึงถึงผลประโยชน์ด้านธุรกิจ[๑]ทำให้การผลิตละครโทรทัศน์ ข้อคำนึงของผู้ผลิตไม่ได้ขึ้นกับความสามารถและความถนัดในงานอย่างเดียวแต่จะต้องสามารถปรับกลยุทธ์ไปในทิศทางที่ตลาดต้องการด้วย เช่น ผู้ผลิตถนัดและมีความสามารถในละครชีวิต ละครสะท้อนสังคม แต่ตามสภาพของการตลาดในขณะนั้นละครที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ เป็นละครรักสามเส้า หรือละครตลก

---

[๑] พิศาล พัฒนพีระเดช. (๒๕๔๔). *นโยบายการผลิตละครโทรทัศน์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓.* หน้า ๓๖ – ๓๗.

ก็ต้องพยายามทำละครสนองความต้องการทั้งสถานีและตลาดผู้ชมด้วย มีผลให้ความหลากหลายและคุณภาพของละครดี ๆ ต้องลดลงไปด้วย

๔. วิธีการดำเนินการ ผลิตละครโทรทัศน์

การผลิตละครโทรทัศน์มีวิธีการอยู่ ๒ ลักษณะ คือ สถานีจ้างบริษัทผู้ผลิตผลิตงานออกอากาศ กับสถานีขายเวลาให้บริษัทผู้ผลิตจัดการเอง ลักษณะการจ้างบริษัทผู้ผลิตนั้นก็จะตกลงกันว่าสถานีให้ค่าผลิตสำหรับละครเรื่องหนึ่งเท่าไหร่ ยกตัวอย่าง ถ้าตกลงไว้ ๑ แสนบาท ผู้ผลิตก็ต้องบริหารงบประมาณให้อยู่ใน๑แสนบาทรวมกำไรที่บริษัทผู้ผลิตจะได้ด้วย โดยทางสถานีจะจัดการขายเวลาโฆษณาให้กับผู้อุปถัมภ์รายการเอง แต่ถ้าสถานีขายเวลาให้บริษัทผู้ผลิต บริษัทต้องตัดสินใจเรื่องงบประมาณการผลิตตลอดจนขายเวลาเองทั้งหมด นอกจากลักษณะการดำเนินงานทั้ง ๒ รูปแบบนี้ ทางช่อง ๓ ยังมีการผลิตอีกลักษณะ คือการจ้างผู้ผลิตเฉพาะบุคคลตามหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ผู้จัด ผู้กำกับ ผู้เขียนบท หรือธุรกิจกองถ่ายเพื่อดำเนินการโดยได้รับค่าจ้างตามตกลงของแต่ละบุคคลต่างกับการจ้างในรูปบริษัทคือค่าตอบแทนจะไม่เพิ่มและลดลงแล้วไม่ว่าอัตราค่าผลิตมากหรือน้อยกว่า ๑ แสนบาท แต่ถ้าในรูปแบบบริษัทถ้าบริหารงานดี ๆ ผู้จัดอาจได้ค่าตอบแทนมากกว่าลักษณะนี้ หรือบางทีก็ขาดทุนซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นละครแนวประวัติศาสตร์หรือละครที่ลงทุนสูง การผลิตละครโทรทัศน์ไทยเพื่อออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ สามารถแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ

๔.๑ สถานีโทรทัศน์เป็นผู้ดำเนินการผลิต

สถานีโทรทัศน์เป็นผู้ดำเนินการผลิตเองโดยจ้างบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตละคร ได้แก่ ผู้กำกับการแสดง ผู้เขียนบท ธุรกิจกองถ่าย ฯลฯ ลักษณะการดำเนินงานประเภทนี้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าตอบแทนนักแสดง ค่าประกอบฉาก ค่าเช่าสถานที่ ฯลฯ สถานีจะเป็นผู้ออกให้ทั้งหมดเมื่อผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการของทางสถานี และจะจ่ายให้ตามหลักฐานทางการเงิน รายได้ของผู้ผลิตตามหน้าที่ต่างๆ ก็จะรับสุทธิเฉพาะค่าจ้างที่ตกลงกันเท่านั้น จึงแตกต่างจากลักษณะการดำเนินงานในรูปของบริษัทที่ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นการประมาณการ ซึ่งผู้จัดสามารถบริหารให้มีกำไรเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากค่าตอบแทนที่พึงจะได้อีกด้วย

๔.๒ ผู้ผลิตดำเนินงานร่วมกับสถานีโทรทัศน์หรือรับผลิตเอง

บริษัทผู้ผลิตหรือผู้จัดละครดำเนินงานร่วมกับฝ่ายผลิตรายการของสถานีหรือดำเนินการเองทั้งหมด โดยได้รับค่าจ้างผลิตละครไปบริหารเองเป็นตอนๆหลังจากผ่านขั้นตอนการเสนองบประมาณต่อสถานีแล้ว ผู้จัดจึงต้องรับผิดชอบทั้งหมด ดังนั้นรายได้ของทีมผู้จัดนั้นจะเกิดผลกำไรในการบริหารของผู้จัดเอง เช่น ผู้จัดละครบริษัทหนึ่งเสนองบประมาณในการผลิต ๑ เรื่อง

ค่าใช้จ่ายในส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ค่าเช่าสถานที่ถ่ายทำ ค่าตัวนักแสดง ค่าของประกอบฉาก ฯลฯ รวมแล้วประมาณ ๑ แสนบาท เมื่อสถานีโทรทัศน์พิจารณาแล้วอนุมัติให้ดำเนินการได้นั้น ผู้จัดละครต้องนำเงินมาบริหารโดยให้มีกำไร และค่าตอบแทนสำหรับทีมผู้จัดด้วย

แม้ว่าการดำเนินงานลักษณะนี้มีอัตราเสี่ยงในระดับหนึ่งคือ ถ้าบริหารเงินและบริหารงานไม่ดีงบประมาณอาจจะไม่ลงตัวตามเสนอมีผลทำให้กำไรน้อย หรือไม่ได้เลยไปจนถึงขาดทุน ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับลักษณะแรกแล้ว ลักษณะแรกได้ค่าตอบแทนแน่นอนกว่า อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ผลิตรับผลิตเองก็เป็นลักษณะการดำเนินงานที่ได้รับความนิยมจากบริษัทผู้ผลิตจำนวนมาก โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ และทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗

๔.๓. การเช่าเวลาจากทางสถานี

บริษัทผู้ผลิตเช่าเวลาจากสถานีโทรทัศน์แล้วมาดำเนินการผลิตละครโทรทัศน์เพื่อออกอากาศซึ่งต้องทำหน้าที่หาโฆษณา หรือผู้สนับสนุนเอง รายได้ของผู้ผลิตจึงเกิดจากการขายเวลาในการโฆษณาด้วย ลักษณะการดำเนินงานลักษณะนี้ผู้ผลิตจึงมีอำนาจในการตัดสินใจค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นแนวเรื่อง เรื่อง ผู้แสดง ผู้กำกับ เพราะการขาดทุนหรือกำไรนั้นขึ้นอยู่กับตัวผู้ผลิตเอง แม้ว่าจะขายเวลาได้ไม่ครบก็ต้องจ่ายค่าเวลา ตามอัตราที่สถานีกำหนดไว้ สำหรับสถานีที่มีการดำเนินงานลักษณะนี้ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม สถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ ในปัจจุบัน ได้แก่ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕ และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ อ.ส.ม.ท. เป็นต้น

๕. บุคลากรที่มีบทบาทในการผลิตละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์หนึ่งเรื่องต้องอาศัยบุคลากรหลายฝ่าย เพราะผู้จัดละครเพียงคนเดียวไม่สามารถทำงานทุกอย่างในเวลาเดียวกันได้ จึงจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายมาช่วยดูแล บุคคลเหล่านี้จะถูกคัดเลือกโดยผู้จัดหรือหัวหน้าคณะละคร ได้แก่ ผู้ประพันธ์ และผู้เขียนบทละคร นักแสดง ผู้กำกับการแสดง ผู้บอกบท เจ้าหน้าฝ่ายเทคนิค ซึ่งหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ มีดังนี้

๕.๑ ผู้ประพันธ์และนักเขียนบทละคร

งานที่ผู้จัดนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้พร้อมที่จะแสดงในรูปของบทละครโทรทัศน์โดยผู้เขียนบทละคร หรือบางกรณีนักเขียนบทละครก็คิดเรื่องขึ้นเอง และเขียนออกมาเป็นบทละครโทรทัศน์ ถ้าเป็นเรื่องที่เป็นนวนิยายหรือเรื่องสั้นก่อนที่จะนำมาทำเป็นบทละครก็ต้องเสียค่าเรื่องให้แก่นักประพันธ์

เรื่องที่นำมาทำเป็นบทโทรทัศน์ในยุคช่อง ๔ บางขุนพรหมจะเป็นเรื่องที่เคยแสดงละครเวทีมาแล้ว นักเขียนบทละครส่วนใหญ่มาจากนักเขียนบทละครเวทีและนักแสดงละครเวทีเช่น

เดียวกับผู้จัดทำ เช่น สุวัฒน์ วรดิลก อิงอร ส. อาสนจินดา นักเขียนบทละครไม่ได้ผูกขาดว่าต้องเขียนบทละครให้กับคณะไหน แต่ส่วนใหญ่คณะไหนให้ใครเขียนก็จะจ้างแต่คนนั้น ในปัจจุบันก็เช่นเดียวกันที่ผู้เขียนบทมักจะเขียนให้กับบริษัทที่ตนเขียนให้อยู่ประจำ

การเขียนบทละคร จะเขียนตามนโยบายและลักษณะการดำเนินงานของแต่ละสถานี เช่น ช่อง ๓ เป็นลักษณะที่ผู้จัดมอบหมายให้ผู้เขียนบทไปทำงานมา การทำงานค่อนข้างจะขั้นตอนน้อยไม่ต้องผ่านใคร สำหรับนโยบายการออกอากาศไป ถ่ายทำไป ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การเขียนบทนั้นแตกต่างกัน เช่น ช่อง ๓ เป็นการผลิตละครไว้รอออกอากาศ แต่ถ้าเป็นช่อง ๕ และช่อง ๗ จะเป็นลักษณะถ่ายทำไปออกอากาศไป จึงเป็นโอกาสที่ผู้เขียนจะปรับปรุงบทให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่ายได้ เพราะจะมีผลสะท้อนกลับมาอยู่เสมอ[๑]

๕.๒ ผู้กำกับการแสดง

ในการผลิตละครโทรทัศน์นั้น ผู้กำกับการแสดงถือเป็นบุคคลที่สำคัญ เป็นผู้สร้างฝันร่วมกับผู้เขียนบทและถ่ายทอดออกมาให้สมจริง ผู้กำกับมีหน้าที่สำคัญในการผลิตละครโทรทัศน์ เพราะนักแสดงจะแสดงได้สมบทบาทของตัวละครในเรื่องหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนตัวและการกำกับการแสดง ผู้กำกับจึงมีหน้าที่สำคัญในการกำกับให้นักแสดงทุกคนแสดงได้ตามบทของตัวละคร ละครโทรทัศน์ในยุคแรกเป็นการแสดงสด ผู้กำกับต้องคุมการซ้อมก่อนการแสดงจริง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่บอกทิศทางของการเคลื่อนไหวของนักแสดงด้วย ผู้กำกับมาจากการคัดเลือกจากผู้ผลิต ละครโทรทัศน์บางเรื่องผู้ผลิตก็เป็นผู้กำกับเอง

เมื่อเริ่มแรกของการเกิดละครโทรทัศน์สถานีโทรทัศน์ช่อง๔ ไม่มีผู้กำกับการแสดง อาศัยความร่วมมือของนักแสดง ผู้กำกับรายการและผู้กำกับเวทีเริ่มมีพร้อมช่อง๕ในพ.ศ. ๒๕๐๑ ทางช่อง ๕ ผู้กำกับส่วนใหญ่มาจากคนในวงการละครเวที ได้แก่ ทัต เอกทัต, สาหัส บุญหลง ส. อาสนจินดา สุพรรณ บูรณพิมพ์ และแก้วฟ้า(แก้ว อัจฉริยะกุล) ผู้กำกับการแสดงที่ไม่ได้มาจากละครเวที ได้แก่ สักกะ จารุจินดา เนรมิต กลัสนิมิตร จรี อมาตยกุล และถาวร สุวรรณ

๕.๓ ผู้บอกบท

ละครโทรทัศน์ในช่วงแรก ผู้บอกบทถือว่าเป็นคนสำคัญคนหนึ่ง เริ่มต้นเมื่อนักแสดงได้บทจะต้องอ่านและทำความเข้าใจกับบท เพื่อจะได้รู้ว่าตนเองจะต้องแสดงท่าทางอย่างไร จะต้องพูดอะไรบ้างและเพื่อที่จะได้ซินกับคำพูดที่จะต้องใช้โต้ตอบกัน แต่เนื่องจากนักแสดงละครมีจำนวนน้อย ละครโทรทัศน์ออกอากาศจำนวนมาก และนักแสดงยังต้องเอาเวลาไปแสดงภาพยนตร์ด้วยทำให้จำบทที่จะต้องพูดไม่ได้จึงจำเป็นต้องอาศัยคนบอกบท แต่ถึงแม้ว่านักแสดงท่อง

---

[๑] ศิรินทร์ทิพย์ พิมพเสน. (๒๕๔๕). *ปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่มีผลกระทบต่อการเขียนบทละครโทรทัศน์.* หน้า ๙๒.

บทมาอย่างดีก็จำเป็นต้องมีคนบอกเพื่อป้องกันความผิดพลาด เนื่องจากหากแสดงผิดพลาดแล้วไม่สามารถจะแก้ไขได้เพราะเป็นการแสดงสดไม่ได้อัดเทปไว้ ฉะนั้นหน้าที่หลักของผู้บอกบก คือ ควบคุมบทบาทการพูดของผู้แสดงให้เป็นไปตามบทละคร การบอกบทบางตอนมีการใช้ท่าทางประกอบด้วยเพื่อป้องกันความผิดพลาดของผู้แสดง และต้องระมัดระวังไม่ให้เสียงของตนดังลอดเข้าไมโครโฟนของผู้แสดงจนผู้ชมทางบ้านได้ยิน[๑] ละครเรื่องหนึ่งใช้ผู้บอกบท ๑ หรือ ๒ คน ถ้าตัวละครหลายคนก็ต้องใช้ ๒ คน คอยบอกคนละข้าง ถ้าตัวแสดงน้อยใช้ผู้บอกบทเพียงคนเดียวก็พอ หรือใช้ ๒ คนก็ได้เพื่อป้องกันการไม่ได้ยินในกรณีที่นักแสดงต้องเดินไปอีกฟากหนึ่ง

ผู้บอกบทในสมัยนั้น ได้แก่ บุญส่ง ดวงดารา, อำนวย ศิริจันทร์, และฉลวย ศรีรัตนา โดยได้รับค่าตอบแทนครั้งละ ๑๕๐ บาท ในปัจจุบันไม่ได้ใช้คนบอกบทเพราะนักแสดงท่องจำบทเองและใช้การบันทึกเทปโทรทัศน์แทนการแสดงสดตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๙[๒] เป็นต้นมา

๕.๔ ผู้จัดการกองหรือธุรกิจกองถ่าย

บุคลากรฝ่ายนี้จะมีประจำทุกกองถ่าย ปฏิบัติหน้าที่สำคัญที่ผู้จัดละครผู้กำหนดไว้ คือ คอยดูแลประสานงานทุกอย่างในกองถ่าย ให้แต่ละแผนกสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งมีหน้าในการดูแลความเรียบร้อยต่างๆ ในขณะถ่ายทำ ทั้งในเรื่องความประพฤติของทีมงานและนักแสดง ความสะอาดเรียบร้อยของสถานที่ถ่ายทำ อำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ร่วมงาน ดูแลเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม และที่สำคัญเป็นผู้ออกคิวถ่ายในแต่ละครั้งโดยเป็นผู้ควบคุมดูแลในเรื่องค่าใช้จ่ายในการถ่ายทำให้เป็นไปตามงบประมาณที่วางไว้

๕.๕ เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิค

ในยุคแรกเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคทางสถานีเป็นผู้จัดหาแต่ในปัจจุบันผู้จัดเป็นผู้จัดหาทีมงานฝ่ายเทคนิคเอง ซึ่งหน้าที่ต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

๕.๕.๑ ผู้กำกับรายการ หรือ ผู้กำกับภาพ จะเป็นคนที่ดูมุมกล้อง แสง และสี ในยุคแรกผู้กำกับรายการทำงานในห้องควบคุม (Control Room) ระหว่างการแสดงผู้กำกับรายการจะติดต่อและสั่งงานกับผู้กำกับเวทีและช่างกล้องโดยใช้ไมโครโฟนและหูฟัง[๓] ผู้กำกับรายการมีหน้าที่ดูแลการซ้อม ก่อนการแสดงจริงเพื่อรู้คิว(Cue)[๔] ของตัวละคร มุมกล้องและทิศทางการเข้า

---

[๑] อนุวัตร สุวรรณสาโรช. (๒๕๐๒). *บทความนิตยสารไทยโทรทัศน์.* หน้า ๓๔, ๖๖-๖๗.

[๒] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๐). *ละครโทรทัศน์.* หน้า ๖.

[๓] นวรัตน์ โขมพัสตร์. (๒๕๒๓). *การผลิตรายการโทรทัศน์.* หน้า ๓๘.

[๔] ธาตรี. (๒๕๒๐). นินารถผู้ช่ำชองยุทธวิธีการกำกับเวทีทางโทรทัศน์. *นิตยสารไทยโทรทัศน์.* หน้า ๗.

ออกของตัวละคร โดยจะทำความเข้าใจกับผู้กำกับเวที ช่างกล้อง นักแสดง และผู้กำกับการแสดง เมื่อถึงเวลาแสดงจริง ภาพจากช่างกล้องจะปรากฏบนจอภาพในห้องควบคุมซึ่งผู้กำกับรายการประจำอยู่ถึง๓ ภาพ ผู้กำกับรายการก็จะทำหน้าที่คัดเลือก ๑ ใน ๓ ภาพนั้นส่งจอใหญ่และจอใหญ่จะมีผู้กำกับภาพช่วยแต่งเติมความคมชัดและส่งออกอากาศ ผู้กำกับรายการละครในยุคแรกของช่อง ๔ ได้แก่ พิชัย วาศนาส่ง และ สมชาย มาลาเจริญ ยุคต่อมาคือ มีศักดิ์ นาครัตน์ และในปัจจุบัน ผู้กำกับภาพส่วนใหญ่จะอยู่กับบริษัทกล้อง ถ้าใช้กล้องของบริษัทไหนก็จะผู้กำกับภาพที่นั้น บริษัทกล้อง ได้แก่ บริษัทDBS, บริษัทSiam ฯลฯ

ในปัจจุบัน(พ.ศ.๒๕๔๘) หน้าที่ของผู้กำกับรายการยังไม่เปลี่ยนแปลงจากในอดีต นอกจากเพิ่มความทันสมัยของเทคโนโลยีมากกว่า เพราะเป็นการถ่ายทำนอกสถานที่และเป็นการบันทึกเทปซึ่งต่างจากยุคแรก ผู้กำกับรายการจึงต้องเปลี่ยนสถานที่จากห้องควบคุมเป็นรถควบคุมหรือที่เรียกกันว่ารถOB(OutdoorBroadcasting)ลักษณะเป็นรถตู้ภายในประกอบด้วยอุปกรณ์ทางเทคนิคในการควบคุมการถ่ายภาผู้กำกับรายการ และคัดเลือกภาพที่ได้ส่งไปยังจอภาพหน้าผู้กำกับการแสดง[๑]

๕.๕.๓ ผู้กำกับเวที เป็นผู้ผิดชอบการแสดงในห้องส่งและทำงานประสานกันระหว่างผู้ร่วมงานในห้องส่งกับห้องควบคุม ทำหน้าที่ฟังคำสั่งจากผู้กำกับรายการและสั่งตัวละครและเจ้าหน้าที่ในห้องส่งอีกที่หนึ่ง คอยให้สัญญาณตัวละครในระหว่างการแสดงใช้ทางเข้า-ออกให้ตัวละครเพื่อป้องกันการติดหน้ากล้อง ให้คำแนะนำแก่ผู้กำกับรายในเรื่องทิศทางกล้องซึ่งบางครั้งผู้กำกับรายการมองไม่เห็นเพราะไม่ได้อยู่ห้องส่ง คอยควบคุมความพร้อมของผู้แสดงตลอดจนฝ่ายฉาก กล้องและผู้ร่วมงานทุกคนในห้องส่ง ให้พร้อมก่อนการแสดงละคร ผู้กำกับเวทีคนสำคัญของช่อง ๔ คือ นินารถ ชำชองยุทธ ส่วนช่อง ๕ คือ สุทัศน์ วัฒนศรศักดิ์[๒]

ผู้กำกับเวทีในปัจจุบัน คือ ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงมีหน้าที่ฟังคำสั่งจากผู้กำกับดูแลภาพรวมในแต่ละฉากรวมถึงความพร้อมของนักแสดงให้ได้ตามบทและตามความต้องการของผู้กำกับ

๕.๕.๓ ช่างกล้อง ตามปกติการจัดฉากละครในแต่ละฉากจะใช้กล้องไม่น้อยกว่า ๒ กล้อง ช่างกล้องจะประสานกับผู้กำกับรายการโดยทางไมโครโฟนแบบมีหูฟัง ช่างกล้องจะทำหน้าที่จับภาพตามมุมที่ผู้กำกับรายการสั่ง โดยใช้ความรวดเร็วที่จะจับภาพด้วยการเลือกใช้เลนส์(Lens) และ โฟกัส (Focus) ตามตำแหน่งของขนาดการจับภาพ แต่หลักการสำคัญองช่างกล้อง คือการจับภาพให้คมชัดที่สุด

---

[๑] ปัญญา ชุ่มฤทธิ์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์,ที่บริษัท ไทย ฟิล์ม บิซ โปรดักชั่น จำกัด. (๒๕๔๘, ๒๘ ตุลาคม).

[๒] มาเวอริค. (๒๕๐๗). *นิตยสารแฟนสัมพันธ์.* หน้า ๓๑.

๕.๕.๔ ผู้ควบคุมเสียง จะรับผิดชอบในเรื่องของการรับเสียงของไมโครโฟน และอุปกรณ์บันทึกเสียงทั้งหมด ตามธรรมชาติของสื่อโทรทัศน์เป็นการเสนอด้วยภาพและเสียง ตัวภาพที่ถ่ายมาดี แสดงดี แต่ถ้าเสียงออกมามีปัญหาก็ถือได้ว่า การผลิตละครโทรทัศน์เรื่องนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

๕.๕.๕ ผู้ควบคุมแสง มีหน้าที่จัดแสงในแต่ละฉากแต่ละตอนให้เข้ากับบรรยากาศของเรื่อง เช่น จัดแสงให้เป็นกลางวัน หรือกลางคืน จัดแสงให้มีความลึกไม่แบนทำให้ภาพออกมาสวยงามตามความหมายของเรื่อง นอกจากนี้การจัดแสงในการถ่ายทำละครโทรทัศน์ยังมีความสำคัญอย่างหนึ่งในหลายๆ อย่างเพราะ กล้องโทรทัศน์จะไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธาภาพ หากไม่มีปริมาณแสงที่เพียงพอโดยเฉพาะแสงที่ตกลงมายังวัตถุที่ต้องการมอง หรือสร้างอารมณ์ให้กับภาพ เช่น การให้แสงในระดับสายตาของผู้แสดงก็สามารถสร้างอารมณ์น่ากลัวตื่นเต้นให้ผู้ชมได้ การให้แสงมืด ๆ ทึม ๆ มีเงาทำให้เกิดความรู้สึกลึกลับ ซึ่งจะพบในละครประเภทลึกลับ หรือละครผี แต่ถ้ามีแสงสว่างก็จะบ่งบอกถึงอารมณ์ที่มีความสุข รื่นเริง เพื่อสร้างบรรยากาศ และอารมณ์ นับว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากและละเอียดอ่อนมากในการผลิตละครโทรทัศน์

๕.๖ ผู้จัดฉาก อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายศิลปกรรม มีหน้าที่

๑. จัดฉากให้เหมาะสมกับเรื่อง
๒. ออกแบบตามความต้องการของผู้จัด
๓. สร้างฉากตามแบบที่ออกมา
๔. เก็บรักษาอุปกรณ์ทำฉากและประกอบฉากทั้งหมด
๕. จดจำและสร้างฉากให้เหมือนเดิมเมื่อมีการแสดงฉากเดิมในครั้งต่อไป

ผู้จัดฉากที่มีชื่อเสียงของช่อง ๔ คือ สักกะ (ชาติ) จารุจินดา ในยุคหลังการใช้ฉากละครมีน้อยส่วนใหญ่จะถ่ายจากสถานที่จริง ฝ่ายศิลปกรรมจะจัดเพียงอุปกรณ์ประกอบ เพื่อให้สถานที่นั้นดูสมจริงมากขึ้น ฉากที่จัดจะเน้นความสมจริง หรือ สร้างฉากตามที่บทละครกำหนดมา ละครโทรทัศน์ในยุคหลังที่ใช้ฉาก คือ ละครประเภทซิทคอม ฉากสามารถเก็บแล้วนำมาประกอบใช้ใหม่เมื่อต้องการ

ส่วนละครประวัติศาสตร์ ต้องสร้างฉากขึ้นเพื่อให้เหมือนหรือคล้ายกับสถานที่ในเรื่องมากที่สุดส่วนใหญ่เป็นการสร้างฉากนอกสถานที่ไม่ใช่ในสตูดิโอเหมือนในยุคแรก

๕.๗ ผู้ออกแบบเสื้อผ้า ในยุคแรกนักแสดงต้องเตรียมเสื้อผ้ามาเอง ยกเว้นละครที่ต้องใช้เสื้อผ้ารูปแบบเฉพาะผู้จัดจะจัดเตรียมให้หรือบางทีก็ยืมจากทางสถานเช่น ละครอิงประวัติศาสตร์ ละครพันทาง ฯลฯ แต่ในปัจจุบันทางผู้จัดจะจ้างคนออกแบบเสื้อผ้าเพื่อให้นักแสดงมี

บุคลิก เป็นไปตามบท นักแสดงไม่ต้องเตรียมเสื้อผ้ามาหรือถ้าทางนักแสดงมีเสื้อผ้าซึ่งตรงกับบทประพันธ์อยู่แล้วก็จะบอกกับคนออกแบบเพื่อนำเสื้อผ้าของตนมาเข้าฉาก จะได้ไม่ต้องตัดเย็บหรือซื้อเสื้อผ้าใหม่ หรือมิฉะนั้นก็จะยืมเสื้อผ้าจากห้องเสื้อมาให้นักแสดงใส่ บางครั้งห้องเสื้อจะเสนอเสื้อผ้ามาเป็นสปอนเซอร์ในละครโทรทัศน์ โดยมีการแลกเปลี่ยนด้วยขึ้นชื่อห้องเสื้อหรือยี่ห้อเสื้อผ้าให้ในตอนจบของละครโทรทัศน์[๑]

๕.๘ ช่างแต่งหน้า , ทำผม (ในยุคของช่อง ๔ บางขุนพรหม) นักแสดงส่วนใหญ่จะแต่งหน้ากันเองโดยทางสถานีมีห้องแต่งตัวและมีเครื่องสำอางไว้ให้ แต่ในปัจจุบันช่างแต่งหน้าทำผม จะเป็นผู้เปลี่ยนแปลงหน้าตาของนักแสดงให้มีลักษณะหน้าตาสอดคล้องกับบทละครที่เขียนไว้ สามารถทำให้นักแสดงดูหนุ่มสาว ดูมีอายุมากขึ้น และสามารถเปลี่ยนโฉมของตัวนักแสดงโดยไม่เหลือเค้าเดิมเลยก็มี ถ้าบทกำหนดไว้ ช่างแต่หน้าทำผมจะรับจ้างแต่งให้ละครโทรทัศน์ได้หลายเรื่องแล้วแต่วันว่างของตน หรือถ้ามีฝีมือและถูกใจผู้จัดก็จะจ้างกันตลอดทุกเรื่อง

สำหรับละครโทรทัศน์ที่เป็นเรื่องราวในอดีตที่เรียกว่า “พีเรียด” (Period drama) หรือละครที่ตัวแสดงมีลักษณะผิดไปจากธรรมชาติ ช่างแต่งหน้าจะมีงานมากขึ้น เช่น อาจจะต้องทำรอยเหี่ยวบนใบหน้าหรือฟันจะยื่นออกมาซึ่งผิดไปจากธรรมชาติ ซึ่งนอกจากอารมณ์ต่างๆ ที่แสดงทางสีหน้าจะดูสมจริงขึ้นถ้าได้การแต่งหน้าช่วยเสริมเข้าไปจะทำให้ละครดูสมจริงและน่าดูมากขึ้น

การผลิตละครโทรทัศน์เป็นงานศิลปะแขนงหนึ่ง ซึ่งต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ประยุกต์เข้าด้วยกันถึงแม้ว่าบริษัทของแต่ละสถานีนั้นจะมีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันแต่ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการผลิตก็มักจะยึดหลักเกณฑ์ของขั้นตอนตามความเห็นของผู้ผลิต

๖. ขั้นตอนการผลิตละครโทรทัศน์

ขั้นตอนการผลิตละครโทรทัศน์ของแต่ละบริษัทผู้ผลิตแต่ละสถานีมี ๔ ขั้นตอน ตามลำดับ ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีความสำคัญทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันตามลักษณะการดำเนินงานของสถานี ซึ่งยึดหลักเกณฑ์ ๔ ประการ[๒] ดังนี้

๑. ขั้นวางแผน
๒. ขั้นเตรียมการ
๓. ขั้นถ่ายทำ

---

[๑] กฤตาภรณ์ ไม้งาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, (๒๕๔๘,๕ ตุลาคม) ที่อาคารมาลีนนท์

[๒] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). *ละครโทรทัศน์*. หน้า ๑๘.

๔. ขั้นประเมินผล

๖.๑ ขั้นวางแผน

ก่อนที่จะผลิตรายการผู้ผลิตจำเป็นอย่างยิ่งที่จะคิดวางโครงการผลิตรายการละคร เพื่อเสนอต่อสถานีโทรทัศน์และผู้อุปถัมภ์รายการ หรือนายทุนอื่นๆ การคิดโครงการผลิตรายการละครนี้ ได้แก่ แนวเรื่อง ความยาวต่อตอน ความยาวของเรื่องทั้งหมดจบในกี่ตอน ประเภทของละคร ระยะเวลาในการผลิต กลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ต้องส่งเรื่องย่อเพื่อให้คณะกรรมการบริหารงานวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์(กบว.) พิจารณาแล้วส่งผลการพิจารณากลับมายังสถานีเพื่อดำเนินงานขั้นต่อไป แม้ว่าปัจจุบัน กบว.จะยกเลิกไปแล้วก็จะมีกรรมการของทางสถานีคอยตรวจซึ่งส่วนใหญ่ก็จะติงมาตามหลักเกณฑ์เดิม ๆ ของกบว. ที่เคยปฏิบัติมา

ขั้นตอนการวางแผนของทีมงานผู้ผลิต แต่ละสถานีมักจะมีลักษณะขั้นตอนที่คล้ายกัน คือ การคิดแนวเรื่อง หรือเลือกเรื่อง กำหนดตัวผู้ร่วมงานและงบประมาณต่างๆเพื่อผลิตเป็นละครโทรทัศน์ ส่วนความแตกต่างเป็นเรื่องของวิธีการซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่มาเป็นตัวกำหนดให้มาเป็นไปตามลักษณะการดำเนินงานของแต่ละทีมผู้ผลิต

๖.๑.๑ การเลือกเรื่อง

ทีมผู้ผลิตแต่ละทีมจะเลือกเรื่องที่จะสร้างตามความสามารถหรือความชำนาญของผู้ผลิตหรือเป็นเรื่องที่ผู้ผลิตชื่นชอบก่อน ถึงแม้ว่าอำนาจในการตัดสินใจในการเลือกจะขึ้นอยู่กับบทบาทหรือลักษณะการดำเนินงานของสถานี โดยปกติหลักในการพิจารณานั้นขึ้นอยู่กับ ๑. นโยบายของสถานี ๒. การตลาด ๓. สภาพการแข่งขัน ๔. ช่วงเวลาการออกอากาศ[๑] ทีมงานผู้ผลิตของสถานีโทรทัศน์แต่ละแห่งได้กล่าวถึงขั้นตอนการเลือกเรื่องไว้คือ

ทีมงานผู้ผลิตของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๓ กล่าวถึง การวางแผนในการผลิตละครโทรทัศน์ว่าคือการเลือกเรื่องเสนอต่อผู้บริหารของสถานีเพื่อขออนุมัติการดำเนินขั้นต่อไป ส่วนใหญ่มักจะเลือกจากเรื่องที่ประสบความสำเร็จมาจากสื่ออื่น ๆ เช่น หนังสือ ละครวิทยุและภาพยนตร์ หรืออาจจะเลือกจากเรื่องที่เคยผลิตประสบความสำเร็จมาแล้วในอดีต ทั้งนี้จะต้องตรงต่อความต้องการของทุกฝ่าย คือ ทีมผู้จัด สถานี และผู้ชมด้วย[๒]

ทีมงานผู้ผลิตละครโทรทัศน์ของสถานีกองทัพบกช่อง๕ กล่าวถึงการวางแผนในการเลือกเรื่องที่จะมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์นั้นมักจะเน้นด้านการตลากมากกว่า เนื่องจากลักษณะการดำเนินงานของผู้ผลิตของช่องนี้เป็นการเช่าเวลาเพื่อผลิตละครไปออกอากาศ โดยไม่ต้องผ่านการตัดสินใจจากสถานีในเรื่องของการกำหนดแนว และประเภทของเรื่อง ดังนั้นทีมผู้ผลิตจะ

---

[๑] วีระ สุภะ. (๒๕๓๖). *การศึกษากระบวนการในการผลิตละครชุดโทรทัศน์ไทย พ.ศ. ๒๕๓๖.* หน้า ๔๒-๔๓.

[๒] *แหล่งเดิม.* หน้า ๔๐.

ต้องรับผิดชอบทั้งกระบวนการผลิต ไม่ใช่เพียงขั้นตอนการผลิต (Production) เท่านั้น แต่รวมต้องวางแผนการตลาดตลอดจนประเมินผลรายการเองทั้งหมด [๑]

ส่วนทีมผู้ผลิตของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๗ จะนำเอาเรื่องและนโยบายของทางสถานีไปเป็นข้อกำหนดในการดำเนินงาน ทั้งนี้ทางผู้บริหารของสถานีจะเลือกเรื่องแล้วมอบหมายให้บริษัทผู้ผลิตไปทำตามแต่ความถนัด บริษัทผู้ผลิตจะทำหน้าที่เพียงด้านโปรดักชั่น แต่อย่างเดียว ในขั้นการเลือกเรื่องของสถานีจะมีทีมอ่านแล้วจึงไปซื้อบทประพันธ์มาไว้ก่อนส่งให้บริษัทผู้ผลิต ภายหลังช่อง ๗ เริ่มมีผู้จัดเพิ่มขึ้น การเลือกเรื่องจึงมาจากผู้จัดและนำเสนอต่อสถานีเพื่อรอการอนุมัติของทางสถานีโทรทัศน์

สำหรับทีมงานผู้ผลิตของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ อสมท. จะมีลักษณะการดำเนินงานเหมือนกับช่อง ๕ คือ การเช่าเวลามาผลิตละครโทรทัศน์ออกอากาศจึงมีอิสระในการเลือกค่อนข้างมาก ลักษณะการเลือกก็ต้องดูความนิยมของผู้ชมเป้าหมายของผู้อุปถัมภ์รายการ

๖.๑.๒ การกำหนดผู้ร่วมงาน

การวางตัวผู้ร่วมงานให้เหมาะสมกับละครที่จะผลิตเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เขียนบท ผู้กำกับการแสดง และผู้กำกับรายการ เนื่องจากในทางปฏิบัตินั้น แต่ละคนมีความรู้ความสามารถและความถนัดในเรื่องที่จะผลิตแตกต่างกัน เช่นการเขียนบท หรือผู้กำกับบางคนถนัดเรื่องชีวิต ละครอิงประวัติศาสตร์ ละครวัยรุ่น ฯลฯ ดังนั้นการเลือกผู้ร่วมงานจึงมีหลักเกณฑ์คือต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถและชำนาญการ ความถนัดและแง่มุมในการผลิตจะทำให้ผลงานนั้นจะแตกต่างกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ก็คือบุคลากรที่จะรองรับงานด้านนี้มีค่อนข้างน้อยประกอบกับปัจจัยด้านต่างๆ เช่น นโยบาย เงินทุน เวลา การแข่งขันทางการตลาดนั้นก็เป็นจุดทำให้กระบวนการในการผลิตละครในขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้ด้วยเหมือนกัน

๖.๑.๓ กำหนดงบประมาณค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตละครโทรทัศน์ โดยมากผู้ผลิตละครคิดเฉลี่ยต่อความยาวละคร ๑ ตอนที่ออกอากาศ ซึ่งละครแต่ละเรื่องแต่ละสถานีนั้น ก็กำหนดความยาวแตกต่างกันไป คือ ๓๐ นาที ๖๐ นาที และ ๙๐ นาที สำหรับปัจจุบันผู้บริหารรายการแต่ละสถานีจะเน้นบทบาทความสำคัญของละครโทรทัศน์โดยการเพิ่มละครหลังข่าวจากเดิมละคร ๑ เรื่องจะเสนอ ๖๐ นาที เพิ่มเป็น ๙๐ นาที ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๓๖ มีเพียงสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ ที่กำหนดค่าใช้จ่ายที่คิดเป็นตอนจากบทโดยมีการทำบทละครโทรทัศน์ ๖๐ นาที ในขณะที่สถานีอื่นๆ ทำบทละครโทรทัศน์เวลา ๙๐ นาที ดังนั้น จำนวนบทละครโทรทัศน์ของช่อง ๓ จึงมีจำนวนมากกว่าช่องอื่นๆ เช่น ละครหลังข่าวช่อง ๗ มีทั้งหมด ๑๒ – ๑๔ ตอน แต่ละครช่อง ๓ มีทั้งหมด

---

[๑] *แหล่งเดิม*. หน้า ๔๑.

๒๔ – ๓๖ ตอน ทั้งนี้มาจากจำนวนเวลาที่ทางสถานีกำหนด สำหรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ นั้น คิดเฉลี่ยจากจำนวนตอนที่นำออกอากาศ ซึ่งต้องอยู่ในอัตราที่พอเหมาะกับกำไรที่จะเกิดขึ้น และความต้องการของผู้สนับสนุนทางการเงินด้วย งบประมาณของผู้ผลิต ประกอบด้วย

ค่าบทประพันธ์ ราคาค่าลิขสิทธิ์บทประพันธ์นี้ จะขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของนักประพันธ์แต่ละท่าน และบางครั้งจะขึ้นอยู่กับความยาวของเรื่องนั้นและความยาวของจำนวนตอนของละคร คือ ถ้ามีจำนวนมากตอนราคาก็แพงขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันจะอยู่ในอัตราประมาณเรื่องละ ๖๐,๐๐๐. – ๑๕๐,๐๐๐.- บาท

ค่าบทโทรทัศน์ ราคาค่าบทโทรทัศน์จะคิดต่อ๑ตอนกำหนดไว้ มีความต่างกันตามความยาวของละครเช่น ๓๐ นาที ๒,๕๐๐ บาท , ๖๐ นาที ๕,๐๐๐ บาท , ๙๐ นาที ๗,๕๐๐ บาท ราคาบทโทรทัศน์ในปัจจุบัน ๙๐ นาทีอยู่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท ขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของคนเขียนบทและความสามารถราคาอาจลดหรือเพิ่มแล้วแต่ตกลงกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้เขียนบท[๑]

ค่าตัวนักแสดง งบค่าตัวนักแสดงจะขึ้นอยู่กับจำนวนของตัวละคร และขึ้นอยู่กับว่าเลือกผู้แสดงที่มีค่าตัวสูงเพียงใดปัจจุบันสภาพการแข่งขันค่อนข้างสูงประกอบกับระบบนักแสดงในสังกัดนั้นไม่ค่อยเข้มงวด จึงทำให้นักแสดงบางคนมีค่าตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขั้นตอนนี้จึงควบคุมค่อนข้างลำบากนอกจากจะมีข้อเสนอพิเศษที่ตกลงกันระหว่างผู้ผลิตและนักแสดงเป็นรายๆ ไป

ค่าผู้ร่วมงานอื่น ๆ เช่น ผู้กำกับการแสดง ผู้กำกับรายการ ผู้ช่วยผู้กำกับ ผู้ประสานงาน ธุรกิจกองถ่าย ผู้จัดเครื่องแต่งกาย ฯลฯ สำหรับลักษณะการดำเนินงานแบบร่วมกับสถานีนั้น ค่าใช้จ่ายสำหรับค่าผู้กำกับรายการ ผู้ช่วย และเจ้าหน้าที่เทคนิคต่าง ๆ ในการผลิตนั้น คืออาจไม่ต้องนำมาคิดรวมกันจะคิดแต่เฉพาะผู้ร่วมงานที่ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีเท่านั้น

ค่าเช่าอุปกรณ์การถ่ายทำ คือชุดถ่ายทำทั้งหมด ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะรวมถึงเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ด้วย ซึ่งมักจะคิดเป็นราคาเหมาต่อตอน (กรณีที่ผู้ผลิตไม่มีอุปกรณ์การถ่ายทำ หรือไม่ได้ร่วมกับสถานี เช่น เช่าไฟ , เสียง เป็นต้น) สำหรับการดำเนินงานแบบร่วมกับสถานีก็จะได้รับการงดเว้นค่าค่าใช้จ่ายตรงนี้ไปด้วยเช่นกัน ส่วนค่าตัดต่อลงเสียงทำเทคนิคพิเศษนั้น บางครั้งผู้ผลิตจะตกลงกับผู้ให้เช่าอุปกรณ์การถ่ายทำว่าจะคิดรวม หรือคิดแยกจากอุปกรณ์การถ่ายทำ ซึ่งจะคิดเป็นราย ๆ ไปตามความยากง่ายของงานแต่ละชิ้น แต่ส่วนใหญ่ก็จะคิดเหมารวมกับค่าเช่าอุปกรณ์การถ่ายทำ

---

[๑] สรรพชัย เกิดอุทัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่บ้านเลขที่ ๑๑๐/๓๐ ลาดพร้าว ๑๘. (๒๕๔๘,๒๘ ตุลาคม).

ค่าฉาก อุปกรณ์ประกอบฉากและอุปกรณ์การแสดง ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะคิดงบประมาณค่อนข้างยาก และเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างแพงมาก โดยเฉพาะละครอิงประวัติศาสตร์หรืออิงชีวประวัติ แต่ถ้าเป็นละครสมัยปัจจุบันค่าฉากจะลดน้อยลงบ้าง คืออาจจะใช้การยืมสถานที่ หรือเช่าสถานที่ถ่ายทำไม่ต้องสร้างเองวัสดุ ส่วนอุปกรณ์ประกอบฉาก เช่น ชุดเฟอร์นิเจอร์ ผ้าม่าน ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ดอกไม้ประดับฉาก ของกินของใช้ในฉากต่างๆ ก็จะใช้วิธียืมหรือเช่าในราคาที่ไม่แพง บางครั้งอาจมีข้อตกลงในการนำมาโฆษณาให้ในช่วงไตเติ้ลท้ายละคร ก็จะทำให้ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ลดลงไป สำหรับบางสถานีที่มีฝ่ายศิลปกรรมอยู่แล้วนั้น ผู้ผลิตต้องตกลงกับทางสถานีในเรื่องค่าสร้างฉาก ซึ่งอาจจะรวมหรือแยกกันคิดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ แล้วแต่ความเหมาะสมที่ตกลงกัน ส่วนใหญ่จะเป็นการถ่ายทำในห้องส่งแต่ถ้ามีการถ่ายทำนอกสถานที่ นอกจากจะเช่าในอัตราที่ตกลงกัน หรือให้ยืมถ่ายโดยไม่คิดมูลค่าและมีเงื่อนไขแล้ว บางแห่งอาจจะคิดค่าใช้จ่ายทั้งค่าเช่า ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าเสียหายต่างๆตามความจำเป็น

ค่าเครื่องแต่งกาย การแต่งกายของตัวละครนั้น สำหรับละครโทรทัศน์ไทย ผู้ผลิตจะไม่ค่อยเสียค่าใช้จ่ายส่วนนี้มากนัก โดยเฉพาะถ้าเป็นเรื่องยุคสมัยปัจจุบัน ไม่ใช่ละครย้อนยุคในอดีตหรือเรื่องที่ต้องแต่งกายพิเศษ นักแสดงจะเป็นผู้เตรียมมาเองเพื่อตัดปัญหาเรื่องขนาดและความพอใจ แต่อย่างไรก็ดีต้องเป็นเสื้อผ้าที่มีรูปแบบที่เข้ากับบทบาทที่แสดงด้วย ซึ่งทางผู้ผลิตจะเป็นผู้กำหนดให้หากจำเป็นต้องหาเพิ่ม เช่น ชุดแต่งงาน ชุดเครื่องแบบต่าง ๆ ผู้ผลิตจะต้องจัดเตรียมให้ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เพิ่ม หรือจะใช้วิธีที่บริษัทผลิตเสื้อผ้าเป็นผู้สนับสนุนก็ได้ตามแต่จะตกลงกันซึ่งมีทั้งให้ยืมใส่ชั่วคราวและต้องส่งคืน หรือมอบให้นักแสดงไปเลยก็มีแล้วแต่กรณี[๑]

ค่าเพลงประกอบเรื่อง ในยุคแรกผู้จัดจะหาดนตรีประกอบมาให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายเสียงเปิดหรือบางครั้งเลือกจากแผ่นเสียงของทางสถานีแต่ถ้าต้องแต่งเพลงประกอบเรื่องใหม่หรือเป็นละครเพลงก็ต้องว่าจ้างนักแต่งเพลง ในอดีตส่วนใหญ่จะเป็นผลงานของ สง่า อารัมภีร์ แต่ในปัจจุบันจะมีการแต่งเพลงนำของละครขึ้นใหม่สำหรับละครเรื่องนั้นๆโดยเฉพาะ ค่าใช้จ่ายส่วนนี้แล้วแต่ผู้ผลิตกับสถานีว่าจะคิดรวมไปในตอนด้วยหรือไม่ หากคิดรวมค่าใช้จ่ายจะมากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของผู้ประพันธ์เพลง นักร้อง วงดนตรี และห้องบันทึกเสียง ปัจจุบันบริษัททำเพลงมีบทบาทอย่างมากในเรื่องของเพลงละครเหมือนกันอาจเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างบริษัททำเพลงกับสถานีหรือบริษัทผู้ผลิต ซึ่งอาจจะลดค่าใช้จ่ายในขั้นตอนนี้ไปอีกด้วย

ค่าเช่าเวลาออกอากาศ สำหรับค่าเช่าเวลาออกอากาศนี้ อาจจะไม่อยู่ในส่วนของค่าผลิตรายการ กรณีที่ผู้ผลิตละครที่สถานีผลิตเองหรือผู้ผลิตร่วมกับสถานี เช่น ช่อง ๓ และช่อง ๗

---

[๑] กฤตาภรณ์ ไม้งาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อาคารมาลีนนท์. (๒๕๔๘ , ๕ ตุลาคม). สัมภาษณ์โดย ที่อาคารมาลีนนท์

แต่สำหรับลักษณะที่ต้องเช่าเวลาของสถานีนั้น ก็เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของสถานีกำหนดไว้

ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าพาหนะ ค่าน้ำมันรถ ค่าอาหาร ในวันเตรียมงาน วันถ่ายทำ และหลังการถ่ายทำก็ต้องนำมาคิดรวมเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตละครด้วย ค่าใช้จ่ายในส่วนต่างๆ ที่กล่าวมานั้น ผู้ผลิตละคร จะต้องคำนวณเป็นงบประมาณในการผลิตเพื่อเสนอต่อสถานีในกรณีที่ดำเนินงานให้กับสถานี หรือร่วมกับสถานี ซึ่งถ้าจะคิดงบประมาณเฉพาะค่าใช้จ่ายในการผลิตละครโทรทัศน์ต่อ ๑ ตอน (ความยาว ๖๐ – ๙๐ นาที) โดยไม่รวมค่าเช่าสถานี งบประมาณที่ทางสถานีจ่ายให้กับบริษัทผู้ผลิตแต่ละบริษัทไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับการตกลงกันระหว่างสถานีกับบริษัทผู้ผลิต

๖.๒ ขั้นเตรียมการ

หลังจากได้ “ เรื่อง ” ของละครที่ผลิตเรียบร้อยแล้วผู้ผลิตจะมอบหมายให้ผู้เขียนบทโทรทัศน์ นำไปทำบทโทรทัศน์

๖.๒.๑ การสร้างบทละครโทรทัศน์ ในแต่ละสถานีลักษณะการเขียนที่ไม่แตกต่างกันนักคงเป็นวิธีการที่ผู้เขียนแต่ละคนจะมีแง่มุมหรือการสร้างฝันไปคนละอย่างคนละแบบกัน แต่มีปัจจัยที่ทำให้ลักษณะการเขียนแตกต่างกันคือ นโยบาย ยุคสมัย นักแสดง สถานที่ เทคโนโลยี ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยกำหนดให้ลักษณะการเขียนบทต่างกันแม้จะเป็นละครโทรทัศน์ที่มาจากบทประพันธ์เดียวกันก็ตามและด้วยข้อจำกัดของปัจจัยดังกล่าวโดยเฉพาะนโยบาย ยุคสมัยและนักแสดงนั้นทำให้ขั้นตอนการเตรียมงานบางขั้นตอนอาจมีการสับเปลี่ยนกล่าวคือ กระบวนการถ่ายทำ ควรเริ่มจากการมีบทโทรทัศน์ที่สมบูรณ์ก่อน แล้วค่อยนำบทโทรทัศน์นั้นไปคัดเลือกนักแสดงที่ตรงบทบาทที่ผู้เขียนบทวางไว้ แต่การผลิตละครในปัจจุบันนั้นต้องแข่งขันเพื่อที่จะได้ดึงดูดผู้ชมจำนวนมากจึงนิยมใช้วิธีถ่ายทำไปออกอากาศไป ผู้ผลิตต้องตรวจสอบความต้องการของผู้ชมแล้วนำไปแก้ไขปรับเปลี่ยน การเขียนบทจึงมักจะลงมือเขียนเมื่อได้ตัวผู้แสดงหลักแล้ว แต่อย่างไรก็ตามบางส่วนมีการดัดแปลงบทละครเพื่อให้ผู้ชมรับนักแสดงได้มากขึ้น

การเขียนบทที่สามารถทำให้ผู้ชมที่ไม่เคยอ่านบทประพันธ์เดิมมาก่อนคล้อยตามเนื้อหานั้นวิธีหนึ่งที่นิยมใช้กันมากคือ เมื่อทราบว่านักแสดงคนไหนจะมารับบทบาทของตัวละครบางตัวก็ต้องปรับเปลี่ยนบทละครไปตามความสามารถและความเด่นของนักแสดงด้วย นอกจากนี้การนำเอาบทประพันธ์เก่าๆมาเขียน บางครั้งผู้ผลิตก็ต้องปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นยุคสมัย ความสามารถของนักแสดงหรือนโยบายเพื่อสนองความต้องการของผู้ชม

การเขียนบทโทรทัศน์เป็นขั้นตอนที่สำคัญการทำงานของทีมงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ผู้กำกับ นักแสดง ธุรกิจกองถ่าย หรือทีมงานหาสถานที่หรือของประกอบฉาก ดังนั้นการทำงาน

จึงต้องเขียนบทให้สมบูรณ์และมีความกระชับมากที่สุด โดยทั่วไปผู้เขียนบทมักคำนึงถึงข้อจำกัดต่างๆ คือ

๑. ละครที่ผลิตสามารถสนองอารมณ์ผู้ชมได้ เช่น อารมณ์รัก โกรธ กลัว

๒. ต้องแฝงแนวคิดบางอย่าง

๓. ภาษาที่ใช้ต้องสื่อความหมาย สวยงาม กระชับ เมื่อถ่ายทอดออกมาทางภาพ(การแสดง) และเสียงแล้ว สามารถเห็นภาพพจน์ไม่เพ้อเจ้อมาก แสดงออก

๔. บทละครนั้นควรจะให้ผู้ทำงานสะดวกขึ้น คือ สามารถสั่งกล้อง แสง เสียงได้

การเตรียมงานล่วงหน้าก่อนถ่ายทำ เมื่อผู้ผลิตได้บทโทรทัศน์แล้วผู้ผลิตและทีมงานมักจะร่วมกันเลือกตัวผู้แสดง อำนาจการตัดสินใจนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของการดำเนินงาน ลักษณะที่มีอิสระในการคัดเลือกมากที่สุด คือ การเช่าเวลาสถานี ส่วนการผลิตร่วมกับสถานีหรือรับผลิตให้สถานีนั้น อำนาจการตัดสินใจจึงต้องขึ้นอยู่กับสถานีด้วยตามความเหมาะสม ตามหลักการแล้วผู้ผลิต จะคำนึงถึงความเหมาะสมของลักษณะตัวละครในเรื่องก่อน แต่ในทางปฏิบัตินั้นบางครั้งก็มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ตัวแสดงบางตัวไม่เหมาะสมกับบุคลิกตัวละครในเรื่อง ซึ่งก็คงปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ

๖.๒.๒ การคัดเลือกนักแสดง ผู้จัดละคร ผู้กำกับ ผู้เขียนบทและทีมงานสำคัญๆ จะประชุมคัดเลือกนักแสดงผู้ที่เหมาะสมที่สุด หรือถ้าเป็นละครที่นำมาจากบทประพันธ์บางครั้งอาจจะต้องปรึกษากับทางเจ้าของบทประพันธ์ด้วย เช่น การคัดเลือก โกโบริ ในเรื่อง คู่กรรม ก็อาจจะถามความเห็นของทมยันตี ซึ่งเป็นเจ้าของบทประพันธ์ด้วย

ก.เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวละครของผู้ผลิตส่วนใหญ่แล้ว พิจารณาลักษณะดังนี้ คือ

๑. ความเหมาะสมกับบทบาท หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภายนอก ตามความต้องการของบทละครได้แก่ เพศ ส่วนสูง หน้าตา ซึ่งอาจจะเป็นบุคลิก หรือลักษณะเฉพาะตัวของนักแสดงคนนั้นอยู่แล้ว หรือนักแสดงผู้นั้นมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนตัวเองให้เหมาะสมกับบทบาทนั้นๆ

๒. คิวหรือเวลาที่ใช้สำหรับการถ่ายทำ เนื่องจากสภาพการแข่งขันกันสูงในระบบธุรกิจการผลิตละคร ประกอบกับบุคลากรที่เป็นนักแสดงที่มีความสามารถนั้นมีค่อนข้างน้อยจึงทำให้คิวจองนักแสดงกลายเป็นเกณฑ์ข้อหนึ่งในการที่ผู้ผลิตจะนำมาตัดสินใจในการคัดเลือกตัวละครมาร่วมงานในกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์

๓. ความเหมาะสมด้านการตลาด เมื่อการแข่งด้านการผลิตละครแต่ละสถานีมีมากขึ้นการที่จะคัดเลือกให้นักแสดงคนใดมารับบทบาทนอกจากความเหมาะสมด้านบทบาทและคิวที่นักแสดงมอบให้แล้ว นักแสดงผู้นั้นก็จะต้องเป็นผู้ที่ตลาดหรือผู้ที่ประชาชนกำลังให้ความสนใจมากด้วย โดยเฉพาะบริษัทที่ต้องผลิตงานแล้วเสนอให้บริษัทที่จะซื้อเวลาสำหรับลงโฆษณาในรายการชมก่อน จะนำเอานักแสดงผู้นี้เล่นได้สมบทบาทเพียงอย่างเดียวแล้วไม่เป็นที่รู้จัก การขายเวลา

โฆษณา จะไม่ค่อยคล่องตัวนัก จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การผลิตละครบางเรื่องจะมีนักแสดงซ้ำกัน บางครั้งออกอากาศพร้อมกันหลายช่อง เช่น ดาราที่ได้รับความนิยมออกอากาศช่อง ๗ ในเวลาเดียวกันก็ออกอากาศทางช่อง ๓ ชนกันด้วยเพราะเหตุผลทางการตลาด

ข.ปัจจัยในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ไทย มีดังนี้ คือ[๑]

๑. กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ ได้แก่ ผู้จัดและบุคคลในระดับบริหารของบริษัท ผู้กำกับและผู้ช่วยผู้กำกับ นอกจากนี้ยังมี ผู้มีบริหารของสถานีโทรทัศน์ ในส่วนของผู้จัดที่มีอิสระในการคัดเลือกนักแสดงนั้นจะเป็นในรูปแบบเช่าเวลาผลิตกับสถานีโทรทัศน์ แต่ในทางกลับกัน ผู้บริหารของสถานี จะมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกนักแสดงในกรณีที่ผู้จัดเป็นผู้รับจ้างผลิตให้กับทางสถานีโทรทัศน์

๒. ตัวแทนบริษัทโฆษณา เป็นปัจจัยทางการตลาด ที่มีส่วนสำคัญในการพิจารณาและกำหนดแนวทางการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ ทั้งนี้ดูได้จากการซื้อเวลาโฆษณาช่วงละครโทรทัศน์ของบริษัทโฆษณา ซึ่งจะพิจารณาจากดารา นักแสดงที่เหมาะสมทางการตลาด หรือจากการประชาสัมพันธ์ของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ในขณะนั้น รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนบริษัทโฆษณากับสถานีโทรทัศน์ และผู้จัดรายย่อยที่มีผลต่อการคัดเลือกนักแสดง

๓. ผู้ชม ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด ที่มีผลต่อการคัดเลือกนักแสดง แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ชื่นชมนักแสดงจากบทบาทที่ได้รับโดยมิได้ชื่นชมส่วนตัว แต่อีกลักษณะ เป็นพวกที่ชื่นชมดาราเป็นการส่วนตัวไม่สนใจบทบาทการแสดงหรือความเหมาะสมของตัวละคร แต่ติดตามผลงานเพราะชื่นชอบรูปร่างหน้าตาและภาพลักษณ์ของความเป็นดารา ซึ่งการรับชมละครโทรทัศน์มีผลสะท้อนต่อการวางตัวนักแสดงที่เน้นความเหมาะสมทางการตลาดและความเหมาะสมกับบทบาทและความสามารถของนักแสดง

๔. ปัญหาและเงื่อนไขที่เกิดจากนักแสดง สาเหตุสำคัญ คือ คิวการแสดง ทีมงานผู้ผลิตและสถานีโทรทัศน์ไม่สามารถคัดเลือกนักแสดงที่ตนต้องการได้เพราะคิวการแสดงหรือเวลาในการทำงานของนักแสดงกับการผลิตไม่ตรงกัน อาจรวมถึงการรับงานมากจนทำให้ไม่มีเวลาในการถ่ายทำ ถึงแม้ว่าจะมีความเหมาะสมทางการตลาดหรือเหมาะสมทางบทบาทก็ตาม

ค่ายสังกัดของนักแสดง[๒]ก็เป็นปัญหาสำคัญเช่นกัน นักแสดงติดสัญญาไม่สามารถรับงานเองได้ การรับงานต้องปรึกษาผู้ใหญ่ในบริษัทในการรับและดูแลคิวในการทำงาน จึงไม่สามารถร่วมงานกับทีมงานอื่นๆได้ ปัญหานี้จะอยู่กับบริษัทและสถานีโทรทัศน์ที่มีการเซ็นสัญญา

---

[๑] ปาริฉัตร เศวตเศรณี. (๒๕๔๑). *กระบวนการและปัจจัยในการคัดเลือกนักแสดงในละครโทรทัศน์ไทย*. หน้า ๑๔๑-๑๔๕.

[๒] มนัสนันส์ พันเลิศวงศ์สกุล. (๒๕๔๘,๕ ตุลาคม). สัมภาษณ์โดย วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ ที่เซ็นทรัลลาดพร้าว.

นักแสดงเพื่อไว้ใช้เฉพาะงานของตน เช่น บริษัท อาร์ เอส โปรโมชั่น บริษัทจี เอ็ม เอ็ม แกรมมี่ สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ และช่อง ๓ เป็นต้น

แต่ในบางกรณีการพิจารณารับหรือปฏิเสธงานของนักแสดงอาจมาจากการไม่ชอบในบทบาทที่ได้รับหรือเห็นว่าไม่เหมาะสมกับตน รวมทั้งการไม่มั่นใจในทีมงานผลิตกลัวผลงานออกมาไม่ดี[๑] นอกจากนี้อัตราค่าแสดง เป็นส่วนหนึ่งในการรับพิจารณางานของนักแสดง เนื่องจากงบประมาณที่จำกัดของทีมงานผลิตทำให้ต้องตัดงบประมาณส่วนนักแสดงบ้าง ทำให้ไม่ได้คนที่ตามที่ต้องการ

๕. ความชำนาญและความสามารถของนักแสดง นักแสดงที่มีความชำนาญจะช่วยลดข้อจำกัดในเรื่องความไม่เหมาะสมกับบทบาทของนักแสดงได้เนื่องจากสามารถในการปรับเปลี่ยนลักษณะของตนให้เข้ากับบทบาทลักษณะของตัวละครได้อย่างกลมกลืน นักแสดงประเภทนี้จึงเป็นที่ต้องการของทีมงานผู้ผลิตละครโทรทัศน์

๖. ระบบอุปถัมภ์กับการคัดเลือกนักแสด**ง** แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ระบบค่ายหรือสังกัด และระบบอุปถัมภ์ส่วนตัว

ลักษณะที่หนึ่ง คือ ระบบค่ายหรือสังกัด นักแสดงเซ็นสัญญากับบริษัทผู้จัดละครโทรทัศน์หรือสถานีโทรทัศน์ ผู้อุปถัมภ์มีหน้าที่ในการสรรหาบทบาทที่เหมาะสมให้แก่นักแสดงของตน ในขณะที่นักแสดงก็หวังว่าจะมีผลงานแสดงและได้รับการอุปถัมภ์อย่างต่อเนื่องความสัมพันธ์จึงเป็นไปในลักษณะตอบแทนกัน และนำมาสู่สัญญาใจที่มีต่อกัน

ลักษณะที่สอง คือ ระบบอุปถัมภ์ส่วนตัว มาจากความพึงพอใจส่วนตัวของบุคคลที่มีอำนาจในการวางตัวนักแสดงกับนักแสดง จนเป็นนักแสดงประจำที่เห็นหน้ากันบ่อยครั้ง และเป็นที่ทราบกันว่าเมื่อเห็นนักแสดงคนนี้ในละครเรื่องใด จะสามารถคาดเดาได้ทันทีว่าเป็นละครของบริษัทผู้ผลิตใด โดยระบบอุปถัมภ์นี้มีอิทธิพลมากในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ไทย

๗. เวลาออกอากาศ การผลิตละครให้กับสถานีโทรทัศน์ในช่วงเวลาออกอากาศที่ต่างกัน มีผลต่อลักษณะการดำเนินงานและความพิถีพิถันในการคัดเลือกนักแสดงของทีมงานผลิต เนื่องจากช่วงเวลาออกอากาศมีผลทางการตลาดต่ออัตราการแข่งขันและอัตราค่าโฆษณาที่แตกต่างกัน โดยเวลาออกอากาศของละครช่วง primetime โดยเฉพาะช่วงละครหลังข่าวภาคค่ำจะมีอัตราการแข่งขันและค่าโฆษณาที่สูงกว่าเวลาออกอากาศของละครในช่วงอื่น ทีมงานผู้ผลิตและสถานีโทรทัศน์จึงให้ความสำคัญและความพิถีพิถันในการคัดเลือกนักแสดงที่มีชื่อเสียงและมีความเหมาะสมทางการตลาดสูงให้กับละครโทรทัศฯช่วงหลังข่าว

---

[๑] กัลยา เนตรายน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เลควิวคอนโด เมืองทองธานี. (๒๗ กันยายน ๒๕๔๘).

๘. เวลาการทำงาน เนื่องจากเวลาในการทำงานของทีมงานผลิตที่จำกัดทำให้ไม่สามารถคัดเลือกนักแสดงที่ต้องการได้ จึงจำเป็นต้องเลือกนักแสดงที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดในช่วงระยะเวลานั้น

๙. สภาพการแข่งขัน ปริมาณผู้ผลิตที่เพิ่มมากขึ้น และการแข่งขันทางการตลาดของทีมงานบริษัทและสถานีโทรทัศน์มีผลต่อการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์การคัดเลือกนักแสดงในลักษณะเช่นนี้จึงออกมาในลักษณะของคือ การแย่งดารานักแสดง การกำหนดค่ายสังกัด การกีดกันดารานักแสดงรวมถึงการประชันดาราชั้นนำสภาพการแข่งขันก่อให้เกิดการปรับกลยุทธ์ในการคัดเลือกนักแสดง เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับละครโทรทัศน์

ค. กระบวนการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ไทยสามารถแบ่งได้ ๔ ขั้นตอน[๑] คือ

๑. การวางแผนกำหนดบทบาทนักแสดง ได้แบ่งออกเป็น ๒ แนวทางคือ การวางแผนทำการคัดเลือกนักแสดงตามความเหมาะสมในบทประพันธ์ ดึงลักษณะของตัวละครออกมา และทำการคัดเลือกนักแสดงให้เหมาะสมกับบทบาท ส่วนแนวทางที่สอง คือ การวางแผนทำการคัดเลือกนักแสดงตามความเหมาะสมโดยใช้นักแสดงเป็นหลัก และหาเรื่องหรือลักษณะของตัวละครที่เหมาะสมให้แก่นักแสดงที่กำหนดไว้แล้ว ซึ่งการกำหนดนักแสดงในลักษณะนี้จะกำหนดจากนักแสดงที่เหมาะสมทางการตลาด หรือนักแสดงที่เป็นที่นิยมซึ่งผู้คัดเลือกมั่นใจว่าขายได้และผู้ชมสนใจ อีกทางหนึ่ง คือการกำหนดจากนักแสดงในสังกัดบริษัทหรือสถานีโทรทัศน์ที่มีการเซ็นสัญญา โดยผู้คัดเลือกมีหน้าที่ในการสรรหางานแสดงให้กับนักแสดง ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นงานแสดงของบริษัทหรือสถานีโทรทัศน์

๒. การพิจารณาสรรหานักแสดง คือ สรรหาบุคคลตามความเหมาะสมกับบทบาทที่วางไว้ มี ๓ แนวทาง คือ การพิจารณาจากนักแสดงอาชีพที่มีประสบการณ์ โดยพิจารณาจากนักแสดงอิสระและนักแสดงในสังกัด แนวทางที่ ๒ คือ พิจารณานักแสดงใหม่ ในกรณีที่ผู้ทำการคัดเลือกต้องการส่งเสริมและสนับสนุนนักแสดงหน้าใหม่ เพื่อการผลิตบุคลากรใหม่ไว้ใช้งานหรือเป็นนักแสดงในสังกัด จะทำการพิจารณาบุคคลจาก โมเดลลิ่ง(Modeling) และวงการบันเทิงอื่นๆ หรือจากความคุ้นเคย จากงานประกวดต่าง ๆ และการสมัครของบุคคลด้วยตนเอง แนวทางสุดท้าย คือ การพิจารณาจากนักแสดงสมัครเล่น ที่มิได้มีความประสงค์จะเป็นนักแสดงอาชีพ แต่ทำการแสดงเป็นครั้งคราว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักแสดงที่บทบาทไม่สำคัญมากนัก เช่น นักแสดงรับเชิญหรือนักแสดงประกอบ บุคคลที่อยู่ในแวดวงการบันเทิง โดยมีการรู้จักชักชวนกันมา หรือทีมงานถ่ายทำที่มีความสามารถในการแสดง

๓. การคัดเลือกนักแสดง เกณฑ์การคัดเลือกนักแสดงมี ๒ ประการ ประการแรก คือ รูปร่างหน้าตาเหมาะสมและความสำคัญกับบทบาทที่ได้รับ การคัดเลือกนักแสดงหลักต้องมีความ

---

[๑] ปาริฉัตร เศวตเศรนี. ๒๕๔๑. *กระบวนการและปัจจัยในการคัดเลือกนักแสดงในละครโทรทัศน์ไทย*. หน้า ๑๓๘-๑๔๑.

เหมาะสมด้านการตลาด คือ รูปร่างหน้าตาดี[๑] เพราะจะเป็นจุดขายให้ผู้ชมสนใจ แต่ถ้าเป็นนักแสดงประกอบจะเลือกรูปร่างหน้าตาให้เหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับ เนื่องจากเป็นผู้ชมไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก คุณสมบัติประการที่สองคือเสียง เนื่องจากเสียงพูดจะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของอารมณ์ไปยังผู้ชมได้ดี นักแสดงจึงต้องมีคุณภาพเสียงและการออกเสียงต้องชัดเจน

๔. การฝึกฝนพัฒนานักแสดง เป็นขั้นตอนสุดท้าย มี ๒ ลักษณะ คือ การฝึกฝนพัฒนาจากการเรียนการแสดงตามสถาบันการศึกษาและโรงเรียนการแสดงสำหรับนักแสดงหน้าใหม่ และจากประสบการณ์ของนักแสดงอาชีพ

การเรียนการแสดงของนักแสดงหน้าใหม่ในระยะหลังได้รับความนิยมมาก ครูผู้ฝึกสอนการแสดงมาจากนักแสดงอาชีพที่มีความสามารถหรืออาจารย์ผู้สอนการแสดงของมหาวิทยาลัย บางครั้งเป็นทีมงานผู้กำกับและผู้ช่วย นักแสดงหน้าใหม่ที่คิดจะยึดการแสดงเป็นอาชีพจำเป็นต้องมีการฝึกฝนเป็นประจำและบ่อยครั้งเพื่อให้เป็นนักแสดงที่มีฝีมือ เพราะถ้าขาดการฝึกฝนแล้วการแสดงไม่พัฒนาอนาคตการแสดงอาจจะสั้นลงได้ เนื่องจากนักแสดงหน้าใหม่มีโอกาสเกิดในวงการละครโทรทัศน์อย่างรวดเร็ว

๖.๒.๓ การเตรียมสถานที่ถ่ายทำ ปัจจัยสำคัญในกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ที่ผู้ผลิตจะต้องคำนึงคือ การเตรียมในเรื่องสถานที่การถ่ายทำ และอุปกรณ์ในการผลิตให้พร้อม เพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้การผลิตละครโทรทัศน์บรรลุถึงเป้าหมายเร็วขึ้น ขณะเดียวกันก็อาจเกิดอุปสรรคต่อกระบวนการผลิตถึงยกเลิกการถ่ายทำก็มีบ่อยครั้ง ถึงแม้ว่าละครโทรทัศน์แต่ละสถานีจะนิยมถ่ายทำนอกสถานที่กันมากก็มีทั้ง แต่สถานที่ที่ต้องเตรียมการในขั้นตอนในห้องส่งและนอกสถานที่ตามความเหมาะสมและความสะดวกต่อการถ่ายทำ

ก. ในห้องส่ง(studio) ในกรณีที่จำเป็นต้องถ่ายทำในห้องส่งนั้นมักเกิดจากสาเหตุที่สถานที่นั้นเป็นสถานที่หลักของเรื่องซึ่งจะต้องใช้ตลอดการถ่ายทำ หรือไม่สามารถหาสถานที่จากที่อื่นมาใช้ถ่ายทำได้หรืออาจเป็นเพราะจะต้องใช้ในฉากที่ต้องมีเทคนิคพิเศษ เช่น ระเบิด หรือการใช้โครม่าคีย์ (Chroma Key) ซึ่งต้องใช้พื้นที่ของฉากด้านหลังเป็น สีฟ้า สีน้ำเงิน เป็นต้น

ข. นอกสถานที่ (Out door) ในกรณีที่เนื้อเรื่องกำหนดสถานที่ในฉากต่าง ๆ ชัดเจน เช่น ฉากโรงพยาบาล ฉากสนามบิน ชายทะเล ตลอดจนฉากสถานที่ต่าง ๆ ในต่างประเทศ เพื่อความสมจริงตามบทประพันธ์และสร้างอารมณ์ที่ต่อเนื่องให้ผู้ชมคล้อยตามการหาสถานที่จริงก็จำเป็นอย่างยิ่งอีกทั้งปัจจุบันนิยมใช้กันมาก เพราะไม่ต้องเสียบุคคลากรและวัสดุในการสร้างฉากให้สมจริงตามบทประพันธ์หากต้องการถ่ายบ้านที่บ่งบอกฐานะของตัวละครว่ารวยจน หรือสถานที่อื่น ๆ ก็สามารถติดต่อ ขอยืม ขอเช่า อย่างมีเงื่อนไขกับเจ้าของสถานที่ได้ เช่น ขึ้น

---

[๑] กัลยา เนตรายน. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เลควิว คอนโด เมืองทองธานี. (๒๕๔๘ , ๒๗ กันยายน).

ขอบคุณในไตเติ้ลเริ่มละครและท้ายละคร ซึ่งถือว่าเป็นการพึ่งพากันในการทำธุรกิจ หรืออาจจะเสียค่าเช่าและอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นการประหยัดทั้งกำลังคน เงินทุนและยังเป็นการลดขั้นตอนในการใช้เวลาสำหรับการสร้างฉากอีกด้วย[๑]

กระบวนการในการเตรียมการให้ประสบความสำเร็จหรือปฏิบัติงานได้ราบรื่นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะบุคลากร งบประมาณ การตลาด เวลา ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการในการผลิตละครในขณะเดียวกัน ก็ก่อให้เกิดอุปสรรคเช่นกัน

๖.๓ ขั้นถ่ายทำและตัดต่อ

การออกอากาศละครโทรทัศน์สู่สายตาประชาชนนั้น ขั้นตอนที่นับว่าสำคัญที่สุดเป็นการประมวลผลการวางแผนการดำนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด ก็คือ การถ่ายทำ ในระยะแรกเริ่มมีเพียงขั้นตอนนี่เท่านั้น เพราะเป็นการออกอากาศสด แต่ในระยะต่อมาเมื่อมีระบบการบันทึกเทปการถ่ายทำละครจึงมีความสะดวกมากขึ้น

๖.๓.๑ การถ่ายทำละครโทรทัศน์ มีพัฒนาการตามช่วงเวลา และเทคโนโลยี ดังนี้ การถ่ายทำละครโทรทัศน์ในยุคแรก พ.ศ. ๒๔๙๘- ๒๕๑๐ การถ่ายทำจะเป็นวันออกอากาศ เพราะสมัยก่อนยังไม่มีระบบบันทึกเทปจึงต้องออกอากาศกันสดๆ ดังนั้นก่อนจะถึงขั้นออกอากาศก็จะต้องผ่านการซ้อมแห้ง และซ้อมกล้องมาก่อน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จำเป็นมากของผู้ร่วมงานทุก ๆ ฝ่าย ทั้งทีมงานผู้ผลิต ได้แก่ ผู้กำกับ ช่างกล้อง แสง เสียง ฯลฯ และกับผู้แสดงเอง ถ้าเกิดความผิดพลาดหมายถึงความล้มเหลวของการผลิตละครโทรทัศน์ทันที แต่ปัจจุบันการผลิตละครโทรทัศน์นั้นลักษณะการบันทึกเทปโทรทัศน์ ผู้ผลิตจึงดำเนินการถ่ายทำตามคิวหรือตามตารางเวลาที่กำหนดไว้ การซ้อมคิวและการซักซ้อมกล้องจึงทำพร้อมกันไปหรือต่อไปเลย เมื่อซ้อมเสร็จก็ถ่ายทำได้เลย ส่วนใหญ่แล้วผู้แสดงจะต้องทำความเข้าใจและท่องบทมาเป็นอย่างดีแล้ว สำหรับผู้กำกับการแสดงและผู้กำกับรายการ จะต้องทำงานร่วมกันจนกว่าการถ่ายทำที่กำหนดไว้ในแต่ละวันจะยุติ ซึ่งบางทีในทีมผู้ผลิตนั้น ผู้กำกับการแสดงและผู้กำกับรายการอาจเป็นคนเดียวกันก็ได้

การถ่ายทำละครโทรทัศน์ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๑-๒๕๔๕ กระบวนการทำงานในขั้นการถ่ายทำของสถานีโทรทัศน์ต่างๆนั้นจะไม่แตกต่างกันนักการซ้อมคิวหรือซ้อมตำแหน่งเคลื่อนไหวกับกล้องแล้วก็บันทึกจริงจะแตกต่างกันก็ตรงการจัดการ เช่น สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ นั้น การผลิตละครจะมีส่วนผลิตรายการ มีทีมงานผู้กำกับรายการ ผู้ช่วยผู้กำกันรายการ ผู้กำกับเวที และเจ้าหน้าที่เทคนิคต่างๆได้แก่ ช่างกล้อง แสง เสียงพร้อมซึ่งเป็นทีมงานของทางสถานี บุคลากรเหล่านี้จะปฏิบัติงานร่วมกับทีมงานผู้จัด ซึ่งจะมีผู้กำกับการแสดงจะทำหน้าที่แนะนำและ

---

[๑] วีระ สุภะ. (๒๕๓๗). การศึกษากระบวนการในการผลิตละครโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๓๖. หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

ควบคุมด้านการแสดงอย่างเดียว ในเรื่องภาพที่เกิดขึ้นจะเป็นการตัดสินใจของผู้กำกับรายการของสถานี

สำหรับการทำงานของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕ และช่อง ๙ นั้นมีการจัดการที่แตกต่างจากสถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ คือ เป็นการขายเวลา การทำงานในขั้นการผลิต หรือขั้นถ่ายทำก็จะมีทีมงานของบริษัทที่เข้ามาผลิตงานให้ บริษัทจะมีทีมงานผลิตคล้ายกัน โดยอาจจะจ้างบริษัทไฟ มาจัดการเรื่องไฟบ้าง ทำเองบ้าง ในส่วนของผู้กำกับนั้นส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนเดียวกัน นอกจากบางครั้งอาจจะมีผู้ช่วยทำหน้าที่กำกับรายการให้

ส่วนการทำงานของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง๗ ขั้นตอนการถ่ายทำหรือโปรดักชั่น (Production) นั้นก็จะขึ้นอยู่ในลักษณะการทำงานของบริษัทผู้ผลิตอย่างเดียวไม่มีเจ้าหน้าที่ของทางสถานีมาร่วมงานด้วย การทำงานของผู้กำกับก็จะไม่แบ่งกันเหมือนช่อง๓

ถ้าพิจารณาถึงการทำงานขั้นตอนนี้ของแต่ละสถานีจะพบว่า ผู้กำกับการแสดงของช่อง ๓ จะเป็นผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะการกำกับการแสดง ซึ่งอาจพัฒนามาจากนักแสดงที่แสดงมาหลายปีหรือผู้ที่มีชื่อเสียงจากการกำกับจริงๆแต่ถ้าลักษณะการทำงานของบริษัทผลิตละครที่ผลิตให้ ช่อง ๕ ช่อง ๗ และช่อง ๙ นั้น ผู้ที่มีความชำนาญในการเลือกภาพก็ต้องมีความชำนาญในเรื่องการแสดงด้วย คือจะต้องสามารถกำกับทั้งภาพและการแสดงด้วย ซึ่งจะเป็นผลดีในแง่ของการทำงานให้ตรงตามความต้องการได้ จะไม่เกิดปัญหาระหว่างผู้กำกับการแสดงและผู้กำกับภาพ หากเป็นคนเดียวกันและรู้ธรรมชาติของการทำงานทั้งสองอย่างก็จะสามารถนำมาประสานกันอย่างกลมกลืนได้ทำให้งานหลากหลายและสมบูรณ์มากขึ้นในอีกระดับหนึ่ง

๖.๓.๒ การตัดต่อและลงเสียง กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์จะขาดขั้นตอนการตัดต่อและลงเสียงไม่ได้เลย เมื่อการถ่ายทำสำเร็จแล้วผู้กำกับรายการจะรวบรวมเทปการถ่ายทำทั้งหมดมาตัดต่อ เรียงลำดับเหตุการณ์ตามบทละครโทรทัศน์ที่วางไว้ ซึ่งในขั้นการตัดต่อจะเป็นการเพิ่มเทคนิคพิเศษต่างๆ เพื่อให้ดูละครสมจริง สมเหตุสมผลมากขึ้นซึ่งก็แล้วแต่ผู้กำกับการแสดงจะตัดสินใจอย่างไร เช่น เรื่องเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ หรือฉากที่ต้องแสดงให้เห็นถึงภาพจินตนาการซึ่งต้องอาศัยเทคนิคต่างๆ ทางโทรทัศน์เข้ามาช่วย ซึ่งมีมากในปัจจุบันและสามารถเลือกใช้ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นภาพซ้อน ภาพหลายมิติ หรือภาพที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของระยะเวลาในแต่ละฉาก เป็นต้น ในขณะเดียวกันการตัดต่อยังช่วยให้สามารถคัดเลือกฉากที่ไม่ดีทิ้งไปหรือสามารถใช้เทคนิคปรับให้ละครดีขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่เวลาในการถ่ายทำมีจำกัดและคิวนักแสดงก็ไม่ได้มีมากนัก จนต้องมีการถ่ายเจาะเฉพาะนักแสดงเป็นคนๆ และต้องเลือกถ่ายฉากที่ใช้สถานที่เดียวกันตัวละครอื่นๆ เหมือนกันเพื่อประหยัดเวลา ขั้นตอนตัดต่อจึงมีความสำคัญขั้นตอนหนึ่งที่จะนำเหตุการณ์ต่างๆ มาผูกให้เป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์

อย่างไรก็ตามการผลิตละครโทรทัศน์จะมีความสมบูรณ์มากขึ้นหรือประสบปัญหาและอุปสรรค ทำให้ละครเรื่องนั้นขาดอรรถรสไปมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐ คือ เมื่อ

ตัดต่อลงเสียงเรียบร้อยแล้ว จะต้องนำเทปละครที่สมบูรณ์ส่งให้คณะกรรมการบริหารวิทยุและโทรทัศน์หรือกบว.(ยกเลิกไปแล้วในปลาย พ.ศ. ๒๕๓๖)ปัจจุบันเปลี่ยนให้สถานีตั้งคณะกรรมการพิจารณาขึ้นเอง ตามนโยบายของคณะกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุแห่งชาติ (กกช.) เพื่อพิจารณาเนื้อหาและความเรียบร้อยต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการคุ้มครองผู้บริโภค เพราะสื่อโทรทัศน์นั้นอิทธิพลต่อผู้ชมค่อนข้างมากโดยเฉพาะต่อเยาวชนซึ่งมีทั้งข้อดีข้อเสีย การพิจารณาโดยมากจะยึดหลักเกณฑ์เดิมๆ ของกบว.อยู่

๖.๔ ขั้นประเมินผลรายการ

ขณะที่ละครกำลังออกอากาศอยู่นั้น ผู้ผลิตสมควรที่จะคอยตรวจดูรายการของตนในขณะออกอากาศด้วย เพราะมีบ่อยครั้งที่เกิดข้อผิดพลาดในขณะออกอากาศ หากพบปัญหาจะได้แจ้งทางสถานี หรือถ้าพบสิ่งใดที่เป็นสาเหตุให้กรรมการตัดออกนั้น ผู้ผลิตจะได้นำมาเป็นข้อคำนึงสำหรับการปรับปรุงการผลิตครั้งต่อไปให้สมบูรณ์มากขึ้น โดยทั่วไป การติดตามผลงานของผู้ผลิตโดยทั่วไปมักจะดูจาก เรตติ้ง (Rating) คือ จำนวนเปอร์เซ็นต์ของบุคคลหรือครัวเรือนที่กำลังชมรายการเดียวกันอยู่หรืออันดับความนิยมรายการ ซึ่งเป็นผลการสำรวจการรับชมรายการว่ามีจำนวนผู้ชมมากน้อยเพียงไร[๑]ซึ่งจะมีบริษัทที่ทำการวิจัยด้านนี้อยู่แล้ว ผลการวิจัยจะออกมาทุกเดือนโดยบริษัทโฆษณาจะนำผลวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจว่า จะให้โฆษณารายการใดบ้าง ซึ่งก็รวมทั้งรายการละครโทรทัศน์ด้วยนั่นหมายความถึงว่าละครที่มีเรตติ้งสูง คือมีผู้ชมมากก็ใช่ว่าจะเป็นละครคุณภาพดีที่สุดเสมอไป เพราะอาจเป็นละครที่สร้างเพื่อความต้องการของผู้ชมเพียงด้านเดียว ลักษณะของภาพ หรือการถ่ายทำที่ประณีตมีคุณภาพหรือเนื้อหาที่ดีสร้างสรรค์สังคมนั้นหลาย ๆ เรื่องก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร คือ เรตติ้ง ไม่สูงนั่นเอง

ขั้นตอนการประเมินผลรายการนั้น นิยมทำกันในหลายลักษณะ เช่น อาศัยบริษัทที่วิจัยรายการโดยเฉพาะอย่างบริษัทดีมาร์ ที่สร้างความนิยมของผู้ชมรายการออกมาเป็นเดือนๆ หรืออาจจะสอบถามโดยตรงและฟังจากเสียงของผู้ชม บางครั้งอาจจะสำรวจจากสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีอยู่จำนวนมา ขั้นตอนการประเมินผลนั้นจะเสริมให้กระบวนการผลิตละครแก้ไขข้อบกพร่องในสิ่งที่ได้เคยทำมาได้ค่อนข้างมาก นั่นหมายถึงว่าการผลิตครั้งตอไปจะประสบความสำเร็จในการผลิตมากขึ้น เพราะเสียงสะท้อนเหล่านั้นคือผู้ที่กำหนดให้ละครที่ออกอากาศสู่สายตาเขาได้อย่างตรงใจหรือตรงความต้องการมากที่สุด ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการผลิตนั้น ปัจจัยหลักก็คือผู้ชมและผู้อุปถัมภ์รายการ และปัจจัยประกอบอื่นๆ สำหรับผู้ชมและผู้อุปถัมภ์รายการนั้นเป็นปัจจัยสำคัญก็เพราะจะมีส่วนทำให้ผลทางธุรกิจดีขึ้น หรือลดลงได้นั่นหมายถึงการลงทุนครั้งต่อไป และผลกำไรที่จะรับเป็นเครดิตให้กับผลงานที่ทำ ข้อสำคัญคือ จะ

---

[๑] ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). *ละครโทรทัศน์*. หน้า๖๕.

เป็นผลต่อการว่าจ้างและสร้างความพึงพอใจไว้วางใจ ทั้งของสถานี ผู้สนับสนุนรายการตลอดจนผู้ชมได้เป็นอย่างดีนั่นเอง

บทที่ ๔
บทบาทและความสำคัญของละครโทรทัศน์ไทย

ละครโทรทัศน์ ถือเป็นรายการบันเทิงประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อวงการโทรทัศน์ไทย เพราะละครโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความเป็นไทยอยู่ในตัวเอง ที่สามารถสะท้อนภาพของสังคม และวัฒนธรรมไทยได้มากกว่ารายการประเภทอื่น ในละครโทรทัศน์มักมีอุดมการณ์แฝงอยู่เสมอ นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีละครโทรทัศน์เกิดขึ้นมา ความคิดที่มีลักษณะเป็นอุดมการณ์ จะเป็นความคิดที่บอกเป้าหมายของชีวิตแต่ละกลุ่ม แต่ละเพศ แต่ละชนชั้น และยังบอกหนทางที่ไปสู่เป้าหมายนั้น เช่น สาวใช้ในละครมักมีเป้าหมายในชีวิต คือ การได้แต่งงานกับผู้ชายดีๆ มีฐานะร่ำรวย มีตระกูลสูงส่ง ได้ครอบครองบ้านใหญ่โต และวิธีการเดียว ที่เธอจะได้เลื่อนสถานภาพในชีวิต คือ การแต่งงาน สาวใช้ในละครโทรทัศน์จึงมักจะพยายามมีความสัมพันธ์กับเจ้านายผู้ชายของตนนั้นเพราะเป็นสิ่งที่เธอคิดว่าจะนำพาไปสู่เป้าหมายได้

ละครโทรทัศน์ประเภทต่างไม่ว่าจะเป็น ละครโรแมนติก ละครชีวิต ละครครอบครัว ละครบู๊ ละครประวัติศาสตร์ ละครตลก มักจะสะท้อนถึงความคิดที่เป็นเป้าหมายไว้ เช่น

การแสดงออกในความเชื่อที่ว่า มนุษย์เรามีความไม่เท่าเทียมกัน อันเนื่องจากชาติตระกูลและสถานภาพทางสังคมของบุคคล(Socials status) นั้นวัดด้วยชาติกำเนิด[๑] ความเลื่อมล้ำของคนที่ใช้ชาติตระกูลเป็นเกณฑ์ ส่วนในความคิดเรื่องทุนนิยมก็ยอมรับความเหลื่อมล้ำของคนที่ใช้เงินตราเป็นเครื่องชี้วัด ทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมสามารถซื้อขายได้และมีราคาเช่นสินค้า ไม่เว้นแม้แต่ชีวิตคน ดังนั้น ชะตากรรมของตัวละครจึงถูกกำหนดด้วยอำนาจของเงินตรา

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ คือ สังคมที่ชายเป็นใหญ่ ชีวิตของตัวละครผู้หญิงจึงถูกกำหนดให้อยู่ในอำนาจของผู้ชายเป็นส่วนใหญ่

ส่วนความคิดเรื่องชาตินิยม ละครโทรทัศน์ไทยไม่ค่อยมีมิติทางด้านการเมืองมากนัก และประวัติศาสตร์ของชาติไทยสมัยใหม่ไม่ได้ผ่านการสู้รบเพื่อกอบกู้อิสรภาพดังเช่นชาติอื่นๆ ในแถบเอเชีย ดังนั้น อุดมการณ์ชาตินิยม ที่นำเสนอในละครโทรทัศน์ที่นำเสนอในด้าน จึงต้องถอยหลังลึกไปในประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังความคิดแห่งไสยศาสตร์ โลกทัศน์ของคนไทยเรื่องมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ในขณะที่สังคมตะวันตกวิทยาศาสตร์กับไสยศาสตร์เป็นเรื่องที่ไปด้วยกันไม่ได้ สังคมตะวันตกเชื่อว่ามีแต่มนุษย์เท่านั้นที่สามารถฟันฝ่าอุปสรรค

---

[๑] กาญจนา แก้วเทพ. (๒๕๓๕,กุมภาพันธ์). มิติด้านอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์. *ศิลปวัฒนธรรม*. ๑๓(๔). หน้า ๒๑๘ – ๒๒๘.

และแก้ปัญหาต่างๆได้ มนุษย์เราจึงไม่ควรก้มหัวให้โชคชะตาหรือเทพเจ้าใดทั้งสิ้น แต่ในสังคมไทยยังเข้าไม่ถึงความคิดเหล่านี้อุดมการณ์แห่งไสยศาสตร์จึงเกิดมาในละครโทรทัศน์เพื่อช่วยแก้ปัญหาและปกปักรักษาคนดีให้กับตัวละครในเรื่อง

ความคิดหรืออุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย มาจากสภาพแวดล้อมของสังคม การเมืองและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเวลานั้นหรือเป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ ละครโทรทัศน์ไทยจึงเป็นสื่อที่สะท้อนสภาวะที่เกิดขึ้นในสังคมแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ คือ

๑. บทบาทและความสำคัญทางด้านการเมืองของละครโทรทัศน์

บทบาททางด้านการเมืองของละครโทรทัศน์ไทยนั้นมีข้อจำกัด จนทำให้ดูเหมือนว่าไม่ค่อยมีบทบาทมากเท่าไร แต่ในทางกลับกันละครโทรทัศน์มีการเมืองแฝงตัวอยู่ เนื่องด้วยระบบการจัดการของโทรทัศน์ไทยนั้น รัฐเป็นผู้วางระบบในการจัดการทั้งหมด ตั้งแต่ยุคเผด็จการ พ.ศ.๒๕๐๐-๒๕๓๔[๑] เป็นช่วงที่มีการจัดระบบธุรกิจโทรทัศน์แบบทวิภาค (dual system) คือ การเปิดให้เอกชนเข้ามาดำเนินการในนามของราชการและการให้สัมปทานมีลักษณะแบบอุปถัมภ์ แต่สภาพของระบบโทรทัศน์มีการผูกขาดสูงกว่าระบบวิทยุ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีและการจัดการระบบที่รัฐบาลใช้ระบบอำนาจนิยมให้ความอุปถัมภ์ธุรกิจเอกชนบางกลุ่ม เพื่อฐานอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของตน ระบบโทรทัศน์จึงเป็นระบบปิดและถูกผูกขาดมาโดยคนกลุ่มเดิม

ในทางการเมือง การควบคุมระบบโทรทัศน์ด้วยระบบอุปถัมภ์ ผนวกกับกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆ ทำให้สื่อโทรทัศน์มีฐานะเป็นกระบอกเสียงของรัฐบาล ไม่เป็นตัวของตัวเองในการทำหน้าที่สื่อมวลชน รัฐยังคงติดอยู่กับแนวความคิดว่าจำเป็นต้องมีสื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดและอุดมการณ์ของรัฐจากบนลงล่าง มิใช่สื่อสารสองทาง[๒] คือ การถ่ายทอดความคิดของรัฐและรับฟังความคิดของประชาชนด้วย

๑.๑ การสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองกับละครโทรทัศน์

การเมืองในละครโทรทัศน์จะมาในรูปแบบนโยบายของรัฐบาล ในสมัยของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ละครโทรทัศน์ยังไม่มีการวางหลักเกณฑ์ในการจัดทำและกำหนดกรอบของเนื้อเรื่องเป็น

---

[๑] ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์,ดร.วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, ดร.วิษณุ วรัญญู,มุขเมธิน กลั่นนุรักษ์. (๒๕๓๖). *บทบาทของรัฐในด้านสื่อสารมวลชน.* หน้า ๓๙ .

[๒] ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์,ดร.วรพจน์ วิศรุตพิชญ์,ดร.วิษณุ วรัญญู,มุขเมธิน กลั่นนุรักษ์. (๒๕๓๖). *บทบาทของรัฐในด้านสื่อสารมวลชน.* หน้า ๔๐.

ลายลักษณ์อักษร แต่เป็นที่รู้กันในหมู่ของผู้จัดเสนอว่าจะต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลยุคจอมพล ป. พิบูลสงครามให้ความสำคัญในด้านศีลธรรมจรรยา ความรักชาติ และเทิดทูนผู้กล้ามหาบุรุษ เพราะนายกรัฐมนตรีให้ความสนใจตรวจตราการนำเสนอของละครโทรทัศน์นี้อยู่เสมอ รวมทั้งค่าติชมพร้อมทั้งข้อเสนอแนะผ่านผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ด้วย[๑]

ในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐—๒๕๑๖ รัฐบาลดำเนินนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ตามแบบสหรัฐอเมริกา หนังสือพิมพ์จะถูกควบคุมอย่างเข้มงวด เท่ากับเป็นการปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร สิทธิการรับรู้ข่าวสารและการแสดงออกของประชาชน หนังสือพิมพ์บางฉบับจึงเลี่ยงไปทำข่าวอาชญากรรมและเขียนคอลัมน์ซุบซิบวิพากษ์วิจารณ์การเมืองทางอ้อม สำหรับโทรทัศน์รายการส่วนใหญ่จะนำเสนอรายการบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ชุดและภาพยนตร์เรื่องยาวจากต่างประเทศ ละครและรายการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาล

สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การเมืองจะเข้าควบคุมวงการโทรทัศน์ในรูปแบบของความคิดแฝงที่มีอยู่ในเนื้อหาของละคร โดยรัฐบาลได้ออกหลักเกณฑ์ในการจัดทำละคร และพิจารณาเนื้อเรื่องที่จะออกอากาศทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่มีลายลักษณ์อักษร ให้ตรงกับนโยบายของรัฐบาล คือ การสร้างความมั่นคง สร้างภาพพจน์ที่ให้ดีให้กับรัฐบาลและหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น ห้ามแสดงเรื่องเกี่ยวกับการเมือง ห้ามกล่าวร้ายราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ทั้งๆที่การเมืองในช่วงนั้นค่อยข้างวุ่นวาย ในเรื่องการคอรัปชั่นของราชการ นอกจากนี้รัฐบาลยังมีการห้ามแสดงเรื่องที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐหรือนโยบายของกองทัพบก เพราะทหารก็คือรัฐบาลที่ปกครองประเทศ ห้ามแสดงแสดงเรื่องที่อาจส่งเสริมให้เกิดลัทธิคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ยังห้ามนำเอาความพิการของคน โดยเฉพาะทหารมาล้อเลียนในละครโทรทัศน์อีกด้วย เพราะในช่วงนั้นมีการปะทะกันทางชายแดนมาก จึงไม่ต้องการให้ทหารเกิดท้อใจในการเป็นกำลังของชาติและของรัฐบาล เพราะประเทศต้องการกำลังทหารประกอบกับต้องการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับอาชีพทหารด้วย

รัฐบาลสนับสนุนให้มีการแสดงเรื่องที่ก่อให้เกิดความรู้รักชาติเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและสร้างความสามัคคีระหว่างหมู่คณะ เทิดทูนในองค์พระมหากษัตริย์ และเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นประโยชน์แก่รัฐบาล เพราะถ้าละครช่วยชี้แนะให้สังคมอยู่ในสภาพที่ดีก็เท่ากับรัฐบาลมีประสิทธิภาพในการปกครองประเทศ

เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ขึ้นสืบทอดอำนาจการเมืองหลังจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรมในพ.ศ.๒๕๐๖ รัฐบาลใหม่ยังคงมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์และรับความช่วยเหลือทางการทหารจากรัฐบาลสหรัฐเป็นผลให้โทรทัศน์ได้เพิ่มการโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับภัยจากลัทธิ

---

[๑] เพาวิภา ภมรสถิตย์. (๒๕๒๘). *ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย*. หน้า ๙๙.

คอมมิวนิสต์ และตอบสนองวัตถุประสงค์ทางการเมืองสร้างความชอบธรรมแก่ผู้นำทหารและระบอบอำนาจนิยม

ถึงแม้ว่าการเมืองในยุคนี้จะวุ่นวายและอยู่ในภาวะตึงเครียดแต่ละครโทรทัศน์กลับมีจำนวนเพิ่มมากยิ่งขึ้น รายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่เน้นในด้านความบันเทิงและการโฆษณาสินค้า ส่วนหนึ่งมาจากนโยบายของรัฐบาลเองที่สนับสนุนรายการบันเทิงเพื่อเป็นการหันเหความสนใจในเรื่องการเมือง ในการรับรู้ข่าวสารการเมืองและการมีส่วนร่วมในเวทีสาธารณะของคนดู รายการข่าวโดยทั่วไปไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ แต่เป็นการเผยแพร่ผลงานให้แก่รัฐบาล เท่ากับเป็นการสนับสนุนเสถียรภาพทางการเมืองให้แก่รัฐบาลโดยอ้อม นอกจากนี้รัฐบาลและกองทัพยังใช้ละครโทรทัศน์เป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย และเป็นตัวชี้นำให้เห็นความสำคัญของทหารในการปกครองประเทศ เนื้อเรื่องของละครโทรทัศน์ในสมัยนี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งรัฐบาลต้องการให้เป็นเครื่องเตือนใจไม่ให้ประชาชนหลีกหนีความวุ่นวายไปหาไสยศาสตร์หรือหันเหไปเชื่อถือลัทธิคอมมิวนิสต์

หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ รัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ และรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ออกระเบียบวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๑๗ และระเบียบวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๑๘ มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมเวลาในการโฆษณาและเนื้อหารายการ โดยมีอนุกรรมการของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ทำหน้าที่ตรวจเซ็นเซอร์อย่างเข้มงวด การวิพากษ์วิจารณ์การเมือง สังคมในรายการข่าวและละครโทรทัศน์ จึงยังเป็นเรื่องต้องห้าม

ในระยะที่ประชาธิปไตยเบ่งบาน (พ.ศ.๒๕๑๖ – ๒๕๑๙) คือช่วงที่มีการปฏิวัติทางการเมืองโดยขบวนการนิสิตนักศึกษา หนังสือพิมพ์มีบทบาทสำคัญในการเสนอปัญหาต่าง ๆของสังคม ในขณะที่วิทยุของทหารตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายอนุรักษ์นิยมในการคัดค้านความเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษา ปัญญาชน สหพันธ์ชาวไร่ ชาวนา และขบวนการกรรมกร การเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มก้าวหน้าและฝ่ายซ้ายผ่านหนังสือพิมพ์ และกลุ่มอนุรักษ์นิยมผ่านวิทยุ ทำให้เกิดการปลุกระดมกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มนวพล และกลุ่มกระทิงแดง ให้ร่วมกันต่อต้านการชุมนุมของนิสิตนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเดือนตุลาคมพ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นผลให้เกิดการเผชิญหน้าทางอุดมการณ์ครั้งใหญ่ในสังคมไทย การที่โทรทัศน์ตกอยู่ในอาณัติของรัฐบาลโดยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือและสร้าง

ความชอบธรรมทางการเมือง ให้แก่ผู้นำและการปกครองแบบอำนาจนิยม[๑] จึงทำสื่อโทรทัศน์ไม่ได้มีส่วนร่วมในด้านของประชาธิปไตย

พ.ศ. ๒๕๒๓ – ๒๕๓๐ เป็นช่วงเป็นรอยต่อทางการเมืองจากอำนาจนิยมทหารมาสู่ประชาธิปไตย เมื่อ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งติดต่อกันเป็นเวลา๘ปี ถึงแม้ว่านิสิตนักศึกษาและปัญญาชนที่เคยเข้าไปร่วมดำเนินการกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพื้นที่ยึดครองได้ทยอยออกจากป่ากลับสู่เมือง ห้ามควบคุมสื่อและละครโทรทัศน์ยังบังคับใช้อยู่เช่นเดิม คือ ห้ามนำเสนอละครเกี่ยวกับการเมือง ห้ามวิจารณ์การเมืองและรัฐบาล พ.ศ.๒๕๒๘ สมัยของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีการสั่งระงับโครงการละครเรื่องไผ่แดงทางสถานีโทรทัศน์สีช่อง ๗ เพราะมีเนื้อหาเสียดสีการเมือง ถึงแม้ว่าละครเรื่องดังกล่าวจะเคยสร้างเป็นภาพยนตร์และเคยเผยแพร่ทางโทรทัศน์มาแล้วก็ตาม[๒]

เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ นำโดยพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ คณะรัฐประหารก่อการรัฐประหารได้ยกเลิกใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ และได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวมี นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรรัฐบาลใหม่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อเปิดทางให้ผู้ที่มิได้รับเลือกตั้งขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ การแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็เพื่อเตรียมการให้พลเอก สุจินดา คราประยูร สามารถเป็นนายกรัฐมนตรีได้ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปการเปลี่ยนแปลงนี้นำไปสู่การคัดค้านและเดินขบวนครั้งใหญ่ในวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕[๓]

หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ การเรียกร้องให้มีการเปิดเสรีสื่อวิทยุและโทรทัศน์ได้ขยายตัวออกในวงกว้าง รัฐบาลชั่วคราวที่มีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี สมัยที่๒ ได้จัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงสื่อ ยกเลิกคณะกรรมการ กบว. และแทนที่ด้วยระเบียบว่าด้วยการการบริการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุแห่งชาติ ๒๕๓๕

เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐบาลผสมที่มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีมติให้จัดตั้งสถานีโทรทัศน์ในระบบยูเอชเอฟ ๑ สถานี ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เปิดประมูลวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ผู้ที่ได้รับการมูลคือ บริษัทสยามอินโฟ

---

[๑] อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (๒๕๔๒). *ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทยโครงสร้างทางการเมืองและผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ.* ๑๖๕ – ๑๗๑.

[๒] มติชน. วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๒๘.

[๓] จักร พันธ์ชูเพชร. (๒๕๔๕). *การเมืองการปกครองไทย : มิติทางประวัติศาสตร์และสถานบันทางการเมือง.* หน้า ๑๒๙ – ๑๓๑.

เทนเมนท์ จำกัด สถานีแห่งใหม่มีชื่อว่า สถานีโทรทัศน์ไอทีวี (Independent Television) หรือ ทีวีเสรี เริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

การเมืองของไทยได้เปลี่ยนจากยุครัฐบาลทหารเข้าสู่สมัยประชาธิปไตยแบบเต็มตัว เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นเครื่องบอกวัดความคิดและความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี ในด้านสิทธิและเสรีภาพของสื่อค่อนข้างคลี่คลายไปในทางที่ดี แต่รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง เช่น รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา (กรกฎาคม ๒๕๓๘ – พฤศจิกายน ๒๕๓๙) ก็ยังอาศัยมาตรการการตรวจเซ็นเซอร์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อควบคุมสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ ใช้วิธีการควบคุมที่นำมาใช้คือการตักเตือน ให้ตำรวจสอบประวัติ การโยกย้ายนักข่าว การตรวจสอบ การห้ามเผยแพร่ข่าวหรือรายการ การยกเลิกรายการ ตลอดจนข่มขู่ให้เกิดหวาดกลัวไม่อยากขัดแย้งกับรัฐบาล[๑] สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะผ่านยุครัฐบาลเผด็จการทหารไปแล้ว แต่รัฐก็ยังใช้อำนาจทางการเมืองเข้าควบคุมโดยทางตรงผ่านคณะกรรมการ กกช. และกรรมการพิจารณารายการของสถานีโทรทัศนส่วนทางอ้อมคือ การที่กฎหมายกำหนดให้รัฐบาลเป็นเจ้าของสัมปทานสถานีโทรทัศน์ต่างๆ ข้าราชการการเมืองจะได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการบริหารและสามารถสั่งการโดยไม่มีลายลักษณ์อักษร ของเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ของสถานีโทรทัศน์ก็พยายามเซ็นเซอร์ตัวเองทำให้การควบคุมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นไปอย่างซ้อนเร้นมากขึ้น

การควบคุมสื่อของรัฐบาล มีผลต่อการนำเสนอรายการละครโทรทัศน์ ในด้านการเมืองอย่างมาก ละครโทรทัศน์ไทยจึงไม่ค่อยมีมิติด้านการเมืองเท่าใดนัก การเมืองในละครโทรทัศน์ไทยจึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์การเมืองของฝ่ายรัฐให้ดูดี รวมทั้งใช้ในการแก้สถานการณ์ในการปลุกจิตสำนักในเรื่อง รัฐนิยม เป็นส่วนใหญ่ เช่น กรณีเหตุการณ์ภาคใต้ที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน รัฐก็จะทำละครที่เกี่ยวกับสำนึกในการรักแผ่นดินประเทศชาติ และให้รู้ถึงบุญคุณของแผ่นดินที่อยู่ เช่น ละครเรื่อง อยู่กับก๋ง , ร.ศ.๑๑๒ คนไทยรักแผ่นดิน ซึ่งเหล่านี้เป็นภาพการเมืองที่ละครโทรทัศน์เข้าไปเกี่ยวข้องแต่ละครโทรทัศน์ก็ยังถูกกฎและข้อบังคับของรัฐ ในการนำเสนอเรื่องราวของการเมืองในเชิงวิจารณ์และสะท้อนความเป็นจริงให้กับประชาชนได้รับรู้ เพราะตราบใดที่อำนาจรัฐยังอยู่เหนือคำว่า เสรีภาพอย่างแท้จริงแล้ว ละครโทรทัศน์ก็จะเป็นได้แค่เครื่องมือและกระบอกเสียงในการสร้างภาพของรัฐ ไม่มีการสร้างสรรค์ในแง่มุมของการเมืองในงานละครโทรทัศน์

---

[๑] อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (๒๕๔๒). *ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทยโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ.* หน้า ๓๓๕ – ๓๓๖.

๑.๒ อิทธิพลแนวความคิดทางการเมือง

ความเป็นชาติมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับวัฒนธรรม ดังนั้นชาติย่อมปกป้องเอกราชและเอกลักษณ์ของชาติด้วยการปกป้องวัฒนธรรมของชาติซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชากรทั้งชาติ[๑]

ชนชั้นปกครองพยายามสร้างความเป็นใหญ่โดยการสร้างความยินยอมพร้อมใจและหาเสียงสนับสนุนจากชนชั้นผู้ถูกปกครอง โดยการสร้างระบบวิธีคิด โลกทัศน์ ความเชื่อและค่านิยมในหมู่ชนชั้นผู้ถูกปกครองให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของรัฐ[๒]

รัฐที่รณรงค์เรื่องชาตินิยมมักเอาความชอบธรรมเรื่องชาติมาขอความร่วมมือจากประชาชน ให้ประชาชนเห็นว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวมอันยิ่งใหญ่ของชาติ เพื่อความอยู่รอด และเพื่อเอกราชของชาติ มิใช่เพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเป็นการครอบงำอุดมการณ์สร้างความมั่นคงทางการเมือง[๓]

จุดมุ่งหมายของจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นจุดมุ่งหมายเดียวกับคณะราษฎร คือ การย้ายศูนย์อำนาจจากราชสำนักสู่รัฐบาลสามัญชน แต่คณะราษฎรไม่ได้ให้ความสนใจระบบวัฒนธรรมของคนไทย จึงไม่สามารถครอบงำอุดมการณ์วัฒนธรรมของประชาชนไว้ได้ ทำให้คนไทยยังดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ จึงเป็นเพียงการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองแต่ไม่มีความมั่นคงของอำนาจรัฐ จอมพล ป.พิบูลสงครามตระหนักถึงปัญหานี้ จึงใช้นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยมุ่งหวังปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย

จอมพลป.พิบูลสงครามเลือกใช้แนวความคิดชาตินิยมที่กำลังแพร่หลายอยู่ในประเทศต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องเมืองในการโน้มน้าวจิตใจประชาชน ในการรักษาอำนาจทางการเมืองควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ[๔]

หลวงวิจิตรวาทการ ประธานคณะกรรมการรัฐนิยมและอธิบดีของกรมศิลปกร เป็นผู้มีบทบาทในการสนับสนุนและเผยแพร่วัฒนธรรมของจอมพลป.พิบูลสงคราม หลวงวิจิตรวาทการได้เลือก

---

[๑] จิราพร วิทยศักดิ์พันธ์. (๒๕๓๖). *บันทึกการสัมนาจอมพล ป. พิบูลสงคราม กับ การเมืองไทยสมัยใหม่.* หน้า ๒๓๓.

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๒๓๑.

[๓] *แหล่งเดิม*. หน้า ๒๓๔.

[๔] กรมโฆษณาการ. (๒๔๗๗). *กิจการของสำนักงานโฆษณาการ.* หน้า ๒-๓.

การปลูกฝังลัทธิชาตินิยมผ่านทางศิลปะและการละคร สนองนโยบายวัฒนธรรมของจอมพล ป.พิบูลสงครามได้เป็นอย่างดี[๑]

ละครของหลวงวิจิตรวาทการช่วง พ.ศ.๒๔๗๖-๒๔๘๐ ละครช่วงนี้มักแสดงการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของชนชาติไทย การเสียสละเพื่อประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่ของคนไทย เรื่อง เลือดสุพรรณ ละครเรื่องแรกที่จัดโดยกรมศิลปากร ละครเรื่องอื่นๆ เช่น ราชมนู(๒๔๗๙) พระเจ้ากรุงธน(๒๔๘๐) เรียกร้องให้คนไทยทุกหมู่เหล่ามีความสามัคคีเพื่อสู้ศึกภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพที่ฝ่ายต่างๆของคณะราษฎรกำลังแตกแยกและต้องการผนึกกำลังเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ละครปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมและสนับสนุนโยบายวัฒธรรมแห่งชาติช่วงจอมพล ป. พิบูลสงครามครั้งที่๑ จะเน้นเรื่องการรวมชาติ การเสียสละเพื่อชาติ และความเป็นชาติมหาอำนาจ พ.ศ.๒๔๘๑ มีละครเรื่อง มหาเทวี เจ้าหญิงแสนหวี พ.ศ. ๒๔๘๒ เรื่องน่านเจ้า เรื่องอนุสาวรีย์ ในพ.ศ.๒๔๘๓ จอมพลป.พิบูลสงคราม ประกาศสงครามกับฝรั่งเศสในพ.ศ.๒๔๘๓ ทำให้เกิดละครเรื่อง พ่อขุนผาเมือง เพื่อเป็นการสรรเสริญการต่อสู้เพื่อการเป็นเอกราชจากเขมรและยังเสนอนัยที่ว่าเขมรและไทยต่างเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน และคนเขมรก็อยากอยู่ภายใต้การปกครองของไทย[๒]

หลวงวิจิตรวาทการได้หยุดเขียนแนวลัทธิชาตินิยมไประยะหนึ่งเพราะผลจากการที่ญี่ปุ่นแพ้สงคราม(พ.ศ.๒๔๘๘) จนกระทั่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม กลับเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ละครแนวชาตินิยมของหลวงวิจิตรวาทการจึงกลับมาอีกครั้ง ในเรื่อง ตายดาบหน้า (พ.ศ.๒๔๙๐)เรื่องของวีรบุรุษที่เสียสละชีวิตในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพจากชนชาติจีน ส่วนเรื่องสีหราชเดโช(พ.ศ.๒๔๙๐) และ ครุฑดำ(พ.ศ.๒๔๙๑) ทั้งสองเรื่องเป็นการสะท้อนความรู้สึกของหลวงวิจิตรวาทการที่ถูกตกเป็นนักโทษอันเนื่องมาจาการรณรงค์เพื่อลัทธิชาตินิยม ละครทั้งสองเรื่องแสดงให้เห็นถึงการเสียสละของขุนศึก แต่ไม่ได้รับความดีความชอบกลับถูกลงโทษอย่างไม่ยุติธรรม แต่ในที่สุดก็มีคนเข้าใจและเห็นใจแม้ขุนศึกจะจากไปแล้วก็ตาม

นอกจากนี้ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๗ – ๒๕๐๐ หลวงวิจิตรวาทการได้ประพันธ์บทละคร ๔ เรื่องให้กรมศิลปากรจัดแสดงซึ่งขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งราชทูตประจำประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ละครทั้ง ๔ เรื่อง ได้แก่ อานุภาพพ่อขุนรามคำแหง(๒๔๙๗) อานุภาพแห่งความเสียสละ(๒๔๙๘)

---

[๑] จิราพร วิทยศักดิ์พันธุ์. (๒๕๓๖). *บันทึกการสัมมนา จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับ การเมืองสมัยใหม่*. หน้า ๒๖๖.

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๒๖๗.

อานุภาพแห่งความรัก(๒๔๙๙) อานุภาพแห่งความซื่อสัตย์(๒๕๐๐) ละครชุดอานุภาพนี้มุ่งที่จะปลุกเร้าให้คนไทยเป็นคนดี มีศีลธรรม รักและเสียสละเพื่อประเทศชาติ

ในยุครัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม สมัยที่๒ นี้เองที่เริ่มมีโทรทัศน์ในประเทศไทย ละครโทรทัศน์เป็นรายการที่ดึงดูดความสนใจของประชาชนได้มาก รัฐบาลจึงเห็นช่องทางใช้ประโยชน์จากละครโทรทัศน์เพื่อนำเสนอในสิ่งที่รัฐต้องการสื่อกับประชาชน โดยเฉพาะการให้ประชาชนยอมรับในตัวนายกรัฐมนตรี เนื่องจากขณะนั้นมีการแตกแยกในทางการเมืองอยู่มากระหว่างฝ่ายทหาร ตำรวจ และสภา

ละครโทรทัศน์แนวชาตินิยมแบบของหลวงวิจิตรวาทการจึงสนองอุดมการณ์การเมืองให้แฝงอยู่ในเนื้อหาละคร นับเป็นต้นแบบของละครโทรทัศน์แนวชาตินิยม ละครโทรทัศน์ที่มีความคิดดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นละครแนวประวัติศาสตร์และละครที่สร้างขึ้นในโอกาสพิเศษ เนื้อหาของละครมักจะสื่อเรื่องความสามัคคี และปลุกใจให้รักในชาติบ้านเมือง

๒. บทบาททางด้านเศรษฐกิจของละครโทรทัศน์ไทย

ละครโทรทัศน์เป็นธุรกิจบันเทิงที่สามารถสร้างรายได้ที่ดี ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังเป็นธุรกิจที่มีเงินหมุนเวียนในระบบค่อนข้างสูง เป็นธุรกิจที่สร้างอาชีพ และสามารถแตกแขนงพัฒนาธุรกิจไปในด้านอื่นๆ ได้

๒.๑ ละครโทรทัศน์กับการโฆษณา

โฆษณาของไทยในสมัยแรกตั้งแต่ พ.ศ.๒๓๘๘ นิยมใช้สื่อสื่อสิ่งพิมพ์[๑] เช่น หนังสือพิมพ์ จนกระทั่งเกิดวิทยุและโทรทัศน์ขึ้นมา คนเริ่มให้ความสำคัญกับโทรทัศน์มากขึ้นเพราะเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมมากกว่าและยังมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีกลุ่มผู้ชมจำนวนมาก ทำให้เจ้าของสินค้าและเอเยนซี่โฆษณาร่วมกันหารูปแบบและเนื้อหารายการที่เป็นที่ยอมรับได้หรือเป็นที่นิยมของคนจำนวนมากที่สุด นั่นคือ รายการละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นรายการบันเทิงที่ดูง่าย วิธีการนำเสนอตรงไปตรงมา มีเรื่องราวไม่ซับซ้อน และไม่ใช่เนื้อหาที่ผูกติดกับคนกลุ่มใดกลุ่มเดียว

ละครโทรทัศน์จึงรับหน้าที่โดยตรงจากสถานีโทรทัศน์ในการสร้างความนิยมจากคนดู ละครโทรทัศน์ถือเป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่มีขนาดใหญ่ในวงการโทรทัศน์ เพราะสามารถทำรายได้ให้กับสถานีได้เป็นจำนวนมาก การที่ละครโทรทัศน์ได้รับความนิยมจึงมีการแข่งขันกันสูงมากระหว่างสถานีโทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ และสถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ เป็นสองสถานี

---

[๑] All About Advertising. (๒๕๔๕). *เปิดยุคการพิพม์เปิดโลกโฆษณา*. หน้า ๒๙.

คู่แข่งขันที่สำคัญในด้านของละครโทรทัศน์ โดยมีสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ เป็นรายใหญ่ในลำดับที่ ๓ สังเกตได้จากข้อมูลดังนี้

ตารางที่ ๑ สัดส่วนของการผลิตรายการของสถานีโทรทัศน์แต่ละช่อง พ.ศ. ๒๕๔๐

สถานี	รายการหลัก	ผลิตเอง	ขายเวลา	รายการจากผู้ผลิตภายนอก	จุดเด่นด้านการตลาด	รวมจำนวนรายการ
ช่อง ๓	ละคร-บันเทิง	๕%	๙๕%	ละคร-ซิทคอม-บันเทิง	ละคร	๗๘
ช่อง ๕	ข่าว- ละคร	๓๐%	๗๐%	ละคร-บันเทิง-เกมโชว์	ละคร	๑๒๘
ช่อง ๗	ละคร-บันเทิง	๑๐%	๙๐%	ละคร-วาไรตี้	ละคร	๖๕
ช่อง ๙	ข่าว-สาระบันเทิง	๑๒%	๘๘%	เกมส์โชว์-สารคดี	สาระบันเทิง	๑๒๕
ไอทีวี	ข่าว-สาระบันเทิง	๔๐%	๖๐%	วาไรตี้-ภาพยนตร์	ข่าว	๖๙

ที่มา : จุดประกาย- กรุงเทพธุรกิจ, ศุกร์ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๐. หน้า ๒

ละครภาคค่ำ (prime–time หรือ A-time drama) เป็นช่วงเวลาที่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ สถานีโทรทัศน์สีช่อง ๓ มีนโยบายการผลิตและควบคุมการผลิตละครโทรทัศน์ให้ได้รับความนิยมอย่างสูงเพื่อแข่งขันชิงคนดูจากผู้โฆษณา ละครโทรทัศน์จึงถือเป็นรายการหลักของทางสถานีโทรทัศน์ทั้งสองช่อง ในขณะที่ช่อง ๕ ก็ให้ความสำคัญเช่นเดียวกับทั้งสองสถานี เพราะรายได้ที่ได้จากการโฆษณาในเวลาละครนั้น ถือว่าทำรายได้ได้มากกว่าเวลาทุกช่วงรายการของสถานี โดยเฉพาะช่วงเวลาละครหลังข่าว จะมีโฆษณาเข้ามากที่สุดเพราะเป็นช่วงที่ผู้ชมอยู่บ้านและดูละครโทรทัศน์ ทำให้ค่าเวลาในการลงโฆษณาในช่วงละครหลังข่าวมีราคาที่แพงที่สุด เมื่อเทียบกับช่วงเวลาอื่นๆ

ตารางที่ ๒ อัตราค่าโฆษณาเวลา prime- time ของสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ

พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๐

(หน่วย : บาท/นาที)

สถานี	รายการ	ช่วงเวลา	อัตราโฆษณา ๒๕๓๙	๒๕๔๐
ช่อง ๓	ละคร	๒๐.๓๐-๒๒.๐๐(จ — อา หลังข่าว)	๒๔๐,๐๐๐	๒๗๐,๐๐๐
	หนังจีน	๒๒.๐๐-๒๓.๐๐(จ — อ)	๑๗๕,๐๐๐	๒๐๐,๐๐๐
	วาไรตี้	๑๔.๓๐-๑๗.๓๐ (อ)	๑๗๐,๐๐๐	๒๐๐,๐๐๐
	เกมส์	๒๒.๐๐-๒๓.๐๐ (ส)	๑๕๐,๐๐๐	๒๒๐,๐๐๐
ช่อง ๕	ละคร	๑๘.๔๕ - ๒๐.๐๐(จ — อา ก่อนข่าว)	๒๐๐,๐๐๐	๒๓๐,๐๐๐
		๒๑.๑๕ - ๒๒.๓๐(จ- อา หลังข่าว)	๒๐๐,๐๐๐	๒๐๐,๐๐๐
	ตลก	๒๒.๐๐ — ๒๓.๓๐(อ)	๑๘๐,๐๐๐	๒๐๐,๐๐๐
ช่อง ๗	ละคร	๒๐,๓๐ — ๒๒.๑๕ (จ-อา หลังข่าว)	๒๘๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐
		๑๖.๕๐ — ๑๗.๔๕ (ส)	๒๒๐,๐๐๐	๒๓๐,๐๐๐
		๑๔.๒๕ - ๑๕.๒๐ (อา ละครสั้น)	๑๘๕,๐๐๐	๑๘๕,๐๐๐
	เกมส์	๒๒.๑๕ - ๐๐.๑๐ (พ)	๒๕๐,๐๐๐	๒๗๐,๐๐๐
	ทอล์ก	๒๒.๑๕ - ๐๐.๑๐ (พ)	๒๕๐,๐๐๐	๒๗๐,๐๐๐
	ตลก	๑๕.๒๐ - ๑๖.๒๐ (อ)	๒๒๐,๐๐๐	๒๔๐,๐๐๐
ช่อง ๙	ละคร	๑๓.๐๐ - ๑๔.๐๐ (ส-อา)	๑๖๐,๐๐๐	๑๘๐,๐๐๐
	เกมส์	๑๗.๐๐ - ๑๘.๐๐ (อา)	๑๓๕,๐๐๐	๑๕๐,๐๐๐
	สารคดี	๑๕.๐๐ - ๑๖.๐๐ (อา)	๑๒๐,๐๐๐	๑๔๐,๐๐๐
	สนทนา	๒๑.๐๐ - ๒๒.๐๐ (อ)	๑๒๐,๐๐๐	๑๔๐,๐๐๐
	เด็ก	๑๐.๓๐ - ๑๑.๓๐ (อา)	๑๑๐,๐๐๐	๑๓๐,๐๐๐
ไอทีวี	ข่าว	๑๙.๐๐ - ๒๑.๐๐ (จ — อา)	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
		๑๖.๓๐ - ๑๗.๕๐ (ส — อา)	๔๒,๐๐๐	๔๒,๐๐๐
		๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ (ส —อา)	๕๐,๐๐๐	๔๒,๐๐๐
	สารคดี	๒๒.๐๕ - ๒๓.๐๐ (จ — ศ) ข่าวและวิเคราะห์ข่าว	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
	สนทนา	๒๑.๒๐ - ๒๒.๐๐ (ส)	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
	หนัง	๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ (ส — อา)	๔๒,๐๐๐	๔๒,๐๐๐

ที่มา : The Advertising Book, 1997 – 1998, หน้า 204-208

ละครโทรทัศน์ที่สามารถสร้างความนิยมและมี เรตติ้ง ที่ดีนั้นหมายถึง สามารถขายเวลาของทางสถานีโทรทัศน์กับบริษัทโฆษณาได้ เพราะถ้าละครเรื่องไหน มีเรตติ้งที่ดี ก็จะมีโฆษณาเข้าเยอะ และบริษัทผู้ผลิตละครเรื่องนั้นก็จะมีอนาคตและโอกาสในการผลิตละครเรื่องต่อไปกับทางสถานีโทรทัศน์ เนื่องจากบริษัทโฆษณาวัดความนิยมจาก เรตติ้ง ของผู้ชม

การขายโฆษณามีอยู่ ๒ ระบบ คือ ระบบสปอนเซอร์ หรือ ระบบผู้อุปถัมภ์รายการ ซึ่งจะเป็นผู้ซื้อเวลาจากทางสถานีโทรทัศน์ และผลิตรายการเอง แต่จะมีต้นทุนในการผลิตสูงที่เจ้าของสินค้าไม่สามารถควบคุมได้ รายการโทรทัศน์ที่ใช้ระบบนี้ส่วนใหญ่เป็นรายการประเภท เกมโชว์

อีกระบบที่เจ้าของสินค้าหันมาให้ความสนใจ คือ ระบบสปอตโฆษณา(Advertising spot) เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อแยกอิทธิพล โดยตรงของโฆษณาที่มีต่อการผลิตรายการ สปอตโฆษณาเป็นระบบที่กำหนดขึ้นเพื่อสร้างดุลอำนาจระหว่างฝ่ายสถานีโทรทัศน์และเจ้าของสินค้า หรือให้สถานีเป็นฝ่ายวางนโยบายและผลิตรายการ เจ้าของสินค้าเปลี่ยนฐานะเป็นผู้ให้โฆษณา (Avertiser) คือ ซื้อ ๓๐-๖๐ วินาทีในการโฆษณาสินค้าแต่ละครั้ง (อาจจะโฆษณาได้มากกว่า ๑ ครั้ง ใน ๑ ชั่วโมง) ด้วยวิธีการเช่นนี้สถานีจึงสามารถลดเอกสิทธิ์ของเจ้าของสินค้าในการผลิตรายการลงได้

สถานีโทรทัศน์จะใช้ระบบการขายโฆษณาแบบสปอตโฆษณามากกว่า รายได้จากการขายโฆษณาเป็นเม็ดเงินจำนวนมหาศาล รายได้ต่อปีของสถานีโทรทัศน์มาจากการโฆษณา รายการละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นรายการที่ได้รับความนิยมสูงจึงมีการแข่งขันกันสูงมากระหว่างสถานีโทรทัศน์เพื่อแย่งชิง เรตติ้ง และโฆษณา

ตารางที่ ๓ รายได้รวมต่อปีจากโฆษณาของสถานีโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙

(หน่วย : ล้านบาท)

สถานี	๒๕๓๕	๒๕๓๖	๒๕๓๗	๒๕๓๘	๒๕๓๙	รวม
ช่อง ๓	๒,๖๐๓	๓,๕๐๙	๔,๓๕๑	๕,๒๖๐	๖,๑๑๒	๒๑,๘๓๕
ช่อง ๕	๑,๗๖๕	๒,๖๒๑	๓,๔๓๘	๓,๔๔๖	๓,๗๔๕	๑๕,๐๑๕
ช่อง ๗	๔,๒๘๓	๕,๓๓๖	๖,๓๘๐	๗,๓๗๙	๘,๑๔๐	๓๑,๕๑๘
ช่อง ๙	๑,๔๖๗	๑,๖๑๖	๒,๔๓๘	๒,๕๕๗	๒,๗๗๔	๑๐,๘๕๒
รวม	๑๐,๑๑๘	๑๓,๐๘๒	๑๖,๖๐๗	๑๘,๖๔๒	๒๐,๗๗๑	๗๙,๒๒๐
%ของค่าโฆษณาทั้งหมด	(๕๗%)	(๕๖%)	(๕๔%)	(๕๔%)	(๕๔%)	

ที่มา : The Advertising Book, 1997 – 1998. หน้า 184.

จะเห็นได้ว่ารายได้ที่ได้จากการโฆษณาเป็นเงินที่มีจำนวนมากทำให้การโฆษณาหรือผู้อุปถัมภ์รายการ มีอิทธิพลและบทบาทในการนำเสนอละครโทรทัศน์ เช่น การเลือกนักแสดงถ้านักแสดงที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยม บริษัทโฆษณาก็จะซื้อเวลาและให้ความสนใจ หรือ การเขียน

บท เพื่อให้เข้ากับสินค้าที่เป็นผู้อุปถัมภ์รายการโดยตรง การจัดฉากให้เข้ากับสินค้าที่เป็นผู้อุปถัมภ์รายการ ฯลฯ

บางครั้งจะสังเกตได้ว่าในละครโทรทัศน์มีการโฆษณาแฝงอยู่ในรูปแบบการจัดวางสินค้าในฉากละคร เช่น ร้านขายของ ของเฮียหมู ในละครเรื่องบางรักซอยเก้า จะมีผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เป็นผู้อุปถัมภ์รายการจัดวางอยู่ในรูปของร้านค้า มีตู้เครื่องดื่มหรือตราสินค้าที่แขวนหรือวางตามหน้าร้าน อยู่ที่ว่าผู้อุปถัมภ์เป็นสินค้าประเภทใด หรือ การได้รับสปอนเซอร์เป็นเครื่องดื่มหรือน้ำดื่มยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่งเมื่อมีฉากรับประทานอาหารก็จะมีขวดน้ำดื่มยี่ห้อที่เป็นสปอนเซอร์ตั้งอยู่ เมื่อพระเอกกระหายน้ำต้องเครื่องดื่มยี่ห้อนี้เท่านั้น นอกจากนี้เมื่อทางกองถ่ายทำได้ขอผลิตภัณฑ์ยี่ห้อใดไปในกองถ่ายต้องใช้แต่ผลิตภัณฑ์ยี่ห้อนั้นเท่านั้นห้ามใช้ผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกันแต่ยี่ห้ออื่นเด็ดขาด เพราะจะทำให้ผู้อุปถัมภ์ไม่พอใจหรือเลิกเป็นผู้อุปถัมภ์รายการอีกต่อไป

ผู้อุปถัมภ์รายการที่ให้สินค้าในการประกอบฉากและผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในกองถ่ายทั่วๆไป เช่น

๑. บริษัทบุญรอดเบเวอร์รี่ จำกัด ผลิตภัณฑ์ เช่น น้ำดื่มตราสิงห์ , เบียร์สิงห์

๒. บริษัทไทยน้ำทิพย์ เช่น โค้ก น้ำดื่มน้ำทิพย์

๓. บริษัทเขาช่องกาแฟไทย เช่น กาแฟสำเร็จรูป

๔. บริษัทมิตรผล เช่น น้ำตาลสำเร็จรูป

๕. บริษัทเนสท์เล่

๖. บริษัทลีเวอร์บราเธอร์ส

๗. บริษัทคอลเกตปาล์มโอลีฟ ฯลฯ

สินค้าที่นำมาใช้ในการเข้าฉากละครหรือเป็นผู้สนับสนุนในกองถ่ายทำละคร ทางบริษัทผู้ผลิตจะเป็นผู้ขอไปเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้ามาประกอบฉากหรือไว้ใช้บริโภคในกองถ่ายทำ ทั้งนี้บริษัทผู้ผลิตต้องมีข้อตกลงกับบริษัทเจ้าสินค้าในการขอสินค้ามาใช้ในละคร เช่น การขึ้นชื่อยี่ห้อสินค้าในช่วงท้ายละคร หรือ ในบทมีฉากที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ตัวนั้น เช่น พระเอกต้องขับรถโฟร์วิล อยู่ในป่า บริษัทที่ผลิต ต้องขอรถยี่ห้อฟอร์ด รุ่นที่เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ในบท [๑] ซึ่งเป็นการลดต้นทุนในการเช่ารถในการประกอบฉากบางครั้งการนำสินค้าเข้ามาประกอบในฉากบริษัทผู้ผลิตอาจได้ค่าตอบแทนจากบริษัทเอเยนซี่โฆษณาซึ่งแล้วแต่ตกลงกัน ในกรณีนี้ส่วนใหญ่บริษัทผู้ผลิตจะเป็นผู้เช่าเวลาต่อจากทางสถานีโทรทัศน์มากกว่าเป็นผู้รับจ้างผลิต

---

[๑] กิตาภรณ์ โภคบุตร. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริษัท ๕๕๙ ออนแอร์ จำกัด. (๒๕๔๘,๒ ตุลาคม)

การทำโฆษณาวิธีนี้เป็นแบบ น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า ซึ่งต่างก็ได้รับผลประโยชน์กันไปตามที่ต้องการบริษัทผู้ผลิตต้องการเงิน ผลิตภัณฑ์และสิ่งของมาใช้ในงาน บริษัทโฆษณาสามารถทำการโปรโมทสินค้าได้ เพราะบริษัทโฆษณาใช้งบประมาณในการโฆษณาสินค้าเป็นจำนวนเงินที่สูง จึงต้องหาวิธีโฆษณาที่สามารถได้กลุ่มใหญ่และละครโทรทัศน์สามารถตอบสนองความต้องการของเจ้าของสินค้าได้ ละครโทรทัศน์มีกลุ่มผู้ชมขนาดใหญ่ เป็นสื่อที่เข้าถึงผู้ชมได้ง่าย เป็นสื่อที่สามารถสร้างพฤติกรรมเลียนแบบในตัวละคร เช่น ถ้าพระเอกและนางเอกใช้ผลิตภัณฑ์ใด ผู้ชมทางบ้านก็อยากที่จะใช้ผลิตภัณฑ์นั้นบ้าง เพื่อจะได้เหมือนกับพระเอกและนางเอกในละครโทรทัศน์

ตารางที่ ๔ ประเภทของสินค้าที่ใช้งบโฆษณาสูงสุดสิบอันดับ พ.ศ. ๒๕๓๙

(หน่วย : ล้านบาท)

ที่	ประเภทสินค้า	โทรทัศน์	นสพ.	นิตยสาร	ภาพยนตร์	ป้าย	รวม
๑	อสังหาริมทรัพย์	๓๓๒.๕๖	๒,๓๖๒.๒๐	๒๓๗.๖๔	-	๒,๕๒๙.๘๗	๕,๔๖๒.๒๗
๒	เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	๑,๘๓๐.๘๐	๒๘๔.๑๕	๑๒๔.๘๒	๔.๗๘	๔๘.๗๔	๒,๒๙๓.๒๙
๓	รถยนตร์ที่นั่ง	๗๕๙.๕๒	๘๔๐.๔๖	๑๓๕.๗๖	-	๕๖.๕๔	๑,๗๙๒.๒๘
๔	อุปกรณ์สำนักงาน	๔๐๗.๘๘	๑,๐๑๗.๒๐	๖๒.๔๕	๑.๕๗	๙๔.๙๘	๑,๕๘๔.๐๘
๕	สื่อต่างๆ	๔๕๙.๗๕	๘๕๔.๘๖	๕๔.๘๑	๐.๑๗	๑๓.๓๔	๑,๓๘๒.๙๒
๖	เครื่องสำอางบำรุงผิว	๑,๐๙๑.๔๒	๓๙.๔๖	๒๒๗.๖๒	๑.๓๐	๒.๐๘	๑,๓๖๑.๘๘
๗	แชมพูสระผม	๑,๑๘๑.๖๗	๔.๙๕	๑๙.๗๑	๐.๔๓	๓.๒๕	๑,๒๑๐.๐๑
๘	ผลิตภัณฑ์น้ำมัน	๘๘๖.๗๓	๑๙๘.๗๔	๕๑.๖๒	-	๓๑.๔๘	๑,๑๖๘.๗๗
๙	รณรงค์เพื่อสังคม	๘๑๖.๒๐	๒๐๒.๐๕	๙.๗๔	-	๐.๒๐	๑,๐๒๘.๑๙
๑๐	คอมพิวเตอร์	๑๑๗.๑๘	๖๓๓.๘๔	๒๔๙.๐๘	๐.๐๑	๒๓.๑๕	๑,๐๒๓.๒๖
	รวม	๗,๘๘๓.๑๗	๖,๔๓๘.๑๑	๑,๑๗๓.๒๕	๘.๒๖	๒,๘๐๓.๖๓	๑๘,๓๐๖.๙๖
รวมงบโฆษณาทั้งสิ้น ๙๗ ประเภท		๒๒,๙๖๒.๔๘	๑๑,๔๓๓.๐๕	๓,๘๗๖.๐๙	๒๔.๐๘	๓,๖๙๕.๗๑	๔๑,๙๙๑.๔๑

ที่มา : The Avertising Book. 1997 – 1998 . หน้า 143.

๒.๒ อาชีพที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์เป็นธุรกิจที่ต้องติดต่อสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนมากมายหลายอาชีพ จากการถ่ายทำที่ใช้ระยะเวลาและใช้เม็ดเงินจำนวนมาก ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจและการสร้างอาชีพให้แก่ผู้คนที่รับจ้างจากบริษัทผู้ผลิต จากการสอบถามผู้ประกอบการอาชีพที่เกิดจากธุรกิจละครโทรทัศน์ ได้แก่

๒.๒.๑. รถรับจ้างกองถ่าย

ถือเป็นอาชีพที่สำคัญกับธุรกิจละครโทรทัศน์อย่างมาก เพราะการเดินทางในกองถ่ายต้องใช้พาหนะส่วนมากจะใช้รถตู้ หรือรถรับจ้างประเภทอื่น เช่นรถกะบะ ในการขนย้ายของและอุปกรณ์ประกอบฉาก ผู้ที่ประกอบอาชีพรถรับจ้าง หรือ รถตู้กองถ่าย จะได้รับค่าตอบแทนดังนี้

ราคาในกรุงเทพฯและปริมณฑล

เวลา ๖.๐๐ น. - ๒๒.๐๐น. คิด ๑ คิวราคา ๑,๐๐๐.-

เวลา ๒๒.๐๑น.- ๒๔.๐๐ น คิด ๑ คิวครึ่งราคา ๑,๕๐๐..-

เวลา ๒๔.๐๑น.- ๖.๐๐ น. คิด ๒ คิวราคา ๒,๐๐๐.-

ราคานี้ไม่รวมค่าน้ำมันที่กองถ่ายเป็นผู้ออกให้ ในกรณีที่จ้างไปต่างจังหวัดการคิดราคาเพิ่มเป็น ๑,๒๐๐ บาท แต่เวลาคิดเหมือนในกรุงเทพ[๑] ส่วนใหญ่ผู้ที่ประกอบอาชีพรถรับจ้างกองถ่ายจะเป็นเจ้าของรถเอง การจ้างรถรับจ้างกองถ่ายมี ๒ แบบ คือ การจ้างจากนายหน้ารถรับจ้าง ซึ่งรถแต่ละคันต้องถูกหักคันละ ๑๐๐ บาทเป็นค่ารับงานและนายหน้าเป็นผู้รับเงินจากบริษัทผู้จ้าง และการจ้างจากเจ้าของรถโดนตรงไม่ผ่านใคร เจ้าของรถส่วนใหญ่ไม่ต้องการผ่านนายหน้า เพราะได้รับเงินช้า เงินไม่ครบ เพราะนายหน้านำไปใช้ก่อน

ผู้ที่ประกอบอาชีพรถรับจ้างกองถ่ายบางคนเคยทำงาน ธนาคาร รัฐวิสาหกิจ รับราชการ ฯลฯ มาก่อนแต่ด้วยเหตุผลเรื่องเศรษฐกิจการถูกจ้างออก การเกษียณอายุงาน ความเครียดจากงานที่ทำ เหล่านี้เป็นเหตุผลทำให้ออกจากงานเก่าที่ทำ และเมื่อมีโอกาสจึงเข้ามาทำอาชีพนี้ ส่วนใหญ่มาประกอบอาชีพนี้เพราะ มีรายได้ที่ดี มีอิสระในอาชีพ(เป็นเจ้านายตัวเอง) และชอบในวงการบันเทิง

๒.๒.๒ อาชีพรับจ้างทำอาหารกองถ่าย

กองทัพต้องเดินด้วยท้อง เป็นคำกล่าวที่ให้ความสำคัญกับอาหารกองถ่ายเป็นอย่างมาก เพราะกองถ่ายจะขาดอาหารไม่ได้ ทำให้เกิดอาชีพรับจ้างทำอาหารกองถ่ายขึ้น ผู้ที่ทำอาชีพนี้จะรับทำหลายกองถ่าย เมื่อถึงเวลาก็จะนำอาหารไปส่งหรือบางกองถ่ายต้องการให้ทำที่สถานที่ถ่ายทำก็จะบอกกับเจ้าของผู้รับจ้าง การทำอาหารกองถ่ายจะทำอาหารตามที่กองถ่ายบอก หรือบางกองถ่ายจะบอกให้แม่ครัวคิดเอง ปัญหาของการทำอาหารกองถ่าย คือ การเลือกรายการอาหาร เพราะการทำอาหารทุกวันบางครั้งเกิดรายการอาหารซ้ำบ่อยๆ ทำให้เกิดความเบื่อ , การบริการทีมงานและนักแสดงที่ไม่ทั่วถึงเพราะในกองถ่ายมีคนจำนวนมากและความชอบไม่เหมือนกัน[๒]

---

[๑] เชษฐ สังขะวร (เจ้าของรถตู้) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กองถ่ายทำละครเรื่องคดีเด็ดเหตุแห่งรัก จังหวัดเพชรบุรี. (๒๕๔๘,๒๒ กันยายน).

[๒] ฝน เลิศวิริยะชัย (ธุรกิจกองถ่าย) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ บุญจันทร์ ผู้ให้สัมภาษณ์, ที่อาคารมาลีนนท์. (๒๕๔๘,๒๕ กันยายน).

ความสำคัญในการทำอาหารกองถ่ายอยู่ที่ การปรุงรสชาติของอาหารและความสะอาดของแม่ครัวผู้ปรุงอาหาร การเลือกสรรรายการอาหารที่ไม่ซ้ำหรือบ่อยเกินไป ใช้วัตถุดิบที่ดีในการปรุงอาหาร(แม่ครัวบางคนประหยัดเอาแต่ปริมาณจนลืมเรื่องคุณภาพของอาหาร) ผู้ที่ประกอบอาชีพนี้ต้องมีความอดทนเพราะเป็นงานบริการและต้องพบปะกับทีมงานที่มีจำนวนมาก ราคาอาหารกองถ่ายคิดเป็นราคาเหมา วันละ ๕,๕๐๐ บาทต่อ ๕๐ คน ต่อ ๓ มื้อถ้าจำนวนคนเกินที่กำหนดคิดคนละ ๓๕ บาท หรืออีกกรณี คิดตามจำนวนคนคนละ ๓๕ บาทต่อคนต่อมื้อ [๑] ถือว่าเป็นรายได้ที่ดีมากสำหรับผู้ประกอบอาชีพนี้

๒.๒.๓ อาชีพนักแสดงประกอบ

นักแสดงหลักถือเป็นหัวใจสำคัญในละครโทรทัศน์ นักแสดงประกอบก็เช่นเดียวกันที่มีความสำคัญในการสร้างบรรยากาศให้สมจริง เป็นผลให้เกิดอาชีพนักแสดงประกอบและผู้จัดหานักแสดงประกอบ เป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมมากในวงการบันเทิงเพราะเป็นการสร้างรายได้และสร้างคนให้ก้าวขึ้นไปสู่ความเป็นนักแสดงอาชีพ อาชีพนักแสดงเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความอดทนในการรอคอยเป็นอย่างมาก เหมือนในละครเรื่อง ตัวประกอบอดทน การรอเข้าฉาก การรอแต่งตัว การรอถือเป็นสิ่งคู่กันกับนักแสดงประกอบ รายได้ของนักแสดงประกอบประเภทไม่มีบทพูดไม่ค่อยมีการพัฒนาเท่าไร แต่ถ้าเป็นนักแสดงที่เล่นบทได้เก่งถึงจะมีค่าตัวที่ดีและสามารถเรียกค่าตัวได้ ส่วนผู้จัดหาตัวประกอบหรือที่เรียกว่า โมเดลลิ่ง ซึ่งจะเป็นผู้ที่จัดหานักแสดงประกอบตามที่ผู้ช่วยผู้กำกับได้บอกลักษณะของตัวแสดงไป[๒] รายได้ของผู้จัดหาตัวประกอบมาจากการหักค่าตัวนักแสดงโดยคิด ๒๐ % — ๓๐ % ของรายได้ที่ได้รับไม่รวมภาษี ณ ที่จ่าย ๕% หรือแล้วแต่ตกลงกันกับนักแสดง ปัญหาของการประกอบอาชีพนักแสดงประกอบ คือ การเสี่ยงต่อการถูกหลอกของมิจฉาชีพในการปลอมตัวเป็นโมเดลลิ่ง เช่น การหลอกให้เสียเงินค่าสมัครเป็นสมาชิกของโมเดลลิ่งแต่ไม่มีงานให้, การหลอกไปขายตัว หรือหลอกไปถ่ายวีซีดีโป๊, ถูกโกงค่าตัวจากการแสดง และรายได้ที่ไม่แน่นอน สำหรับผู้จัดหานักแสดงประกอบมักประสบปัญหา เรื่อง ค่าตัวนักแสดงที่น้อยทำให้นักแสดงไม่อยากเล่น, การแข่งขันระหว่างโมเดลลิ่งด้วยกัน เช่น การตัดราคานักแสดงเพื่อให้ได้งาน, การให้ค่าตอบแทน

---

[๑] ประยงค์ วงศ์ขำ. (รับจ้างทำอาหาร) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ ๗๑๑ ม.ฉัตรแก้ว บางกะปิ. (๒๕๔๘,๒๕ กันยายน).

[๒] สุภาวดี สุวรรณกูล. (ผู้ช่วยผู้กำกับ) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ บริษัทไทย ฟิล์มบิซ โปรดักชั่น ลาดพร้าว๑๘. (๒๕๔๘, ๒๕ กันยายน).

แทนกับแคสติ้งหรือผู้ช่วยผู้กำกับ ฯลฯ รายได้นักแสดงประกอบ เริ่มต้นที่ ๓๐๐ บาท นักแสดงประกอบทั่วไปไม่มีบทพูด, ๕๐๐ บาทสำหรับคนเล่นบท[๑]

๒.๒.๔ อาชีพสวัสดิการหรือคนยกน้ำกองถ่าย

สวัสดิดิกองถ่ายเป็นผู้คอยดูแลและให้บริการในด้านอาหารและเครื่องดื่มแก่นักแสดงและทีมงาน ผู้ที่ทำอาชีพนี้ต้องมีความอดทนและมีใจรักในงานบริการ สะอาด แข็งแรงและร่าเริง เพราะต้องพบปะกับคนจำนวนมาก ทีมสวัสดิการในกองถ่ายแต่ละกองจะมีจำนวน ๒ คน โดยมีหน้าที่ในการจัดเตรียมดูแลเครื่องดื่มและอาหารให้แก่ทีมงานและนักแสดง รายได้ของสวัสดิการกองถ่ายคือ ๑ คิว เวลา ๖.๐๐ – ๒๒.๐๐ น. ราคา ๕๐๐ บาท หลัง ๒๒.๐๐ น. เพิ่มอีก ๑ คิว[๒]รายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ ๑๐,๐๐๐ – ๑๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน อาชีพสวัสดิการสามารถรับงานได้หลายกองถ่ายถ้าคิวการถ่ายทำของกองละครไม่ชนกัน

๒.๒.๕ อาชีพช่างแต่ง,ช่างทำผม

เป็นอีกหนึ่งอาชีพที่มีความสำคัญในกองถ่ายละครโทรทัศน์การแต่งหน้าและทำผมเป็นสิ่งที่ต้องทำเป็นขั้นตอนแรกในแต่ละวันที่ออกกองถ่าย กองถ่ายจำเป็นต้องมีช่างแต่งหน้าและทำผมประจำอย่างละ ๑ คน นอกจากกรณีที่มีการถ่ายทำฉากที่มีนักแสดงจำนวนมากจึงมีการใช้บริการช่างเพิ่มขึ้นแล้วจำนวนนักแสดง ช่างแต่งหน้าและช่างทำผมมีส่วนช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับนักแสดงได้มาก การทำงานช่างแต่งหน้าและช่างทำผมจะฟังความต้องการของผู้จัดและคนออกแบบเสื้อผ้า (stylist) เพื่อความเหมาะสมและแต่งไปในทิศทางเดียวกันกับเสื้อผ้าและบทละครโทรทัศน์ นักแสดงที่มีชื่อเสียงมักมีช่างแต่งหน้าหรือช่างทำผมประจำตัวมาซึ่งไม่เกี่ยวกับช่างแต่งหน้าและทำผมของกองถ่าย เนื่องจากช่างประจำตัวนักแสดงจะต้องทราบถึงจุดบกพร่องและความชอบของนักแสดงและตอบสนองความต้องการของผู้จัดละครได้ ส่วนค่าตอบแทนอยู่ที่การตกลงในครั้งแรกว่าใครเป็นผู้จ่าย ส่วนมากกองถ่ายจะเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งค่าตอบแทนจะมีราคาที่ไม่แตกต่างจากช่างประจำกองถ่าย ค่าตอบแทนของช่างแต่งหน้าและช่างทำผมประจำกองถ่าย คิดราคาเป็นคิวต่อวัน [๓] ได้แก่

---

[๑] กัลยา เนตรายน (ผู้คัดเลือกนักแสดง)เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เลควิววคอนโด เมืองทองธานี. (๒๕๔๘, ๒๗ กันยายน)

[๒] คำหล้า พู่กัน (สวัสดิการกองถ่าย)เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กองถ่ายทำละครเรื่องคดีเด็ดเหตุแห่งรัก จังหวัดเพชรบุรี. (๒๕๔๘,๕ ตุลาคม).

[๓] กิตาภรณ์ โภคบุตร. (ผู้จัดละคร) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่บริษัท ๕๕๙ ออนแอร์. (๒๕๔๙ ,๒ ตุลาคม).

๑ คิว เวลา ๖.๐๐ น. — ๒๒.๐๐ น. ราคา ๑,๕๐๐ บาท
๑ คิวครึ่ง เวลาตั้งแต่ ๒๒.๐๐ น. — ๒๔.๐๐ น. ราคา ๒,๒๕๐ บาท
๒ คิว เวลา หลัง ๒๔.๐๐ น. — ๖.๐๐ น. ราคา ๓,๐๐๐ บาท

อาชีพที่ได้กล่าวมาล้วนเป็นงานที่เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับธุรกิจละครโทรทัศน์ และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้คนในสังคมได้เป็นอย่างดี

๒.๓ ธุรกิจที่ต่อเนื่องของละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์เป็นธุรกิจบันเทิง ที่สามารถแตกหน่อและสร้างงานธุรกิจที่มีมูลค่าไม่น้อยและได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างดี ธุรกิจที่เติบโตมาจากละครโทรทัศน์ ได้แก่

๒.๓.๑ เพลงประกอบละครโทรทัศน์

เพลงประกอบละครโทรทัศน์ เริ่มต้นจากบริษัทกันตนา ซึ่งเป็นผู้ผลิตละครโทรทัศน์ได้นำเพลง ผู้หญิงก็มีหัวใจ ของคณะสุนทราภรณ์ซึ่งเป็นเพลงที่กำลังได้รับความนิยมในขณะนั้นมาเป็นเพลงประกอบละครเรื่อง "ผู้หญิงก็มีหัวใจ" เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๑ ต่อมาเมื่อทำละครโทรทัศน์เรื่อง "บาปบริสุทธิ์" ใน พ.ศ. ๒๕๒๔ บริษัทก็ริเริ่มแต่งเพลงประกอบละครขึ้นมาใหม่[๑]

เพลงประกอบละครจึงมีที่มาจากการนำเพลงยอดนิยมอยู่แล้วในสมัยนั้นมาใช้ และการประพันธ์เพลงขึ้นใหม่มาเป็นเพลงประกอบละคร โดยผู้สร้างละครและผู้ประพันธ์เพลงต้องคำนึงถึงจุดประสงค์เดียวกันคือการสอดคล้องระหว่างเนื้อหาสาระในเพลงกับเนื้อหาสาระในละคร ผู้ประพันธ์เพลงต้องทราบเนื้อหาหรือชีวิตของตัวละครตลอดจนแก่นเรื่องที่ต้องการเสนอต่อผู้ชม จึงจะทำให้เพลงประกอบละครโทรทัศน์มีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และประทับใจผู้ชมละครมากที่สุด[๒] เพลงประกอบละครนอกจากเป็นสื่อทางอารมณ์ให้ผู้ชมรู้สึกคล้อยตามไปกับเนื้อเรื่องหรือบทบาทของตัวละครในเรื่องแล้ว เพลงประกอบละครยังมีส่วนช่วยให้ละครได้รับความนิยมได้เพราะเกิดจากความชอบในเพลงประกอบละคร

เมื่อเพลงประกอบละครได้รับความสนใจจากผู้ชมละครจึงเกิดธุรกิจการสร้างเพลงประกอบละครขึ้น โดยบริษัททำเพลง เช่น บริษัทจีเอ็มเอ็มแกรมมี่ เอนเตอร์เทนเมนต์ จำกัด , บริษัทอาร์เอส โปรโมชั่น รับจ้างแต่งเพลงให้กับบริษัทผู้ผลิตละคร และขายเพลงในค่ายเพลงของตนให้กับบริษัทผู้ผลิตนำไปใช้ในการประกอบละคร แต่ลิขสิทธิ์เพลงยังเป็นของบริษัทที่รับจ้างแต่งเพลง

---

[๑] หนังสือครบรอบกันตนา ๔๕ ปี. (๒๕๓๙). หน้า ๓๔.

[๒] อริยา บุณยรัตพันธ์. (๒๕๔๑). *การวิเคราะห์เพลงประกอบละครโทรทัศน์.* หน้า ๒.

ให้ และเมื่อละครโทรทัศน์จบแล้ว ทางบริษัทเพลงก็จะนำเพลงประกอบละครเหล่านั้นมารวมเป็นอัลบั้มเพื่อขายอีกที เช่น อัลบั้มเพลงดังละคร ๗ สี , อัลบั้มรวมเพลงฮิตละครดัง ฯลฯ

ค่าใช้จ่ายในการทำเพลงประกอบละคร ทางสถานีโทรทัศน์จะเป็นผู้จัดการประสานกับทางบริษัทเพลงเอง ดังนั้นรายได้ในการออกอัลบั้มเพลงประกอบ ทางบริษัทเพลงต้องแบ่งให้กับทางสถานีโทรทัศน์ด้วยส่วนแบ่งแล้วแต่ตกลงกัน หรือถ้าจ้างนักแต่งเพลงอิสระ ลิขสิทธิ์เพลงก็จะเป็นของทางสถานีโทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์ก็จะนำเพลงมาจำหน่ายเอง แต่ถ้าบริษัทผู้ผลิตทำเพลงเองออกค่าใช้จ่ายเอง บริษัทผู้ผลิตก็มีสิทธิในการที่จะนำเพลงประกอบละครของตนออกมาขายได้ เช่น บริษัทเป่าจินจง ผลิตละครเรื่อง เพลงผ้าฟ้าล้อมดาว ได้ทำเพลงประกอบละครโดยให้ สุรชัย จันทิมาธร แต่งเพลง บริษัทก็นำเพลงประกอบละครมาจำหน่ายใช้ชื่ออัลบั้มว่า “เพลงผ้าฟ้าล้อมดาว” ซึ่งเป็นชื่อเดียวกับละคร และได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างสูง

การที่บริษัทเพลงนำเพลงมาเสนอให้กับผู้ผลิตละคร บางครั้งก็เป็นหนทางทางการตลาดในการออกอัลบั้มศิลปินใหม่ เพื่อเป็นการโปรโมทไปในตัว เพราะละครโทรทัศน์เป็นที่นิยมและมีกลุ่มผู้ชมที่ใหญ่ ถ้าเพลงประกอบละครดัง ศิลปินใหม่คนนั้นก็เท่ากับแจ้งเกิดในวงการในเวลาอันรวดเร็ว

นอกจากนี้บริษัทค่ายเพลงที่ผลิตสื่อบันเทิงแบบครบวงจร อย่างแกรมมี่ และ อาร์เอส ต่างก็มีบริษัทในเครือในการผลิตละครโทรทัศน์ เพื่อใช้นักร้องในบริษัทมาเล่นละคร และร้องเพลงประกอบละคร เมื่อนักร้องมีชื่อเสียงเป็นขวัญใจวัยรุ่น ต่างก็พากันติดตามชมละครโทรทัศน์ พร้อมกับซื้อเพลงของศิลปินคนนั้นด้วย เช่น ฟิล์ม รัฐภูมิ กำลังมีชื่อเสียง บริษัทอาร์เอส ก็ให้เล่นละครพร้อมกับร้องเพลงประกอบ ในเวลาเดียวกันกับที่ฟิมล์กำลังออกอัลบั้มเพลงของตัวเอง ทุกอย่างเป็นการโปรโมทฟิมล์ และขายทุกๆอย่างไปพร้อมกัน หรือ แกรมมี่ ให้มอส ปฏิภาณ เล่นละครและร้องเพลงประกอบละครก่อนที่อัลบั้ลเพลงของมอส จะวางแผง โดยในอัลบั้มมีเพลงประกอบละครรวมอยู่ด้วย

ธุรกิจเพลงประกอบละครเป็นธุรกิจที่สามารถทำรายได้ให้กับดารา นักแสดง ที่หันมาให้ความสนใจกับการร้องเพลงประกอบละคร ได้เป็นอย่างมาก เช่น เบนซ์ พรชิตา ณ สงขลา ร้องเพลง โด เร มี ในละครเรื่อง สะใภ้ไร้ศักดินา ละครได้รับความนิยมไปทั่วประเทศ ยอดเทปขายดี นอกจากนี้ยังทำรายได้จาการโชว์ตัวตามต่างจังหวัดอีกต่างหาก

๒.๓.๒ ธุรกิจหนังสือ(เฉพาะกิจ)เรื่องย่อละครโทรทัศน์

ธุรกิจที่เกิดจากความนิยมของละครโทรทัศน์อีกประเภทหนึ่ง คือ หนังสือเฉพาะกิจ หรือเรื่องย่อละครโทรทัศน์ เป็นธุรกิจที่ได้รับการตอบรับค่อนข้างสูงจากผู้ชมที่อยากรู้เรื่องราวของละครโทรทัศน์ก่อน และถ้าดูจากยอดผลิตต่อการพิมพ์ ๑ ครั้ง จำนวนประมาณ ๔๐,๐๐๐ – ๕๐,๐๐๐ เล่ม

จำหน่ายทั่วประเทศ ถ้าหนังสือได้รับความนิยมก็มีการพิมพ์ครั้ง ๒ แต่ละครั้งจะจำหน่ายได้ไม่ต่ำกว่า ๓๐,๐๐๐ เล่มราคาเล่มละ ๒๕ บาท[๑]

หนังสือเฉพาะกิจที่วางจำหน่ายในท้องตลาดมีประมาณ ๔ เล่ม[๒] ได้แก่

๑. หนังสือเฉพาะกิจ ดาราภาพยนตร์

๒. หนังสือเฉพาะกิจ ทีวีแมกกาซีน

๓. หนังสือเฉพาะกิจ ภาพยนตร์บันเทิง

๔. หนังสือเฉพาะกิจ อัลบั้มชีวิตดารา

การพิมพ์หนังสือเฉพาะกิจของแต่ละค่ายจะไม่ค่อยแตกต่างด้านเนื้อหานอกจากรูปแบบของปก การวางรูปเล่ม และเทคนิคการย่อบทละครโทรทัศน์ของแต่ละเล่มว่าใครย่อได้สนุกและได้ใจความกว่ากัน[๓] ส่วนเนื้อหานั้น ทุกเล่มต้องซื้อเรื่องจากผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ในราคา ๑๐,๐๐๐.- บาทต่อการพิมพ์ ๑ ครั้ง แต่ถ้าละครโทรทัศน์เรื่องนั้นเป็นการนำนวนิยายมาทำเป็นบทโทรทัศน์ เจ้าของหนังสือต้องจ่ายให้กับผู้ประพันธ์ด้วยในราคา ๒๐,๐๐๐ บาทซึ่งแยกกับผู้เขียนบทโทรทัศน์ ราคานี้เป็นราคาที่สถานีโทรทัศน์เป็นผู้กำหนดและเป็นผู้ถือลิขสิทธิ์ของบทละครโทรทัศน์และบทประพันธ์ โดยหนังสือเฉพาะกิจจะได้ลิขสิทธิ์ต่อการพิมพ์ ๑ ครั้งเท่านั้น ถ้ามีการพิมพ์ครั้งที่ ๒ ทางหนังสือต้องจ่ายค่าบทโทรทัศน์และบทประพันธ์ให้แก่ผู้เขียนบทและผู้ประพันธ์ อีกครั้งด้วย[๔]

หนังสือเฉพาะกิจสามารถออกเรื่องย่อละครโทรทัศน์ได้ทุกค่าย ทุกช่องไม่มีปัญหาเรื่องสังกัด เพราะหนังสือเฉพาะกิจถือเป็นสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ที่สามารถช่วยโปรโมทละครโทรทัศน์ให้กับผู้จัดและทางสถานีโทรทัศน์อีกทางหนึ่ง โดยการวางแผงจะวางก่อนละครออกอากาศนิดหน่อยหรือวางแผนพร้อมกันกับละครโทรทัศน์ จึงนับว่าเป็นธุรกิจที่ดีสามารถทำเงินได้เป็นจำนวนมาก และได้รับความนิยมอย่างสูงจากประชาชน นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์รายวันฉบับต่างๆ ที่ลงเรื่องย่อละครโทรทัศน์เป็นประจำทุกวันโดยนำมาจากบทละครโทรทัศน์ ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงจาก

---

[๑] อารมณ์ ทองกร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ เลควิว คอนโด เมืองทองธานี. (๒๕๔๘, ๒๘ ตุลาคม).

[๒] ขวัญหล้า แซ่โค้ว. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริษัท ๕๕๙ ออน แอร์. (๒๕๔๘ ,๒๗ ตุลาคม).

[๓] อารมณ์ ทองกร. (ผู้สื่อข่าวหนังสือเฉพาะกิจ)เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เลควิวคอนโด เมืองทองธานี. (๒๕๔๘ ,๒๘ ตุลาคม).

[๔] สรรพชัย เกิดอุทัย. (นักเขียนบทโทรทัศน์) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่๑๑๐/๓๒ ลาด พร้าว ๑๘. (๒๕๔๘ ,๒๘ ตุลาคม).

ประชาชน หนังสือพิมพ์ที่ลงเรื่องย่อละครโทรทัศน์ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์ข่าวสด หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์แนวหน้า หนังสือพิมพ์คมชัดลึก เป็นต้น

๓. บทบาททางด้านสังคมของละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ของสังคม ณ เวลานั้น จุดมุ่งหมายหลักของละครโทรทัศน์ คือ การสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชม แต่ผู้ชมที่ดูละครโทรทัศน์นั้นนอกจากดูเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังมีเหตุผลอย่างอื่นที่ได้รับจากการชมละครโทรทัศน์ ซึ่งมีดังนี้

๑. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อการบำบัด (therapy) หรือทดแทน (substitution) บางสิ่งบางอย่างที่ขาดหายไปในโลกความเป็นจริง เพราะในชีวิตจริงของผู้คนในสังคมแต่ละกลุ่มต่างก็มีปัญหาใหญ่น้อยแตกต่างกันไป การที่ละครโทรทัศน์เสนอเนื้อหาเกี่ยวพันกับตัวละครจากหลายเพศ หลายวัย หลายชนชั้น และหลายกลุ่มสังคม ละคร “น้ำเน่า” จึงเป็นหนึ่งกลไกแห่งการระบายออกทางสังคม (social outlers) ที่แต่ละบุคคลสามารถใช้อธิบายหรืออ้างอิงได้ ฉะนั้นเหตุผลแรกๆ ที่ผู้ชมดูละครคงหนีไม่พ้นความต้องการเยียวยาและทดแทนความเจ็บปวดบางอย่างในโลกความเป็นจริง[๑]

๒. ผู้ชมดูละครเพื่อลดความขัดแย้ง (tensions) ในโลกความจริง สังเกตได้ว่าละครโทรทัศน์หลาย เรื่องฉากจบมักแสดงให้เห็นถึงการปรองดองของตัวละครจากลุ่มต่างๆ อันแสดงให้เห็นว่า แม้ในโลกความเป็นจริงจะมีรอยร้าวทางสังคมมากเพียงไร แต่ผู้ชมก็สามารถใช้ละครโทรทัศน์ประสานรอยร้าวและเชื่อมรอยต่อต่างๆ ที่อาจเป็นเงื่อนไขสู่ความขัดแย้งตึงเครียดได้อย่างน้อยก็ในโลกจินตนาการ เช่น ในสังคมยังมีความขัดแย้งในเรื่องชาติพันธ์ แต่ในละครโทรทัศน์จากเรื่อง รักเกิดในตลาดสด คนดูสามารถใช้ตลาดยิ่งรวยเป็นพื้นที่สมานความร่วมมือกันระหว่างไทย(ต๋อง) จีน(กิมลั้ง) แขก(อาบัง) และผู้คนจากภาคต่างๆ ด้วยเหตุนี้ผู้ชมจำนวนมากจึงยังคงใช้ความบันเทิงในละครโทรทัศน์เพื่อบรรเทาความขัดแย้งที่ตึงเครียดที่เผชิญหน้าอยู่ในชีวิตประจำวัน[๒]

๓. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อหลบหนี (escapism)ไปจากชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อจำเจ ดังนั้นการดูละครโทรทัศน์จึงเท่ากับเป็นการปลดปล่อยตัวเองจากกิจกรรมซ้ำๆไม่ว่าจะเป็นเรื่องครอบครัว เรื่องงาน หรือเรื่องการต่อสู้แย่งชิงสิ่งต่างๆในชีวิตจริง ดูละครโทรทัศน์เพื่อต้องการแสวงหาพื้นที่ในการต้านทานหรือท้าทายกฎระเบียบแห่งสังคมเพราะละครโทรทัศน์ให้ความรู้สึกที่สมจริง เป็น

---

[๑] สุขสม หินวิมาน. (๒๕๔๕). *ละครโทรทัศน์.* สื่อบันเทิงอำนาจแห่งความไร้สาระ หน้า ๒๑๙.

[๒] *แหล่งเดิม*. หน้า ๒๒๐.

การสร้างพฤติกรรมเลียนแบบ(mimicry) หรือเป็นโอกาสที่จะใช้จินตนาการในเหตุการณ์บางอย่างที่ในชีวิตจริงไม่สามารถทำได้เพราะกฎเกณฑ์ของสังคม[๑]

๔. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อต้องการหาเพื่อนการดูละครโทรทัศน์ เพื่อจะได้รู้ว่าชีวิตของคนอื่นเป็นเช่นไร แต่สุดท้ายก็มักจะสรุปว่าชีวิตคนอื่นคล้ายกับชีวิตตนเองโดยเฉพาะผู้ชมที่เป็นสตรีมักต้องการเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกับตน ดังนั้นผู้หญิงจึงมักชมละครที่เกี่ยวกับเมียน้อย เมียหลวง แม่ผัวลูกสะใภ้ หรือคุณผู้หญิงกับสาวใช้ มาเป็นเพื่อนในจินตนาการ เพราะละครโทรทัศน์ถือเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยในการหาข้อสรุปให้กับตนเองโดยแต่ละคนจะใช้ประสบการณ์ทางสังคม และประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา ทั้งนี้ไม่มีใครที่นั่งดูละครโทรทัศน์ โดยปราศจากความคิดใดๆหรือไม่ใช้ประสบการณ์ของตนมาต่อรองกับสิ่งที่ได้สัมผัสหน้าจอโทรทัศน์[๒]

๕. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อการสร้างชุมชนในสังคมขึ้นมา การดูโทรทัศน์จึงส่วนหนึ่งในการสร้างประสบการณ์ร่วมในการสนทนา และใช้เนื้อหาจากสื่อแลกเปลี่ยนกันได้ในชีวิตประจำวัน ในขณะเดียวกันละครโทรทัศน์ก็มิได้สร้างประสบการณ์ร่วมกันแต่เฉพาะสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันเท่านั้น หากแต่ประสบการณ์ร่วมกันสามารถขยายไปสู่บริบทที่กว้างขึ้นเมื่อผู้ชมเป็นจำนวนมากเริ่มหยิบบางส่วนของละครโทรทัศน์ไปสนทนาต่อ จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างชุมชนทางสังคมขึ้นมา[๓]

ละครโทรทัศน์ไทยสามารถสะท้อนความคิดในสังคมไทยได้ในประเด็นต่อไปนี้

๓.๑ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและศาสนาของละครโทรทัศน์

ในขณะที่โลกแห่งการสื่อสารมีการพัฒนา การรับวัฒนธรรมของตะวันตกเข้ามาในประเทศเป็นเรื่องที่ทันสมัย จนบ้างครั้งลืมความเป็นตัวของตัวเอง ลืมวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษให้ไว้มองเห็นเป็นความล้าสมัย ทำให้วัฒนธรรมของไทยถูกมองข้ามและละเลยกันไป ละครโทรทัศน์จึงทำหน้าที่ของสื่อในการสร้างและกระตุ้นเตือนความทรงจำพร้อมกับอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติไปในตัวในการนำเสนอละครที่มีแนวอนุรักษ์วัฒนธรรมได้ดี เช่น ละครพื้นบ้านหรือละครจักร ๆ วงศ์ๆ

ละครโทรทัศน์ไทย เป็นสื่อที่สะท้อนวิธีคิดในวัฒนธรรมไทย ที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาการดำรงวัฒนธรรมไทย ส่วนใหญ่มักอนุรักษ์แต่เฉพาะรูปแบบไม่ให้เปลี่ยน เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ แต่ไม่มีใครสนใจวิธีคิดในแบบไทย ซึ่งอยู่ในตำนาน การเล่าเรื่องและละคร รูปลักษณ์ภายนอก อาจมี

---

[๑] *แหล่งเดิม*. หน้า ๒๒๐ – ๒๒๑.

[๒] สมสุข หินวิมาน. (๒๕๔๕). *ละครโทรทัศน์*. สื่อบันเทิงอำนาจแห่งความไร้สาระ. หน้า ๒๒๑ – ๒๒๒.

[๓] *แหล่งเดิม*. หน้า ๒๒๓.

การเปลี่ยนแปลงดังที่เปลี่ยนมาทุกยุคสมัย แต่สิ่งที่ดำรงความเป็นคนไทย คือ วิธีคิดที่สืบทอดถึงผู้ฟัง ผู้ชม กระแสคิดแบบวัตถุ ทำให้เรามองเห็นวัฒนธรรมไทยแต่สิ่งที่เป็น รูป เท่านั้น

ละครจักรๆ วงศ์ๆ สามารถฉุดรั้งและสร้างสมดุลให้กับสังคมไทย ภายใต้กระแสวัฒนธรรมตะวันตกได้ ด้วยการสืบทอด สิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างอุดมการณ์ทัศนคติ คติคิด โลกทัศน์นิทาน (fiction)[๑] ได้อย่างแยบยลและสมบูรณ์แบบ รวมทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น ภาษา วิถีชีวิต เสื้อผ้า อาหารการกิน การละเล่น ฯลฯ

ละครจักรๆวงศ์ๆยังสามารถรักษาไว้ซึ่งภาพของความเป็นไทยให้รอดพ้นจากอำนาจทุนนิยมในเงื้อมมือของโฆษณาซึ่งเข้ามาแทรกแซงด้านเนื้อหาของงาน เพราะความต่างในเรื่อง เสื้อผ้า สถานที่ และอุปกรณ์ประกอบฉาก ฯลฯ ทำให้เป็นเรื่องที่ยากสำหรับโฆษณาที่จะเข้าไปมีส่วนรวมในเนื้องาน ละครจักรๆวงศ์ๆ ที่สามารถเล่าเรื่อง และเสนอความเป็นตัวของตัวเองในการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้อย่างดี

ละครจักรๆ วงศ์ๆ เป็นภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมซึ่งมีกษัตริย์เป็นศูนย์กลาง การปกครองของแต่ละแว่นแคว้น ที่มีความสัมพันธ์ตามลำดับศักดิ์ เช่น ในเรื่องแก้วหน้าม้า เมืองมิทิราเป็น “เมืองสะใภ้” ฉะนั้นเมื่อมีปัญหาขัดแย้ง พระโอรสปิ่นทองไม่สามารถจะไปขอขมาได้เพราะศักดิ์ของเมืองต่ำกว่า ชีวิตของประราษฎร์เป็นเพียงส่วนประกอบ ชีวิตกษัตริย์เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของชาวเมือง เพราะเป็น เจ้าชีวิต ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาราษฎร์ ถือเป็นเรื่องของบุญญาธิการของกษัตริย์

ละครประเภทนี้ยังให้ภาพของสังคมไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของสังคมไทยที่มีการผสมผสานของศาสนาพุทธ พราหมณ์ และเรื่องของผี เพราะยุคสมัยที่นำเสนอในเนื้อหาของละครประเภทนี้เป็นช่วงเวลาที่ผู้คนในสังคมเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ การใช้เวทย์มนต์ในการปัญหา เชื่อในเรื่องของความฝัน คือ การที่กษัตริย์ ทรงพระสุบินนั้นหมายถึงมีลางบอกเหตุทั้งเป็นเรื่องดีและร้าย โดยมีโหรหลวงเป็นผู้ทำนายฝันให้ เป็นช่องทางให้ตัวอิจฉาจะจ้างให้โหรหลวงทำนายตรงข้ามเพื่อขจัดศัตรูให้พ้นทางของตน เช่น เรื่องพระสังข์ทอง ที่โหรหลวงทำนายว่าพระสังข์เป็นกาลากิณีแก่บ้านเมือง พระสังข์และแม่จึงถูกเนรเทศออกจากเมือง ความเชื่อเหล่านี้เป็นความเชื่อที่ฝังอยู่ในสังคมไทย

ละครจักรๆ วงศ์ๆ เสนอในเรื่องของการทำดีได้ดี และทำชั่วได้ชั่ว เป็นละครที่ แสดงจุดยืนในด้าน “ความดี” ของมนุษย์ โดยมี “บุญ” เป็นฐานความคิดเป็นเรื่องของการทดสอบความดีด้วยชะตากรรมของผู้มีบุญ บุญหมายถึง บุญญาธิการที่มีมาแต่กำเนิด จะตามด้วย ฤทธิ์ ถ้าเกิดมาไม่มี

---

[๑] เธียรชัย อิศรเดช. (๒๕๔๕). *ละครจักรๆวงศ์ๆ.* สื่อบันเทิงอำนาจแห่งความไร้สาระ. หน้า ๘๙.

ฤทธิ์ก็จะมีคนช่วยให้มีฤทธิ์ในภายหลัง ความงาม กับความดีนั้นจะอยู่ด้วยกันถ้าเป็นคนดีก็จะมีรูปโฉมที่งดงาม เหล่านี้เป็นกุศโลบายที่แฝงอยู่ในเนื้อละครในการสร้างความเชื่อให้เข้ากับหลักทางศาสนา เพื่อช่วยสร้างเสริมให้คนทำความดีและไม่ย่อท้อต่อชะตากรรมของตน

นอกจากละครแนวจักรๆวงศ์ๆ ที่ช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมแล้ว ยังมีละครโทรทัศน์ที่ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้อีกหลายเรื่อง เช่น โนราห์ เป็นละครที่อนุรักษ์การแสดงของภาคใต้, ฉุยฉายเรื่องราวของนางรำ ที่แทรกศิลปะการรำและจารีตความเป็นไทยไว้ เรื่องขุนเดช เป็นการบอกกล่าวในเรื่องการอนุรักษ์โบราณวัตถุและโบราณสถานของไทยที่นับวันจะเหลือน้อยลงทุกที, สี่แผ่นดิน ละครที่บอกถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชนชั้นสูงในแต่ละยุคสมัยซึ่งถ่ายทอดความเป็นไทยในเรื่องความรักในสถาบันกษัตริย์ ฯลฯ ละครโทรทัศน์ที่ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในเรื่อง เช่น เจ้ากรรมนายเวร ก็เป็นละครที่กล่าวถึงเรื่อง กฎแห่งกรรม และผลอันเกิดจากความพยาบาทอาฆาตจองเวร และนำเสนอในเรื่องความเชื่อ เรื่องการเกิดใหม่และการระลึกชาติของมนุษย์ ซึ่งเหล่านี้มีอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา [๑] ละครเหล่านี้สามารถทำให้คนเกิดหิริโอตัปปะ คือ ความละอายต่อบาป กันมากขึ้น ซึ่งนับวันคนในสังคมมีธรรมะข้อนี้น้อยลงทุกวัน ละครโทรทัศน์จึงช่วยกระตุ้นและย้ำเตือนในสิ่งที่สังคมมองข้ามและละเลยไปให้กันกลับมาดูและปฏิบัติตนให้ถูกต้องมีธรรมะในจิตใจ ช่วยรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม

๓.๒ ภาพสะท้อนสังคมจากละคร “น้ำเน่า”

ละคร “น้ำเน่า”[๒] สามารถจำแนกความหมายได้เป็น ๔ ระดับ คือ

๑. ความหมายแบบตรงตัวของคำว่า วัฒนธรรมประชานิยม นั้น ละคร “น้ำเน่า” เป็นสิ่งที่นิยมในหมู่ประชาชน หรือเป็นหัวข้อที่สนทนากับมวลชนจำนวนมาก

๒. ละคร “น้ำเน่า” เป็น “กาก” ที่เหลือจากวัฒนธรรมชั้นสูง(high culture) อื่นๆ ซึ่งในแง่นี้ ละครโทรทัศน์จะถูมองว่าไม่มีคุณค่าสร้างสรรค์จรรโลงสังคม ไม่มีราคาใดๆ และที่สำคัญเหมาะแก่มวลชนที่ไร้ซึ่งการศึกษาเท่านั้น

---

[๑] นัฏกร อาชะวะบูล. (๒๕๔๕). *ศึกษาหลักการในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เฉพาะกรณีเรื่องเจ้ากรรมนายเวร.* หน้า ๖๓ – ๖๕.

[๒] สุขสม หินวิมาน. (๒๕๔๕). *ละครโทรทัศน์.* สื่อบันเทิงอำนาจแห่งความไร้สาระสื่อไร้สาระ. หน้า ๑๙๐.

๓. ละคร “น้ำเน่า” เป็นผลผลิตที่ถูกสร้างขึ้นอย่างพิถีพิถัน เพื่อเอาชนะอารมณ์ความรู้สึกของมวลชน ในทัศนคติเช่นนี้ ละครโทรทัศน์จะมีลักษณะเป็นเชิงพาณิชย์และได้รับการผลิตขึ้นเป็นสินค้าเพื่อการบริโภค

๔. ละคร “น้ำเน่า” เป็นปฏิบัติการที่ผู้คนสร้างขึ้นในลักษณะที่เป็นของตนเอง โดยตนเอง และเพื่อตนเอง

ละคร “น้ำเน่า” เป็นคำเรียกที่ผู้คนในสังคมมักใช้กับละครแนวชีวิต ละครที่เกี่ยวกับการต่อสู้ชีวิต ละครมีเนื้อเรื่องซ้ำซากเกี่ยวพันกับครอบครัว ละครแนวอิจฉาริษยา เนื้อเรื่องจะวนอยู่กับความอิจฉา ริษยา ซึ่งจะเน้นอารมณ์มากกว่าเหตุผล ละครแนวชิงรักหักสวาท หรือละครที่แฝงไว้ด้วยความรุนแรงทางเพศ และละครแนวตลาดหรือละครแนวแม่ค้า ซึ่งถูกมองว่าเป็นละครที่มีรสนิยมต่ำไม่จรรโลงจิตใจ ฯลฯ

ละคร “น้ำเน่า”จะถูกสังคมมองว่าเป็นละครที่ซ้ำซาก ไม่มีสาระ ใช้ความรุนแรงและมีรสนิยมต่ำทั้งๆ ที่ละครประเภทเหล่านี้ได้เสนอแง่มุมที่มีอยู่จริงในสังคม เช่น เรื่อง วงศาคณาญาติ ที่บอกถึงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในเครือญาติซึ่งเป็นภาพของครอบครัวคนไทยที่เป็นครอบครัวใหญ่อาจขัดแย้งกันในครอบครัวได้

ละครแนวชีวิตครอบครัว ที่มีชีวิตเกี่ยวพันกับเรื่องในครอบครัว เช่น เรื่องเมียหลวง เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่สะท้อนภาพของสังคมคนชั้นกลาง ที่มีให้เห็นในสังคม การที่ผู้หญิงต้องจำทนกับสภาพสามีเจ้าชู้และมีภรรยาน้อย เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่ผู้ชายมักได้อภิสิทธิ์ในเรื่องแบบนี้ ทำให้ผู้หญิงที่เป็นเมียหลวงต้องทนรับสภาพที่เป็นอยู่เพื่อลูก เพื่อการงานและรักษาชื่อเสียงในสังคมไว้

ละครแนวตลาดหรือละครแม่ค้า เป็นชีวิตของคนกลุ่มใหญ่ในสังคม เช่น เรื่องแม่ค้า บอกในเรื่องความกตัญญูที่มีอยู่ในตัวของแตน(นางเอก) ที่หาเลี้ยงครอบครัว รักแม่ รักน้อง และมีจิตใจที่ใฝ่ดี ถึงแม้จะมีฐานะยากจนแต่แตนก็อุตสาหะเรียนหนังสือภาคค่ำ ทำอาหารกล่องขายเป็นนักมวยหญิง เพื่อแลกกับเงินที่จะนำมาใช้ในครอบครัว ชีวิตของผู้คนเหล่านี้อาจพบเห็นได้ทั่วไปในสังคมที่บ้างครั้งไม่ได้รับความสนใจจากคนในสังคม หรือแม้แต่ต๋อง พระเอกในเรื่องรักเกิดในตลาดสด [๑] ที่เป็นพ่อค้าขายผัก เรียนน้อย แต่ชอบอ่านหนังสือเป็นคนคิดดี จึงพยายามรณรงค์ให้คนกินผักปลอดสารพิษ รักษาคุณภาพตลาดที่ตนอยู่ให้ดี ถึงแม้จะถูกมองว่าบ้า แต่ต๋องก็พยามจนประสบความสำเร็จ ละครได้ชี้ให้เห็นสภาพของสังคมถึงแม้จะเป็นเรื่องที่ผู้คนคิดว่าเล็กน้อย แต่ก็ได้รับประโยชน์ในเรื่องของโภชนาการ เพราะผักที่ขายตามท้องตลาดทั่วไปส่วนใหญ่จะมีสารตกค้างจากยาฆ่าแมลง

---

[๑] กิตาภรณ์ โภคบุตร. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่ บริษัท ๕๕๙ ออนแอร์. (๒๕๔๘, ๒ตุลาคม).

การพัฒนาตลาดก็เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่สำคัญ เพราะคนไทยกับตลาดสดอยู่คู่กันมา แต่ในช่วงเวลานั้น (พ.ศ.๒๕๔๓) ห้างต่างประเทศได้เข้ามาเปิดในประเทศไทยมากมาย คนเดินเข้าตลาดสดน้อยลง เพราะเกี่ยงเรื่องคุณภาพสินค้า ความสะอาดของสถานที่ และความสะดวกสบายในการซื้อสินค้า ต๋องจึงทำหน้าที่เป็นตัวแทนพ่อค้า และแม่ค้าในการบอกกับผู้ชมว่าตลาดสดของไทยนั้นสะอาดมีมาตรฐาน และจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพด้วย

ภาพของสังคมที่ถูกตีแผ่โดยละครที่ผู้คนในสังคมเรียกว่า “น้ำเน่า” ยังมีให้เห็นอีกในละครที่แก้แค้นการใช้กำลังกับผู้ที่อ่อนแอกว่า ทำให้เห็นสภาพของผู้คนในสังคมที่วุ่นวายแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น คนที่แกร่งและเข้มแข็ง คือ ผู้ชนะ จิตใจไม่สดใส การระบายออกด้วยความรุนแรงจึงเป็นวิธีแก้ปัญหา ถึงแม้จะไม่ใช่ผู้กระทำเอง เป็นผู้ชมและติดตามก็สามารถระบายความรู้สึกเหล่านี้ออกไปได้เพราะการชมละคร ทำให้เกิดอารมณ์คล้อยตามและเกิดความรู้สึกร่วม ความรู้สึกเช่นนี้จะมีไม่เท่ากันในแต่ละคน ตามพื้นฐานจิตใจและประสบการณ์ในอดีต[๑]

ละคร “น้ำเน่า” เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ด้วยพฤติกรรมที่รุนแรง (the use of body)[๒] ผ่านในละครโทรทัศน์นั้นเป็นผลจากสังคมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศด้วยเช่นกัน การจูบ การตบ การกอด การปล้ำ เหล่านี้คือพฤติกรรมที่ผู้ชายเป็นฝ่ายกระทำ และเป็นสัญลักษณ์ให้ผู้ชายในสังคมไทยเป็นใหญ่ในเรื่องเพศ รวมทั้งพยายามบอกให้รู้ว่าผู้ชายเท่านั้นที่จะปกป้องผู้หญิงได้ แต่การตบมักเกิดขึ้นจากฝ่ายหญิง และจะถูกตอบโต้กลับจากฝ่ายชายด้วยการจูบ วิธีนี้ละครโทรทัศน์ใช้เป็นสูตรสำเร็จในการคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างพระเอก-นางเอก

อย่างไรก็ตามไม่ว่าละคร “น้ำเน่า” ทุกเรื่องจะมีการเล่าเรื่องแบบใด แต่สุดท้ายตอนจบก็จะสรุปเหตุที่เกิดเรื่องและผลแห่งการกระทำให้ดูเสมอ เช่น ความดีย่อมชนะความชั่ว นางเอกเป็นคนดีย่อมได้ดี โดยได้แต่งงานกับผู้ชายที่ดีและร่ำรวยอย่างพระเอก นางร้ายมักพบจุดจบแตกต่างกันไป

ถึงแม้ว่าละคร “น้ำเน่า” จะถูกมองว่าเป็นละครที่หาสาระไม่เจอ แต่ถ้าดูละครแล้วกลับมาย้อนดูตนเองและสังคมที่เป็นอยู่แล้วนั้น เราอาจจะได้พบและเจออะไรบ้างอย่างที่อยู่ในละครซึ่งบางทีอาจเรียกว่าสาระก็ได้

---

[๑] นพ.เกษม ตันติผลาชีวะ. (๒๕๓๑). ๑๒(๗). *ละครสะท้อนชีวิต*. ใกล้หมอ. หน้า ๓๐ – ๓๒.

[๒] สุขสม หินวิมาน. (๒๕๔๕). *ละครโทรทัศน์*. สื่อบันเทิงอำนาจแห่งความไร้สาระ. หน้า ๒๑๒-๒๑๗.

๓.๓ อิทธิพลของละครโทรทัศน์ที่มีต่อสังคม

ละครโทรทัศน์เป็นการสร้างความบันเทิงแบบมวลชน อิทธิพลของละครโทรทัศน์จึงเกิดขึ้นกับคนกลุ่มใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะเด็กและวัยรุ่น ละครโทรทัศน์เป็นการเติมเต็มความฝันและจินตนาการ ให้ผ่อนคลาย และช่วยให้หลุดพ้นไปจากโลกของความจริง คนในสังคมกำลังอยู่ในโลกของการต่อสู้แข่งขันกับสิ่งต่างๆ รอบตัว เกิดความตึงเครียดจากภารกิจและปัญหาประจำวัน ละครโทรทัศน์ได้เข้ามาช่วยดึงผู้คนให้หลุดพ้นจากปัญหาและความน่าเบื่อหน่าย แม้จะเป็นเพียงชั่วขณะแต่ก็ช่วยในการผ่อนคลายได้บ้าง

ละครโทรทัศน์ยังได้สะท้อนภาพในฝันที่สมบูรณ์แบบ ที่คนทั่วไปไม่ค่อยได้สัมผัส ผู้คนที่เห็นในละครโทรทัศน์มักร่ำรวย สวมเสื้อผ้าราคมแพง อาศัยในบ้านที่หรูหราใหญ่โต ใช้เงินทองฟุ่มเฟือยน่าสะดวกสบายเป็นการนำเสนอรสนิยมของชนชั้นสูงไม่จำกัดเรื่องเงินตรา วิถีชีวิตดังกล่าวดูเหมือนเป็นวิถีชีวิตในความฝันที่อยู่เหนือโลกแห่งความจริงของผู้ชมที่นั่งอยู่หน้าจอโทรทัศน์ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นคนธรรมดาที่มีชีวิตที่ต่างจากละครโทรทัศน์ มีชีวิตประจำวันที่ดิ้นรนและมีข้อจำกัดมากมาย

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นภาพที่ละครโทรทัศน์สร้างขึ้นซึ่งนำไปสู่วัฒนธรรมบริโภคนิยม เช่น การใช้เงินฟุ่มเฟือย ซื้อสิ่งสินค้าของไม่จำเป็น ติดยี่ห้อสินค้า รับประทานอาหารราคาแพง ทำตัวมีรสนิยมสูง ฯลฯ ค่านิยมเหล่านี้เกิดจากพฤติกรรมเลียนแบบตัวละครในโทรทัศน์ ส่งผลกระทบที่รุนแรงต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคบริโภคนิยม

นับตั้งแต่ละครโทรทัศน์ ได้เสนอบทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิง สิ่งที่ตามมา คือ ความนิยมชมชอบ จนถึงการคลั่งไคล้ดาราในละครโทรทัศน์ รูปแบบในการแสดงออกจะแตกต่างกันไป เช่น การรวมกลุ่มแฟนคลับ (fan club) ติดตามเฝ้าดูดาราทุกหนทุกแห่ง ทั้งที่บ้านหรือหน้าบริษัทที่ดาราคนนั้นอยู่ [๑] ซื้อของทุกอย่างที่ดาราชื่นชอบถึงแม้จะไม่ค่อยมีเงิน สะสมภาพของดาราคนนั้น ใช้สินค้าหรือบริการที่ดาราคนนั้นเป็นผู้แสดงแบบ

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพฤติกรรมเลียนแบบ มักทำตามดาราที่ตนชื่นชอบ ที่เห็นได้ชัด คือ การแต่งกาย การใส่เสื้อเอวลอย สายเดี่ยว กระโปรงสั้น เปิดเผยในส่วนที่ควรจะปกปิด ทำสีผมและแต่งทรงผมแบบที่ดาราที่ตนชื่นชอบ

พฤติกรรมการเลียนแบบดาราและภาพที่นำเสนอในละครโทรทัศน์มีส่วนที่มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนที่ยังขาดวุฒิภาวะในการพิจารณา ตลอดจนการรับผิดชอบต่อสังคมยังด้อยอยู่ ดังนั้นภาพที่ปรากฏในจอโทรทัศน์เด็กและเยาวชนคิดว่าเป็นเรื่องที่ถูกและควรในการเลียนแบบเพราะ

---

[๑] มนัสนันท์ พันธ์เลิศวงศ์สกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่ซ็นทรัลลาดพร้าว. (๒๕๔๘ ,๕ ตุลาคม).

ไม่ผิดจึงค่านิยมในทางท่ผิด เช่น การพูดคำหยาบของนักแสดง การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เที่ยวกลางคืน หรือการใช้อาวุธและความรุนแรงในการแก้ปัญหา การมีเพศสัมพันธ์ได้ง่ายๆ หรือการหาเงินด้วยวิธีที่ง่ายคือ การขายตัว หรือเป็นเมียน้อย ฯลฯ อย่างไรก็ตามพฤติกรรมเลียนแบบมิใช่จะมีแต่ผลเสีย แต่บางครั้งก็ช่วยสร้างประโยชน์ได้ เช่น กรณีที่ทางการได้นำดารา นักร้องยอดนิยมมาเป็นแบบช่วยในการพัฒนาสังคม เช่น การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การหลีกเลี่ยงจากโรคเอดส์ หรือแม้แต่การไปลงคะแนนเลือกตั้งฯลฯ

ทั้งวัยเด็กและวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการได้รับการปลูกฝังสิ่งต่างๆ ลงในความคิด อารมณ์ และจิตใจ ได้รับการหล่อหลอมเพื่อให้เป็นผลผลิตที่ดีของชาติ ดังนั้น เด็ก และวัยรุ่น จึงเป็นกลุ่มผู้ชมทางโทรทัศน์ที่สื่อมวลชนทุกประเภทจะต้องให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ เพราะเด็กและเยาวชนเหล่านี้ต้องมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อที่จะเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการทางสังคมเป็นสิ่งหล่อหลอมความคิด ทัศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมให้แสดงออกในทางที่ถูกต้องสอดคล้องกับสังคมส่วนรวม

สถาบันที่มีบทบาทเริ่มแรกในกระบวนการดังกล่าวคือ ครอบครัว โรงเรียน ตลอดจนสถานบันทางศาสนา และที่สำคัญซึ่งยอมรับกันว่ามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กคือ สื่อมวลชน ซึ่งมีส่วนในการเสริมสร้างความรู้ ความประพฤติ ปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดต่อเด็กอย่างมาก

ดังนั้นผู้ใหญ่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อ ควรตระหนักในผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม ขอให้นึกเสียว่า เด็ก และ วัยรุ่นไทย เหล่านั้นเป็นลูกหลานของท่านเอง แล้วท่านก็จะรู้ว่าต้องทำอย่างไรกับผลกระทบที่เกิดขึ้น

บทที่ ๕
บทสรุป

ละครโทรทัศน์เป็นหนึ่งในรายการประเภทบันเทิงที่ได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างสูงนับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีการออกอากาศรายการละครโทรทัศน์เมื่อพ.ศ.๒๔๙๙ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง๔ ละครโทรทัศน์ของไทยในช่วงแรกเป็นการแสดงสดและออกอากาศสด เป็นละครไทยประเภทละครรำ ละครร้อง ละครพูดบทพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ละครเสภา

โดยนำทีมเจ้าหน้าที่ของทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ มาแสดงต่อมาจึงมีละครโทรทัศน์ที่แต่งบทละครขึ้นใหม่มานำเสนอโดยความยาวประมาณ ๓๐ – ๖๐ นาที จนเมื่อละครโทรทัศน์ได้รับความนิยมจึงมีนักแสดงละครเวทีมาแสดงและมีการผลิตละครโทรทัศน์มากขึ้นโดยยังเป็นการแสดงสด และถ่ายทำภายในห้องส่ง

พ.ศ. ๒๕๑๙ การผลิตละครโทรทัศน์ได้พัฒนารูปแบบไปจากเดิม คือ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการแสดงโดยการให้นักแสดงท่องบทเอง และเลิกวิธีบอกบท ใช้การบันทึกเทปโทรทัศน์แทนการออกอากาศสด และมีการถ่ายทำนอกสถานที่แทนการถ่ายทำในโรงถ่าย ละครโทรทัศน์จึงมีพัฒนาการทางด้านการผลิตอย่างต่อเนื่องและมีการนำเครื่องมือและอุปกรณ์เทคนิคมาใช้ในการถ่ายทำและมีเทคนิคพิเศษ ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการนำเสนอมากขึ้น

การผลิตละครโทรทัศน์มี ๓ องค์ประกอบสำคัญ คือ ผู้ผลิต(ผู้จัด) ผู้อุปถัมภ์รายการและสถานีโทรทัศน์โดยจะทำงานร่วมกันมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันในเชิงธุรกิจและด้านการผลิต กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์จะขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ เพราะสถานีโทรทัศน์จำเป็นต้องมีผู้อุปถัมภ์รายการและผู้ผลิตที่มีคุณภาพและความสามารถอยู่ในสถานีโทรทัศน์ส่วนผู้อุปถัมภ์รายการก็ได้รับการตอบแทนคือ ได้โฆษณาสินค้าของตนในสื่อโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้เร็วที่สุด ผู้อุปถัมภ์รายการจึงต้องเลือกรายการโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมและมีจำนวนผู้ชมมากเพื่อให้สินค้าได้ถูกเห็นมากที่สุด และในเวลาเดียวกันผู้ผลิตก็ต้องพึ่งพาสถานีโทรทัศน์กับผู้อุปถัมภ์รายการ ผู้ผลิต ซึ่งมีทั้งแบบรับจ้างสถานีโทรทัศน์ผลิตละครโทรทัศน์กับผู้ผลิตที่ต้องหาผู้อุปถัมภ์รายการเอง ต่างก็ต้องรักษาคุณภาพของตนไว้เพื่อให้ทางสถานีโทรทัศน์และผู้อุปถัมภ์รายการไว้วางใจ และให้โอกาสในการทำงานในครั้งต่อไป

ละครโทรทัศน์ได้รับความนิยมมากขึ้นจนกลายเป็นธุรกิจที่มีผู้สนใจมาประกอบธุรกิจด้านละครโทรทัศน์มากขึ้นในฐานะผู้จัดหรือผู้ผลิตละคร ในเวลาเดียวกันก็มีผู้จัดบางรายที่ต้องเลิกผลิตละครโทรทัศน์ เนื่องจากขาดผู้อุปถัมภ์รายการ และไม่สามารถรักษาความนิยมในกลุ่มผู้ชมไว้ได้ ทำให้ไม่ได้เวลาออกอากาศจากทางสถานีโทรทัศน์ ดังนั้น ผู้อุปถัมภ์รายการและสถานี

โทรทัศน์จึงมีอิทธิพลต่อผู้ผลิตเป็นอย่างมาก ผู้ผลิตจึงจำเป็นต้องรักษาคุณภาพของละครโทรทัศน์เพื่อให้ผู้อุปถัมภ์รายการสนับสนุนและเพื่อรักษาความนิยมจากประชาชนไว้

ละครโทรทัศน์นอกจากจะเป็นธุรกิจที่ได้ความสนใจจากผู้จัดแล้วยังเป็นธุรกิจที่สามารถแตกแขนงสร้างอาชีพต่าง ๆขึ้นมาได้ เพราะการผลิตละครโทรทัศน์ให้สำเร็จนั้นต้องประกอบด้วยบุคลากรทีมงานหลายฝ่าย เช่น ผู้กำกับ ผู้ช่วยผู้กำกับ ธุรกิจกองถ่าย ฝ่ายเสื้อผ้า ฝ่ายศิลปกรรม ดารานักแสดง และอาชีพที่เกิดจากธุรกิจละครโทรทัศน์โดยบุคคลภายนอก เช่น ช่างแต่งหน้า ช่างทำผม สวัสดิการกองถ่าย นักแสดงประกอบ แม่ครัว รถตู้ ฯลฯ เหล่านี้เป็นอาชีพที่เกิดจากธุรกิจละครโทรทัศน์ซึ่งถือได้ว่าเป็นธุรกิจที่สามารถสร้างอาชีพให้แก่ผู้คนทั่วไปได้อย่างกว้างขวาง

ละครโทรทัศน์ได้กลายเป็นธุรกิจที่ทำรายได้จึงเกิดการแข่งขันระหว่างสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆโดยมีเป้าหมายคือการดึงความนิยมจากประชาชน ทำให้เกิดการแข่งด้านการผลิตมีการผลิตละครมากขึ้น การนำเสนอโดยการนำนักแสดงที่มีชื่อเสียงมาแสดงในเวลาออกอากาศเดียวกันการเพิ่มเวลาออกอากาศโดยมีละครโทรทัศน์ให้ชมมากขึ้น โดยเฉพาะในวันเสาร์และวันอาทิตย์จะมีจำนวนละครโทรทัศน์ให้ชมตลอดทั้งวัน จนกลายเป็นการยัดเยียดแก่ผู้ชมมากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค

ละครโทรทัศน์ยังเป็นสื่อที่มีอุดมการณ์ในด้านความคิดที่แฝงอยู่ในเนื้อหาของละครโททั้งด้านสังคมที่รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีอันดีของไทย หรือแม้แต่ความคิดที่เป็นแบบไทยเช่น ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ หรือความคิดแฝงทางด้านการเมือง ในการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรักและสำนึกในบุญคุณของประเทศชาติ เช่น ละครเทิดพระเกียรติ ละครวันกองทัพไทย ฯลฯ นอกจากนี้ละครยังเป็นตัวสะท้อนความคิดและความรู้สึกของประชาชนและสะท้อนภาพของสังคมในยุคสมัยที่ละครนำเสนอออกมาให้เห็น โดยเป็นภาพของชีวิตครอบครัว การต่อสู้ชีวิต หรือแม้แต่การถูกกดขี่ทางเพศของสตรี ละครที่นำเสนอภาพเหล่านี้มักถูกมองว่าเป็นละครน้ำเน่า เป็นสิ่งที่ไร้สาระแต่ในเวลาเดียวกันละครประเภทนี้ได้รื้อฟื้อภาพบางมุมของสังคมที่ถูกลืมเลือน ทั้งยังเป็นความบันเทิงของกลุ่มคนที่ต้องการคลายเครียดและหลบลี้จากสังคมเมืองที่วุ่นวายเข้าไปสู่โลกของจินตนาการ ที่สามารถนำตัวเองเข้าไปมีส่วนในเนื้อเรื่องของละครโทรทัศน์ได้

ละครโทรทัศน์ของไทยเป็นความบันเทิงที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆมีพัฒนาการในด้านของเทคนิคการผลิตเป็นอย่างมาก แต่สิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากสำหรับละครโทรทัศน์คือการเลือกเนื้อหาหรือเรื่องที่นำมาแสดง เพราะยังนิยมนำเอานวนิยายหรือเรื่องที่เคยผลิตแล้วมาผลิตซ้ำอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจมาจากเหตุผลทางธุรกิจที่ผู้สนับสนุนและสถานีโทรทัศน์ต้องการ ผู้ผลิตต้องสนองตอบต่อความต้องการนั้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ผลิตบางรายที่ยังพยายามนำเสนอเนื้อเรื่องใหม่ ๆอยู่บ้าง แต่ยังได้รับการตอบรับจากผู้ชมไม่มากนัก ดังนั้นพัฒนาการในด้านเนื้อหาของละครโทรทัศน์จึงขึ้นอยู่กับการเปิดใจรับความคิดและการนำเสนอแบบใหม่จากประชาชน

การที่โทรทัศน์มีผู้รับชมเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะสตรีและเด็ก สถานีโทรทัศน์จึงควรพิจารณาแยกแยะเนื้อหาและช่วงเวลาของละครโทรทัศน์สำหรับเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้ชมในสิ่งที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์กับวัยของตน โดยมีการกำหนดเวลาละครโทรทัศน์สำหรับเยาวชน เช่น ช่วงเวลาเย็นควรเป็นละครโทรทัศน์สร้างสรรค์สังคมที่เหมาะกับเด็ก หรือหลังสี่ทุ่มเป็นละครสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อที่ผู้ปกครองจะได้ชี้แนะกับบุตรหลานของตนในการเลือกชมละครโทรทัศน์ได้ ทางสถานีโทรทัศน์ควรสนับสนุนผู้ผลิตมุ่งเน้นในการนำสาระพร้อมความบันเทิงให้เยาวชนได้อย่างเต็มที่ และควรพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาละครโทรทัศน์ให้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงและควรค่ากับเยาวชน เพราะสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่เยาวชนรับและเข้าถึงได้เร็วที่สุด ดังนั้นละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นหนึ่งในรายการโทรทัศน์จึงต้องคำนึงถึงคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนด้วย

ขณะเดียวกันการแข่งขันระหว่างสถานีโทรทัศน์ในเชิงธุรกิจละครโทรทัศน์โดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีผลต่อสังคม เช่น สร้างความนิยมโดยการแต่งตัวโป๊ให้นักแสดงในเรื่อง และมีบทรักที่ไม่เหมาะสมมากเกินไปและการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้สินค้าฟุ่มเฟือยและต้องราคาแพง หรือมีชีวิตความเป็นอยู่ที่หรูหราเกินจริงซึ่งเห็นในละครโทรทัศน์อยู่บ่อยๆ เหล่านี้มักทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมบริโภคนิยมเลียนแบบดารานักแสดงในละครโทรทัศน์เพราะคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ถูกต้อง และสมควรเอาเป็นแบบอย่าง เหล่าเป็นปัญหาที่ผู้ผลิตและสถานีโทรทัศน์ควรคำนึงถึง เพราะนั่นหมายถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม

สถานีโทรทัศน์ควรมีการสำรวจความต้องการของผู้ชมในการนำเสนอละครโทรทัศน์ว่าควรมีช่วงเวลาใดบ้าง เพราะถ้านำเสนอละครโทรทัศน์มากเกินไปจนเป็นการยัดเยียดให้กับผู้ชมจนก่อให้เกิดความไม่เหมาะสมได้ เนื่องจากในปัจจุบันจำนวนละครโทรทัศน์ที่นำเสนอในแต่ละสถานีโทรทัศน์มีจำนวนมากกว่ารายการสารคดีและรายการข่าว โดยเฉพาะในวันเสาร์-อาทิตย์ สถานีโทรทัศน์ที่เน้นด้านความบันเทิง เช่น สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง๗ และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ มีการนำเสนอละครโทรทัศน์ให้ชมตลอดทั้งวันทุก ดังนั้นจึงสมควรให้มีการสำรวจความต้องของประชาชนในการรับชมละครโทรทัศน์ เพื่อทางสถานีโทรทัศน์จะได้ทราบความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และนำเวลาที่เหลือไปพัฒนารายการประเภทต่างๆให้น่าสนใจและตรงความต้องการของประชาชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นต้น

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์. (๒๕๐๐, ๒๒ เมษายน). ครั้งที่๑/๒๕๐๐ บันทึกการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด.

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (๓๐ มกราคม ๒๔๘๑–๑๘มิถุนายน ๒๔๙๖). สร.๐๒๐๑.๙๓/๑๕ เรื่อง การสร้างติดตั้ง และสั่งซื้อเครื่องวิทยุกระจายเสียง.

_____. (๑๖ มิถุนายน ๒๔๙๐ – ๕ กรกฎาคม ๒๔๙๒). (๒)สร.๐๒๐๑.๙๓/๔๐ โครงการองค์การวิทยุกระจายเสียง.

_____. (๑ พฤษภาคม ๒๔๙๑ — ๘ พฤษภาคม ๒๕๐๑). (๒) สร. ๐๒๐๑.๙๓/๔๐ บริษัทต่างประเทศให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการวิทยุ.

_____. (๒๔๙๑,๑๓ สิงหาคม — ๒๖ ตุลาคม). (๒) สร.๐๒๐๑.๙๓/๔๓ ต่างประเทศให้เครื่องรับส่งวิทยุ.

_____. (๑๓ สิงหาคม ๒๔๙๑ — ๑๘ มกราคม ๒๔๙๒). (๒) สร.๐๒๐๑.๙๓/๔๔ ชาวต่างประเทศบอกขายเครื่องรับวิทยุ.

_____. (๒๔๙๓,๒๑ สิงหาคม — ๘ พฤศจิกายน). (๒)สร.๐๒๐๑.๙๓/๕๓ โครงการจัดการวิทยุกระจายเสียงแหงประเทศไทย.

_____. (๒๔๙๔,๑๔ พฤศจิกายน). จดหมายด่วนที่ ๑๒๗๕๓/๒๔๙๔ จากเลขาธิการคณะรัฐมนตรีถึงอธิบดีกรมโฆษณาการ.

_____. (๒๔๙๕ มกราคม). หนังสือด่วนที่ ๗๘๓/๒๔๙๕ จากเลขาธิการคณะรัฐมนตรีถึงอธิบดีกรมโฆษณาการ.

_____. (๒๔๙๕,๓๐ สิงหาคม). หนังสือที่ ๒/๒๔๙๕ จากอนุกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องรับวิทยุโทรภาพถึงประธานกรรมการอำนวยการจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพ.

_____. (๒๔๙๕,๕ กันยายน). หนังสือด่วนที่ จ.๑๑๗๗/๒๔๙๕ จากเลขานุการคณะรัฐมนตรีถึงประธานกรรมการจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพ.

_____. (๒๔๙๕,๓ ตุลาคม). หนังสือที่ ๑๓๗๙๑/๒๔๙๕ จากเลขาธิการคณะรัฐมนตรีถึงอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์.

_____. (๒๔๙๖,๓๑ มกราคม). หนังสือที่ จ.๔๘๒/๒๔๙๖ จากประธานอนุกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องส่งวิทยุโทรภาพถึงประธานกรรมการอำนวยการจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพ.

_____. (๒๔๙๖,๕ กุมภาพันธ์). หนังสือด่วนมากที่ จ. ๑๔๑๕/๒๔๙๖ จากเลขาธิการคณะรัฐมนตรีถึงประธานกรรมการจัดหาเครื่องวิทยุโทรภาพ.

_____. (๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๖–๑๒ ตุลาคม ๒๔๙๖). สร. ๐๒๐๑.๑๘/๒ เรื่อง กรมโฆษณาการเสนอรายงานเหตุการณ์และการปฏิบัติราชการต่าง ๆ.

_____. สร. ๐๒๐๑.๒๕/๑๖ เรื่อง ส่งข้าราชการไปศึกษาและดูแลโฆษณาการในต่างประเทศ แผนกโฆษณาการ.

_____. (๒๕๒๒,๓๐ พฤษภาคม). สร. ๐๒๐๑ ๙๓/๔๘ "เรื่องการประสานงานหรือแบ่งปันเวลากระจายเสียงระหว่างสถานีส่งกระจายเสียงในประเทศไทย หรือกรรมการประสานงานเกี่ยวกับกระแสคลื่นวิทยุ."

เอกสารชั้นรอง

<u>หนังสือ</u>

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (๒๕๔๕). *สื่อบันเทิงอำนาจแห่งความไร้สาระ.* กรุงเทพฯ :ออล อเบ้าส์ พริ้นท์.

กาญจนาคพันธ์. (๒๕๑๘). *ยุคเพลงหนังและละครในอดีต*. กรุงเทพ : สำนักพิมพ์เรืองศิลป์

เกริกเกียรติ พันธ์พิพัฒน์ และ ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๒๖). โทรทัศน์ไทย : จากบางขุนพรหมถึงระบบดาวทียม ใน *วิวัฒนาการสื่อมวลชนไทย.* หน้า ๑๔๐. กรุงเทพฯ : พุทธบูชาการพิมพ์.

กรมประชาสัมพันธ์. (๒๕๒๖). *๕๐ ปีกรมประชาสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ : วรวุฒิการพิมพ์.

กรมโฆษณาการ. (๒๔๗๗). *กิจการสำนักงานโฆษณาการ.* กรุงเทพฯ : กรมโฆษณาการ.

ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธ์). (๒๕๐๘). คอคิด ขอเขียน ชุด ๒ ใน *๘๐ ปีในชีวิตข้าพเจ้า.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สาสน์สวรรค์.

คึกฤทธิ์ ปราโมช. (๒๕๒๒). นาฏศิลป์และดนตรีไทยในชีวิตไทย ใน *รายงานสัมนานาฏศิลป์และดนตรีไทย.* กรุงเทพ : ม.ป.พ.

จักร พันธ์ชูเพชร. (๒๕๔๕). *การเมืองการปกครองไทย : มิติทางประวัติศาสตร์และสถาบันทางการเมือง.* พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

จิราพร วิทยศักดิ์พันธ์. (๒๕๓๖). นโยบายวัฒนธรรมของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ใน *บันทึกการสัมนาจอมพล ป.พิบูลสงคราม กับ การเมืองสมัยใหม่.* ชาญวิทย์ เกตร ศิริ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมและมนุษยศาสตร์.

จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. (๒๕๔๔). *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนสิ้นสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชอุ่ม ปัญจพรรค์. (๒๕๐๘). ละคร ท.ท.ท และไททีวี ใน ไทยโทรทัศน์ในรอบ ๑๑ ปี. กรุงเทพฯ : บำรุงนุกูลกิจ.

เทิ่ง สติเฟื่อง. (๒๕๔๐). ทีวีมีอดีต ใน *ครบรอบ ๔๐ ปีสถานีโทรทัศน์กองทัพบกชิ่ง ๕.* กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

เธียรชัย อิศรเดช. (๒๕๔๕). ละครจักรๆวงศ์ๆ ใน *สื่อบันเทิงอำนาจแห่งความไร้สาระ.* กรุงเทพฯ : ออล อเบ้าส์ พริ้นส์.

บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. (๒๕๓๐). การสื่อสารระหว่างประเทศ : อดีตของอนาคต. ใน *สื่อในสันติภาพสันติภาพในสื่อ.* กรุงเทพฯ : วิคเตอรี่ พอยท์.

บริษัท กันตนา วีดีโอ โปรดักชั่น จำกัด. (๒๕๓๙). ครบรอบกันตนา ๔๕ ปี. กรุงเทพฯ : กันตนา.

บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด. (๒๕๐๘). *ไทยโทรทัศน์ในรอบ ๑๑ ปี.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ.

ปนัดดา ธนสถิตย์. (๒๕๓๑). ละครโทรทัศน์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ. (๒๕๓๙). *ลิเก.* นนทบุรี : สำนักพิมพ์บันทึกสยาม.

มาลินี ดิลกวนิช. (๒๕๔๓). *ระบำและละครในเอเชีย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รักษ์ศักดิ์ วัฒนพานิช. (๒๕๔๐). ย้อนพินิจ คิดถึงอนาคต ใน *ครบรอบปีที่ ๖๔ กรมประชาสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ : กรมประชาสัมพันธ์.

สมพร มันตะสูตร. (๒๕๒๕). วรรณกรรมในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

สินิทธ์ สิทธิรักษ์. (๒๕๓๕). *กำเนิดโทรทัศน์(๒๔๙๓–๒๕๐๐).* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุขสม หินวิมาน. (๒๕๔๕). ละครโทรทัศน์ ใน *สื่อบันเทิงอำนาจแห่งความไร้สาระ*. กรุงเทพ : ออล อเบ้าส์ พริ้นส์.

เสถียร วิชัยลักษณ์,ร.ต.ท. และ สืบวงศ์ วิชัยลักษณ์,พ.ต.อ. (๒๕๒๐). *พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.๒๔๙๔*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

เสงี่ยม เผ่าทองศุข. (๒๕๒๖). *อนุสรณ์ครบรอบ ๕๐ ปี ปี ของการแต่งงาน เสงี่ยม – วัฒนา เผ่าทองศุข*. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.

สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓. (๒๕๔๓). *สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ กับ ๓๑ ปี แห่งความเป็นหนึ่ง*. กรุงเทพฯ : บางกอกเอนเตอร์เทนเมนต์.

_____. (๒๕๔๔). *ที่ระลึกครบรอบ ๓๒ ปี สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓*. กรุงเทพ : บางกอกเอนเตอร์เทนเมนต์.

สถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕. (๒๕๔๖). หนังสือครบรอบ ๔๕ ปี สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

สมาคมโฆษณาธุรกิจแห่งประเทศไทย. (๒๕๔๓). *รายงานประจำปีและทำเนียบสมาชิก ๒๕๔๓ สมาคมโฆษณาธุรกิจแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สมาคมโฆษณาธุรกิจแห่งประเทศไทย.

_____. (๒๕๔๕). ออล อเบาส์ แอดเวอร์ไทซิ่ง (All About Advertising). กรุงเทพฯ : สมาคมโฆษณาแห่งประเทศไทย

อาจินต์ ปัญจพรรค์. (๒๕๓๘). ยักษ์ปากเหลี่ยม ใน ตำนานโทรทัศน์กับ จำนง รังสิกุล. กรุงเทพฯ : ธนาคารกรุงเทพ.

อารีย์ นักดนตรี. (๒๕๔๖). *โลกมายาของอารีย์*. กรุงเทพฯ : แซทโฟร์.

_____. (๒๕๓๘). รากฐานการผลิตและฟื้นฟูละครของคุณจำนง รังสิกุล ใน *ตำนานโทรทัศน์ไทย กับ จำนง รังสิกุล*. หน้า ๑๖๗. กรุงเทพฯ : ธนาคารกรุงเทพ.

องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย. (๒๕๓๘). *ที่ระลึกครบรอบ ๑๘ ปี อ.ส.ม.ท.* กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. (๒๕๔๐). *ที่ระลึกครบรอบ ๒๐ ปี อ.ส.ม.ท.* กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (๒๕๔๗). *สื่อมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม*. พิมพ์ครั้ง ๔ กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (๒๕๔๒). *ระบบวิทยุและโทรทัศน์โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และคณะ. (๒๕๓๖). *บทบาทของรัฐในทางด้านสื่อสารมวลชน.* กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จินตนา รุ่งเจริญ. (๒๕๓๙). *ทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อผู้แสดงบทดีและผู้แสดงบทร้ายในละครโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญา สม.ม.(สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ตรีรัตน์ นิลรัตน์. (๒๕๓๖). *การเปิดรับชมละครโทรทัศน์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริณฑล.* วิทยานิพนธ์ปริญญา นศ.ม.(การประชาสัมพันธ์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ปาริฉัตร เศวตเศรณี. (๒๕๔๑). กระบวนการและปัจจัยในการคัดเลือกนักแสดงในละครโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์ปริญญา นศ.ม.(วิชาการสื่อมวลชน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

นัฏกร อาชะวะบูล. (๒๕๔๕). *ศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เฉพาะกรณีเรื่อง " เจ้ากรรมนายเวร, "* วิทยานิพนธ์ปริญญา กศ.ม(พระพุทธศาสนา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

พิศาล พัฒนพีระเดช. (๒๕๔๔). นโยบายการผลิตละครโทรทัศน์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทย ทีวีสีช่อง ๓. วิทยานิพนธ์ปริญญา รป.ม.(วิชานโยบายสาธารณะ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

เพาวิภา ภมรสถิตย์. (๒๕๒๘). *ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย.* วิทยานิพนธ์ปริญญา สส.ม.(สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วีระ สุภะ. (๒๕๓๗). *การศึกษากระบวนการในการผลิตละครโทรทัศน์ไทย พ.ศ. ๒๕๓๖.* วิทยานิพนธ์ปริญญา นศ.ม (วิชาการสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ศิรินทิพย์ พิมเสน. (๒๕๔๕). *ปัจจัยเชิงพาณิชย์ที่มีผลกระทบต่อการเขียนบทละครโทรทัศน์ไทย.* วิทยานิพนธ์ปริญญา นศ.ม.(วิชาการสื่อสารมวลชน). กรุงเทพ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ศิริรัตน์ เจริญศักดิ์. (๒๕๑๓). *ความสนใจรายการโทรทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต(วิชาโสตทัศนศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. vyflegok.

สุคันธนาฏ มุสิกะนุเคราะห์. (๒๕๔๕). ความเป็นนักวิชาชีพด้านการผลิตรายการละครโทรทัศน์ในทัศน์ของผู้ผลิตรายการและนักวิจารณ์. วิยานิพนธ์ปริญญา นศ.ม.(วิชาการสื่อสารมวลชน). กรุงเทพ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สุนีย์ ปิยวรพงศ์. (๒๕๓๔). *การเข้าสู่อาชีพของบุคลากรในการผลิตละครโทรทัศน์ : กรณีศึกษาละครโทรทัศน์เรื่องขมิ้นกับปูน.* วิทยานิพนธ์ปริญญา นศ.ม.(สื่อสารมวลชน). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สุวิมล รุ่งเจริญ. (๒๕๒๖). *บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๐ — ๒๕๐๑.* วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต (อักษรศาสตร์). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สุรีย์ ทองสมาน. (๒๕๔๒). *การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทละครโทรทัศน์กับนวนิยาย.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยศึกษา). มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

เสริมยศ ธรรมรักษ์. (๒๕๔๒). *กระบวนการและประสิทธิผลขงการวางสินค้าในละครโทรทัศน์.* วิทยานิพนธ์ปริญญา นศ.ม.(วิชาการสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

อภิญญา ศรีรัตนสมบุญ. (๒๕๓๔). *การวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ชุด คู่กรรม ในการถ่ายทอดความเชื่อและค่านิยมในสังคมไทย.* วิทยานิพนธ์ปริญญา น.ม.(สื่อสารมวลชน). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

อรินยา บุณยรัตพันธ์. (๒๕๔๐). *การวิเคราะห์เพลงประกอบละครโทรทัศน์.* วิทยานิพนธ์ปริญญา กศ.ม.(ภาษาไทย). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

<u>วารสาร</u>

กรรณิการ์ ชีวภักดี. (๒๕๔๖, มิถุนายน). “โทรทัศน์ไทยแห่งแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้,” *วารสารกรมประชาสัมพันธ์.* ๙๐(๘๐) : ๑–๔

กาญจนา แก้วเทพ. (๒๕๓๕, กุมภาพันธ์). “มิติด้านอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย,” *ศิลปวัฒนธรรม*. ๔(๑๓) : ๒๑๘–๒๒๘.

เกษม ตันติผลาชีวะ,น.พ. (๒๕๓๑,กรกฎาคม). “ละครสะท้อนชีวิต,” *ใกล้หมอ*. ๑๒(๓). หน้า ๓๐ — ๓๒.

ธาตรี. (๒๕๒๐). “นินารถผู้ช่ำชองยุทธวิธีการกำกับเวทีทางโทรทัศน์,” *ไทยโทรทัศน์*. : ๗.

พินิจ หุตะจินดา. (๒๕๔๕). “ละครโทรทัศน์,” *ภาษาและหนังสือฉบับพิเศษว่าด้วยวรรณกรรมละครไทย*. พิเศษ(๓๓) : ๖๔–๘๓.

มาเวอริค. (นามแฝง). (๒๕๐๗). *แฟนสัมพันธ์*. : ๓๑.

สัญญาณ. (นามแฝง). (๒๕๔๐, ๒๓–๒๙ พฤษภาคม). “ความซับซ้อนของละครน้ำเน่า” *เนชั่นสุดสัปดาห์*. ๕(๒๕๙) : ๓๐.

_____. (๒๕๔๐, ๓๐พฤษภาคม- ๕ มิถุนายน). “ความซับซ้อนของละครน้ำเน่า เค้าโครงและการลำดับเรื่อง.” *เนชั่นสุดสัปดาห์*. ๕(๒๖๐) : ๓๐.

_____. (๒๕๔๐, ๖–๑๒ มิถุนายน). “ความซับซ้อนของละครน้ำเน่าปัญหาความเชื่อมโยงชีวิตจริง.” *เนชั่นสุดสัปดาห์*. ๕(๒๖๑) : ๓๐.

_____. (๒๕๔๐, ๑๓–๑๙ มิถุนายน). “ความซับซ้อนของละครน้ำเน่าจากประโลมโลกย์ถึงมอมเมา.” *เนชั่นสุดสัปดาห์*. ๕(๒๖๒) : ๓๐.

สินิทธ์ สิทธิรักษ์, ดวงทิพย์ วรพันธุ์. (๒๕๓๘). “กำเนิดโทรทัศน์ไทยการเดินทางของวิสัยทัศน์.” *ครบรอบ ๑๘ ปี อ.ส.ม.ท.* : ๒๘–๓๔.

อนุวัตร สุวรรณสาโรช. (๒๕๐๒). “บทความ.” *ไทยโทรทัศน์*. : ๓๔, ๖๖-๖๗.

<u>หนังสือพิมพ์และบทความในหนังสือพิมพ์</u>

ข่าวโฆษณาการ. (๒๔๙๕,๑๕ มกราคม). หน้า ๕๙-๖๐.

ช.ศ. “โอ้ว่า...โทรภาพเจ้าเอ๋ย.” (๒๔๙๕ , ๒๕ กรกฎาคม). *เกียรติศักดิ์*. หน้า ๒ และ ๖.

ไทยใหม่. (๒๕๘๔,๔ กุมภาพันธ์). หน้า ๓.

ช่อง ๓ อัดมาร์เกตติ้งขยายฐานแชงโค้งละครช่อง ๗. (๒๕๔๘ , ๒๑-๒๗ พฤศจิกายน). *ผู้จัดการรายสัปดาห์*. หน้า B4.

สยามนิกร. (๒๔๙๕,๑๙ เมษายน). หน้า ๑

สยามนิกร. (๒๕๙๗,๒๐ กรกฎาคม). หน้า ๑ และ ๗

ยุทธ โรจนวิชัย. (๒๔๙๘,๒๕ – ๒๘ มิถุนายน). พัฒนาการของวิทยุโทรทัศน์. *สยามนิกร.* หน้า ๕.

กบว.แบนไผ่แดง. (๒๕๒๘, ๑๙ มิถุนายน). *มติชน.* หน้า ๑.

<u>เอกสารไม่เป็นเล่ม</u>

สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗. (๒๕๔๕). ประวัติสถานีโทรทัศน์ (เอกสารเผยแพร่ของสถานี). กรุงเทพ : ฝ่ายข้อมูลสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๗.

<u>สัมภาษณ์</u>

กัลยา เนตรายน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ ๒๒๔/๖๔ อาคารเลควิวคอนโด เมืองทองธานี เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘.

กฤตาภรณ์ ไม้งาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อาคารมาลีนนท์ เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘.

กิตาภรณ์ โภคบุตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่บริษัท ๕๕๙ ออนแอร์ เมื่อวันที่ ๒ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘.

ขวัญหล้า แซ่โค้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่บริษัท ๕๕๙ ออนแอร์ เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๘.

คำหล้า พู่กัน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่กองถ่ายละครเรื่องคดีเด็ดเหตุแห่งรัก จังหวัดเพชรบุรี. เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๘.

เชษฐ สังขะวร เป็นผู้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กองถ่ายคดีเด็ดเหตุแห่งรัก จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๘.

ปัญญา ชุ่มฤทธิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่บริษัท ไทย ฟิล์ม บิซโปรดักชั่น จำกัด. เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๘.

ประยงค์ วงศ์ขำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านเลขที่ ๗๑๑ ม.ฉัตรแก้ว บางกะปิ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๘.

ฝน เลิศวิริยะชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อาคารมาลีนนท์เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๘.

มนัสนันท์ พันธ์เลิศวงศ์สกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่ ห้าง เซ็นทรัล สาขาลาดพร้าว เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๘.

มีศักดิ์ นาครัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อาคารบริษัท ไททีวี จำกัด. เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๔๘.

สุภาวดี สุวรรณกูล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริษัท ไทย ฟิล์ม บิซ โปรดักชั่น ลาดพร้าว ๑๘ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๘.

สรรพชัย เกิดอุทัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๑๐/๓๒ ลาดพร้าว ๑๘ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๘.

อมรศรี เย็นสำราญ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๗๑ ซอยไทยานนท์ ๗ สนามบินน้ำ นนทบุรี เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๔๘.

อารมณ์ ทองกร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิมลวรรณ์ บุญจันทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่๒๒๔/๖๔ เลควิว คอนโด เมืองทองธานี เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาววิมลวรรณ์ บุญจันทร์
วันเดือนปีเกิด	๒๑ ธันวาคม ๒๕๑๗
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๔๓๗/๑๒๑ ซอยเสนาวัฒนา ถนนพหลโยธิน๕๐ แขวงคลอง ถนน เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๒๐
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	-กรรมการบริหาร บริษัท ไทย ฟิล์ม บิซ โปรดักชั่น จำกัด
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-๑๑๐/๓๐ ซอยลาดพร้าว ๑๘ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๒	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก โรงเรียนดอนเมืองจาตุรจินดา
พ.ศ. ๒๕๓๕	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จาก สถาบันราชมงคลวิทยา เขตจักรพงษภูวนารถ
พ.ศ. ๒๕๔๐	กศ.บ. จาก สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
พ.ศ. ๒๕๔๙	ศศ. ม. (ประวัติศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ